

Θ. ΣΤΑΥΡΟΥ - Φ. ΒΟΥΣΒΟΥΝΗ

ΕΥΡΙΠΙΔΗ ΤΡΑΓΩΔΙΕΣ

ΙΦΙΓΕΝΕΙΑ Η ΕΝ ΑΥΛΙΔΙ
ΙΦΙΓΕΝΕΙΑ Η ΕΝ ΤΑΥΡΟΙΣ

Β' ΛΥΚΕΙΟΥ

ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ ΕΚΔΟΣΕΩΣ ΔΙΔΑΚΤΙΚΩΝ ΒΙΒΛΙΩΝ

ΑΘΗΝΑΙ 1978

Ψηφιοποιήθηκε από το Εθνικό Κέντρο Δημιουργικής Πολιτικής

ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ

1. ΙΦΙΓΕΝΕΙΑ Η ΕΝ ΑΥΛΙΔΙ

2. ΙΦΙΓΕΝΕΙΑ Η ΕΝ ΤΑΥΡΟΙΣ

Ἡ Εἰσαγωγή τοῦ Θ. Σταύρου καί οἱ Ἑρμηνευτικές Σημειώσεις τῆς Ἰφιγενείας τῆς ἐν Ταύροις μεταγλωττίστηκαν ἀπό τόν Ἐπόπτη Μ.Ε. ΕΜΜ. Ι. ΒΙΚΕΤΟ.

Οἱ Ἑρμηνευτικές Σημειώσεις τῆς Ἰφιγενείας ἐν Αὐλίδι μεταγλωττίστηκαν ἀπό τόν ἐπ. Γεν. Ἐπιθεωρητή Μ. Ε. Π. ΔΟΡΜΠΑΡΑΚΗ.

ΕΙΣΑΓΩΓΗ *

1. ΤΟ ΔΡΑΜΑ ΚΑΙ ΤΑ ΕΙΔΗ ΤΟΥ

Τό δράμα είναι ένα από τά τρία μεγάλα είδη του αρχαίου ελληνικού ποιητικού λόγου. Τά άλλα δύο είναι τό έπος καί ή λυρική ποίηση.

Τό δράμα, έργο θεατρικό, προορισμένο στά χρόνια τής άκμής του πάντοτε γιά παράσταση καί όχι γιά άπλή ανάγνωση, ήταν καλλιτέχνημα σύνθετο. Έκτός από τό λόγο, πού ήταν τό κύριο όργανο τής καλλιτεχνικής του έκφράσεως, ήταν άπαραίτητη στή σύνθεση καί τήν έκτέλεσή του ή συνδρομή καί άλλων τεχνών, τής μουσικής καί τής όρχήσεως. Όρισμένα ιέρη του μελοποιούσε ό ποιητής καί τά τραγουδούσαν πρόσωπα πού άποτ λούσαν τό Χορό. Τά τραγούδια αυτά συνοδεύονταν από ρυθμικές κινήσεις ή καί πραγματική όρχηση του χορού.

Τό δράμα όμως ήταν κυρίως έργο ποιητικό, δηλαδή λογοτεχνικό. Οί αρχαίοι τό όνόμασαν δράμα (άπό τό δ ρ ά ω - δ ρ ῶ = πράττω), γιατί γι' αυτούς ήταν κυρίως κάτι τό δ ρ ῶ μ ε ν ο ν, δηλ. πράξη, καί μάλιστα, όπως θά δούμε πío κάτω, ιεροπραξία, ιεροτελεστία.

Σέ όρισμένες ιεροτελεστιές, π.χ. στά Έλευσίνια μυστήρια, οί παριστάμενοι, έκτός του ότι άκουγαν αυτά πού λέγονταν καί ψάλλονταν, έβλεπαν καί ιερές συμβολικές πράξεις, πού τίς όνόμαζαν δ ρ ῶ μ ε ν α. Αύτά δέν ήταν δράματα, πρωτότυπα δηλ. καί έλεύθερα καλλιτεχνικά δημιουργήματα· αντίθετα μάλιστα θά προσπαθούσαν νά τά έκτελοΰν κάθε φορά πιστά, κατά ένα όρισμένο τυπικό, γιατί πίστευαν ότι έτσι ό θεοσκευτικός σκοπός, γιά τόν όποιο γίνονταν, θά πραγματοποιόταν εύκολότερα· πάντως όμως υπήρχε κάποια άναλογία ανάμεσα σ' αυτά τά δρῶμενα καί στό δράμα πού γεννιόταν καί ή όμοιότητα αυτή θά συντέλεσε στήν καθιέρωση του όνόματος «δράμα» γιά τό νέο αυτό ποιητικό είδος.

Η υπόθεση του έπους ήταν τά κ λ έ α ά ν δ ρ ῶ ν, δηλαδή καί εκεί είχαμε δράση· τό λυρικό ποίημα έκφράζει συναισθήματα, αλλά όχι σπάνια ύμνει ή άφηγγείται - μολοντί κατά τρόπο διαφορετικό από τό έ-

* Γράφτηκε άπό τόν Θ. Σταύρου.

πος - πράξεις. Τή δράση ὅμως αὐτή, τίς πράξεις αὐτές, οἱ ἀκροατές τοῦ ἐπικοῦ ἢ λυρικοῦ ἔργου δέν τίς βλέπουν μπροστά τους. Βλέπουν καί ἀκούουν τόν ποιητή ἢ τό ραψωδό νά ἀπαγγέλλει, νά ἀφηγεῖται· βλέπουν καί ἀκούουν τόν ἐκτελεστή τοῦ λυρικοῦ ᾄσματος ἢ τούς ἐκτελεστές, τό χορό, - ἄν πρόκειται γιά λυρικό χορικό ποίημα - νά τραγουδοῦν καί νά ὑμνοῦν πράξεις. Ἀντίθετα κατά τήν ἐκτέλεση τοῦ δράματος ὁ θεατής ἔχει μπροστά του πρόσωπα - τούς ἠθοποιούς καί τούς χορευτές - πού παρουσιάζονται σάν ἥρωες τοῦ ἔργου, ὑποδύονται δηλ. ἄλλα πρόσωπα. Στό δράμα λοιπόν ἡ δράση παρουσιάζεται σάν ζωντανή πραγματικότητα καί ὄχι σάν θέμα ἀφηγήσεως.

Υπῆρχαν στήν ἀρχαιότητα τριῶν εἰδῶν δράματα: ἡ τ ρ α γ ω δ ί α , τό σ α τ υ ρ ι κ ό δ ρ ά μ α καί ἡ κ ω μ ω δ ί α .

Ἡ τραγωδία εἶναι τό σοβαρό, σεμνό καί μεγαλόπρεπο δράμα. Οἱ ποιητές ἀντλοῦσαν τά θέματά τους ἀπό τούς θησαυρούς τῶν λαϊκῶν μύθων - πολύ σπάνια ἀπό ἄλλες πηγές - καί τά πραγματεύονταν μέ τέτοιο τρόπο πού νά δημιουργοῦν στίς ψυχές τῶν θεατῶν εὐγενή καί ὑψηλά συναισθήματα. Κυρίως προκαλοῦσαν τή συμπάθειά τους πρὸς τά πρόσωπα τοῦ ἔργου, πού ἔφτανε ὡς τά δάκρυα, καί τήν ἀνησυχία, τήν ἀγωνία γιά τούς κινδύνους πού τά ἀπειλοῦσαν, τόν ἔ λ ε ο ν καί τόν φ ό β ο ν , ὅπως ἔλεγε ὁ Ἀριστοτέλης.

Κατά τόν Ἀριστοτέλη ἡ ποίηση γενικά εἶναι μίμηση. Δέν πρέπει ὅμως νά θεωροῦμε τή μίμηση πιστή καί δουλική ἀντιγραφή τῆς πραγματικότητας, ἀλλά ἐλεύθερη δημιουργία καί σύνθεση τῶν στοιχείων τῆς πραγματικότητας μέ τάση πρὸς ἐξιδανίκευση. Εἰδικότερα ἡ τραγωδία εἶναι μίμηση σοβαρῆς πράξεως, πού ἔχει ἀρχή, μέσο καί τέλος· ἐπίσης κάποια ἔκταση, μέγεθος εὐσύνοπτο. Ἡ μίμηση γίνεται μέ λόγο ἡ δ υ σ μ έ ν ο , πού ἔχει δηλ. ρυθμό, ἀρμονία καί μελωδία. Τά ἡ δ ύ σ μ α τ α αὐτά δέ συγκεντρώνονται σ' ἓνα μέρος τοῦ ἔργου, ἀλλά στολίζουν τά διάφορα μέρη τοῦ ἔργου, ὅπου τό καθένα ταιριάζει. Ἡ τραγωδία διεγείρει στήν ψυχὴ τῶν θεατῶν τόν ἔ λ ε ο . καί τό φ ό β ο . Ὁ θεατής βλέποντας τόν ἥρωα νά πάσχει - πού συνήθως ἔχει ὑψηλά καί εὐγενή αἰσθήματα, ὅλλὰ συντρίβεται ἀπό κάποιο σφάλμα ἢ ἀπό ἁμαρτία - αἰσθάνεται ζωηρὴ συμπάθεια πρὸς αὐτόν καί ἀνησυχία γιά τήν τύχη του. Στό τέλος ὅμως ἐρχεται ἡ κάθαρση· ὁ ποιητής μέ τήν τέχνη του δίνει τέτοια τροπὴ στήν ἐξέλιξη τοῦ μύθου καί τέτοια λύση στό δράμα, πού ὁ ἥρωας πέφτει μέ ἀξιοπρέπεια καί ὑποκύπτει στούς νόμους τῆς ἠθικῆς τάξεως. Ἡ ψυχὴ τοῦ θεατῆ πού

ἔχει συγκλονιστεῖ ἀπὸ τὸν ἔλεο καὶ τὸ φόβο, καθαίρεται ἀπὸ τὰ παθήματα αὐτὰ μέτῃ δοκιμασία πού πέρασε, ἀνακουφίζεται καὶ καταπραΰνεται. Τὰ γνωρίσματα αὐτὰ τῆς τραγωδίας, πού ἀποτελοῦν καὶ τὴν οὐσία της, περιέλαβε ὁ Ἀριστοτέλης στὴν ποιητικὴ του, στὸν περίφημο ὁρισμό, πού εἶναι ὁ ἐξής: ἔστιν οὖν τραγωδία μίμησις πράξεως σπουδαίας καὶ τελείας, μέγεθος ἐχούσης, ἡδυσμένῳ λόγῳ, χωρὶς ἐκάστῳ τῶν εἰδῶν ἐν τοῖς μορίοις, δρώντων καὶ οὐ δι' ἀπαγγελίας, δι' ἐλέου καὶ φόβου περαίνουσα τὴν τῶν τοιούτων παθημάτων κάθαρσιν.

Οἱ ποιητὲς τῶν τραγωδιῶν ἔγραφαν καὶ τὰ σατυρικά δράματα. Ἔδιναν σ' αὐτὰ τὴν ἐξωτερικὴ μορφή τῆς τραγωδίας καὶ ἀντλοῦσαν καὶ γι' αὐτὰ τὰ θέματά τους ἀπὸ τοὺς μύθους, πού τῶρα ὅμως τοὺς ἐβλέπαν ἀπὸ τὴ φαιδρὴ τους ὄψη. Τὸ σατυρικό δράμα, ζωηρό καὶ εὐθύμο, προκαλοῦσε τὸ γέλιο, ἀλλὰ δὲν καντηριάζε, δέ διακωμωδοῦσε, δέ σατίριζε.* Τὸ σατυρικό δράμα ὀνομάστηκε ἔτσι, γιατί τὸ χορὸ τοῦ ἀποτελοῦσαν πάντοτε Σάτυροι, πού εἶχαν κορυφαῖο ἓνα γέροντα Σειληνό· οἱ ἀρχαῖοι τὸ ὀνόμαζαν μερικὲς φορές καὶ δράμα σειληνικό.

Οἱ κωμωδίες γράφονταν ἀπὸ εἰδικούς ποιητὲς, τοὺς κωμικούς ποιητὲς ἢ κωμωδοποιούς. Αὐτοὶ ἔπαιρναν τὰ θέματά τους ἀπὸ τὴ σύγχρονη ζωὴ ἢ ἀπὸ κόσμους φανταστικούς. Καὶ ἡ κωμωδία προκαλοῦσε τὸ γέλιο, ἀλλὰ σύγχρονα -τουλάχιστο στὴν παλιὰ μορφή της, δηλ. ὡς τὸ 390 π.Χ.- καντηριάζε καὶ μάλιστα πολλές φορές μέ τρόπο αὐστηρό καὶ ἀμείλικτο πρόσωπα καὶ πράγματα, καταστάσεις πολιτικές καὶ κοινωνικές· ἐπίσης ἰδέες πού οἱ κωμικοὶ ποιητὲς τίς θεωροῦσαν λαθεμένες καὶ ἐπικίνδυνες.

√ 2. Η ΤΡΑΓΩΔΙΑ

Ἡ ἀρχαία τραγωδία - ὅπως καὶ τὰ ἄλλα εἶδη τοῦ δράματος - ἦταν, ὅπως εἶπαμε, καλλιτέχνημα σύνθετο· τὰ μέσα τῆς ἐκφράσεώς του ἦταν ὁ λόγος, ἡ μουσικὴ καὶ ἡ ὄρχηση. Στὴν παράσταση κάθε τραγωδίας ἀπα-

* Ἡ λέξη σατυρικό δὲν ἔχει καμιά σχέση μέ τὴ σάτιρα, λέξη λατινική, ἀπ' τὴν ὁποία σχηματίσαμε τὸ ρῆμα σατιρίζω.

ραίτητα ἔπαιρνε μέρος χορός, δηλ. ὄμιλος προσώπων - 12 παλιότερα, 15 ἀπὸ τὸ Σοφοκλή—, πού τραγουδοῦσε ὅλος μαζί ἢ κατὰ ἡμίχλια καὶ ἐκτελοῦσε ρυθμικές κινήσεις καὶ πραγματική ὄρεση, μιμητική πράξεων καὶ ἐκφραστική ψυχικῶν καταστάσεων. Ὁ χορός μέ τὴν εἰσδὸν τοῦ στόν τόπο τῶν παραστάσεων, τὴν ὀρχήστρα, τραγουδοῦσε ἓνα ᾄσμα πού ὀνομαζόταν πάροδος. Ἐπειτα κατὰ τὰ διαλείμματα τῶν διαλογικῶν μερῶν, πού οἱ ἡθοποιοὶ τὰ ἀπήγγελλαν, τραγουδοῦσε ἄλλα ᾄσματα, πού λέγονταν στάσιμα. Τὰ χορικά αὐτὰ ᾄσματα ὡς πρὸς τὸ περιεχόμενο ἦταν ἐμπνευσμένα ἀπὸ τὸ προηγούμενο διαλογικὸ μέρος· ὡς πρὸς τὴ μορφή ἦταν ὅμοια μέ τὰ ἄλλα χορικά ᾄσματα, πού τὰ ἔγραφαν καὶ τὰ τραγουδοῦσαν καὶ πρὶν ἀπὸ τὴ γένεση τῆς τραγωδίας. Ἦταν γραμμένα σὲ ποικίλα μέτρα, χωρίζονταν σὲ στροφές καὶ ἀντιστροφές, ἀντίστοιχες πρὸς τίς στροφές σὸ μέτρο καὶ τὴ μελωδία, καὶ σὲ ἐπώδους. Τὰ χορικά ᾄσματα γράφονταν σὲ διάλεκτο δωρικὴ ἢ τουλάχιστο ἀνάμεικτη μέ πολλὰ δωρικά στοιχεῖα. Ἐκτός ἀπὸ τὰ ᾄσματα αὐτὰ παρεμβάλλονταν καὶ μέσα στὰ διαλογικὰ μέρη ἄλλα συντομότερα ᾄσματα, πού τραγουδοῦσε ὁ Χορός καὶ ἓνας ἢ δύο ἡθοποιοὶ (κομμοὶ) ἢ ἓνας ἡθοποιός (μονωδίης) ἢ δύο ἡθοποιοὶ (διωδίης). Ἡ πάροδος, τὰ στάσιμα καὶ τὰ ἄλλα ᾄσματα ἀποτελοῦν τὸ λυρικὸ στοιχεῖο τῆς τραγωδίας.

Φορεῖς στὴν ἐξέλιξη τῆς ὑποθέσεως ἦταν: α) ὁ πρόλογος, δηλ. τὸ μέρος πρὶν ἀπὸ τὴν εἰσδὸν τοῦ χοροῦ. Αὐτὸ δέν ἦταν πάντοτε ἀπαραίτητο, γιατί μερικές φορές ἡ τραγωδία ἄρχιζε ἀμέσως μέ τὴν πάροδο· β) τὰ ἐπεισόδια· ὕστερα ἀπὸ κάθε ἐπεισόδιο ἀκολουθοῦσε ἓνα στάσιμο· γ) ἡ ἔξοδος, δηλ. τὸ τμήμα τῆς τραγωδίας πού ἦταν μετὰ τὸ τελευταῖο στάσιμο. Ὁ πρόλογος, τὰ ἐπεισόδια καὶ ἡ ἔξοδος γράφονταν στὴν ἀρχαία ἀττική διάλεκτο καὶ πάντοτε σὲ στίχους - πεζὸ δράμα στὴν ἀρχαϊότητα δέν ὑπῆρχε - πού δέν τοὺς τραγουδοῦσαν, ἀλλὰ τοὺς ἀπήγγελλαν οἱ ἡθοποιοὶ. Τὸ μέτρο ἦταν κατὰ κανόνα ἱαμβικὸ τρίμετρο καὶ μερικές φορές τροχαϊκὸ τετράμετρο. Στὸ διάλογο ἔπαιρνε μέρος πολλές φορές καὶ ὁ κορυφαῖος τοῦ Χοροῦ. Τὰ διαλογικὰ καὶ ἀφηγηματικὰ μέρη τῆς τραγωδίας ἀποτελοῦν τὸ ἐπικὸ στοιχεῖο τῆς.

Οἱ ἡθοποιοὶ καὶ οἱ χορευτὲς τοῦ δράματος ἐξίστανται, βγαίνουν δηλ. ἀπὸ τὴν προσωπικότητά τους καὶ ὑποδύνονται ἄλλα πρόσωπα, τοὺς ἥρωες τοῦ ἔργου, τῶν ὁποίων μετενσαρκώνουν κατὰ κάποιο τρόπο τὰ διανοήματα, τὰ συναισθήματα καὶ τὸ χαρακτήρα. Ἡ ἔκστασις αὐ-

τή, οὐσιαστικό γνώρισμα τοῦ δράματος, ἐκδηλώνονταν μέ τή μεταμόρφωση τῶν ὑποκριτῶν καί τῶν χορευτῶν, οἱ ὅποιοι ἐκτός ἀπό τή μεταμφίεσή τους φοροῦσαν καί κατάλληλο π ρ ο σ ω π ε ῖ ο (προσωπίδα) ἀνάλογα πρὸς τὸ πρόσωπο πού ὑποδύνονταν. Κατά τή διάρκεια τῆς παραστάσεως ἄλλαζαν προσωπίδα, ἂν ἦταν ἀνάγκη.

Οὐσιαστικό γνώρισμα τῆς ἀρχαίας τραγωδίας ἦταν ὁ θερησκευτικὸς της χαρακτήρας. Ἡ παράστασή της δέ γινόταν ὅπουδήποτε καί ὅποτεδήποτε. Ἡ τραγωδία παριστανόταν, ἐ δ ι δ ᾱ σ κ ε τ ο , ὅπως ἔλεγαν οἱ ἀρχαῖοι, μόνο σέ ὀρισμένες ἐορτές τοῦ Διονύσου καί σέ χωρὸ ἀφιερωμένο σ' αὐτόν. Ἡ παράστασή της ἦταν ἱεροτελεστία, μέρος τοῦ προγράμματος τῶν ἐορτῶν, οἱ ὁποῖες γίνονταν πρὸς τιμὴ τοῦ θεοῦ. Γι' αὐτὸ εἶναι ἀνάγκη, προτοῦ ἐξετάσουμε τὸ πρόβλημα τῆς γενέσεως τῆς τραγωδίας, νά ξέρουμε μερικά στοιχεῖα γιὰ τή διονυσιακὴ λατρεία.

↓ 3. ΔΙΟΝΥΣΙΑΚΗ ΛΑΤΡΕΙΑ

Ὁ Διόνυσος ἦταν κυρίως θεὸς τῆς ἀμπέλου καί τοῦ οἴνου, ἀλλὰ γενικότερα προσωποποιοῦσε τή βλάστηση πάνω στὴ γῆ καί ὅλες τίς μυστηριώδεις παραγωγικὲς δυνάμεις τῆς φύσεως. Ἡ λατρεία του ἤρθε στὴν Ἑλλάδα ἀπὸ τὴ Λυδία καί τὴ Φρυγία διὰ μέσου τῆς Θράκης. Στὴν ἀρχὴ οἱ πιστοὶ του ἦταν λίγοι καί ὁ Διόνυσος θεωροῦνταν κατώτερος θεὸς συγκριτικά πρὸς τοὺς ὁμηρικὸς θεοὺς τοῦ Ὀλύμπου. Μέ τὸ πέρασμα ὅμως τοῦ χρόνου καί τὴν παράλληλὴ ἀνάπτυξη τῆς ἀμπελοουργίας ἡ λατρεία του διαδίδοταν ὀλοένα καί περισσότερο. Τὸν 7ο καί τὸν 6ο αἰ. π.Χ. ξαπλώθηκε σέ πλατιά στρώματα τοῦ λαοῦ. Τὴ διάδοση τῆς νέας λατρείας εὐνόησαν καί προστάτησαν οἱ τύραννοι τῶν διαφόρων πόλεων, ὁ Περίανδρος στὴν Κόρινθο, ὁ Κλεισθένης στὴ Σικυνά, ὁ Πεισίστρατος στὴν Ἀθήνα.

Λεγόταν γιὸς τοῦ Δία καί τῆς Σεμέλης, κόρης τοῦ βασιλιᾶ τῶν Θηβῶν Κάδμου. Οἱ μῦθοι διηγοῦνται πολλὲς περιπέτειές του, ὅτι ἔπese σέ χερία ληστῶν, ὅτι ὁ βασιλιάς τῶν Θρακῶν Λυκοῦργος τὸν καταδίωξε καί τὸν ἔριξε στὴ θάλασσα, καί ἄλλα παθήματά του, ἀλλὰ καί θριάμβους του. Οἱ περιπέτειες αὐτές συμβολίζουν καί τίς ἐναλλαγές τῶν φυσικῶν φαινομένων, π.χ. τὴ βλάστηση καί τὸ μαρασμό, τὰ ὅποια προσωποποιοῦσε ὁ Διόνυσος, ἀλλὰ καί τοὺς σκληροὺς καί μακροχρόνιους ἀγῶνες, πού χρειά-

στηκε νά γίνουν γιά τή διάδοση τῆς λατρείας του σέ συνδυασμό μέ τήν ἀνάπτυξη τῆς ἀμπελουργίας.

Οἱ ὄπαδοί τοῦ Διονύσου τόν λάτρεναν σέ κατάσταση ἱερῆς μανίας καί ἐξαλλου ἐνθουσιασμοῦ· ζωγρά καί παράφορα ἦταν τά τραγούδια πού συνέθεταν καί τραγουδοῦσαν πρὸς τιμὴ του. Ἐπιναν καί ἄφθογο κρασί, τὸ ἱερό δῶρο τοῦ θεοῦ.

Οὐσιαστικό γνώρισμα τῆς διονυσιακῆς λατρείας ἦταν ἡ ἔκσταση, μέθη συναισθηματική, πού ἀνύψωνε τόν πιστό πάνω ἀπὸ τήν πραγματικότητα καί τόν ἔκανε νά αἰσθάνεται τόν ἑαυτό του ἄλλο πρόσωπο, πού κατεχόταν ἀπὸ τὸ πνεῦμα τοῦ λατρενόμενου θεοῦ.

Ἡ μεταμφίεση ἦταν ἀπαραίτητη στίς διονυσιακές τελετές. Οἱ πιστοὶ φοροῦσαν δέρματα ζώων, ἄλειφαν τὸ πρόσωπό τους μέ τρυγία (κατὰ κάθι τοῦ κρασιοῦ) ἢ τὸ σκέπαζαν μέ φύλλα ἢ φλοιούς δέντρων καί φοροῦσαν στεφάνι κισσοῦ, ἱεροῦ, ὅπως τὸ κλῆμα, φντοῦ τοῦ Διονύσου.

4. Η ΓΕΝΕΣΗ ΤΗΣ ΤΡΑΓΩΔΙΑΣ

Τώρα προκύπτει τὸ πρόβλημα: πῶς γεννήθηκε ἡ τραγωδία;

Τά συστατικά στοιχεῖα τῆς τραγωδίας, τὸ ἐπικό, τὸ λυρικό, ἡ ὄρχηση, ὑπῆρχαν πολὺ πρὶν ἀπὸ τήν ἐμφάνισή της, ἀλλ' ἡ σύνθεσή τους δέν εἶναι τόσο αὐτονόητη. Ὅλα σχεδόν τά ἔθνη δημιούργησαν ἐπικά καί λυρικά ποιήματα· ἐπίσης παντοῦ ἀναπτύχθηκε ἡ ὄρχηση. Πολλοὶ περιηγητές πού ἐπισκέφθηκαν φυλές ἰθαγενῶν τῶν διαφόρων ἡπειρῶν παρατήρησαν καί μελέτησαν τοὺς πολυπλοκοὺς χορούς μεταμφιεσμένων. Ἡ ἔκσταση, ἡ ζωοδότρα αὐτὴ δύναμη τῆς τραγωδίας, εἶναι κοινὴ σέ πολλὰ θρησκευματα. Ἐχει εὐρύτατα διαδοθεῖ καί ἡ χρῆση τῆς προσωπίδας, προσωπίδας μέ μαγικό χαρακτήρα, πού κατὰ τήν πίστη τῶν πρωτόγονων λαῶν μεταβιβάζει σ' αὐτόν πού τήν φορᾷ τὴ δύναμη καί τίς ιδιότητες τοῦ εἰκονιζόμενου θεοῦ. Σέ κανένα ὅμως λαό καί σέ καμιὰ ἄλλη ἐποχὴ δέν ἔγινε σύνθεση αὐτῶν τῶν στοιχείων, γιά νά δημιουργήσουν τήν τραγωδίαν. Τὸ ποιητικὸ τοῦτο εἶδος παρουσιάστηκε μόνο στὸν ἐλληνικὸ χῶρο καί εἶναι ἀποκλειστικὸ δημιούργημα τοῦ ἐλληνικοῦ πνεύματος.

Ὡς τὰ μέσα περίπου τοῦ βίου αἰ. π.Χ. δύο εἶδη ποιήσεως ὑπῆρχαν στὴν Ἑλλάδα: τὸ ἔπος καί ἡ λυρική ποίηση.

Ἡ ἐποχὴ τῆς μεγάλης ἀκμῆς τοῦ ἔπους εἶχε βέβαια περάσει· τὰ με-

γάλα καί ἀνυπέρβλητα ἐπικά ἀριστουργήματα, ἡ Ἰλιάδα καί ἡ Ὀδύσσεια, εἶναι πολύ παλιότερα· αὐτό τό εἶδος ὁμως ἐξακολουθοῦσαν νά τό καλλιεργοῦν οἱ ποιητές τοῦ ἐπικοῦ κύκλου.

Ἡ λυρική ποίηση ἤδη ἀπό 150 χρόνια βρισκόταν σέ ὅλη της τήν ἀκμή. Ὅλα τά εἶδη της εἶχαν καλλιεργηθεῖ καί τά καλλιεργοῦσαν ἀκόμα λαμπρά. Ὁ Καλλίνος, ὁ Τυρταῖος, ὁ Μίμνερμος καί ἄλλοι εἶχαν συνθέσει θαυμάσιες ἐλεγείες. Τό 560 ζοῦσε ἀκόμα ὁ Ἀθηναῖος νομοθέτης Σόλων, πού ἦταν καί ἐξοχος ἐλεγειοποιός. Σκωπτικούς ἰάμβους εἶχαν γράφει ὁ μέγας ποιητής Ἀρχύλοχος καί ἄλλοι. Τά χρόνια γύρω στό 600 π.Χ. εἶναι ἡ ἐποχή τῆς μεγάλης ἀκμῆς τοῦ αἰολικοῦ μέλους στό ὁποῖο διακρίθηκαν ὁ Ἀλκαῖος καί ἡ Σαπφώ.

Εἶδος τῆς λυρικῆς ποιήσεως εἶναι καί ἡ χορική ποίηση. Τό χορικό ἄσμα, πού ἐξέφραζε συναισθήματα περισσότερο ὁμαδικά παρά ἀτομικά καί πού τό τραγουδοῦσε ὁμάδα προσώπων, ὁ Χορός, ἀναπτύχθηκε στήν ἀρχή στίς δωρικές χῶρες, ὅπου τό ὁμαδικό πνεῦμα ἦταν ζωηρότερο. Γι' αὐτό καί γραφόταν πάντοτε σέ δωρική ἢ τουλάχιστο δωριζουσα διάλεκτο, ἀκόμα καί ἀπό τούς ποιητές πού δέν ἦταν Δωριεῖς. Οἱ πῶς μεγάλοι ἀντιπρόσωποι τῆς χορικῆς ποιήσεως, ὁ Σμικωνίδης, ὁ Βακχυλίδης, ὁ Πίνδαρος, ἐμφανίστηκαν μετά τά μέσα τοῦ βου αἰῶνα. Ἦδη ὁμως πρὶν ἀπό τά χρόνια αὐτά εἶχαν συνθέσει χορικά ἄσματα ἄλλοι σπουδαῖοι ποιητές. Ἐνας ἀπό αὐτούς ἦταν ὁ Ἀρίων, πού διακρίθηκε στό διθύραμβο.

Ὁ διθύραμβος ἦταν ὕμνος στό Διόνυσο. Αὐτό εἶναι τό ἄσμα, τό ὁποῖο οἱ θιασῶτες τοῦ θεοῦ τραγουδοῦσαν - μέ συνοδεία αὐλοῦ - στίς ἐορτές τοῦ θεοῦ σέ κατάσταση ἔνθεης μανίας καί ἐξαλλοῦ ἐνθουσιασμοῦ. Στήν ἀρχή βέβαια θά ἦταν αὐτοσχέδιος καί ἄτεχνος. Θά τόν τραγουδοῦσαν λίγα πρόσωπα καί οἱ ἄλλοι θιασῶτες θά συνόδευαν τό τραγούδι βγάζοντας τήν ἐνθουσιώδη βακχική ἰαχή ἰὼ Βάκχε, εὐοῖ.

Ὁ Ἀρίων ἔδωσε τεχνική μορφή στό διθύραμβο. Αὐτός ἦταν ἀπό τῆς Μήθυμνα τῆς Λέσβου, ζοῦσε ὁμως, γύρω στό 600 π.Χ., στήν αὐλή τοῦ Περίανδρου, τύραννου τῆς Κορίνθου, δωρικῆς πόλεως. Ὁ Ἀρίων συνέθετε μέ ἐπιμέλεια τούς στίχους καί τῇ μελωδίᾳ τῶν διθυράμβων του, πού τούς ἐκτελοῦσε κύκλιος χορός ἀπό 50 ἄντρες, πού τούς ἀσκοῦσε ὁ ἴδιος. Ὁ ποιητής αὐτός ἦταν κατὰ τούς ἀρχαίους εὐρετής τοῦ τραγικοῦ δράματος· αὐτό κατὰ τήν πιθανότερη ἐρμηνεῖα σημαίνει ὅτι πρῶτος αὐτός παρουσίασε τούς χορευτές, πού τραγουδοῦσαν τό διονυσιακό διθύραμ-

βο, μεταμφιεσμένους σέ τράγους, δηλ. σέ σατύρους*.

Οί Σάτυροι, δαίμονες τῶν δασῶν, προσωποποίηση τῆς βλαστήσεως καί τῆς ἐλευθέρης γενέσεως καί ἀναπτύξεως στή φύση, δέν εἶχαν καμιά σχέση ἀρχικά μέ τό Διόνυσο. Ἄλλωστε ἦταν στήν Ἑλλάδα πολύ παλιότεροι ἀπό τό Διόνυσο, πού ἡ λατρεία του, ἦρθε, ὅπως εἴπαμε, ἀπέξω. Ὅταν ὅμως ἡ λατρεία τοῦ Διονύσου διαδόθηκε, οἱ Σάτυροι προσκολλήθηκαν σ' αὐτόν καί ἔγιναν οἱ ἀχώριστοι σύντροφοί του. Κατά τήν πιό πιθανή ἐκδοχή ἡ ἔνωση τοῦ Διονύσου, πού ἦρθε ἀπό τό Βορρᾶ, καί τῶν ἀρκαδικῶν Σατύρων ἔγινε γιά πρώτη φορά στή βόρειο Πελοπόννησο, καί ἔτσι ὁ Ἀρίων βρῆκε τό λαό τῆς Κορίνθου πρόθυμο νά δεχτεῖ τό νεωτερισμό του, δηλαδή τήν ἐκτέλεση τοῦ διονυσιακοῦ διθύραμβου ἀπό χορό Σατύρων, χορό τραγικό.

Ὅπωςδήποτε ὁ διθύραμβος ἔφτασε στήν τελική διαμόρφωσή του ἀπό τό 600 περίπου π.Χ. Ἀπό τότε, γιά πολλές δεκαετίες, οἱ ποιητές συνέθεταν κάθε φορά γιά τίς διονυσιακές τελετές νέους διθύραμβους, διθύραμβους τεχνικούς. Αὐτούς τοὺς ἐκτελοῦσαν χοροί πού εἶχαν ἀσκηθεῖ μέ ἐπιμέλεια. Τοῦτο γινόταν σέ πολλά μέρη τῆς Ἑλλάδας, κυρίως σέ κείνα, ὅπου λατρευόταν περισσότερο ὁ Διόνυσος. Ἐνα ἀπό τά μέρη αὐτά ἦταν ἡ Ἀττική.

Κάποτε, δέν ξέρουμε ἀκριβῶς πότε, πάντως γύρω στά μέσα τοῦ 6ου αἰῶνα ἡ λίγο ἐνωρίτερα, ἕνας ποιητής ἀπό τήν ἀμπελόφυτη Ἰκαρία, κοντά στήν Πεντέλη, (ὅπου ὁ σημερινός Διόνυσος), ὁ Θεόπις, εἶχε μίαν ἐμπνευση: στό διθύραμβο πού τραγουδοῦσε ὁ Χορός παρενέβαλε μερικούς στίχους σέ ἄλλο μέτρο, χωρίς μελωδία, κατάλληλους γιά ἀπαγγελία, πού τοὺς ἀπήγγελε κατά τήν πιθανότερη ἐκδοχή ὁ ἴδιος μέ τή μορφή κάποιου μυθικοῦ προσώπου. Μέ τοὺς στίχους αὐτούς ἀποκρινόταν (ἀρχ. ὕπεκρινετο, ἀπ' ὅπου ὕποκριτης) κατά κάποιο τρόπο στό προηγούμενο μέρος τοῦ τραγουδιοῦ· ἐπίσης ἔδινε νέα τροφή σέ αὐτό, ἔκανε τή συνέχεια τοῦ τραγουδιοῦ πιό εὐπρόσδεκτη στοὺς θεατές, δημιουργοῦσε, ὅπως λέ-

Ὅχι ἐπειδή τοὺς φαντάζονταν τραγόμορφους. Ἀπό τά μνημεῖα τέχνης, στά ὁποία οἱ Σάτυροι εἰκονίζονται μέ χαρακτηριστικά τράγων, κανένα δέν εἶναι ἀρχαιότερο ἀπὸ τήν ἐλληνιστική ἐποχή. Στούς παλιότερους χρόνους, τοὺς Σατύρους τοὺς φαντάζονταν ζωόμορφους - συνήθως τοὺς ἔλεγαν θῆρας - δέν ἔδιναν ὅμως σ' αὐτούς τά χαρακτηριστικά ἐνός ὀρισμένου ζώου. Περισσότερο ἐμοιαζαν μέ ἄλογα· εἶχαν τ' αὐτιά τους, τίς μακριές οὐρές καί σέ ἀρχαιότερες παραστάσεις καί τίς ὀπλές. Ἐπειδή ὅμως τοὺς φαντάζονταν μέ πυκνό τρίχωμα καί νά εἶναι ζωηροί, εὐθυμοί καί ἀσυγκράτητοι, τοὺς ἔλεγαν καί τράγους.

με σήμερα, τήν' κατάλληλη ατμόσφαιρα, ὥστε οἱ θεατές νά κατανοήσουν καί νά νιώσουν τό ἄσμα καλύτερα καί βαθύτερα.

Ὁ νεωτερισμός, ἀπό μιὰ πρώτη ματιά, δέ φαίνεται ἴσως πολύ σημαντικός. Οἱ συνέπειές του ὅμως ἔχουν ἀξία ἀνυπολόγιστη· τή μέρα ἐκείνη πού ὁ Θέσπις στάθηκε ἀπέναντι ἀπό τό χορό καί συνδιαλέχτηκε μαζί του μέ στίχους γιά ἀπαγγελία καί ἔνωσε τό ἐπικό στοιχεῖο τοῦ διαλόγου καί τῆς ἀφηγήσεως μέ τό λυρικό στοιχεῖο, πού κυριαρχοῦσε ὡς τή στιγμή ἐκείνη ἀπόλυτα καί ἀποκλειστικά, γεννήθηκε στήν Ἑλλάδα καί στόν κόσμο ἡ τραγωδία, ἕνα ἀπό τά λαμπρότερα δημιουργήματα τοῦ ἀνθρώπινου πνεύματος.

Τή λυρική καταγωγή τῆς τραγωδίας δείχνει καί τό ὄνομά της· στήν ἀρχή ἦταν τ ρ α γ ω ν ὠ δ ῆ , δηλ. ἄσμα χοροῦ μεταμφιεσμένου σέ Σατύρους.

Στά πρῶτα χρόνια, στά ὁποῖα δημιουργήθηκε ἡ τραγωδία, τά διαλογικά μέρη ἦταν σύντομα καί τό κέντρο τοῦ βάρους ἀποτελοῦσαν τά χορικά. Σιγά-σιγά ὅμως τά χορικά περιορίζονταν, ὁ πρόλογος καί τά ἐπεισόδια ἔπαιρναν ὅλο καί μεγαλύτερη ἔκταση καί ἔγιναν αὐτά τό κύριο μέρος τῆς τραγωδίας καί οἱ φορεῖς τοῦ μύθου· ἡ ὑπόθεση τοῦ ἔργου ἐξελισσόταν μέσα σ' αὐτά.

Ὁ Θέσπις ἀντικατέστησε τά παλιότερα πρόχειρα, ἀπό φύλλα, φλοιοί κτλ., προσωπεῖα μέ ἄλλα ἀπό λινό ὕφασμα ἐπιχρισμένο μέ γύψο.

Ἀργότερα ὁ Αἰσχύλος πρόσθεσε καί δεύτερο ὑποκριτή καί ὁ Σοφοκλῆς καί τρίτο. Οἱ τρεῖς αὐτοί ὑποκριτές, ὁ πρωταγωνιστής, ὁ δευτεραγωνιστής καί ὁ τριταγωνιστής, ὑποδύονταν ὅλα τά πρόσωπα τοῦ δράματος, πού ἦταν βέβαια συνήθως περισσότερα ἀπό τρία.

Οἱ τραγικοί ποιητές ἀντλοῦσαν τίς ὑποθέσεις τῶν ἔργων τους ἀπό τήν ἀνεξάντλητη πηγή τῶν μύθων. Ἀπό τίς 32 τραγωδίες τῶν τριῶν μεγάλων τραγικῶν τῆς ἀρχαιότητος (7 τοῦ Αἰσχύλου, 7 τοῦ Σοφοκλῆ καί 18 τοῦ Εὐριπίδη) πού ἔχουν διασωθεῖ, μόνο μία, οἱ Πέρες τοῦ Αἰσχύλου, ἔχει ὑπόθεση ἱστορική· τήν ἦττα τῶν βαρβάρων στή Σαλαμίνα ὅλων τῶν ἄλλων οἱ ὑποθέσεις εἶναι μυθικές. Ἀλλά ἀπό αὐτές πάλι μόνο οἱ Βάχες τοῦ Εὐριπίδη ἔχουν ὑπόθεση παρμένη ἀπό τούς διονυσιακούς μύθους. Ἐνῶ λοιπόν στήν τραγωδία ὅλα, ἡ καταγωγή της, ὁ τόπος παραστάσεως, οἱ ἑορτές, πού στό πρόγραμμα τους περιλαμβάνόταν, ἦταν διονυσιακά, οἱ ὑποθέσεις στά χρόνια τῆς ἀκμῆς της ἦταν παρμένες ἀπό μύθους ἄλλων θεῶν καί κυρίως ἡρώων. Πῶς καί πότε ἔγιναν δεκτοί μύ-

θαι ἄσχετοι μέ τό Διόνυσο σέ ἔργα προορισμένα νά λαμπρύνουν τή γιορτή του, δέν εἶναι δυνατό νά καθορίσουμε· ἀκόμα καί πρίν ἀπό τή γένεση τῆς τραγωδίας τό περιεχόμενο τῶν διθυράμβων εἶχε πάψει νά εἶναι ἀποκλειστικά διονυσιακό. Πάντως ὅμως ἡ χρησιμοποίηση στήν τραγωδία μύθων, πού δέν ἦταν διονυσιακοί, εἶχε μιᾶ φυσική καί ἀναγκαία συνέπεια: οἱ ποιητές ἀντικατέστησαν τό Χορό τῶν Σατύρων μέ Χορό ὑποδύμενο ἄλλα πρόσωπα, διαφορετικά κάθε φορά, γιατί μέ μύθο ξένο πρὸς τό Διόνυσο ὁ Χορός τῶν Σατύρων δέν ἦταν δυνατό νά ἐναρμονιστεῖ. Ἀπό σεβασμό ὅμως πρὸς τήν παράδοση διατήρησαν ὡς τό τέλος τοῦς Σατύρους στά σατυρικά δράματα, μόλο πού καί αὐτῶν οἱ μύθοι εἶχαν πιά ποικίλη προέλευση. Φρόντιζαν ὅμως κάθε φορά νά δικαιολογοῦν, ὅσο ἦταν δυνατό φυσικότερα, τήν παρουσία τοῦ σατυρικοῦ χοροῦ σέ ἔργο, πού εἶχε ξένη, ὄχι διονυσιακή, ὑπόθεση.

↓ 5. ΤΟ ΘΕΑΤΡΟ

Ἡ διδασκαλία τῶν διθυράμβων καί τῶν δραμάτων γινόταν πάντοτε τήν ἡμέρα καί στό ὕπαιθρο. Ἐνας κυκλικός χώρος, ἡ ὀρχήστρα, μέ τό βωμό (θυμέλη) τοῦ Διονύσου στή μέση ἀρχοῦσε γιά τήν ἐκτέλεση τοῦ διθυράμβου. Ὁ λαός στεκόταν γύρω ἀπό τόν κύκλο καί παρακολουθοῦσε. Ὅταν ὅμως ἀπό τό διθυράμβο γεννήθηκε τό δράμα, οἱ ὑποκριτές, πού ἔπαιζαν καί αὐτοί μέσα στήν ὀρχήστρα, ἔπρεπε νά ἔχουν κάποιο σκεπασμένο οἶκημα, γιά νά περιμένουν μέσα σ' αὐτό τή σειρά τους γιά ἀλλαγὴ προσώπειον καί ἐνδυμάτων, ἀφοῦ ἦταν ὑποχρεωμένοι νά ὑποδύονται διάφορα πρόσωπα. Γι' αὐτό κοντά στόν κύκλο στήγονταν πρόχειρο ξύλινο ὀρθογώνιο παράπηγμα; ἡ σκηνή. Οἱ θεατές τότε στέκονταν γύρω ἀπό τό τμήμα τοῦ κύκλου πού ἀπόμεινε ἐλεύθερο καί παρακολουθοῦσαν. Γι' αὐτούς ἔπειτα τοποθετοῦσαν ξύλινα καθίσματα σέ σχῆμα ἡμικυκλίου καί ὀλοένα πιό ψηλά, ὅσο ἀπομακρύνονταν ἀπό τήν ὀρχήστρα, ὥστε οἱ καθισμένοι στίς πίσω σειρές νά μὴν ἐνοχλοῦνται ἀπὸ ἐκείνους πού κάθονταν μπροστά τους.

Ἔτσι τό ἀρχαῖο θέατρο ἀπαρτίστηκε ἀπὸ τρία μέρη: τήν ὀρχήστρα, ὅπου γινόταν ἡ παράσταση, τή σκηνή, μέσα στήν ὁποία μεταμφιέζονταν οἱ ὑποκριτές, καί τὸ κυρίως θέατρο, τὸ προορισμένο γιά τοὺς θεατές· τὸ κυρίως θέατρο λεγόταν καί κοῖλον, ἐξαιτίας τοῦ σχήματός του.

Ἡ πλευρά τῆς σκηνῆς πρὸς τοὺς θεατὲς εἰκόνιζε συνήθως τὴν πρόσοψη ἀνακτόρου ἢ ναοῦ· εἶχε μιά ἢ τρεῖς θύρες ἀπὸ τίς ὁποῖες ἔμπαιναν στὴν ὀρχήστρα οἱ ὑποκριτὲς οἱ ὑποδνόμενοι πρόσωπα, πού ὑποτίθεται ὅτι βρισκόνταν μέσα στοῦ ἀνάκτορο (ἢ τὸ ναό).

Ἐπειδὴ ὅμως οἱ ὑποθέσεις τῶν δραμάτων δέν ἐξελίσσονταν πάντοτε μπροστά σέ ἀνάκτορα ἢ ναοὺς, ἐπινόηθηκε μέ τὸν καιρὸ (στὴν ἐποχὴ τοῦ Σοφοκλῆ) ἡ θεατρικὴ ζωγραφικὴ, ἡ σ κ η ν ο γ ρ α φ ί α . Ἔτσι κατασκεύαζαν μεγάλους πίνακες, πού εἰκόνιζαν δάσος, ἀκτὴ, στρατόπεδο κ.ἄ., καὶ τοὺς τοποθετοῦσαν στὴν πρόσοψη τῆς σκηνῆς.

Μεταξὺ τοῦ κ ο ἰ λ ο υ καὶ τῆς σ κ η ν ῆς ὑπῆρχαν δύο διάδρομοι, ὁ ἓνας δεξιὰ, ὁ ἄλλος ἀριστερά, οἱ π ἄ ρ ο δ ο ι . ἀπὸ αὐτοὺς ἔμπαιναν στὴν ὀρχήστρα ὁ Χορὸς καὶ τὰ πρόσωπα, πού ὑποτίθεται ὅτι ἔρχονταν ἀπὸ ἔξω καὶ ὄχι ἀπὸ τὸ ἀνάκτορο (ἢ τὸ ναό). Ἄν ἓνα πρόσωπο ἔμπαινε ἀπὸ τὴ δεξιὰ ὡς πρὸς τὸ θεατὴ πάροδο, ὑποτίθεται ὅτι ἔρχόταν ἀπὸ τὴν πόλιν ἢ τὸ λιμάνι, ἂν ἀπὸ τὴν ἀριστερὴ, ὑποτίθεται ὅτι ἔρχόταν ἀπὸ τοὺς ἀγρούς ἢ ἀπὸ τὴν ξενειὰ.

Στὴν Ἀθῆνα οἱ παραστάσεις γίνονταν μέσα στοῦ τέμενος τοῦ Ἑ λ ε ν θ ε ρ έ ω ς Δ ι ο ν ύ σ ο υ , πού βρισκόταν κάτω ἀπὸ τὴ νοτιοανατολικὴ πλευρὰ τῆς Ἀκροπόλεως. Στὸν 5ο αἰῶνα, δηλ. στὰ χρόνια τῆς ἀκμῆς τῆς τραγωδίας, μόνιμο θέατρο, ἐκτός ἀπ' τὴν ὀρχήστρα, δέν ὑπῆρχε. Ἡ ξύλινη σκηνὴ καὶ τὰ ξύλινα καθίσματα στήνονταν γιὰ τὴν κάθε παράσταση. Μόνο γύρω στὰ τέλη τοῦ 5ου αἰῶνα ἀρχισε ἡ κατασκευὴ λίθινων ἐδωλίων.

Τὸν 4ο αἰῶνα ὅλα τὰ ἐδῶλια ἔγιναν λίθινα καὶ κτίστηκε καὶ πέτρινη σκηνή. Ὁ ρήτορας Λυκούργος, πού διαχειρίστηκε μέ σύνεση καὶ ἰκανότητα τὰ οἰκονομικὰ τῆς πόλεως κατὰ τὰ ἔτη 338-326, ἀποπεράτωσε τὴν κατασκευὴ τοῦ μόνιμου λίθινου θεάτρου.

Τὸ θέατρο αὐτό, πού μεταρρυθμίστηκε ἀργότερα, διατηρήθηκε ὡς σήμερα, ἀλλὰ δυστυχῶς ὄχι ἀκέραιο· εἶναι τὸ λεγόμενο Διονυσιακὸ θέατρο τῶν Ἀθηνῶν.

Τὸ κ υ ρ ί ω ς θ έ α τ ρ ο , ἡμικυκλικό, ἀποτελεῖται ἀπὸ 78 ἐπάλληλες σειρὲς ἐδωλίων· πολλὰ ἀπὸ αὐτὰ ἦταν σκαλισμένα στοὺς βράχους τῆς Ἀκροπόλεως. Στὴν πρώτη σειρά ἦταν οἱ μαρμάρινοι θρόνοι τῶν ἐπιστῆμων· τὴν πῖο τιμητικὴ θέσιν εἶχε ὁ ἱερέας τοῦ Ἑλευθερέως Διονύσου. Ὁ θρόνος του, ὅπως καὶ πολλοὶ ἄλλοι, σώζεται καὶ φέρει ἀνάγλυφες παραστάσεις.

Δυὸ διαζώματα ὀριζόντια χώριζαν τὸ κ υ ρ ί ω ς θ έ α τ ρ ο σέ

τρεῖς ζῶνες, γὰ νά διευκολύνεται ἡ κυκλοφορία τῶν θεατῶν. Τίς σειρές τῶν ἐδωλίων διέκοπταν κλίμακες, ἀπό τίς ὁποῖες οἱ θεατές ἀνέβαιναν στίς ψηλότερες θέσεις. Τά σφηνοειδή τμήματα ἀνάμεσα στίς κλίμακες ὀνομάζονταν *κερκίδες*.

Κατά μήκος τοῦ τοῦχου τῆς σκηνῆς, πού ἦταν πρὸς τό μέρος τῶν θεατῶν, κτίστηκε στενή ἀλλ' ἀρκετά ψηλή ἐξέδρα, τό *λογεῖο*· αὐτό ἔπιασε μέρος τῆς ὀρχήστρας, πού ἔτσι ἔπαψε νά εἶναι ἐντελῶς κυκλική. Στό λογεῖο ἔπαιζαν οἱ ὑποκριτές, πού χωρίστηκαν ἔτσι ἀπό τό Χορό. Πότε ἔγινε ἡ μεταρρύθμιση αὐτή δέν εἶναι γνωστό· πάντως κατὰ τούς κλασικούς χρόνους λογεῖο δέν ὑπῆρχε· ἡ ὀρχήστρα ἦταν τότε ἕνας κύκλος, καί ὅλη ἡ παράσταση γινόταν πάνω σ' αὐτή. Ἐκτός ἀπό τό λογεῖο ὑπῆρχε καί τό *θεολογεῖο*, εἶδος ἐξώστη κοντά στή στέγη τῆς σκηνῆς, πού πάνω σ' αὐτόν παρουσιάζονταν θεοί.

Μέσα στή μόνιμη πιά σκηνή φυλάγονταν τά ἀπλά μηχανήματα τοῦ θεάτρου, πού εἶχαν ἐπινοήσει οἱ ἀρχαῖοι. Τά κυριότερα ἀπό αὐτά ἦταν: α) ἡ *μηχανή* ἢ *αἰώρημα*, εἶδος γερανοῦ, πού παρουσίαζε θεοῦς (*Θεοὺς ἀπό μηχανῆς*), β) οἱ *περίεκτοι*, δύο ξύλινοι πρισματικοὶ στύλοι, τοποθετημένοι ἀπό τίς δύο μεριές τῆς σκηνῆς, πού περιστρέφονταν γύρω ἀπὸ ἄξονα καί παρουσίαζαν τούς στεριωμένους πάνω σ' αὐτοὺς ζωγραφισμένους πίνακες, κάθε φορά πού ἦταν ἀνάγκη νά ἀλλάξει ἡ σκηνογραφία, γ) τό *ἐκκύκλημα*, ἕνα τροχοφόρο δάπεδο, πάνω στοῦ ὁποῦ παρουσίαζαν στοὺς θεατές ὁμοιώματα νεκρῶν (γιατί πάρα πολὺ σπάνια στοῦ ἀρχαῖο θεάτρο παρίστανόταν φόνος ἢ αὐτοκτονία μπροστά στά μάτια τῶν θεατῶν).

Ἡ ἀκουστική τῶν ἀρχαίων θεάτρων προκαλεῖ τό θαυμασμό αὐτῶν πού τά ἐπισκέπτονται. Αὐτά πού λέγονται στήν ὀρχήστρα, ἀκόμη καί χαμηλόφωνα, ἀκούγονται καθαρά ἀπὸ αὐτοὺς πού κάθονται καί στίς πύς ψηλές σειρές.

Τά σκεπασμένα θέατρα ὀνομάζονταν *ψδεῖα*· μέσα σ' αὐτά γίνονταν στοὺς παλιότερους χρόνους μόνο μουσικὲς ἐκτελέσεις καί, ὅπως θά δοῦμε πῶς κάτω, *δραματικοὶ προάγωνες*, ἀργότερα ὅμως καί θεατρικὲς παραστάσεις. Ἀπὸ αὐτά ἐκεῖνο πού καλύτερα διατηρεῖται εἶναι τό *ψδεῖο*, τό ὁποῦ χάρισε στοὺς Ἀθηναίους γύρω στοῦ 160 μ.Χ. ὁ Ἡρώδης ὁ Ἀττικός.

√ 6. ΧΡΟΝΟΣ ΚΑΙ ΤΡΟΠΟΣ ΤΩΝ ΠΑΡΑΣΤΑΣΕΩΝ

Μόνο σέ όρισμένες έορτές τοῦ Διονύσου διδάσκονταν, ὅπως εἶπαμε, τραγωδίες· ἡ διδασκαλία τους εἶχε ἀγωνιστικό χαρακτήρα.

Πρός τιμὴ τοῦ Διονύσου γίνονταν στήν Ἀττική τέσσερις έορτές: γύρω στά τέλη Δεκεμβρίου (στό μήνα Ποσειδεῶνα) τά Μικρά ἢ κατ' ἀγρούς Διονύσια, ὕστερα ἀπό ἓνα μήνα τά Λήναια, ἀργότερα τά Ἀνθεστήρια καί τέλος γύρω στά τέλη Μαρτίου (στό μήνα Ἐλαφηβολιῶνα) τά Μεγάλα ἢ ἐν ἄστει Διονύσια.

Κατά τά ἀνθεστήρια* δέν διδάσκονταν δράματα. Κατά τά μικρά Διονύσια γινόταν στούς δήμους τῆς Ἀττικῆς ἐπανάληψη παλαιότερων τραγωδιῶν. Νέες τραγωδίες διδάσκονταν κατά τά Λήναια (ἀπό τό 433), λαμπρότερα ὅμως καί ἐπισημότερα κατά τά ἐν ἄστει Διονύσια (ἤδη ἀπό τό 534).

Τά ἐν ἄστει Διονύσια γιορτάζονταν ἑξί μέρες· ἀπό αὐτές στίς τρεῖς τελευταῖες γίνονταν οἱ δραματικοί ἀγῶνες· τήν ἐποπτεία τους εἶχε ὁ ἐπώνυμος ἄρχοντας.

Ὁ ποιητής πού ἐπιθυμοῦσε νά πάρει μέρος στόν ἀγῶνα ὑπέβαλλε στόν ἄρχοντα τρεῖς τραγωδίες καί ἓνα σατυρικό δράμα καί ἤτει χορόν. Ὁ ἄρχοντας, ἀφοῦ μελετοῦσε τά ἔργα καί συμβουλευόταν καί πρόσωπα πού ἐκτιμοῦσε τή γνώμη τους, ἐδίδον χορόν καί ἔτσι ἔδινε τό δικαίωμα τῆς συμμετοχῆς στόν ἀγῶνα σέ τρεῖς ποιητές ἀπό ἐκείνους πού εἶχαν ὑποβάλει αἰτήσεις. Στούς ποιητές αὐτούς ἔδιναν ἀμοιβή ἀπό τό δημόσιο ταμεῖο, ἀπό τό ὁποῖο πληρώνονταν καί οἱ ὑποκριτές, τρεῖς γιά τόν κάθε ποιητή. Τά μεγαλύτερα ὅμως ἔξοδα ἦταν τά ἀπαιτούμενα γιά τό Χορό καί αὐτά ἀναλάμβαναν κάθε φορά τρεῖς πλούσιοι Ἀθηναῖοι, οἱ χορηγοί, πού ὀρίζονταν ἀπό τόν ἄρχοντα μέ υπόδειξη τῶν φυλῶν. Ἡ χορηγία ἦταν μιά ἀπό τίς λειτοურγίες, πού ἦταν βαριά ἀλλά καί πολύ τιμητική ἔμμεση φορολογία. Μέ κλῆρο ὀρίζονταν ὁ ποιητής μέ τόν ὁποῖο θά συνεργαζόταν ὁ καθένας ἀπό τούς τρεῖς χορηγούς.

Ὁ ποιητής ἦταν καί σκηνοθέτης τῶν ἔργων του· ἀσκοῦσε τό χορό στό ἄσμα καί τήν ὄρχηση, ἔκανε τήν κατανομή τῶν προσώπων τῶν ἔρ-

* Βλ. γιά αὐτά στίς ἐρμηνευτικές σημειώσεις στή λέξη χοήρης.

γων στους υποκριτές και άσκούσε αυτούς στην άπαγγελία, τή μιμική κτλ. Μερικές φορές αναλάμβανε τή διδασκαλία του Χορού ειδικός χοροδιδάσκαλος, πού άμειβόταν και αυτός από τό χορηγό.

Λίγες μέρες πριν τον άγώνα γινόταν και ό προκαταρκτικός κατάλογος των κριτών - τά όνόματα 500 Άθινάων, 50 από κάθε φυλή, γράφονταν σε πινακίδια, πού τά έρχηχαν σε 10 ύδρίες, μιά για κάθε φυλή· οι ύδρίες σφραγιζόνταν και φυλάσσονταν στον όπισθοδόμο του Παρθενώνα.

Δύο μέρες προτου άρχίσουν οι έορτές οι τρεις ποιητές, στεφανωμένοι, άκολουθούμενοι από τους υποκριτές και τους χορευτές των έργων τους, πού ήταν και αυτοί στεφανωμένοι αλλά χωρίς προσωπεία και θεατρικές στολές, έφταναν στο ωδεόν, θέατρο στεγασμένο, πού προοριζόταν για μουσικές άκροάσεις. Έκει συναθροίζονταν οι Άθηναίοι, για να παρακολουθήσουν τό λεγόμενο πρoάγωνα. Οι ποιητές, ό καθένας μέ τον όμιλό του, ανέβαιναν μέ τή σειρά στην εξέδρα του ωδείου και έδιναν στο κοινό πληροφορίες για τά έργα τους, πύ επρόκειτο να παιχτούν, άνακοίνωναν τους τίτλους και τίς υπόθέσεις τους και παρουσίαζαν τους υποκριτές, πού θά υποδύνονταν τά διάφορα πρόσωπα.

Τέλος τήν τέταρτη μέρα των Μεγάλων Διονυσίων γινόταν έναρξη των παραστάσεων. Οι θεατές έρχονταν πολύ νωρίς, πριν από τήν άνατολή του ήλιου, έμπαιναν στο θέατρο και έπιαναν τίς θέσεις τους. Τίς παραστάσεις παρακολουθούσαν και γυναίκες αλλά από ιδιαίτερες κερκίδες. Η είσοδος στην άρχή ήταν ελεύθερη, έπειτα όμως επιτρεπόταν μόνο μέ εισιτήρια (σύμβολα), πού τό αντίτιμό τους πληρωνόταν στον εργολάβο του θεάτρου, τό θεατροώνη. Έπειδή όμως θεωρούσαν τό θέατρο, όπως και ήταν πραγματικά, κέντρο ύψηλης πνευματικής απολάυσεως και σπουδαίο μέσο ήθικής εξυψώσεως του λαού και επειδή τό θεωρούσαν άδικο να μήν πηγαίνουν σε αυτό οι πολίτες πού δυσκολεύονταν να πληρώσουν τό εισιτήριο, αποφάσισαν από τήν εποχή του Περικλή να δίνουν στους άπορότερους τό απαιτούμενο χρηματικό ποσό από τό δημόσιο ταμείο. Αυτά λέγονταν θεωρικά. Άργότερα τά θεωρικά τά έπαιρναν όλοι οι πολίτες.

Άστονομικά καθήκοντα στο θέατρο εκτελούσαν οι ραβδοϋχοι.

Άπό τήν Άκρόπολη έφερναν στο θέατρο τίς δέκα ύδρίες, πού είχαν τους κλήρους μέ τά όνόματα των ύποψηφίων κριτών, άποσφραγιζόνταν και από κάθε ύδρία έβγαζαν έναν κλήρο· έτσι καταρτιζόταν δεκαμελής κριτική επιτροπή. Ό καθένας από αυτούς έπαιρνε από ένα πινακίδιο, για

νά γράφουν πάνω σ' αυτά τή γνώμη τους, καί κάθονταν στίς θέσεις τους.

Ἐπειτα ἤχουσε ἡ σάλπιγγα καί ὁ κήρυκας φώναζε τό ὄνομα τοῦ ποιητῆ, πού τά ἔργα του θά παίζονταν τήν πρώτη μέρα· καί αὐτό ὀρίζονταν μέ κλῆρο. Τίς ἐπόμενες δύο μέρες θά παίζονταν οἱ τετραλογίες τῶν ἄλλων ποιητῶν, πάλι κατά τή σειρά τῆς κληρώσεως.

Καί ἔτσι ἄρχιζε ἡ παράσταση τῆς πρώτης τραγωδίας, τήν ὥρα περὶ πού ἐβγαίνει ὁ ἥλιος. Οἱ ὑποκριτές παρουσιάζονταν στήν ὀρχήστρα ντυμένοι μέ πολυτέλεια. Φρόντιζαν νά εἶναι ἡ μεταμφίεσή τους παράδοξη, ὥστε καί αὐτή νά συντελεῖ στήν ἀπομάκρυνση τοῦ θεατῆ ἀπό τήν περὶ πραγματικότητα καί τή μεταφορά του στοὺς μυθικούς κόσμους τῆς τραγωδίας. Φοροῦσαν κοθόρωνους, ὑποδήματα μέ ψηλά καττύματα, καί διάφορα παραγεμίσματα κάτω ἀπό τά ἐνδύματά τους, ὥστε νά φαίνονται πύο μεγαλόσωμοι, ὅπως ὁ λαός φανταζόταν τοὺς ἥρωες. Ἡ ἐνδυμασία τους ἦταν βέβαια ἀνάλογη πρὸς τό πρόσωπο πού ὑποδύονταν, γενικά ὁμῶς οἱ χιτῶνες τους ἦταν ποδήρεις μέ χρωματιστές κατακόρυφες ραβδώσεις καί χειριδωτοί· οἱ μανδύες ἦταν στολισμένοι μέ κεντήματα, ταινίες κτλ. Τά προσωπεῖα -τό πανάρχαιο καί ἀπαραίτητο τοῦτο στοιχεῖο κάθε διονυσιακῆς τελετῆς - εἶχαν μεγάλα ἀνοίγματα γιά τό στόμα καί τά μάτια καί μέ ἀδρές γραμμές ζωγραφισμένα τά χαρακτηριστικά τῶν διαφόρων προσώπων τοῦ δράματος. Τά γυναικεῖα πρόσωπα ὑποδύονταν ἄνδρες.

Ὁ Χορός ἦταν ντυμένος ἀπλούστερα. Ἐμπαινε στήν ὀρχήστρα ἔχοντας μπροστά τόν αὐλητῆ ἢ κατά στοίχους (μέτωπο 3, βάθος 5) ἢ κατά ζυγά (μέτωπο 5, βάθος 3). Ὅποτε ἦταν τετράγωνος καί ὄχι κυκλικός, ὅπως στό διθύραμβο.

Τήν τρίτη μέρα τῶν ἀγώνων, ἀφοῦ τέλειωνε ἡ παράσταση καί τῆς τρίτης τετραλογίας, οἱ δέκα κριτές ἔγραφαν τή γνώμη τους πάνω στίς πινακίδες τους· ἔπειτα ὅμως κληρώνονταν οἱ πέντε μόνο ἀπό αὐτούς, πού ἀποφάσιζαν τελικά γιά τό ἀποτέλεσμα τοῦ ἀγῶνα. Τό ἀποτέλεσμα τό ἀνακοίνωνε ἀμέσως ὁ κήρυκας.

Τό βραβεῖο ἦταν ἀπλό στεφάνι κισσοῦ, ἀλλά ἡ δόξα μεγάλη. Ἐκτός ἀπό τό νικητῆ ποιητῆ βραβευόταν μέ στεφάνι καί ὁ χορηγός του.

Στοὺς δραματικούς ἀγῶνες κρατοῦσαν ἐπίσημα πρακτικά: Τά ὀνόματα τῶν ποιητῶν, τῶν χορηγῶν καί τῶν πρωταγωνιστῶν, οἱ τίτλοι τῶν ἔργων καί τό ἀποτέλεσμα τῆς κρίσεως χαράζονταν σέ πλάκες, πού τίς κατέθεταν στό δημόσιο ἀρχεῖο· αὐτές ὀνομάζονταν διδασκαλίες.

7. ΟΙ ΠΡΟΔΡΟΜΟΙ ΤΩΝ ΜΕΓΑΛΩΝ ΤΡΑΓΙΚΩΝ

Ὁ Θέσπις ἦταν ὁ πρῶτος τραγικός ποιητής καί ὁ πρῶτος ὑποκριτής. Τό 534 διδάχτηκε γιά πρώτη φορά τραγωδία του στό Μεγάλα Διονύσια, πού τά ὀργάνωσε λαμπρά στήν Ἀθήνα ὁ Πεισίστρατος. Ἀσφαλῶς ὁ Θεσπιδος καί πρὶν ἀπό τήν ἐπίσημη αὐτή ἀναγνώριση τῆς νέας τέχνης θά δίδαξε στό ἀγροτικά Διονύσια τραγωδίες του στόν τόπο τῆς γεννήσεώς του, τήν Ἰκαρία, καί ἴσως καί σέ ἄλλους δήμους τῆς Ἀττικῆς.

Λίγο νεώτερός του ἦταν ὁ Χοίριλος, γιά τόν ὁποῖο ξέρουμε μόνο ὅτι ἔγραφε πολλά ἔργα.

Ὁ μαθητής τοῦ Θεσπιδος Φρύνιχος ἔγραφε ἐκτός ἀπό ἐκεῖνες πού εἶχαν μυθικό περιεχόμενο καί δύο τραγωδίες μέ ὑποθέσεις ἀπό τή σύγχρονη πραγματικότητα: *Μιλήτιον ἄλωσις* καί *Φοῖνισσαι*. Στήν πρώτη παρουσίαζε μπροστά στό μάτια τῶν συμπολιτῶν του τή συμφορά τῆς Μιλήτου, τῆς Ἰωνικῆς αὐτῆς πόλεως, πού καταστράφηκε ἀπό τοὺς Πέρσες τό 494. Τόσο ὁμως ταράχτηκαν οἱ Ἀθηναῖοι ἀπό τὸ θλιβερό θέαμα, ὥστε ὄχι μόνο ἀπαγόρευσαν τήν ἐπανάληψη τοῦ ἔργου, ἀλλά ἐπέβαλαν καί πρόστιμο στόν ποιητή, γιατί θύμιζε σέ αὐτούς «οἰκεῖα κακά». Μὲ τίς Φοῖνισσες ὁμως κέρδισε τό 476 τό στεφάνι τῆς νίκης. Τό Χορό τοῦ ἔργου ἀποτελοῦσαν γυναῖκες ἀπό τή Φοινίκη (ἀπ' ὅπου ὁ τίτλος), πού βρισκόνταν στό παλάτι τοῦ βασιλιᾶ τῶν Περσῶν. Ἡ ὑπόθεσή του ἦταν ὁ ἀντίκτυπος στήν Περσία τῆς νίκης τῶν Ἑλλήνων στή Σαλαμίνα. Τήν ἴδια ὑπόθεση πραγματεύτηκε ὕστερα ἀπό λίγα χρόνια ὁ Αἰσχύλος στοὺς *Πέρσες* του, τό μόνο, ὅπως εἶπαμε, ἱστορικό δράμα πού διασώθηκε.

Ὁ Πρατίνας ἔγραφε καί τραγωδίες, ἀλλά περισσότερο ἀσχολήθηκε μέ τό σατυρικό δράμα. Ἦταν Πελοποννήσιος, ἀπό τήν πόλη Φλειοῦντα, ἔζησε ὁμως καί αὐτός στήν Ἀθήνα.

Ὅλα τά ἔργα τῶν ποιητῶν αὐτῶν χάθηκαν ἐκτός ἀπό ἐλάχιστα ἀποσπάσματα.

8. Ο ΑΙΣΧΥΛΟΣ ΚΑΙ Ο ΣΟΦΟΚΛΗΣ

Ὁ Αἰσχύλος γεννήθηκε στήν Ἐλευσίνα τό 525. Κατά τοὺς Περσικούς πολέμους πολέμησε ἥρωικά στό Μαραθῶνα καί τή Σαλαμίνα. Στά

μέσα της δεκαετίας πού μεσολάβησε μεταξύ των δύο τούτων μαχῶν νίκησε γιά πρώτη φορά σέ ἀγώνα δραματικό. Ἀπό τίς πολλές τραγωδίες του σώζονται μόνον ἑπτά: οἱ *Ἰκέτιδες*, οἱ *Πέρσαι*, τό ἀρχαιότερο ἀπό τά ἔργα πού σώθηκαν, οἱ *Ἐπιτὰ ἐπὶ Θήβας*, ὁ *Προμηθεὺς Δεσμώτης*, ὁ *Ἀγαμέμνων*, οἱ *Χοηφόροι* καί οἱ *Εὐμενίδες*. Οἱ τρεῖς τελευταῖες τραγωδίες ἀποτελοῦν μιὰ τριλογία, τήν *Ὀρέστεια*, μέ ἐνιαία υπόθεση: τό φόνο τοῦ Ἀγαμέμνονα πού γύρισε ἀπό τήν Τροία, τήν ἐκδίκηση τοῦ γιοῦ του Ὀρέστη, τήν καταδίωξη τοῦ Ὀρέστη ἀπό τίς Ἑρινύες καί τήν ἀθώωσή του στόν Ἄρειο Πάγο. Κατά τούς παλιότερους χρόνους τέτοιες τριλογίες παριστάνονταν πάντοτε· καί τό σατυρικό δράμα πού τίς συνόδευε ἀντλιοῦσε τήν υπόθεσή του ἀπό τόν ἴδιο μῦθο. Ἐπειτα ὅμως ἡ ἐνότητα αὐτή δέν ἦταν ὑποχρεωτική. Οἱ ποιητές ἔπαιρναν μέρος στόν ἀγώνα μέ τρεῖς τραγωδίες καί ἓνα σατυρικό δράμα, ἀλλά οἱ ὑποθέσεις ἐπιτρεπόταν νά προέρχονται ἀπό διαφόρους μῦθους.

Ἡ φήμη τῆς νέας τέχνης ἐνωρίς διαδόθηκε πέρα ἀπό τά ὅρια τῆς Ἀττικῆς. Ὁ Ἱέρων, ὁ τύραννος τῶν Συρακουσῶν, προσκάλεσε τόν Αἰσχύλο στή Σικελία, ὅπου δίδαξε μερικά ἔργα του. Ἀπέθανε τό 456 στή Γέλα τῆς Σικελίας, ὅπου εἶχε πάει γιά τρίτη φορά.

Οἱ τραγωδίες του καί σήμερα ἀκόμα, ὅταν ἀνεβάζονται στό θέατρο, συγκλονίζουν τούς θεατές μέ τή βαθιά θρησκευτικότητα πού τίς διαπνέει, μέ τό ὕψος τῶν διανοημάτων καί τήν τιτανική μεγαλοπρέπεια τῆς ἐκφράσεως, μέ τή λάμψη τοῦ λυρισμοῦ καί τῶν εἰκόνων.

Ὁ Σοφοκλῆς γεννήθηκε στόν Κολωνό τό 496. Μετά τή ναυμαχία τῆς Σαλαμίνας (480) ἦταν ὁ κορυφαῖος τοῦ χοροῦ τῶν ἐφήβων, πού πῆρε μέρος στόν ἐορτασμό τῆς νίκης.

Ἦταν ὠραῖος, εὐγενής, ἀνοιχτόκαρδος, εὐσεβής, πατριώτης, τέλειος τύπος ἀνδρὸς καλοῦ καγαθοῦ. Οἱ Ἀθηναῖοι πολὺ τόν ἀγαποῦσαν καί τόν ἐκτιμοῦσαν καί ἀνέθεσαν σ' αὐτόν ὑψηλά δημόσια λειτουργήματα.

Ὡς ποιητής πολλές φορές ἀναδείχτηκε νικητής. Ἀπέθανε ἐνενήντα χρονῶν μέ ἀκμαῖες ὥς τό τέλος τίς πνευματικές του δυνάμεις. Ἀπό τά 123 ἔργα, πού ἔγραψε, σώζονται μόνον ἑπτὰ τραγωδίες: *Αἶας*, *Ἀντιγόνη*, *Οἰδίπους Τύραννος*, *Ἡλέκτρα*, *Τραχίνιαι*, *Φιλοκτήτης*, *Οἰδίπους ἐπὶ Κολωνῶ* καί ἓνα σατυρικό δράμα, ἀλλ' ὄχι ὁλόκληρο, οἱ *Ἰχνευταί*.

Ὁ Σοφοκλῆς εἶναι ἀνυπέρβλητος στή σκηνική οἰκονομία, δηλ. τή σύνθεση, τήν ἀρχιτεκτονική τοῦ δράματος, καί κυρίως τή διαγραφὴ τῶν χαρακτήρων, τήν ἡθικογραφία, ὅπως ἔλεγαν οἱ ἀρχαῖοι. Ἡ ἐξέλιξη τοῦ μύθου σ' αὐτόν καθορίζεται ἀπό τούς χαρακτήρες τῶν προσώπων πού δροῦν. Στήν τραγωδία πραγματοποίησε τό ιδεῶδες τοῦ εὐγενοῦς καί ἤρεμον μεγαλείου, τοῦ μέτρου καί τῆς ἀρμονίας. Εἶναι γιά τήν ποίηση ὅτι εἶναι γιά τήν πλαστική ὁ Φειδίας.

9. Ο ΒΙΟΣ ΚΑΙ ΤΟ ΕΡΓΟ ΤΟΥ ΕΥΡΙΠΙΔΗ

Ὅπως ὁ Θεόπης, ὁ Χοιρεῖλος, ὁ Φρύνιχος, ὁ Αἰσχύλος, ὁ Σοφοκλῆς, ἔτσι καί ὁ Εὐριπίδης ἦταν Ἀθηναῖος. Γεννήθηκε στή Σαλαμίνα, ἦταν ὁμῶς γραμμένος στό δῆμο τῶν Φλυέων, κοντά στό σημερινό Χαλάνδρι. Ὁ πατέρας του ὀνομαζόταν Μνήσαρχος καί ἡ μητέρα του Κλειτώ.

Οἱ κωμικοὶ ποιητές, πού μισοῦσαν τόν Εὐριπίδη, τόν ἔσκωπταν λέγοντας ὅτι ὁ πατέρας του ἦταν κάπηλος, δηλ. μεταπράτης, καί ἡ μητέρα του πωλήτρια λαχανικῶν. Αὐτά δέν εἶναι ἀληθινά. Ὁ Μνήσαρχος ἦταν εὖπορος γαιοκτήμονας καί εἶχε καί στή Σαλαμίνα κτήμα· ἔτσι μπόρεσε ἀνετα νά φροντίζει γιά τήν ἀνατροφή τοῦ γιοῦ του.

Γιά τό χρόνο τῆς γεννήσεως τοῦ ποιητῆ ὑπάρχουν ἀμφιβολίες. Σύμφωνα μέ κάποιες ἀρχαῖες πληροφορίες γεννήθηκε κατὰ τήν ἡμέρα τῆς ναυμαχίας στή Σαλαμίνα, 20 Σεπτεμβρίου 480. Ὁ Αἰσχύλος, 45 ἐτῶν τότε, ἀγωνίστηκε γιά τή νίκη, πού στόν ἑορτασμό της πῆρε μέρος ὁ δεκαεξαχρονος Σοφοκλῆς ἐπὶ κεφαλῆς χοροῦ συνομηλίκων του. Ἔτσι τά δονόματα τῶν τριῶν μεγάλων τραγικῶν ἐνώνονται γύρω ἀπό τό περίλαμπρο ἐκεῖνο γεγονός τῆς ἰστορίας μας. Κατ' ἄλλη ὅμως ἀρχαία πηγή ὁ Εὐριπίδης γεννήθηκε τό 485.

Τῇ Σαλαμίνα ἐπισκεπτόταν ἔπειτα συχνά ὁ Εὐριπίδης καί ὥρες πολλές μελετοῦσε καί ἔγραφε μέσα σέ μιά ἐρημική σπηλιά σ' ἓνα ἀκρογιάλι τοῦ νηιοῦ. Ὅτι ἡ θάλασσα τοῦ ἦταν πολύ οἰκεία καί ἀγαπητή, τό βλέπουμε ἀπό τό πλῆθος τῶν θαλασσινῶν εἰκόνων καί παρομοιώσεων πού εἶναι διασπαρμένες στά ἔργα του. Ἐπίσης γνώριζε καλά τή ζωή τῶν ναυτικῶν, πού πολύ συχνά τήν περιγράφει μέ ἀκρίβεια καί πολλές λεπτομέρειες. Ἔτσι στήν *Ίφιγένεια τῆν ἐν Ταύροις* βρίσκουμε περιγραφή τῆς προσπάθειας Ἑλλήνων ναυτῶν νά ἀποπλεύσουν ἀπό λιμάνι

σκοπικό, πού πάλευαν μέ τόν αντίθετο άνεμο καί μέ τούς βαρβάρους, πού ζητοῦσαν νά ἐμποδίσουν τόν ἀπόπλου.

Στή νεανική του ἡλικία ἐπιδόθηκε στόν ἀθλητισμό καί διακρίθηκε. Ἀργότερα ὅμως καταδίκασε τίς ὑπερβολές τοῦ ἀθλητισμοῦ, γιατί φαίνεται ὅτι πολλοί σύγχρονοί του Ἀθηναῖοι δέν τηροῦσαν, ὡς πρός αὐτό, τό μέτρο πού ἀρμόζει. Σέ ἓνα ἀπό τά δράματά του, τίς Τρωάδες, ἐπαίνει τούς Τρῶες, πού τιμοῦσαν, ὅπως λέγει, τίς ἀρματοδρομίες καί τούς ἀγῶνες τοξοβολίας, ἀλλά χωρίς ὑπερβολές, « οὐκ ἐς πλησμονὰς θηρώμενοι ». Ἐπίσης καλλιέργησε τή ζωγραφική.

Βαθύτερη ἐπίδραση στό πνεῦμα τοῦ Εὐριπίδη εἶχε ἡ ἐνασχόλησή του στή φιλοσοφία. Ἄκουσε διδασκαλίες τοῦ φιλόσοφου Ἀναξαγόρα, διάβασε πάρα πολλά βιβλία φιλοσόφων καί σοφιστῶν, ἀνάμεσα σ' αὐτά καί τά ἔργα τοῦ Πρωταγόρα καί τοῦ Προδίκου, πού τούς γνώριζε καί προσωπικά, καί συνδέθηκε φιλικά μέ τό Σωκράτη, πού, ὅπως λέγουν, παρακολουθοῦσε πάντοτε τή διδασκαλία τραγωδιῶν τοῦ φίλου του, ἐνῶ διαφορετικά δέ σίχναζε στό θέατρο. Ὁ Εὐριπίδης εἶχε καί πλούσια βιβλιοθήκη, πού ἦταν κάτι σπάνιο στήν ἐποχή του.

Πνεῦμα ἐρευνητικό καί ἀνήσυχο, μελετοῦσε διαρκῶς τά μεγάλα προβλήματα, τά ὁποῖα ἀπασχολοῦσαν τούς πύο μορφωμένους Ἕλληνες στό β' ἡμῖον τοῦ 5ου αἰῶνα. Τί ἦταν οἱ θεοί, ποιά ἡ φύση τῶν ἀνθρώπων, ποιές οἱ μεγάλες ἀρετές, ποιά τά καθήκοντα τῶν γυναικῶν κτλ. Γιά τό πλήθος τῶν φιλοσοφικῶν γνωμῶν, πού διατύπωνε στίς τραγωδίες του, ὀνομάστηκε ὁ ἀπό σκηνης φιλόσοφος.

Ἀπό μερικούς θεωρήθηκε ἀσεβής. Δέν ἦταν βέβαια φύση βαθιά θρησκευτική, ὅπως ὁ Αἰσχύλος καί ὁ Σοφοκλής· ὅτι ἦταν ὅμως ἀσεβής δέν εἶναι ἀληθινό. Ὁ Εὐριπίδης μελετώντας τούς μύθους ἀπό τούς ὁποίους ἀντλοῦσε τίς ὑποθέσεις τῶν τραγωδιῶν του, ἔβρισκε σέ αὐτούς διηγήσεις ἀσυμβίβαστες μέ τήν ὑψηλότερη καί φωτεινότερη γιά τό θεῖο ἀντίληψη, πού εἶχε σχηματίσει ὁ ἴδιος. Δέν μπορούσε π.χ. νά δεχτεῖ ὅτι ἡ Ἄρτεμις ἤθελε νά θυσιάζουν γι' αὐτήν ἀνθρώπους. Ἐπειδή ὅμως πολύ συχνά ἐξέφραζε στά δράματά του τέτοιες γνώμες, οἱ προσκολλημένοι στίς παλιές παραδόσεις ἀντιδροῦσαν.

Γενικά ὁ Εὐριπίδης, ἀντίθετα πρός τόν Αἰσχύλο καί τό Σοφοκλή, δέν ἦταν πολύ συμπαθής στούς συγχρόνους του. Σέ δραματικό ἀγῶνα πῆρε μέρος γιά πρώτη φορά τό 445. Νίκησε γιά πρώτη φορά τό 442, κι ἐνῶ ἔγραφε 23 τετραλογίες, μόνο πέντε φορές ἐνίκησε. Οἱ κωμικοὶ ποιη-

τές, καί ἰδίως ὁ Ἀριστοφάνης, διαρκῶς τόν ἔσκωπταν καί τόν κακολογοῦσαν, ἐπειδή τόν θεωροῦσαν πολύ νεωτεριστή.

Στήν πολιτική δέν ἀναμείχθηκε ποτέ καί δέν πῆρε οὔτε ζήτησε ποτέ δημόσιο ἀξίωμα. Μελαγχολικός καί δύσκολος στίς σχέσεις του, προτιμοῦσε τή μόνωση ἢ τήν ἀναστροφή του μέ ἐκλεκτούς φίλους, τήν ἐργασία καί τή ζωή τοῦ σπουδαστηρίου. Τόν φλόγιζε ὅμως θερμή φιλοπατρία καί παρακολουθοῦσε τά πολιτικά μέ ζωηρό ἐνδιαφέρον.

Ἡ ἀγάπη του πρὸς τήν πατρίδα του ἐκδηλώνεται κυρίως στίς τραγωδίες, πού συνέθεσε μετά τήν ἔκρηξη τοῦ Πελοποννησιακοῦ πολέμου· πραγματεύεται τότε κατὰ προτίμηση ἀττικές παραδόσεις καί μύθους, ἀπό τοὺς ὁποίους προβάλλει τό μεγαλεῖο καί ὁ ἀνώτερος πολιτισμός τῶν Ἀθηναίων. Πολλές φορές θέτει στό στόμα τῶν μυθικῶν προσώπων ὑπαινιγμούς σέ σύγχρονα γεγονότα πού ἀποτελοῦν ὕμνο πρὸς τήν πατρίδα του καί καταδίκη τῶν ἀντιπάλων της.

Ἔτσι στοὺς *Ἡρακλείδες*, τραγωδία πού διδάχτηκε στά πρῶτα ἔτη τοῦ Πελοποννησιακοῦ πολέμου, τονίζει τήν εὐγένεια καί τήν αὐτοθυσία τῶν παλαιῶν Ἀθηναίων, πού, γιά νά προστατεύσουν τά τέκνα τοῦ Ἡρακλέους, ἀνέλαβαν πόλεμο ἐναντίον τοῦ διώκτη τους Εὐρύσθεα. Κατηγορεῖ ὅμως ἔμμεσα τήν ἀχαριστία τῶν συγχρόνων του Δωριέων, οἱ ὁποῖοι, ἐνῶ καυχιόντουσαν ὅτι ἦταν ἀπόγονοι τοῦ Ἡρακλή, ἐπιτέθηκαν ἐναντίον τῶν Ἀθηναίων.

Ἐγκώμιο τῶν Ἀθηναίων εἶναι καί οἱ *Ἰκέτιδες*. Στήν τραγωδία αὐτή, πού διδάχτηκε γύρω στά τέλη τῆς πρώτης δεκαετίας τοῦ πολέμου, ὁ μυθικός βασιλιάς τῶν Ἀθηναίων Θησεάς παρουσιάζεται ὑποστηρικτῆς τοῦ δικαίου καί ἐκπρόσωπος ἀνώτερου πολιτισμοῦ· ἀναγκάζει μέ πόλεμο τοὺς Θηβαίους νά παραδώσουν τοὺς νεκροὺς τῶν Ἀργείων, πού ἔπесαν μπροστά στά τεῖχη τῆς Θήβας, στίς μητέρες τους γιά ταφή.

Ἄλλου ὁ ποιητῆς καντηριάζει αὐτοὺς πού ἐπιτίθενται ἄδικα, αὐτοὺς πού ἐκπορθοῦν «*πό λεις, ναοὺς τε τύμβους θ', ἱερὰ τῶν κεκμηκότων*», ἐνῶ ἀντίθετα διακηρύσσει ὅτι τό «*ὑπὲρ πατέρα θνήσκειν*» εἶναι «*τὸ κάλλιστον κλέος*» (Τρωάδες 95 καί 386).

Τέσσερα περίπου χρόνια πρὶν ἀπὸ τή λήξη τοῦ Πελοποννησιακοῦ πολέμου ὁ Εὐρύπιδης πῆγε στήν Πέλλα τῆς Μακεδονίας ὥστερα ἀπὸ πρόσκληση τοῦ φιλόμουσου βασιλιά της Ἀρχέλαου. Κατά τή διαμονή του στή μακεδονική αὐλή ἐξακολουθοῦσε νά ἐργάζεται καί δίδαξε κεῖ καί με-

οικές τραγωδίες του. Ἀπέθανε καί τάφηκε στή Μακεδονία τό 406, λίγους μῆνες πρὶν ἀπό τό Σοφοκλῆ.

Οἱ Ἀθηναῖοι, πού τόν εἶχαν πολύ πικράνει, συγκινήθηκαν ἀπό τήν ἀγγελία τοῦ θανάτου τοῦ μεγάλου συμπολίτη τους καί ζήτησαν νά τοῦς δοθοῦν τά ὀστά του. Ἐπειδὴ ὅμως δέν ἔγινε δεκτὴ ἡ παράκλησή τους, ὕψωσαν πρὸς τιμὴ του κενοτάφιο κοντά στά Μακρά Τεῖχη. Στόν Προάγωνα τῶν Μεγάλων Διονυσίων τοῦ ἔτους ἐκείνου ὁ Σοφοκλῆς ἐμφανίστηκε μέ πένθιμη περιβολή καί παρουσίασε τό Χορό του χωρίς στεφάνια.

Μετά τό θάνατό του ὁ ποιητής ἀγαπήθηκε πολύ καί θαυμάστηκε. Ἡ ἐπίδρασή του ἦταν πολύ μεγάλη στήν ποίηση, ἑλληνική, ρωμαϊκή, καί νεώτερη εὐρωπαϊκή.

Βαθὺς ἀνατόμος τῆς ἀνθρώπινης ψυχῆς ὁ Εὐριπίδης μελετοῦσε, ἀνέλυε καί ἐξέφραζε στίς τραγωδίες του τά πάθη, προκαλώντας ἰσχυρὴ συγκίνηση. Ἦταν κατὰ τόν Ἀριστοτέλη ὁ τραγικώτατος ἀπὸ ὅλους τοὺς ποιητές.

10. ΙΦΙΓΕΝΕΙΑ Η ΕΝ ΑΥΛΙΔΙ

Ἐχει εὐρύτατη διάδοση καί στόν ἑλληνικό καί στοὺς ἄλλους λαούς ἡ δοξασία ὅτι γιὰ τὴ στερέωση καί ἀσφάλεια ὁποιοῦδήποτε κτίσματος ἀπαιτεῖται θυσία ζῶον στά θεμέλια τοῦ κτίσματος ἢ μέσα σέ κάποιο τοῖχο του. Στούς ἀρχαιότατους χρόνους γίνονταν γιὰ τό σκοπὸ αὐτό καί ἀνθρωποθυσίες, γιατί ὑπῆρχε ἡ πίστη ὅτι ὅσο εὐγενέστερο ἦταν τό θῦμα, τόσο ἰσχυρότερο «στοιχείο» γινόταν. Ἀπήχηση αὐτοῦ τοῦ ἐθίμου εἶναι π.χ. ἡ παράδοση γιὰ τό γιοφύρι τῆς Ἄρτας· σύμφωνα μέ αὐτὴ ὁ πρωτομάστορας ἀναγκάστηκε νά «στοιχειώσῃ» τὴ γυναῖκα του, γιατί ἦταν ἀδύνατο νά στεριώσῃ τό γεφύρι μέ ἄλλο τρόπο.

Ἐκτός βέβαια ἀπὸ τὴ θεμελίωση τῶν κτισμάτων καί γιὰ τὴν ἐπιτυχία κάθε σπονδαίας ἐπιχειρήσεως ἀπαιτεῖται θυσία. Ἀπὸ τὴν ἀντίληψη αὕτὴ πλάστηκε ὁ μῦθος τῆς θυσίας τῆς Ἰφιγένειας*.

* Τό μῦθο δραματοποίησαν στοὺς νεώτερους χρόνους ἀνάμεσα στοὺς ἄλλους ὁ Ρακίνας καί ὁ Ἑλληνας Ἰωάννης Μορεάς. Μέ τὴν ὑπόθεση τῆς δικῆς μας τραγωδίας ἔχει ὁμοιότητες ἡ ὑπόθεση τῆς θυσίας τοῦ Ἀβραάμ, Κρητικοῦ θεησκοπευτοῦ δράματος τοῦ 16ου μ.Χ. αἰώνα.

Ἀξιοσύστατη εἶναι ἡ παράλληλη μελέτη τῶν δύο ἔργων καί ἰδιαίτερα τῶν χαρακτηρισμῶν τοῦ Ἀγαμέμνονα, καί τοῦ Ἀβραάμ, τῆς Κλυταμήστρας καί τῆς Σάβρας, τῆς Ἰφιγένειας καί τοῦ Ἰσαάκ, τοῦ Πρεσβῆ καί τῶν δούλων τοῦ Ἀβραάμ.

Ὁ ἑλληνικὸς στόλος ἀποτελούμενος πάνω ἀπὸ χίλια πλοῖα εἶχε συγκεντρωθεῖ στὸ μεγάλο καὶ ἀσφαλὲς κόλπο τῆς Αὐλίδας. Τὰ στήθη τῶν Ἑλλήνων θέρμαινε ὁ πόθος νὰ διασχίσουν τὸ Αἰγαῖο, νὰ ἀποβιβαστοῦν στὴν Τροία καὶ νὰ τιμωρήσουν τοὺς Τρῶες γιὰ τὴν ἀρπαγὴ τῆς Ἑλένης. Ὅμως δὲ φρουρῶσε εὐνοϊκὸς ἄνεμος καὶ ἡ ἀναχώρηση ἦταν ἀδύνατη, γιατί, ὅπως μάντευε ὁ Κάλχας, ἡ Ἄρτεμη ζητοῦσε νὰ τῆς θυσιάσει ὁ ἀρχιστράτηγος τὴν πρωτότοκὴ κόρη του.

Ὁ Ἀγαμέμνωνας ὕστερα ἀπὸ πίεση τοῦ Μενέλαου καὶ ἄλλων ἡγεμόνων δέχτηκε μὲ σπαραγμὸ ψυχῆς νὰ καλέσει ἀπὸ τίς Μυκῆνες στὴν Αὐλίδα τὴν Ἰφιγένεια. Γιὰ νὰ πείσει μάλιστα τὴν Κλυταμνήστρα νὰ τὴν στείλει τῆς ἔγραψε ὅτι θὰ τὴν ἔδινε στὸν Ἀχιλλέα. Ὅταν ὅμως ἔφυγε ὁ ἀγγελιαφόρος, μετάνιωσε καὶ ἔγραψε δεύτερη ἐπιστολή, πού ἀνακαλοῦσε τὴν πρώτη.

Εἶναι ἀκόμα νύχτα, ἀπόλυτὴ γαλήνη καὶ σιγὴ ἐπικρατεῖ στὴν Αὐλίδα, ὁ στρατὸς τῶν Ἀχαιῶν εἶναι βυθισμένος στὸν ὕπνο καὶ ὁ Ἀγαμέμνωνας καλεῖ ἔξω ἀπὸ τὴ σκηνὴ του ἓνα γέροντα, παλιὸ πιστὸ δούλο τῆς γυναικας του, γιὰ νὰ τὸν στείλει σὲ αὐτὴ μὲ τὴν ἐπιστολή. Στὸ σημεῖο αὐτὸ ἀρχίζει ἡ τραγωδία.

Ἐνῶ προχωρεῖ ἡ ὑπόθεση ἡ Ἰφιγένεια νιώθει ὅτι τὴ θυσία τὴν ἀπαιτεῖ τὸ ἀνώτερο συμφέρον τῆς πατρίδας. Ἐτοίμο προσφέρει τὸν ἑαυτό της ἐκούσιο θῦμα μὲ εὐγενὴ ἀνταπόκριση καὶ ὑπέροχο ἥρωισμό· ἡ θεὰ ὅμως Ἄρτεμη τὴν παίρνει μακριὰ ἀπὸ τὸ βωμὸ καὶ ἀφήνει πάνω σ' αὐτόν ἀντὶ γιὰ τὴν κόρη ἓνα ἐλάφι.

Τὴν Ἰφιγένεια τὴν ἐν Αὐλίδι συνέθεσε ὁ Εὐριπίδης στὰ τέλη τῆς ζωῆς του καὶ ἡ παράσταση ἔγινε μετὰ τὸ θάνατό του.

11. ΙΦΙΓΕΝΕΙΑ Η ΕΝ ΤΑΥΡΟΙΣ

Στὰ ἀνατολικά παράλια τῆς Ἀττικῆς ὑπῆρχαν δύο ἱερά τῆς Ἀρτέμις — τὸ ἓνα στίς Ἀρφηνίδες Ἀλές (κοντὰ στὴ σημερινὴ Ραφίνα) καὶ τὸ ἄλλο λίγο νοτιότερα στὴ Βραυρώννα (σήμερα Βραῶνα). Στὸ πρῶτο, τῆς Ταυροπόλου Ἀρτεμίδος, πού πρὸς τιμὴ τῆς γίνονταν τὰ Ταυροπόλια, φυλαγόταν ἀσχαίστατο ξύλινο ἄγαλμα (ξόανο) τῆς θεᾶς, τὸ ὁποῖο κατὰ τὴν τοπικὴ παράδοση εἶχε φέρει ὁ Ὀρέστης ἀπὸ τὴ χώρα τῶν Ταύρων. Στὸ τέμενος τοῦ δεύτερου ἱεροῦ, τῆς Βραυ-

ρωνίας Ἀρτέμιδος, ἔδειχναν τόν τάφο τῆς ἀδελφῆς τοῦ Ὁρέστη Ἰφιγένειας, πού, κατά τήν παράδοση, ἦταν ἡ πρώτη ἱέρεια στό ναό αὐτό τῆς Ἀρτεμης. Ἀπό τίς ἀντικείμενες παραδόσεις ἐμπνεύστηκε ὁ Εὐριπίδης καί ἔγραψε τήν *Ἰφιγένεια τήν ἐν Ταύροις*, τό πιθανότερο τό 414 π.Χ.

Στήν *Ἰφιγένεια τήν ἐν Ταύροις* βρίσκουμε τήν ἡρώίδα στή σκυθική χώρα τῶν Ταύρων, ὅπου τήν ἔχει φέρει ἡ Ἀρτεμη. Ἐτοί ἡ υπόθεση τῆς τραγωδίας αὐτῆς εἶναι συνέχεια τῆς ὑποθέσεως τῆς *Ἰφιγένειας τῆς ἐν Αὐλίδι*.

Στήν *Ἰφιγένεια τήν ἐν Αὐλίδι* ἡ Κλυταμήστρα συνόδεψε τήν κόρη της στήν Αὐλίδα, ἐνῶ στήν ἐν Ταύροις τήν ἔστειλε μόνη καί ἡ ἴδια ἔμεινε στίς Μυκῆνες. Αὐτό εἶναι ἓνα δείγμα τῆς ἐλευθερίας μέ τήν ὁποία οἱ τραγικοί ποιητές — ἀνάλογα μέ τίς δραματουργικές ανάγκες — πραγματεύονταν τούς μύθους, πού ἄλλωστε καί στό στόμα τοῦ λαοῦ ἔπαιρναν διάφορες μορφές.

Ἡ υπόθεση τῆς *Ἰφιγένειας τῆς ἐν Ταύροις* ἐξελίσσεται μπροστά στό ναό τῆς Ἀρτεμης στή χώρα τῶν Ταύρων. Βλέπουμε τό ναό καί μπροστά του τό βωμό, κόκκινο ἀπό τό αἷμα τῶν θυμάτων. Πίσω ἀπό τό ναό καί λίγο δεξιότερα ὡς πρὸς τούς θεατές πρέπει νά φανταστοῦμε τήν παραλία καί ἀκόμη δεξιότερα τήν πόλη τῶν Ταύρων.

Στήν τραγωδία αὐτή ἡ ἡρώίδα προλογίζοντας εἰσάγει ἀμέσως τό θεατή στήν υπόθεση· οἱ πληροφορίες πού δίνει ἡ ἡρώίδα, καί κεῖνες, πού ἀκούμε στή δευτέρη σκηνή τοῦ προλόγου ἀπό τόν Ὁρέστη καί τόν Πυλάδη, εἶναι ἀρκετές, γιά νά κατατοπιστεῖ στήν υπόθεση τοῦ δράματος καί ὁ σημερινός ἀναγνώστης.

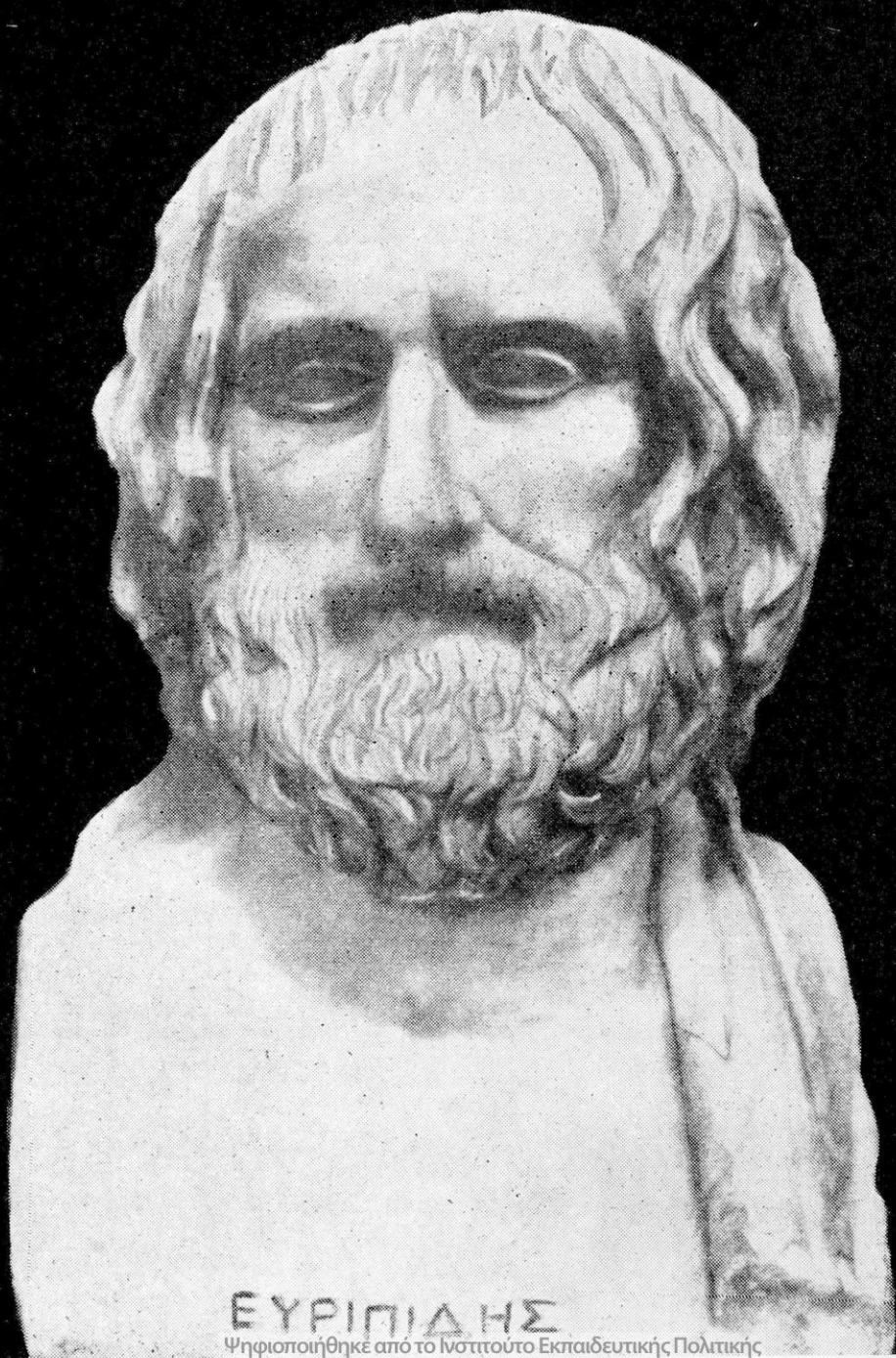
2. ΔΙΑΡΘΡΩΣΗ ΤΩΝ ΔΥΟ ΤΡΑΓΩΔΙΩΝ

Α ΙΦΙΓΕΝΕΙΑ Η ΕΝ ΑΥΛΙΑΙ

1- 163	Πρόλογος
164- 302	Πάροδος
303- 542	Πρώτο έπεισόδιο
543- 606	Πρώτο Στάσιμο
607- 750	Δεύτερο Έπεισόδιο
751- 800	Δεύτερο Στάσιμο
801-1035	Τρίτο Έπεισόδιο
1036-1097	Τρίτο Στάσιμο
1098-1275	Τέταρτο Έπεισόδιο
1276-1335	Λυρικό μέρος (μονωδία Ίφιγένειας)
1336-1473	Πέμπτο Έπεισόδιο
1474-1531	Λυρικό μέρος (θριαμβευτικό άσμα Ίφιγένειας και χορού)
1532-1629	Έξοδος

Β ΙΦΙΓΕΝΕΙΑ Η ΕΝ ΤΑΥΡΟΙΣ

1- 122	Πρόλογος
123- 235	Πάροδος
236- 391	Πρώτο Έπεισόδιο
392- 466	Πρώτο Στάσιμο
467-1088	Δεύτερο Έπεισόδιο
1089-1152	Δεύτερο Στάσιμο
1153-1233	Τρίτο Έπεισόδιο
1234-1283	Τρίτο Στάσιμο
1284-1499	Έξοδος

ΕΥΡΙΠΙΔΗΣ

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ΕΡΓΑΣΙΑ ΤΩΝ ΔΥΟ ΤΡΑΓΩΔΙΩΝ

ΑΡΧΑΙΑ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΛΟΓΙΚΗ

ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ
ΔΙΔΑΚΤΩΡ
ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΟΣ
ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΣ

ΘΡ. ΣΤΑΥΡΟΥ — ΦΩΚ. ΒΟΥΣΒΟΥΝΗ

ΜΕΡΟΣ ΠΡΩΤΟ

ΚΕΙΜΕΝΟ *

ΕΥΡΙΠΙΔΗ

ΙΦΙΓΕΝΕΙΑ Η ΕΝ ΑΥΛΙΔΙ

ΠΡΕΣΒΥΤΗΣ

στειλὼν τί δὲ καινοουργεῖς.

Λαλῶμενον ἄναξ :

ΑΓΑ.

ΗΡ.

σπύσσας :

σπύσσει.

μᾶλλον τοι γῆρας ἐνέμην ἔχοντα

καὶ ἐπ' ὀρθάν τοι ἐξέστην.

ΑΓΑ.

ΗΡ.

τίς ποτ' ἄρ' ἔστι Σείριος ἔγγρα;

Πηλεΐδης δ' αὖτις ἐπὶ τῷ πύργῳ

ΑΓΑ.

ΗΡ.

ὄπισθεν ἔστην ὡς ἔστιν ὁ πύργος

ὡς ἐπὶ θαλάσσης ὡς ἐπὶ τῷ πύργῳ

τόνδε κατ' ὄψιν ἔστην ὡς ἔστιν ὁ πύργος

ΗΡ.

τί δὲ σὺ λέγεις ἄναξ;

Λαλῶμενον ἄναξ :

ἔστι δ' αὖτις ἐπὶ τῷ πύργῳ

καὶ ἐπὶ τῷ πύργῳ

καὶ ἐπὶ τῷ πύργῳ

καὶ ἐπὶ τῷ πύργῳ

καὶ ἐπὶ τῷ πύργῳ

καὶ ἐπὶ τῷ πύργῳ

καὶ ἐπὶ τῷ πύργῳ

καὶ ἐπὶ τῷ πύργῳ

καὶ ἐπὶ τῷ πύργῳ

καὶ ἐπὶ τῷ πύργῳ

καὶ ἐπὶ τῷ πύργῳ

καὶ ἐπὶ τῷ πύργῳ

ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ ΕΚΔΟΣΕΩΝ ΔΙΔΑΚΤΙΚΩΝ ΒΙΒΛΙΩΝ

ΑΘΗΝΑΙ 1978

* Εμπόδιον πρὸς καὶ ἀπὸ τοῦ Βορρηνίου

Ψηφιοποιήθηκε ἀπὸ τὸ Ἰνστιτούτο Ἑκπαιδευτικῆς Πολιτικῆς

ΘΡ. ΣΤΑΥΡΟΥ - ΦΩΚ. ΒΟΥΣΒΟΥΛΗ

ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ

ΙΦΙΤΕΝΕΙΑ Η ΕΝ ΑΥΛΙΔΙ

ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ ΕΚΔΟΣΕΩΝ ΔΙΑΚΟΙΝΩΝ ΒΙΒΛΙΩΝ

ΑΘΗΝΑΙ 1978

ΜΕΡΟΣ ΠΡΩΤΟ

ΚΕΙΜΕΝΟ *

ΑΓΑΜΕΜΝΩΝ

ὦ πρέσβυ, δόμων τῶνδε πάροιθεν
στεῖχε.

ΠΡΕΣΒΥΤΗΣ

στείχω· τί δὲ καινουργεῖς,
Ἀγάμεμνον ἄναξ ;

ΑΓΑ. σπεύσεις ;
ΠΡ. σπεύδω.

μάλα τοι γῆρας τοῦμὸν ἄυπνον
καὶ ἐπ' ὀφθαλμοῖς ὄξυ πάρεστιν.

ΑΓΑ. τίς ποτ' ἄρ' ἀστήρ ὅδε πορθμεύει ;

ΠΡ. Σείριος ἐγγὺς τῆς ἐπταπόρου
Πλειάδος ἄσσων ἔτι μεσσήρης.

ΑΓΑ. οὐκουν φθόγγος γ' οὐτ' ὀρνίθων
οὔτε θαλάσσης· σιγαὶ δ' ἀνέμων
τόνδε κατ' Εὐριπον ἔχουσιν.

ΠΡ. τί δὲ σὺ σκηγῆς ἐκτὸς αἰσσεις,
Ἀγάμεμνον ἄναξ ;

ἔτι δ' ἡσυχία τήνδε κατ' Αὐλιν
καὶ ἀκίνητοι φυλακαὶ τειχέων.
στείχωμεν ἔσω.

ΑΓΑ. ζηλῶ σέ, γέρον,
ζηλῶ δ' ἀνδρῶν ὃς ἀκίνδυνον

* Ἐπιμέλεια τοῦ κειμένου καὶ ἐρμηνεία ὑπὸ Φ. Βουσβολῆ.

βίον ἐξεπέρασ' ἀγνώς, ἀκλεής·
τοὺς δ' ἐν τιμαῖς ἤσσον ζηλῶ.

ΠΡ. καὶ μὴν τὸ καλὸν γ' ἐνταῦθα βίου.

20

ΑΓΑ. τοῦτο δέ γ' ἐστὶν τὸ καλὸν σφαλερόν·
καὶ τὸ πρότιμον

γλυκὺ μὲν, λυπεῖ δὲ προσιστάμενον·
τοτὲ μὲν τὰ θεῶν οὐκ ὀρθωθέντ'
ἀνέτρεψε βίον, τοτὲ δ' ἀνθρώπων
γινῶμαι πολλὰ
καὶ δυσάρεστοι διέκναισαν.

25

ΠΡ. οὐκ ἄγαμαι ταῦτ' ἀνδρὸς ἀριστέως·
οὐκ ἐπὶ πᾶσιν σ' ἐφύτευσ' ἀγαθοῖς,
'Αγάμεμνον, 'Ατρεΰς.

30

δεῖ δέ σε χαίρειν καὶ λυπεῖσθαι·

θνητὸς γὰρ ἔφυς· καὶ μὴ σὺ θέλῃς,
τὰ θεῶν οὕτω βουλόμεν' ἔσται.

σὺ δὲ λαμπτήρος φάος ἀμπετάσας
δέλτον τε γράφεις

35

τήνδ', ἣν πρὸ χερῶν ἔτι βαστάζεις,

καὶ ταῦτά πάλιν γράμματα συγγεῖς

καὶ σφραγίζεις λύεις τ' ὀπίσω

ρίπτεις τε πέδῳ πεύκην, θαλερόν

κατὰ δάκρυ χέων,

40

καὶ τῶν ἀπύρων οὐδενὸς ἐνδεῖς

μὴ οὐ μαίνεσθαι.

τί πονεῖς ; τί νέον περὶ σοί, βασιλεῦ ;

φέρε κοίνωσον μῦθον ἐς ἡμᾶς.

πρὸς δ' ἄνδρ' ἀγαθὸν πιστόν τε φράσεις·

45

σῇ γάρ μ' ἀλόχῳ ποτὲ Τυνδάρεως

πέμπεν φερνὴν

συννυμφοκόμον τε δίχαιον.

ΑΓΑ. ἐγένοντο Λήδα Θεστιάδι τρεῖς παρθένοι,
 Φοίβη, Κλυταιμῆστρα τ', ἐμὴ ξυνάορος, 50
 Ἑλένη τε ταύτης οἱ τὰ πρῶτ' ὠλβισμένοι
 μνηστῆρες ἦλθον Ἑλλάδος νεανίαι.
 δειναὶ δ' ἀπειλαὶ καὶ κατ' ἀλλήλων φόνος
 ξυνίσταθ', ὅστις μὴ λάβοι τὴν παρθένον.
 τὸ πρῶγμα δ' ἀπόρως εἶχε Τυνδάρεω πατρὶ 55
 δοῦναί τε μὴ δοῦναί τε, τῆς τύχης θ' ὅπως
 ἄψαιτ' ἄριστα. καὶ νιν εἰσῆλθεν τάδε·
 ὄρκους συνάψαι δεξιὰς τε συμβαλεῖν
 μνηστῆρας ἀλλήλοισι καὶ δι' ἐμπύρων
 σπονδὰς καθεῖναι ἀπαράσασθαι τάδε· 60
 ὅτου γυνὴ γένοιτο Τυνδαρὶς κόρη,
 τῷ συναμυνεῖν, εἴ τίς νιν ἐκ δόμων λαβῶν
 οἴχοιτο τόν τ' ἔχοντ' ἀπωθοίη λέχους,
 κάπιστρατεύσειν καὶ κατασκάψει πόλιν
 Ἑλλήν' ὁμοίως βάρβαρόν θ' ὅπλων μέτα. 65
 ἐπεὶ δ' ἐπιστώθησαν, εὖ δέ πως γέρων
 ὑπῆλθεν αὐτοὺς Τυνδάρεως πυκνῇ φρενί,
 δίδωσ' ἐλέσθαι θυγατρὶ μνηστήρων ἓνα,
 ὅτου πνοαὶ φέροιεν Ἀφροδίτης φίλοι.
 ἡ δ' εἶλεθ', ὥς γε μήποτ' ὥφελεν λαβεῖν, 70
 Μενέλαον. ἐλθὼν δ' ἐκ Φρυγῶν ὁ τὰς θεὰς
 κρίνας ὅδ', ὥς ὁ μῦθος ἀνθρώπων ἔχει,
 Λακεδαίμον', ἀνθηρὸς μὲν εἰμάτων στολῇ
 χρυσῷ τε λαμπρὸς, βαρβάρῳ χλιδήματι,
 ἔρῳ ἐρῶσαν ὥχετ' ἐξαναρπάσας 75
 Ἑλένην πρὸς Ἰδῆς βούσταθμ', ἐκδημον λαβὼν
 Μενέλαον· ὁ δὲ καθ' Ἑλλάδ' οἰστρήσας πόθῳ
 ὄρκους παλαιούς Τυνδάρεω μαρτύρεται,
 ὥς χρὴ βοηθεῖν τοῖσιν ἡδικοημένοις.

τούντεῦθεν οὖν Ἕλληνες ἄξαντες δορί,
 τεύχη λαβόντες στενόπορ' Αὐλίδος βάθρα
 ἤκουσι τῆσδε, νηυσὶν ἀσπίσιν θ' ὁμοῦ
 ἵπποις τε πολλοῖς ἄρμασιν τ' ἡσκημένοι.
 καὶ στρατηγεῖν εἶτα Μενέλεω χάριν
 εἶλοντο, σύγγονόν γε. τᾶξίωμα δὲ
 ἄλλος τις ὥφελ' ἀντ' ἐμοῦ λαβεῖν τόδε.
 ἡθροισμένου δὲ καὶ ξυνεστῶτος στρατοῦ
 ἡμεσθ' ἀπλοῖα χρώμενοι κατ' Αὐλίδα.
 Κάλχας δ' ὁ μάντις ἀπορία κεχρημένοις
 ἀνεῖλεν Ἰφιδέειαν, ἣν ἔσπειρ' ἐγώ,
 Ἀρτέμιδι θύσαι τῇ τόδ' οἰκούσῃ πέδον,
 καὶ πλοῦν τ' ἔσεσθαι καὶ κατασκαφᾶς Φρυγῶν
 θύσαι, μὴ θύσαι δ' οὐκ εἶναι τάδε.
 κλύων δ' ἐγὼ ταῦτ', ὀρθίῳ κηρύγματι
 Ταλθύβιον εἶπον πάντ' ἀφιέναι στρατόν,
 ὥς οὔποτ' ἂν τλᾶς θυγατέρα κτανεῖν ἐμήν.
 οὐδ' ἄν μ' ἀδελφὸς πάντα προσφέρων λόγον
 ἔπεισε τλῆναι δεινά. καὶ δέλτου πτυχαῖς
 γράψας ἔπεμψα πρὸς δάμαρτα τὴν ἐμήν
 στέλλειν Ἀχιλλεῖ θυγατέρ' ὥς γαμουμένην,
 τό τ' ἄξιωμα τάνδρὸς ἐγκαυρούμενος
 συμπλεῖν τ' Ἀχαιοῖς οὔνεκ' οὐ θέλοι λέγων,
 εἰ μὴ παρ' ἡμῶν εἰσιν εἰς Φθίαν λέχος.
 πειθῶ γὰρ εἶχον τήνδε πρὸς δάμαρτ' ἐμήν,
 ψευδῇ συνάψας ἀμφὶ παρθένου γάμον.
 μόνοι δ' Ἀχαιῶν ἴσμεν ὥς ἔχει τάδε
 Κάλχας, Ὀδυσσεὺς Μενελέως θ'. ἃ δ' οὐ καλῶς
 ἔγνω τὸτ', αὖθις μεταγράφω καλῶς πάλιν
 ἐς τήνδε δέλτον, ἣν κατ' εὐφρόνης σκιάν
 λύνοντα καὶ συνδοῦντά μ' εἰσεῖδες, γέρον.

- ἀλλ' εἷα χώρει τάσδ' ἐπιστολὰς λαβὼν
 πρὸς Ἄργος· ἃ δὲ κέκευθε δέλτος ἐν πτυχαῖς,
 λόγῳ φράσω σοι πάντα τάγγεγραμμένα·
 πιστὸς γὰρ ἀλόχῳ τοῖς τ' ἐμοῖς δόμοισιν εἶ.
 ΠΡ. λέγε καὶ σήμαιν', ἵνα καὶ γλώσση 115
 σύντονα τοῖς σοῖς γράμμασιν αὐδῶ.
- ΑΓΑ. πέμπω σοι πρὸς ταῖς πρόσθεν
 δέλτοις, ὧ Λήδας ἔρνος,
 μὴ στέλλειν τὰν σὰν Ἴνιν πρὸς
 τὰν κολπώδη πτέρυγ' Εὐβοίας 120
 Αὔλιν ἀκλύσταν.
 εἰς ἄλλας ὥρας γὰρ δὴ
 παιδὸς δαίσομεν ὕμεναίους.
- ΠΡ. καὶ πῶς Ἀχιλεὺς λέκτρων ἀπλακῶν
 οὐ μέγα φυσῶν θυμὸν ἐπαρεῖ 125
 σοὶ σῇ τ' ἀλόχῳ ;
 τότε καὶ δεινόν· σήμαιν' ὅ τι φῆς.
- ΑΓΑ. ὄνομ', οὐκ ἔργον παρέχων Ἀχιλεὺς
 οὐκ οἶδε γάμους, οὐδ' ὅ τι πράσσομεν,
 οὐδ' ὅτι κείνῳ παῖδ' ἐπεφήμεισα 130
 νυμφεῖους εἰς ἀγκώνων
 εὐνάς ἐκδώσειν λέκτροις.
- ΠΡ. δεινά γ' ἐτόλμας, Ἀγάμεμνον ἄναξ,
 ὅς τῳ τῆς θεᾶς σὴν παῖδ' ἄλοχον
 φατίσας ἦγες σφάγιον Δαναοῖς. 135
- ΑΓΑ. οἶμοι, γνώμας ἐξέστην,
 αἰαῖ, πίπτω δ' εἰς ἄταν·
 ἀλλ' ἔθ' ἐρέσσω σὸν πόδα, γήρα
 μηδὲν ὑπείκων.
- ΠΡ. σπεύδω, βασιλεῦ. 140
- ΑΓΑ. μή νυν μήτ' ἄλσώδεις ἔζου

- κρήνας μήθ' ὕπνω θελχθῆς.
- ΠΡ. εὐφημα θρόει.
- ΑΓΑ. πάντῃ δὲ πόρον σχιστὸν ἀμείβων
 λεῦσσε, φυλάσσω, μή τίς σε λάθῃ 145
 τροχαλοῖσιν ὅχοις παραμειψαμένη
 παῖδα κομίζουσ' ἐνθάδ' ἀπήνῃ
 Δαναῶν πρὸς ναῦς.
- ΠΡ. ἔσται τάδε.
- ΑΓΑ. κλήθρων δ' ἐξόρμοις
 ἦν νιν πομπαῖς ἀντήσῃς, 150
 πάλιν ἐξόρμα, σεῖτε χαλινούς,
 ἐπὶ Κυκλώπων ἰεὶς θυμέλας.
- ΠΡ. πιστὸς δὲ φράσας τάδε πῶς ἔσομαι,
 λέγε, παιδὶ σέθεν τῇ σῇ τ' ἀλόχῃ;
- ΑΓΑ. σφραγῖδα φύλασσε, ἦν ἐπὶ δέλτῳ 155
 τῇδε κομίζεις. ἴθι. λευκαίνει
 τόδε φῶς ἤδη λάμπουσ' ἤως
 πῦρ τε τεθρίππων τῶν Ἀελίου.
 σύλλαβε μόχθων. 160
 θνητῶν δ' ὀλβιος εἰς τέλος οὐδεὶς
 οὐδ' εὐδαίμων·
 οὐπω γὰρ ἔφυ τις ἄλυπος.

ΧΟΡΟΣ

- στροφή α' ἔμολον ἀμφὶ παρακτίαν
 ψάμαθον Αὐλίδος ἐναλίας, 165
 Εὐρίπου διὰ χευμάτων
 κέλσασα στενοπόρθμων,
 Χαλκίδα πόλιν ἐμὰν προλιποῦσ',
 ἀγχιάλων ὑδάτων τροφὸν
 τᾶς κλεινᾶς Ἀρεθούσας, 170

- Ἀχαιῶν στρατιὰν ὥς κατιδοίμαν
 ἄγαυῶν τε πλάτας ναυσιπόρους
 ἡμιθέων, οὓς ἐπὶ Τροί-
 αν ἐλάταις χιλιόναυσιν
 τὸν ξανθὸν Μενέλαόν θ' 175
 ἄμετεροι πόσεις
 ἐνέπουσ' Ἀγαμέμνονά τ' εὐπατρίδαν
 στέλλειν ἐπὶ τὰν Ἑλέναν, ἀπ'
 Εὐρώτα δονακοτρόφου
 Πάρις ὁ βουκόλος ἂν ἔλαβε, 180
 δῶρον τᾶς Ἀφροδίτας,
 ὅτ' ἐπὶ κρηναίαισι δρόσοις
 Ἦρα Παλλάδι τ' ἔριν ἔριν
 μορφᾶς ἅ Κύπρις ἔσχεν.
 ἀντιστρ. α' πολὺθυτον δὲ δι' ἄλσος Ἀρ- 185
 τέμιδος ἦλυθον ὁρομένα,
 φοινίσσουσα παρῆδ' ἐμὰν
 αἰσχύνῃ νεοθαλεῖ,
 ἀσπίδος ἔρυμα καὶ κλισίας
 ὅπλοφόρους Δαναῶν θέλουσ' 190
 ἔππων τ' ὄχλον ιδέσθαι.
 κατεῖδον δὲ δὺ' Αἴαντε συνέδρω,
 τὸν Οἰλέως τε Τελαμῶνός τε γόνον,
 τὸν Σαλαμῖνος στέφανον·
 Πρωτεσίλαόν τ' ἐπὶ θάκοις 195
 πεσσῶν ἡδομένους μορ-
 φαῖσι πολυπλόκοις
 Παλαμήδεά θ', ὃν τέκε παῖς ὁ Ποσει-
 δᾶνος· Διομήδεά θ' ἡδο-
 ναῖς δίσκου κεχαρημένον, 200
 παρὰ δὲ Μηριόνην, Ἄρεος

ὄζον, θαῦμα βροτοῖσι·
 τὸν ἀπὸ νησαίων τ' ὀρέων
 Λαέρτα τόκον, ἅμα δὲ Νι-
 ρῆ, κάλλιστον Ἀχαιῶν. 205
 ἐπὶ δ. τὸν ἰσάνεμόν τε ποδοῖν
 λαιψηροδρόμον Ἀχιλῆα,
 τὸν ἅ Θεῆς τέκε καὶ
 Χείρων ἐξεπόνασεν,
 εἶδον αἰγιαλοῖσι 210
 παρὰ τε κροκάλαις δρόμον ἔχοντα σὺν ὅπλοις·
 ἄμιλλαν δ' ἐπόνει ποδοῖν
 πρὸς ἄρμα τέτρωφον
 ἐλίσσων περὶ νίκας· 215
 ὁ δὲ διφρηλάτας ἐβοᾷ·
 Εὐμηλος Φερητιάδας,
 ὃ καλλίστους ἰδόμεν
 χρυσοδαϊδάλτους στομίους
 πώλους κέντρῳ θεινομένους 220
 τοὺς μὲν μέσους ζυγίους
 λευκοστίκτῳ τριχὶ βαλιούς,
 τοὺς δ' ἔξω σειροφόρους,
 ἀντήρεις καμπαῖσι δρόμων,
 πυρρότριχας, μονόχαλα δ' ὑπὸ σφυρὰ 225
 ποικιλοδέρμονας· οἷς παρεπάλλετο
 Πηλεΐδας σὺν ὅπλοισι παρ' ἄντυγα
 καὶ σύριγγας ἄρματείους. 230
 στροφὴ β' ναῶν δ' εἰς ἀριθμὸν ἤλυθον
 καὶ θεὸν ἀθέσφατον,
 τὰν γυναικεῖον ὄψιν ὁμμάτων
 ὥς πλήσαιμι, μείλινον ἄδονάν.
 καὶ κέρας μὲν ἦν 235

- δεξιὸν πλάτας ἔχων
 Φθιώτας ὁ Μυρμιδῶν Ἄρης
 πεντήκοντα ναυσὶ θουρίαις.
 χρυσέαις δ' εἰκόσιν κατ' ἄκρα Νη-
 ρῆδες ἔστασαν θεαί,
 240
 πρύμναις σῆμ' Ἀχιλλεῖου στρατοῦ.
 ἀντιστρ. β' Ἀργείων δὲ ταῖσδ' ἰσήμετροι
 νᾶες ἔστασαν πέλας·
 ὦν ὁ Μηχιστέως στρατηλάτας
 παῖς ἦν, Ταλαῶς ὃν τρέφει πατήρ,
 245
 Καπανέως τε παῖς
 Σθένελος· Ἀτθίδος δ' ἄγων
 ἐξήκοντα ναῦς ὁ Θησέως
 παῖς ἐξῆς ἐναυλόχει, θεᾶν
 Παλλάδ' ἐν μωνύχοις ἔχων πτερω-
 250
 τοῖσιν ἄρμασιν θετόν,
 εὔσημόν τι φάσμα ναυβάταις.
 στροφή γ' Βοιωτῶν δ' ὕπλισμα, ποντίας
 πεντήκοντα νῆας εἰδόμαν
 σημειοῖσιν ἐστολισμένας·
 255
 τοῖς δὲ Κάδμος ἦν
 χρύσειον δράκοντ' ἔχων
 ἀμφὶ ναῶν κόρυμβα·
 Λήϊτος δ' ὁ γηγενῆς
 ἄρχε ναῖτο στρατοῦ.
 260
 Φωκίδος δ' ἀπὸ χθονός,
 Λοκρὰς δὲ τοῖσδ' ἴσας ἄγων
 ἦν ναῦς Οἰλέως τόκος κλυτὰν
 Θροναῖδ' ἐκλιπὼν πόλιν.
 ἀντιστρ. γ' ἐκ Μυκῆνας δὲ τᾶς Κυκλωπίας
 265
 παῖς Ἀτρέως ἔπεμπε ναυβάτας

- ναῶν ἑκατὸν ἠθροῖσμένους.
 σὺν δ' Ἄδραστος ἦν
 ταγός, ὥς φίλος φίλῳ,
 τᾶς φυγούσας μέλαθρα
 βαρβάρων χάριν γάμων
 προῖξιν Ἑλλάς ὥς λάβοι.
 ἐκ Πύλου δὲ Νέστορος
 Γερηνίου κατειδόμεν
 πρύμνας σῆμα ταυρόπουν ὄραῖν,
 τὸν πάροιικον Ἀλφεόν.
 στροφή δ' Αἰνιάνων δὲ δωδεκάστολοι
 νᾶες ἦσαν, ὧν ἄναξ Γουνεὺς
 ἄρχε· τῶνδε δ' αὖ πέλας
 Ἕλιδος δυνάστωρες,
 οὓς Ἐπειοὺς ὠνόμαζε πᾶς λεώς·
 Εὐρυτος δ' ἄνασσε τῶνδε·
 λευκήρετμον δ' Ἄρη
 Τάφιον ἦγεν, ὧν Μέγης ἄνασσε,
 Φυλέως λόχευμα,
 τὰς Ἑχινάδας λιπῶν
 νήσους ναυβάταις ἀπροσφόρους.
 ἀντιστρ. δ' Αἶας δ' ὁ Σαλαμῖνος ἔντροφος
 δεξιὸν κέρας πρὸς τὸ λαιὸν ξυνᾶγε,
 τῶν ἄσπον ὥρμει πλάταισιν
 ἐτχάταισι συμπλέκων
 δώδεκ' εὐστροφωτάταισι ναυσίν. ὥς
 ἄιον καὶ ναυβάταν
 εἰδόμεν λεών·
 ὃ τις εἰ προσαρμόσει
 βαρβάρους βάριδας,
 νόστον οὐκ ἀποίσεται,

ἐνθάδ' οἶον εἰδόμαν
 νάιον πόρευμα,
 τὰ δὲ κατ' οἴκους κλύουσα συγκλήτου
 μνήμην σφύζομαι στρατεύματος.

300

ΠΡ. Μενέλαε, τολμᾶς δεῖν, ἅ σ' οὐ τολμᾶν χρεών.

MENEΛΑΟΣ

ἄπελθε· λίαν δεσπότησι πιστὸς εἶ.

ΠΡ. καλὸν γέ μοι τοῦνιδος ἐξωνείδισας. 305

ΜΕ. κλαίοις ἄν, εἰ πράσσοις ἅ μὴ πράσσειν σε δεῖ.

ΠΡ. οὐ χρὴν σε λῦσαι δέλτον, ἣν ἐγὼ ἔφερον.

ΜΕ. οὐδὲ γε φέρειν σὲ πᾶσιν Ἑλλησιν κακά.

ΠΡ. ἄλλοις ἀμιλλῶ ταῦτ'· ἄφες δὲ τήνδ' ἐμοί.

ΜΕ. οὐκ ἂν μεθείμην.

ΠΡ. οὐδ' ἔγωγ' ἀφήσομαι. 310

ΜΕ. σκήπτρῳ τάχ' ἄρα σὸν καθαιμάξω κára.

ΠΡ. ἀλλ' εὐκλεές τοι δεσποτῶν θνήσκειν ὕπερ.

ΜΕ. μέθες· μακροὺς δὲ δοῦλος ὦν λέγεις λόγους.

ΠΡ. ὦ δέσποτ', ἀδικούμεσθα. σὰς δ' ἐπιστολάς
 ἐξαρπάσας ὅδ' ἐκ χερῶν ἐμῶν βίᾱ,
 Ἀγάμεμνον, οὐδὲν τῇ δίκῃ χρῆσθαι θέλει. 315

ΑΓΑ. ἔα·

τίς ποτ' ἐν πύλαισι θόρυβος καὶ λόγων ἀκοσμία ;

ΜΕ. οὐμός, οὐχ ὁ τοῦδε μῦθος κυριώτερος λέγειν.

ΑΓΑ. σὺ δὲ τί τῷδ' ἐς ἔριν ἀφῖξαι, Μενέλεως, βίᾱ τ' ἄγεις ;

ΜΕ. βλέψον εἰς ἡμᾶς, ἵν' ἀρχὰς τῶν λόγων ταύτας λάβω. 320

ΑΓΑ. μῶν τρέσας οὐκ ἀνακαλύψω βλέφαρον, Ἀτρέως
 γεγώς ;

ΜΕ. τήνδ' ὀρᾶς δέλτον, κακίστων γραμμάτων ὑπηρέτιν ;

ΑΓΑ. εἰσορῶ· καὶ πρῶτα ταύτην σῶν ἀπάλλᾳξον χερῶν.

ΜΕ. οὐ, πρὶν ἂν δείξω γε Δαναοῖς πᾶσι τάγγεγραμμένα.

- ΑΓΑ. ἤ γὰρ οἴσθ' ἂ μὴ σε καιρὸς εἰδέναι, σήμαντρ' ἀνείς ; 325
 ΜΕ. ὥστε σ' ἀλγῦναί γ', ἀνοιξας ἂ σὺ κάκ' εἰργάσω
 λάθρα.
- ΑΓΑ. ποῦ δὲ κάλαβές νιν ; ὦ θεοί, σῆς ἀναισχύντου φρενός.
 ΜΕ. προσδοκῶν σὴν παῖδ' ἀπ' Ἄργου, εἰ στράτευμ'
 ἀφίξεται.
- ΑΓΑ. τί δέ σε τάμ' ἔδει φυλάσσειν ; οὐκ ἀναισχύντου τόδε ;
 ΜΕ. ὅτι τὸ βούλεσθαί μ' ἔκνιζε· σὸς δὲ δοῦλος οὐκ ἔφυν. 330
- ΑΓΑ. οὐχὶ δεινά ; τὸν ἐμὸν οἰκεῖν οἶκον οὐκ ἐάσομαι ;
 ΜΕ. πλάγια γὰρ φρονεῖς, τὰ μὲν νῦν, τὰ δὲ πάλαι, τὰ
 δ' αὐτίκα.
- ΑΓΑ. εὖ κεκόμψευσαι. πονηρῶν γλῶσσ' ἐπίφθογον σοφῇ.
 ΜΕ. νοῦς δ' ὁ μὴ βέβαιος ἄδικον κτῆμα κοῦ σαφές φίλοις.
 βούλομαι δέ σ' ἐξελέγξαι, καὶ σὺ μήτ' ὀργῆς ὑπο 335
 ἀποτρέπου τάληθές, οὔτε κατατενῶ λίαν ἐγώ.
 οἴσθ', ὅτ' ἐσπούδαζες ἄρχειν Δαναΐδαις πρὸς Ἴλιον,
 τῷ δοκεῖν μὲν οὐχὶ χρήζων, τῷ δὲ βούλεσθαι θέλων,
 ὡς ταπεινὸς ἦσθα πάσης δεξιᾶς προσθυγγάνων
 καὶ θύρας ἔχων ἀκλήστους τῷ θέλοντι δημοτῶν 340
 καὶ διδοὺς πρόσρησιν ἐξῆς πᾶσι, κεῖ μὴ τις θέλοι,
 τοῖς τρόποις ζητῶν πρίσθαι τὸ φιλότιμον ἐκ μέσου ;
 καὶ τ', ἐπεὶ κατέσχεες ἀρχάς, μεταβαλὼν ἄλλους τρόπους,
 τοῖς φίλοισιν οὐκέτ' ἦσθα τοῖς πρὶν ὡς πρόσθεν φίλος,
 δυσπρόσιτος ἔσω τε κλήθρων σπάνιος. ἄνδρα
 δ' οὐ χρεῶν 345
 τὸν ἀγαθὸν πράσσοντα μεγάλα τοὺς τρόπους
 μεθιστάναι,
 ἀλλὰ καὶ βέβαιον εἶναι τότε μάλιστα τοῖς φίλοις,
 ἥνικ' ὠφελεῖν μάλιστα δυνατός ἐστιν εὖτυχῶν.
 ταῦτα μὲν σε πρῶτ' ἐπῆλθον, ἵνα σε πρῶθ' ἡῦρον
 κακόν.

ὥς δ' ἐς Αὔλιν ἦλθες αὖθις χῶ Πανελλήνων
 στρατός, 350
 οὐδὲν ἦσθ', ἀλλ' ἐξεπλήσσου τῇ τύχῃ τῇ τῶν θεῶν,
 οὐρίας πομπῆς σπανίζων. Δαναΐδαι δ' ἀφρίεναι
 ναῦς διηγγέλλον, μάτην δὲ μὴ πονεῖν ἐν Αὐλίδι.
 ὥς ἀνολβον εἶχες ὄμμα σύγχυσίν τ', εἰ μὴ νεῶν
 χιλίων ἄρχων τὸ Πριάμου πεδίον ἐμπλήσεις δορός. 355
 κάμῃ παρεκάλεις· τί δράσω ; τίν' ἀπορῶν εὖρω πόρον,
 ὥστε μὴ στερέντα σ' ἀρχῆς ἀπολέσσαι καλὸν κλέος ;
 κᾶτ', ἐπεὶ Κάλχας ἐν ἱεροῖς εἶπε σὴν θῦσαι κόρην
 Ἀρτέμιδι καὶ πλοῦν ἔσεσθαι Δαναΐδαις, ἦσθεις
 φρένας,
 ἄσμενος θύσειν ὑπέστης παῖδα· καὶ πέμπεις ἐκὼν, 360
 οὐ βίᾳ, μὴ τοῦτο λέξης, σῇ δάμαρτι παῖδα σὴν
 δεῦρ' ἀποστέλλειν, Ἀχιλλεῖ πρόφασιν ὥς γαμουμένην.
 κᾶθ' ὑποστρέψας, λέληψαι μεταβαλὼν ἄλλας γραφάς,
 ὥς φονεὺς οὐκέτι θυγατρὸς σῆς ἔσει· κάλλιστά γε.
 οὗτος αὐτός ἐστιν αἰθέρ, ὃς τάδ' ἤκουσεν σέθεν. 365
 μυρίοι δέ τοι πεπόνθασ' αὐτὸ πρὸς τὰ πράγματα.
 ἐκπονοῦσ' ἐκόντες, εἶτα δ' ἐξεχώρησαν κακῶς,
 τὰ μὲν ὑπὸ γνώμης πολιτῶν ἀσυνέτου, τὰ δ' ἐνδίκως,
 ἀδύνατοι γεγῶτες αὐτοὶ διαφυλάξασθαι πόλιν.
 Ἑλλάδος μάλιστ' ἔγωγε τῆς ταλαιπώρου στένω, 370
 ἥ, θέλουσα δρᾶν τι κεδνόν, βαρβάρους τοὺς οὐδένας
 καταγελῶντας ἐξάνησει διὰ σέ καὶ τὴν σὴν κόρην.
 μηδέν' ἄρα γένους ἕκατι προστάτην θεῖμην χθονός,
 μηδ' ὅπλων ἄρχοντα· νοῦν χρὴ τὸν στρατηλάτην ἔχειν·
 πόλεος ὥς ἄρχων ἀνὴρ πᾶς, σύνεσιν ἦν ἔχων τύχῃ. 375

ΧΟ. δεινὸν κασιγνήτοισι γίγνεσθαι λόγους
 μάχας θ', ὅταν ποτ' ἐμπέσωσιν εἰς ἔριν.
 ΑΓΑ. βούλομαί σ' εἰπεῖν κακῶς εὖ, βραχέα, μὴ λίαν ἄνοι

βλέφαρα πρὸς τάναιδές ἀγαγών, ἀλλὰ σωφρονεστέρω,
ὥς ἀδελφὸν ὄντ'· ἀνὴρ γὰρ χρηστὸς αἰδεῖσθαι φιλεῖ. 380
εἰπέ μοι, τί δεινὰ φυστῆς αἱματηρὸν ὅμμ' ἔχων ;
τίς ἀδικεῖ σε ; τοῦ κέχρησαι ; λέκτρα χρήστ' ἐρᾷς
λαβεῖν ;

οὐκ ἔχοιμ' ἂν σοι παρασχεῖν· ὦν γὰρ ἐκτῆσω, κακῶς
ἦρχες. εἴτ' ἐγὼ δίκην δῶ σὼν κακῶν, ὁ μὴ σφικεῖς ;
οὐ δάκνει σε τὸ φιλότιμον τοῦμόν, ἀλλ' ἐν ἀγκάλαις 385
εὐπρεπῇ γυναῖκα χρήζεις, τὸ λελογισμένον παρεῖς
καὶ τὸ καλόν, ἔχειν. πονηροῦ φωτὸς ἡδοναὶ κακαί.
εἰ δ' ἐγὼ, γνοὺς πρόσθεν οὐκ εὔ, μετεθέμην εὐβουλίᾳ,
μαίνομαι ; σὺ μᾶλλον, ὅστις ἀπολέσας κακὸν λέχος
ἀναλαβεῖν θέλεις θεοῦ σοι τὴν τύχην διδόντος εὔ. 390
ὦμοσαν τὸν Τυνδάρειον ὄρκον οἱ κακόφρονες
φιλόγαμοι μνηστῆρες· ἡ δέ γ' ἐλπίς, οἶμαι μὲν, θεός,
κάξέπραξεν αὐτὸ μᾶλλον ἢ σὺ καὶ τὸ σὸν σθένος·
οὐς λαβὼν στράτευ'· ἔτοιμοι δ' εἰσὶ μωρίᾳ φρενῶν.
οὐ γὰρ ἄσύνετον τὸ θεῖον, ἀλλ' ἔχει συνιέναι
τοὺς κακῶς παγέντας ὄρκους καὶ κατηναγκασμέ-
νους. 395

τάμ' δ' οὐκ ἀποκτενῶ ἡ γὰρ τέκνα· κοῦ τὸ σὸν μὲν εὔ
παρὰ δίκην ἔσται κακίστης εὐνιδος τιμωρία,
ἐμὲ δὲ συντήξουσιν νύκτες ἡμέραι τε δακρύοις,
ἄνομα θρῆν'τα κοῦ δίκαια παῖδας οὐς ἐγεινάμην.
ταῦτά σοι βραχέ' ἔλεεκται καὶ σαφῇ καὶ ῥάδια. 400
εἰ δὲ μὴ βούλει φρονεῖν σὺ, τάμ' ἐγὼ θήσω καλῶς.

ΧΟ. οἷδ' αὖ διάφοροι τῶν πάρος λελεγμένων
μύθων, καλῶς δ' ἔχουσι, φείδεσθαι τέκνων.

ΜΕ. αἰαῖ, φίλους ἄρ οὐχὶ κεκτῆμην τάλας.

ΑΓΑ. εἰ τοὺς φίλους γε μὴ θέλεις ἀπολλύναι. 405

ΜΕ. δείξεις δὲ ποῦ μοι πατρὸς ἐκ ταύτου γεγώς ;

ΑΓΑ. συνσωφρονεῖν σοι βούλομ', ἀλλ' οὐ συννοσεῖν.

ΜΕ. ἐς κοινὸν ἀλγεῖν τοῖς φίλοισι χρή φίλους.

ΑΓΑ. εὖ δρῶν παρκαλάει μ', ἀλλὰ μὴ λυπῶν ἐμέ.

ΜΕ. οὐκ ἄρα δοκεῖ σοι τάδε πονεῖν σὺν Ἑλλάδι ; 410

ΑΓΑ. Ἑλλὰς δὲ σὺν σοὶ κατὰ θεὸν νοσεῖ τινα.

ΜΕ. σκῆπτρῳ νυν αὔχει, σὸν κασίγνητον προδούς.

ἐγὼ δ' ἐπ' ἄλλας εἶμι μηχανάς τινας

φίλους τ' ἐπ' ἄλλους.

ΑΓΓΕΛΟΣ

ὦ Πανελλήνων ἀναξ,

Ἀγάμεμνον, ἦκω παῖδά σοι τὴν σὴν ἄγων, 415

ἦν Ἰφιδένην ὠνόμαζες ἐν δόμοις.

μήτηρ δ' ὀμαρτεῖ, σῆς Κλυταιμῆστρας δέμας,

καὶ παῖς Ὀρέστης, ὥστ' ἂν τερφθῇς ἰδὼν,

χρόνον παλαιὸν δωμάτων ἐκδημος ὢν.

ἀλλ' ὥς μακρὰν ἔτεινον, εὐρυτον παρὰ 420

κρήνην ἀναψύχουσι θηλύπουν βᾶσιν,

αὐταί τε πῶλοί τ'· ἐς δὲ λειμώνων χλόην

καθεῖμεν αὐτάς, ὥς βορᾶς γευσαίαιτο.

ἐγὼ δὲ πρόδρομος σῆς παρασκευῆς χάριν

ἦκω· πέπυσται γὰρ στρατός, ταχεῖα γὰρ 425

διῆξε φήμη, παῖδα σὴν ἀφιγμένην.

πᾶς δ' ἐς θέαν ὄμιλος ἔρχεται δρόμῳ,

σὴν παῖδ' ὅπως ἴδωσιν· οἱ δ' εὐδαίμονες

ἐν πᾶσι κλεινοὶ καὶ περίβλεπτοι βροταῖς.

λέγουσι δ'· Ὑμέναιός τις ἢ τί πράσσεται ; 430

ἢ πόθον ἔχων θυγατὶς Ἀγαμέμνων ἀναξ

ἐκόμισε παῖδα ; τῶν δ' ἂν ἤκουσας τάδε·

Ἀρτέμιδι προτελίζουσι τὴν νεάνιδα,

Αὐλίδος ἀνάσσει· τίς νιν ἄζεται ποτε ;

- ἀλλ' εἷα, τὰπὶ τοισίδ' ἐξάρχου κανᾶ, 435
 στεφανοῦσθε κρᾶτα καὶ σύ, Μενέλεως ἀναξ,
 ὑμέναιον εὐτρέπιζε καὶ κατὰ στέγας
 λωτὸς βοάσθω καὶ ποδῶν ἔστω κτύπος·
 φῶς γὰρ τόδ' ἦκει μακάριον τῇ παρθένῳ.
 ΑΓΑ. ἐπῆνεσ', ἀλλὰ στεῖχε δωμάτων ἔσω· 440
 τὰ δ' ἄλλ' ἰούσης τῆς τύχης ἔσται καλῶς.
 οἴμοι, τί φῶ δύστηνος ; ἄρξωμαι πόθεν ;
 εἰς οἷ' ἀνάγκης ζεύγματ' ἐμπεπτώκαμεν.
 ὑπῆλθε δαίμων, ὥστε τῶν σοφισμάτων
 πολλῶ γενέσθαι τῶν ἐμῶν σοφώτερος. 445
 ἢ δυσγένεια δ' ὥς ἔχει τι χρήσιμον.
 καὶ γὰρ δακρῦσαι ῥαδίως αὐτοῖς ἔχει
 ἅπαντά τ' εἰπεῖν· τῷ δὲ γενναίῳ φύσιν
 ἄνολβα ταῦτα. προστάτην γε τοῦ βίου
 τὸν ὄγκον ἔχομεν τῷ τ' ὄχλῳ δουλεύομεν. 450
 ἐγὼ γὰρ ἐκβαλεῖν μὲν αἰδοῦμαι δάκρυ,
 τὸ μὴ δακρῦσαι δ' αὖθις αἰδοῦμαι τάλας,
 ἐς τὰς μεγίστας συμφορὰς ἀφιγμένος.
 εἶεν· τί φήσω πρὸς δάμαρτα τὴν ἐμήν ;
 πῶς δέξομαί νιν ; ποῖον ὄμμα συμβαλῶ ; 455
 καὶ γάρ μ' ἀπώλεσ' ἐπὶ κακοῖς ἅ μοι πάρα
 ἐλθοῦσ' ἄκλητος. εἰκότως δ' ἅμ' ἔσπετο
 θυγατρὶ νυμφεύσουσα καὶ τὰ φίλτατα
 δώσουσ', ἔν' ἡμᾶς ὄντας εὐρήσει κακούς.
 τὴν δ' αὖ τάλαιναν παρθένον — τί παρθένον ; 460
 "Αἰδης νιν, ὥς ἔοικε, νυμφεύσει τάχα —
 ὥς ὥκτισ'· οἴμαι γάρ νιν ἰκετεύσειν τάδε·
 "ὦ πάτερ, ἀποκτενεῖς με ; τοιούτους γάμους
 γήμειας αὐτὸς χῶστις ἐστί σοι φίλος.
 παρὼν δ' Ὀρέστης ἐγγυὲς ἀναβοήσεται 465

εὐσύνετ' ἀσυνέτως· ἔτι γάρ ἐστι νῆπιος.
αἰαῖ, τὸν Ἑλένης ὥς μ' ἀπώλεσεν γάμον
γῆμας ὁ Πριάμου Πάρις, ὅς μ' εἰργασται τάδε.

ΧΟ. κάγῳ κατόκτιρ', ὥς γυναῖκα δεῖ ξένην
ὑπὲρ τυράννων συμφορᾶς καταστένειν. 470

ΜΕ. ἀδελφέ, δός μοι δεξιᾶς τῆς σῆς θιγεῖν.

ΑΓΑ. δίδωμι· σὸν γάρ τὸ κράτος, ἄθλιος δ' ἐγώ.

ΜΕ. Πέλοπα κατόμνυμ', ὅς πατὴρ τοῦμοῦ πατρὸς
τοῦ σοῦ τ' ἐκλήθη, τὸν τεκόντα τ' Ἀτρέα,
ἧ μὴν ἐρεῖν σοι τὰπὸ καρδίας σαφῶς 475
καὶ μὴ πίτηδες μηδέν, ἀλλ' ὅσον φρονῶ.

ἐγὼ δ' ἀπ' ὅσων ἐκβαλόντ' ἰδὼν δάκρυ
ῥκτιρα καὐτὸς ἀνταφῆχά σοι πάλιν
καὶ τῶν παλαιῶν ἐξαφίσταμαι λόγων,
οὐκ ἐς σέ δεινός· εἰμὶ δ' οὔπερ εἴ σὺ νῦν. 480

καί σοι παραίνῳ μῆτ' ἀποκτείνειν τέκνον
μῆτ' ἀνθελέσθαι τοῦμόν. οὐ γάρ ἔνδικον
σέ μὲν στεναῖζειν, τάμ' αὖ δ' ἡδέως ἔχειν,
θνήσκειν τε τοὺς σοὺς, τοὺς δ' ἐμοὺς ὄρᾳν φάος·
τί βούλομαι γάρ ; οὐ γάμους ἐξαιρέτους 485

ἄλλους λάβοιμ' ἄν, εἰ γάμων ἱμεῖρομαι ;
ἀλλ' ἀπολέσας ἀδελφόν, ὃν μ' ἥκιστ' ἐχρῆν,
Ἑλένην ἔλωμαι, τὸ κακὸν ἀντὶ τάγαθου ;
ἄφρων νέος τ' ἦ, πρὶν τὰ πράγματ' ἐγγύθεν
σκοπῶν ἐσεῖδον οἶον ἦν κτείνειν τέκνα. 490

ἄλλως τέ μ' ἔλεος τῆς ταλαιπώρου κόρης
ἐσῆλθε, συγγένειαν ἐννοουμένῳ,
ἧ τῶν ἐμῶν ἕκατι θύεσθαι γάμων
μέλλει. τί δ' Ἑλένης παρθένῳ τῇ σῇ μέτα ;
ἵτω στρατεία διαλυθεῖς· ἐξ Αὐλίδος 495

σὺ δ' ὄμμα παῦσαι δακρύοις τέγγων τὸ σόν,

- ἀδελφέ, κάμῃ παρακαλῶν ἐς δάκρυα.
 εἰ δέ τι κόρης σῆς θεσφάτων μέτεστί μοι,
 μή μοι μετέστω· σοὶ νέμω τοῦμόν μέρος.
 ἀλλ' ἐς μεταβολὰς ἤλθον ἀπὸ δεινῶν λόγων· 500
 εἰκὸς πέπονθα· τὸν ὁμόθεν πεφυκότα
 στέργων μετέπεσον· ἀνδρὸς οὐ κακοῦ τρόποι
 τοιοῖδε, χρῆσθαι τοῖσι βελτίστοις αἰεῖ.
- ΧΟ. γενναῖ' ἔλεξας Ταντάλῳ τε τῷ Διὸς
 πρέποντα· προγόνους οὐ κατασιγῶνεις σέθεν. 505
- ΑΓΑ. αἰνῶ σε, Μενέλεως, ὅτι παρὰ γνώμην ἐμὴν
 ὑπέθηκας ὀρθῶς τοὺς λόγους σοῦ τ' ἀξίως.
 ταραχὴ γ' ἀδελφῶν διὰ τ' ἔρωτα γίγνεται
 πλεονεξίαν τε δωμάτων· ἀπέπτυσα
 τοιάνδε συγγένειαν· ἀλλήλοιν πικράν. 510
 ἀλλ' ἤκομεν γὰρ εἰς ἀναγκαίᾳς τύχας,
 θυγατρὸς αἵματ' ἐκπρᾶξι φόνον.
- ΜΕ. πῶς ; τίς δ' ἀναγκάσει σε τήν γε σὴν κτανεῖν ;
- ΑΓΑ. ἅπας Ἀχαιῶν σύλλογος στρατεύματος.
- ΜΕ. οὐκ, ἦν νιν εἰς Ἀργος γ' ἀποστείλῃς πάλιν. 515
- ΑΓΑ. λάθοιμι τοῦτ' ἄν· ἀλλ' ἐκεῖν' οὐ λήσομεν.
- ΜΕ. τὸ ποῖον ; οὔτοι χρὴ λίαν ταρβεῖν ὄχλον.
- ΑΓΑ. Κάλχας ἐρεῖ μαντεύματ' Ἀργείων στρατῶ.
- ΜΕ. οὐκ, ἦν θάνη γε πρόσθε· τοῦτο δ' εὐμαρές.
- ΑΓΑ. τὸ μαντικὸν πᾶν σπέρμα φιλότιμον κακόν. 520
- ΜΕ. κούδέν γ' ἄχρηστον οὐδὲ χρήσιμον παρόν.
- ΑΓΑ. ἐκεῖνός δ' οὐ δέδοικας οὔμ' ἐσέρχεται ;
- ΜΕ. ὃν μὴ σὺ φράζεις, πῶς ὑπολάβοιμ' ἄν λόγον ;
- ΑΓΑ. τὸ Σισύφειον σπέρμα πάντ' οἶδεν τάδε.
- ΜΕ. οὐκ ἔστ' Ὀδυσσεὺς ὃ τι σὲ κάμῃ πημανεῖ. 525
- ΑΓΑ. ποικίλος αἰεὶ πέφυκε τοῦ τ' ὄχλου μέτα.
- ΜΕ. φιλοτιμία μὲν ἐνέχεται, δεινῶ κακῶ.

ΑΓΑ. οὐκ οὖν δοκεῖς νιν στάντ' ἐν Ἀργείοις μέσοις
 λέξειν ἃ Κάλχας θέσφατ' ἐξηγήσατο,
 κάμ', ὥς ὑπέστην ἑὸν ἦμα, καὶ ψεύδομαι, 530
 Ἀρτέμιδι θύσειν ; οἷς ξυναρπάσας στρατόν,
 σὲ κάμ' ἀποκτείναντας Ἀργείους κόρη
 σφάζει κελεύσει· καὶ πρὸς Ἄργος ἐκφύγω,
 ἐλθόντες αὐτοῖς τείχεσιν Κυκλωπίοις
 συναρπάσουσι καὶ κατασκάψουσι γῆν. 535
 τοιαῦτα τὰμὰ πῆματ'· ὦ τάλας ἐγώ,
 ὥς ἠπόρημαι πρὸς θεῶν τὰ νῦν τάδε.
 ἐν μοι φύλαξον, Μενέλεως, ἀνὰ στρατὸν
 ἐλθόν, ὅπως ἂν μὴ Κλυταιμῆστρα τάδε
 μάθῃ, πρὶν Ἀἰδῇ παῖδ' ἐμὴν προσθῶ λαβών, 540
 ὥς ἐπ' ἐλάχιστοις δακρύοις πράσσω κακῶς.
 ὑμεῖς τε σιγὴν, ὦ ξένοι, φυλάσσετε.

ΧΟ. στροφή μάκαρες οἷ μετρίαὶ θεοῦ
 μετὰ τε σωφροσύνας μετέ-
 σχον λέκτρων Ἀφροδίτας, 545
 γαλανεῖα χρησάμενοι
 μαινομένων οἷστρων, ὅθι δὴ
 δίδυμ' Ἑρώς ὁ χρυσοκόμας
 τόξ' ἐντείνεται χαρίτων,
 τὸ μὲν ἐπ' εὐαίῳνι πότμῳ, 550
 τὸ δ' ἐπὶ συγχύσει βιοτᾶς.
 ἀπενέπω νιν ἀμετέρων,
 Κύπρι καλλίστα, θαλάμων.
 εἴη δέ μοι μετρία μὲν
 χάρις, πόθοι δ' ὅσιον, 555
 καὶ μετέχοιμι τᾶς Ἀφροδί-
 τας, πολλὰν δ' ἀποθείμαν.
 ἀντιστρ. διάφοροι δὲ φύσεις βροτῶν,

διάφοροι δὲ τρόποι· τὸ δ' ὁρ-
 θῶς ἐσθλὸν σαφὲς αἰεὶ· 560
 τροφαί θ' αἱ παιδευόμεναι
 μέγα φέρουσ' ἐς τὰν ἀρετάν·
 τό τε γὰρ αἰδεῖσθαι σοφία,
 τὰν τ' ἐξαλλάσσουσιν ἔχει
 χάριν ὑπὸ γνώμας ἐσορᾶν 565
 τὸ δέον, ἔνθα δόξα φέρει
 κλέος ἀγῆρατον βιοτᾶ.
 μέγα τι θηρεύειν ἀρετάν,
 γυναιξὶ μὲν κατὰ Κύπριν
 κρυπτάν, ἐν ἀνδράσι δ' αὖ 570
 κόσμος ἐνὼν ὁ μυριοπλη-
 θῆς μείζω πόλιν αὔξει.
 ἐπωδ.
 ἔμολες, ὦ Πάρις, ἦτε σύ γε
 βουκόλος ἀργενναῖς ἐτράφης
 Ἰδαίαις παρὰ μόσχοις 575
 βάρβαρα συρίζων Φρυγίων
 αὐλῶν Ὀλύμπου καλάμοις
 μιμήματα πνέων.
 εὐθῆλοι δὲ τρέφοντο βόες,
 ὅθι σε κρίσις ἔμενε θεῶν, 580
 ἃ σ' Ἑλλάδα πέμπει
 ἐλεφαντοδέτων πάροι-
 θεν δόμων, ὅς τ᾽ Ἑλένας
 ἐν ἀντωποῖς βλεφάροισιν
 ἔρωτά τ' ἔδωκας, 585
 ἔρωτι δ' αὐτὸς ἐπτοάθης.
 ὅθεν ἔρις ἔριν
 Ἑλλάδα σὺν δορὶ ναυσί τ' ἄγει
 ἐς πέργαμα Τροίας.

ΧΟΡΟΣ ΑΝΔΡΩΝ ΑΡΤΕΙΩΝ

ἰὼ ἰὼ· μεγάλαι μέγαλων
 εὐδαιμονίαι· τὴν τοῦ βασιλέως
 ἴδετ' Ἴφιγένειαν, ἄνασσαν ἐμήν,
 τὴν Τυνδάρεώ τε Κλυταιμῆστραν,
 ὡς ἐκ μέγαλων ἐβλαστήκασ'
 ἐπὶ τ' εὐμήκεις ἤκουσι τύχας.
 θεοὶ γ' οἱ κρείσσους οἳ τ' ὀλβοφόροι
 τοῖς οὐκ εὐδαίμοσι τῶν θνατῶν.
 XO. στῶμεν, Χαλκίδος ἔκγονα θρέμματα,
 τὴν βασίλειαν· δεζώμεθ' ὄχων
 ἅπο μὴ σφαλερῶς ἐπὶ γαῖαν,
 ἄγανῶς δὲ χεροῖν μαλακῇ γνώμῃ,
 μὴ ταρβήσῃ νεωστί μοι μολὼν
 κλεινὸν τέκνον Ἀγαμέμνωνος,
 μῆδὲ θόρυβον μῆδ' ἐκπληξιν
 ταῖς Ἀργείαις
 ζεῖναι ξείναις παρέχωμεν.

ΚΛΥΤΑΙΜΗΣΤΡΑ

ὄρνιθα μὲν τόνδ' αἴσιον ποιούμεθα
 τὸ σόν τε χρηστὸν καὶ λόγων εὐφημίαν·
 ἐλπίδα δ' ἔχω τιν' ὡς ἐπ' ἐσθλοῖσιν γάμοις
 πάρειμι νυμφαγωγός. ἀλλ' ὀχημάτων
 ἔξω πορεύεθ' ὡς φέρω φερνάς κόρη,
 καὶ πέμπετ' ἐς μέλαθρον εὐλαβούμενοι.
 σὺ δ', ὦ τέκνον, μοι λείπε πωλικούς ὄχους
 ἄβρὸν τιθεῖσα κῶλον ἀσθενές θ' ἄμα.
 ὑμεῖς δέ, νεάνιδές, νιν ἀγκάλαις ἐπι
 δέξασθε καὶ πορεύσατ' ἐξ ὀχημάτων.

κάμοι χερός τις ἐνδότηω στηρίγματα,
 θάκουσ ἀπήνης ὡς ἂν ἐκλίπω καλῶς.
 αἱ δ' ἐς τὸ πρόσθεν στῆτε πωλικῶν ζυγῶν·
 φοβερὸν γὰρ ἀπαράμυθον ὄμμα πωλικόν. 620
 καὶ παῖδα τόνδε, τὸν Ἀγαμέμνωνος γόνον,
 λάζυσθ' Ὀρέστην· ἔτι γὰρ ἐστὶ νήπιος.
 τέκνον, καθεύδεις πωλικῷ δαμείς ὄχρῳ;
 ἔχειρ' ἀδελφῆς ἐφ' ὑμέναιον εὐτυχῶς·
 ἀνδρὸς γὰρ ἀγαθοῦ κῆδος αὐτὸς ἐσθλὸς ὢν 625
 λήψει, τὸ τῆς Νηρηΐδος ἰσόθεον γένος.
 ἐξῆς καθίστω δεῦρό μου ποδός, τέκνον·
 πρὸς μητέρ', Ἰφιγένεια, μακαρίαν δέ με
 ξέναισι ταῖσδε πλησία σταθεῖσα θές,
 καὶ δεῦρο δὴ πατέρα προσεῖπωμεν φίλον. 630
 ὦ σέβας ἐμοὶ μέγιστον, Ἀγαμέμνων ἄναξ,
 ἤκομεν, ἐφετμαῖς οὐκ ἀπιστοῦσαι σέθεν.

ΙΦΙΓΕΝΕΙΑ

ὦ μήτηρ, ὑποδραμοῦσά σ', ὀργισθῆς δὲ μή,
 πρὸς στέρνα πατρὸς στέρνα τάμὰ προσβαλῶ.
 [ἐγὼ δὲ βούλομαι τὰ σά στέρν', ὦ πάτερ,
 ὑποδραμοῦσα περιβαλεῖν διὰ χρόνου.
 ποθῶ γὰρ ὄμμα δὴ σόν. ὀργισθῆς δὲ μή]. 635

ΚΛ. ἀλλ', ὦ τέκνον, χρὴ φιλοπάτωρ δ' αἰεὶ ποτ' εἶ
 μάλιστα παίδων τῷδ' ὅσους ἐγὼ ἔτεκον.

ΙΦ. ὦ πάτερ, ἐσεῖδόν σ' ἀσμένῃ πολλῶ χρόνῳ. 640

ΑΓΑ. καὶ γὰρ πατήρ σέ· τόδ' ἴσον ὑπὲρ ἀμφοῖν λέγεις.

ΙΦ. χαῖρ'· εὖ δέ μ' ἀγαγὼν πρὸς σ' ἐποίησας, πάτερ.

ΑΓΑ. οὐκ οἶδ' ὅπως φῶ τοῦτο καὶ μὴ φῶ, τέκνον.

ΙΦ. ἔα·

ὥς οὐ βλέπεις ἔκκλητον, ἄσμενός μ' ἰδών.

ΑΓΑ. πόλλ' ἀνδρὶ βασιλεῖ καὶ στρατηλάτῃ μέλει. 645

ΙΦ. παρ' ἐμοὶ γενοῦ νῦν, μὴ 'πὶ φροντίδας τρέπου.

ΑΓΑ. ἀλλ' εἰμὶ παρὰ σοὶ νῦν ἅπας κοῦκ ἄλλοθι.

ΙΦ. μέθες νυν ὄφρ' ὄμμα τ' ἔκτεινον φίλον.

ΑΓΑ. ἰδοῦ γέγηθά σ' ὥς γέγηθ' ὄρων, τέκνον.

ΙΦ. κάπειτα λείβεις δάκρυ ἀπ' ὀμμάτων σέθεν ; 650

ΑΓΑ. μακρὰ γὰρ ἡμῖν ἡ 'πιούσ' ἀπουσία.

ΙΦ. οὐκ οἶδ' ὃ φῆς, οὐκ οἶδα, φίλτατ' ὦ πάτερ.

ΑΓΑ. συνετὰ λέγουσα μᾶλλον εἰς οἶκτόν μ' ἄγεις.

ΙΦ. ἀσύνετὰ νυν ἐροῦμεν, εἰ σέ γ' εὐφρανῶ.

ΑΓΑ. παπαῖ. τὸ σιγᾶν οὐ σθένω, σέ δ' ἤνεσα.

ΙΦ. μέν', ὦ πάτερ, κατ' οἶκον ἐπὶ τέκνοις σέθεν. 655

ΑΓΑ. θέλω γε· τὸ θέλειν δ' οὐκ ἔχων ἀλγύνομαι.

ΙΦ. ὀλοῖντο λόγχοι καὶ τὰ Μενέλεω κακά.

ΑΓΑ. ἄλλους ὀλεῖ πρόσθ' ἀμὲρ διολέσαντ' ἔχει.

ΙΦ. ὥς πολὺν ἀπῆσθα χρόνον ἐν Αὐλίδος μυχοῖς. 660

ΑΓΑ. καὶ νῦν γέ μ' ἴσχει δῆ τι μὴ στέλλειν στρατόν.

ΙΦ. ποῦ τοὺς Φρύγας λέγουσιν ὤκίσθαι, πάτερ :

ΑΓΑ. οὐ μή ποτ' οἰκεῖν ὦφελ' ὁ Πριάμου Πάρις.

ΙΦ. μακράν γ' ἀπαίρεις, ὦ πάτερ, λιπὼν ἐμέ :

ΑΓΑ. εἰς ταῦτόν, ὦ θύγατερ, σύ γ' ἤκεις σῶ πατρί. 665

ΙΦ. φεῦ·

εἴθ' ἦν καλόν μοι σοὶ τ' ἄγειν σύμπλουν ἐμέ.

ΑΓΑ. ἔπεστι καὶ σοὶ πλοῦς, ἵνα μνήσει πατρός.

ΙΦ. σὺν μητρὶ πλεύσας· ἡ μόνη πορεύσομαι :

ΑΓΑ. μόνη, μονωθεῖς ἀπὸ πατρός καὶ μητέρος.

ΙΦ. οὐ ποῦ μ' ἐς ἄλλα δώματ' οἰκίζεις, πάτερ ; 670

ΑΓΑ. ἔα σύ γ'· οὐ χρή τοι τάδ' εἰδέναι κόρας.

ΙΦ. σπεῦδ' ἐκ Φρυγῶν μοι, θέμενος εὖ τάχει, πάτερ.

ΑΓΑ. θῦσαί με θυσίαν πρῶτα δεῖ τιν' ἐνθάδε.

- ΙΦ. ἀλλὰ ζὺν ἱεροῖς χρὴ τό γ' εὐσεβὲς σκοπεῖν.
- ΑΓΑ. εἴσει σύ· χερνίβων γὰρ ἐστήξεις πέλας. 675
- ΙΦ. στήσομεν ἄρ' ἀμφὶ βωμόν, ὦ πάτερ, χορούς ;
- ΑΓΑ. ζηλῶ σὲ μᾶλλον ἢ 'μέ τοῦ μηδὲν φρονεῖν.
 χώρει δὲ μελάθρων ἐντὸς ὀφθῆναι κόραις,
 πικρὸν φίλημα δοῦσα δεξιάν τ' ἐμοί,
 μέλλουσα δαρὸν πατρὸς ἀποικήσειν χρόνον. 680
 ὦ στέρνα καὶ παρῆδες, ὦ ξανθαὶ κόμαι,
 ὡς ἄχθος ἡμῖν ἐγένεθ' ἡ Φρυγῶν πόλις
 Ἑλένη τε· παύω τοὺς λόγους· ταχεῖα γὰρ
 νοτὶς διώκει μ' ὀμμάτων ψεύσαντά σου.
 ἴθ' ἐς μέλαθρα. σὲ δὲ παραιτοῦμαι τάδε, 685
 Λήδας γένεθλον, εἰ κατωκτίσθην ἄγαν,
 μέλλων Ἀχιλλεῖ θυγατέρ' ἐκδώσειν ἐμήν.
 ἀποστολαὶ γὰρ μακάριαι μὲν, ἀλλ' ὅμως
 δάκνουσι τοὺς τεκόντας, ὅταν ἄλλοις δόμοις
 παῖδας παραδιδῶ πολλά μοχθήσας πατὴρ. 690
- ΚΛ. οὐχ ὧδ' ἀσύνετός εἰμι, πείσεσθαι δέ με
 καὐτὴν δόκει τάδ', ὥστε μὴ σε νουθετεῖν,
 ὅταν σὺν ὑμεναίοισιν ἐξάγω κόρην·
 ἀλλ' ὁ νόμος αὐτὰ τῷ χρόνῳ συνισχανεῖ.
 τοῦνομα μὲν οὖν παῖδ' οἶδ' ὅτῳ κατήνεσας. 695
 γένους δὲ ποίου χῶπόθεν, μαθεῖν θέλω.
- ΑΓΑ. Αἴγινα θυγάτηρ ἐγένετ' Ἀσωποῦ πατρός.
- ΚΛ. ταύτην δὲ θνητῶν ἢ θεῶν ἔξευξε τίς ;
- ΑΓΑ. Ζεὺς· Αἰακὸν δ' ἔφυσεν, Οἰνῶνῃς πρόμον.
- ΚΛ. τοῦ δ' Αἰακοῦ παῖς τίς κατέσχε δώματα ; 700
- ΑΓΑ. Πηλεὺς· ὁ Πηλεὺς δ' ἔσχε Νηρέως κόρην.
- ΚΛ. θεοῦ διδόντος, ἢ βίᾳ θεῶν λαβών ;
- ΑΓΑ. Ζεὺς ἡγγύησε καὶ δίδωσ' ὁ κύριος.
- ΚΛ. γαμεῖ δὲ ποῦ νιν ; ἢ κατ' οἶδμα πόντιον ;

- ΑΓΑ. Χείρων ἔν' οἰκεῖ σεμνὰ Πηλίου βάθρα. 705
- ΚΛ. οὐ φασι Κενταύρειον ὀκίσθαι γένος ;
- ΑΓΑ. ἔνταυθ' ἔδαισαν Πηλέως γάμους θεοί.
- ΚΛ. Θέτις δ' ἔθρεψεν ἡ πατὴρ Ἀχιλλέα ;
- ΑΓΑ. Χείρων, ἔν' ἦθη μὴ μάθοι κακῶν βροτῶν.
- ΚΛ. φεῦ.
σοφός γ' ὁ θρέψας χῶ διδούς σοφώτερος. 710
- ΑΓΑ. τοιόσδε παῖδός σῆς ἀνὴρ ἔσται πόσις.
- ΚΛ. οὐ μεμπτός. οἰκεῖ δ' ἄστὺ ποῖον Ἑλλάδος ;
- ΑΓΑ. Ἀπιδανὸν ἀμφὶ ποταμὸν ἐν Φθίας ὕροις.
- ΚΛ. ἐκεῖσ' ἀπάξει σὴν ἐμήν τε παρθένον ;
- ΑΓΑ. κείνῳ μελήσει ταῦτα, τῷ κεκτημένῳ. 715
- ΚΛ. ἀλλ' εὐτυχοίτην. τί νι δ' ἐν ἡμέρᾳ γαμεῖ ;
- ΑΓΑ. ὅταν σελήνης εὐτυχῆς ἔλθῃ κύκλος.
- ΚΛ. προτέλεια δ' ἤδη παῖδός ἔσφαζας θεῶ ;
- ΑΓΑ. μέλλω· πῶ ταύτῃ καὶ καθέσταμεν τύχη.
- ΚΛ. κἄπειτα δαίσεις τοὺς γάμους ἐς ὕστερον 720
- ΑΓΑ. θύσας γε θύμαθ' ἀμὲ χρή θῆσαι θεοῖς.
- ΚΛ. ἡμεῖς δὲ θοίνην ποῦ γυναῖξί τιθήσομεν ;
- ΑΓΑ. ἐνθάδε παρ' εὐπρύμνοισιν Ἀργείων πλάταις.
- ΚΛ. καλῶς ἀναγκαίως τε συνενέγκοι δ' ὅμως.
- ΑΓΑ. οἷσθ' οὖν ὃ δρᾶσον, ὦ γύναι ; πιθοῦ δέ μοι. 725
- ΚΛ. τί χρῆμα ; πείθεσθαι γὰρ εἵθισμαι σέθεν.
- ΑΓΑ. ἡμεῖς μὲν ἐνθάδ', οὐπὲρ' ἐσθ' ὁ νυμφίος...
- ΚΛ. μητρὸς τί χωρὶς δράσεθ', ἀμὲ δρᾶν χρεῶν ;
- ΑΓΑ. ἐκδώσομεν σὴν παῖδα Δαναῖδων μέτα.
- ΚΛ. ἡμᾶς δὲ ποῦ χρή τηρικαῦτα τυγχάνειν ; 730
- ΑΓΑ. χώρει πρὸς Ἄργος παρθένους τε τημέλει.
- ΚΛ. λιποῦσα παῖδα ; τίς δ' ἀνασχῆσει φλόγα ;
- ΑΓΑ. ἐγὼ παρέξω φῶς, ὃ νυμφίοις πρέπει.
- ΚΛ. οὐχ ὁ νόμος οὗτος, σὺ δὲ φαῦλ' ἡγεῖ τάδε.

- ΑΓΑ. οὐ καλὸν ἐν ὄχλῳ σ' ἐξομιλεῖσθαι στρατοῦ. 735
 ΚΛ. καλὸν τεκοῦσαν τὰμὰ μ' ἐκδοῦναι τέκνα.
 ΑΓΑ. καὶ τὰς γ' ἐν οἴκῳ μὴ μόνας εἶναι κόρας.
 ΚΛ. ὀχυροῖσι παρθενῶσι φρουροῦνται καλῶς.
 ΑΓΑ. πιθοῦ.
 ΚΛ. μὰ τὴν ἄνασσαν Ἀργεῖαν θεάν.
 ἐλθὼν σὺ τᾶξω πρᾶσσε, τὰν δόμοις δ' ἐγώ, 740
 ἃ χρὴ παρῆναι νυμφίοισι παρθένους.
 ΑΓΑ. οἴμοι· μάττην ἦξ', ἐλπίδος δ' ἀπεσφάλην,
 ἐξ ὀμμάτων δάμαρτ' ἀποστεῖλαι θέλων·
 σοφίζομαι δὲ καπὶ τοῖσι φιλτάτοις
 τέχνας πορίζω, πανταχῇ νικώμενος. 745
 ὅμως δὲ σὺν Κάλχαντι τῷ θυηπόλῳ
 κοινῇ τὸ τῆς θεοῦ φίλον, ἐμοὶ δ' οὐκ εὐτυχές,
 ἐξιστορήσων εἶμι, μόχθον Ἑλλάδος.
 χρὴ δ' ἐν δόμοισιν ἄνδρα τὸν σοφὸν τρέφειν
 γυναιῖκα χρηστὴν κάγαθὴν, ἥ μὴ γαμεῖν. 750
 ΧΟ.στροφὴ ἥξει δὴ Σιμόεντα καὶ
 δίνας ἀργυροειδεῖς
 ἄγυρις Ἑλλάνων στρατιᾶς
 ἀνά τε ναυσὶν καὶ σὺν ὅπλοις
 Ἴλιον ἐς τὸ Τροίας 755
 Φοιβήιον δάπεδον,
 τὰν Κασσάνδραν ἔν' ἀκούω
 ῥίπτειν ξανθοὺς πλοκάμους
 χλωροκόμῳ στεφάνῳ δάφνας
 κοσμηθεῖσхан, ὅταν θεοῦ 760
 μαντόσουνοι πνεύσωσ' ἀνάγκαι.
 ἀντιστρ. στάσονται δ' ἐπὶ περγάμειν
 Τροίας ἀμφὶ τε τείχῃ
 Τρῶες, ὅταν χάλκασπις Ἀρης

	πόντιος εὐπρόφροισι πλάταις	765
	εἰρεσίᾳ πελάζῃ	
	Σιμουντίοις ὀχετοῖς,	
	τὰν τῶν ἐν αἰθέρι δισσων	
	Διοσκούρων Ἑλέναν	
	ἐκ Πριάμου κομίσαι θέλων	770
	ἐς γὰρ Ἑλλάδα δοριπόνων.	
	ἄσπίσι καὶ λόγχαις Ἀχαιῶν.	
ἐπὶ δ.	Πέργαμον δὲ Φρυγῶν πόλιν	
	λαῖνους περὶ πύργους	
	κυκλώσας δόρει φονίῳ,	775
	λαιμοτόμους σπάσας κεφαλάς,	
	πέρσας πόλισμα κατ' ἄκρας,	
	θήσει κόρας πολυκλαύτους	
	δάμαρτά τε Πριάμου.	780
	ἃ δὲ Διὸς Ἑλένα κόρα	
	πολύκλαυτος ἐσσεῖται	
	πόσιν προλιποῦσα· μήτ' ἐμοὶ	
	μήτ' ἐμοῖσι τέκνων τέκνοις	
	ἐλπίς ἄδε ποτ' ἔλθοι,	
	οἶαν αἱ πολύχρυσοι	785
	Λυδαὶ καὶ Φρυγῶν ἄλοχοι	
	στήσασαι τάδ' ἐς ἀλλήλας	
	παρ' ἰστοῖς μυθεύσουσι·	
	τίς ἄρα μ' εὐπλοκάμου κόμας	790
	ῥῦμα δακρυδέν τανύσας	
	πατρίδος οὐλομένας ἀπολωτιεῖ ;	
	διὰ σέ, τὰν κύκνου δολιχαύχενος γόνον,	
	εἰ δὴ φάτις ἔτυμος,	
	ὥς ἔτεκεν Ἀθήδᾳ σ'	795
	ὄρνιθι πταμένῳ	

Διὸς ὅτ' ἡλλάχθη δέμας,
εἴτ' ἐν δέλτοις Πιερίσιν
μῦθοι τὰδ' ἐς ἀνθρώπους
ἤνεγκαν παρὰ καιρὸν ἄλλως.

800

ΑΧΙΛΛΕΥΣ

ποῦ τῶν Ἀχαιῶν ἐνθάδ' ὁ στρατηλάτης ;
τίς ἂν φράσειε προσπόλων τὸν Πηλέως
ζητοῦντά νιν παῖδ' ἐν πύλαις Ἀχιλλέα ;
οὐκ ἐξ ἴσου γὰρ μένομεν Εὐρίπου πέλας.
οἱ μὲν γὰρ ἡμῶν, ὄντες ἄζυγες γάμων,
οἴκους ἐρήμους ἐκλιπόντες ἐνθάδε
θάσσουσ' ἐπ' ἀκταῖς, οἱ δ' ἔχοντες εὐνίδας
καὶ παῖδας· οὕτω δεινὸς ἐμπέπτωκ' ἔρωσ
τῆσδε στρατείας Ἑλλάδ' οὐκ ἄνευ θεῶν.
τοῦμόν μὲν οὖν δίκαιον ἐμὲ λέγειν χρεῶν,
ἄλλος δ' ὁ χρῆζων αὐτὸς ὑπὲρ αὐτοῦ φράσει.
γῆν γὰρ λιπὼν Φάρσαλον ἠδὲ Πηλέα
μένω 'πὶ λεπταῖς ταῖσδε γ' Εὐρίπου πνοαῖς,
Μυρμιδόνας ἴσχων· οἱ δ' αἰὲ προσκείμενοι
λέγουσ'· Ἀχιλλεῦ, τί μένομεν ; πόσον χρόνον
ἔτ' ἐκμετρῆσαι χρὴ πρὸς Ἰλίου στόλον ;
δρᾷ γ', εἴ τι δράσεις, ἢ ἅπαγ' οἴκαδε στρατόν,
τὰ τῶν Ἀτρειδῶν μὴ μένων μελλήματα.
ὦ παῖ θεᾶς Νηρηΐδος, ἐνδοθεν λόγων
τῶν σῶν ἀκούσας· ἐξέβην πρὸ δωματίων.
ὦ πότνι· αἰδώς, τήνδε τίνα λεύσσω ποτὲ
γυναῖκα, μορφὴν εὐπρεπῇ κεκτημένην ;
οὐ θαῦμά σ' ἡμᾶς ἀγνοεῖν, οὓς μὴ πάρος
κατείδες· αἰνῶ δ' ὅτι σέβεις τὸ σωφρονεῖν.
τίς δ' εἶ ; τί δ' ἤλθες Δαναῖδων ἐς σύλλογον,

805

810

815

820

825

- γυνή πρὸς ἄνδρας ἀσπίσιν πεφραγμένους ;
 ΚΛ. Λήδας μὲν εἰμι παῖς, Κλυταιμῆστρα δέ μοι
 ὄνομα, πόσις δὲ μούστιν Ἀγαμέμνων ἀναξ.
 ΑΧ. καλῶς ἔλεξας ἐν βραχεῖ τὰ καίρια.
 αἰσχρὸν δέ μοι γυναιξὶ συμβάλλειν λόγους. 830
 ΚΛ. μεῖνον· τί φεύγεις ; δεξιάν τ' ἐμῇ χειρὶ
 σύναψον, ἀρχὴν μακαρίων νυμφευμάτων.
 ΑΧ. τί φῆς; ἐγὼ σοι δεξιάν ; αἰδοίμεθ' ἂν
 Ἀγαμέμνον', εἰ ψάβοιμεν ὦν μή μοι θέμις.
 ΚΛ. θέμις μάλιστα, τὴν ἐμὴν ἐπεὶ γαμεῖς 835
 παῖδ', ὦ θεᾶς παῖ ποντίας Νηρηίδος.
 ΑΧ. ποίους γάμους φῆς; ἀφασία μ' ἔχει, γύναι·
 εἰ μή τι παρανοοῦσα καινουργεῖς λόγον.
 ΚΛ. πᾶσιν τόδ' ἐμπέφυκεν, αἰδεῖσθαι φίλους
 καινοὺς ὀρώσι καὶ γάμου μεμνημένοις. 840
 ΑΧ. οὐπώποτ' ἐμνήστευσα παῖδα σὴν, γύναι,
 οὐδ' ἐξ Ἀτρειδῶν ἦλθέ μοι λόγος γάμων.
 ΚΛ. τί δῆτ' ἂν εἶη ; σὺ πάλιν αὖ λόγους ἐμοὺς
 θαύμαζ'· ἐμοὶ γὰρ θαύματ' ἐστὶ τὰπὸ σοῦ.
 ΑΧ. εἴκαζε· κοινόν ἐστιν εἰκάζειν τάδε. 845
 ἄμφω γὰρ οὐ ψευδόμεθα τοῖς λόγοις ἴσως.
 ΚΛ. ἀλλ' ἦ πέπονθα δεινά; μνηστεύω γάμους
 οὐκ ὄντας, ὥς εἴξασιν· αἰδοῦμαι τάδε.
 ΑΧ. ἴσως ἐκερτόμησε κάμὲ καὶ σέ τις.
 ἀλλ' ἀμελίᾳ δὸς αὐτὰ καὶ φαύλως φέρε. 850
 ΚΛ. χαῖρ'· οὐ γὰρ ὀρθοῖς ὅμμασιν σ' ἔτ' εἰσορῶ,
 ψευδῆς γενομένη καὶ παθοῦς' ἀνάξια.
 ΑΧ. καὶ σοὶ τόδ' ἐστὶν ἐξ ἐμοῦ· πόσιν δὲ σὸν
 στείχω ματεύσων τῶνδε δωμαίων ἔσω.
 ΠΡ. ὦ ξέν', Αἰάκοῦ γένεθλον, μεῖνον· ὦ, σέ τοι λέγω, 855
 τὸν θεᾶς γεγῶτα παῖδα, καὶ σέ, τὴν Λήδας κόρην.

- ΑΧ. τίς ὁ καλῶν πύλας παροίξας ; ὡς τεταρβηκῶς καλεῖ.
 ΠΡ. δοῦλος, οὐχ ἄβρύνομαι τῷδ'· ἡ τύχη γάρ μ' οὐκ ἔα.
 ΑΧ. τίνος ; ἐμὸς μὲν οὐχί· χωρὶς τὰ μὰ κ' ἀγαμέμνονος.
 ΠΡ. τῆσδε, τῶν πάροιθεν οἴκων, Τυνδάρεω δόντος
 πατρός. 860
- ΑΧ. ἔσταμεν· φράζ', εἴ τι χρήζεις, ὦν μ' ἐπέσχεις εἵνεκα.
 ΠΡ. ἦ μόνω παρόντε δῆτα ταῖσδ' ἐφέστατον πύλαις ;
 ΚΛ. ὡς μόνοις λέγοις ἄν, ἔξω δ' ἐλθὲ βασιλείων δόμων.
 ΠΡ. ὦ τύχη πρόνοιά θ' ἡμῇ, σῶσαθ' οὐς ἐγὼ θέλω.
 ΑΧ. ὁ λόγος ἐς μέλλοντ' ἀνοίσει χρόνον· ἔχει δ' ὄκνον
 τινά. 865
- ΚΛ. δεξιᾶς ἕκατι μὴ μέλλ', εἴ τι μοι χρήζεις λέγειν.
 ΠΡ. οἶσθα δῆτά μ' ὅστις ὦν σοὶ καὶ τέκνοις εὐνους ἔφυν.
 ΚΛ. οἶδά σ' ὄντ' ἐγὼ παλαιὸν δωμάτων ἐμῶν λάτριν.
 ΠΡ. χῶτί μ' ἐν ταῖς σαῖσι φερναῖς ἔλαβεν Ἀγαμέμνων
 ἄναξ ;
- ΚΛ. ἦλθες εἰς Ἄργος μεθ' ἡμῶν κάμους ἦσθ' αἰεί ποτε. 870
 ΠΡ. ὦδ' ἔχει. καὶ σοὶ μὲν εὐνους εἰμί, σῶ δ' ἦσσον πόσει.
 ΚΛ. ἐκκάλυπτε νῦν ποθ' ἡμῖν οὐστῖνας στέγεις λόγους.
 ΠΡ. παῖδα σὴν πατὴρ ὁ φύσας αὐτόχειρ μέλλει κτενεῖν.
 ΚΛ. πῶς ; ἀπέπτυσ', ὦ γεραιέ, μῦθον· οὐ γὰρ εὖ φρονεῖς.
 ΠΡ. φασγάνῳ λευκῇν φονεύων τῆς τάλαιπώρου δέρην. 875
 ΚΛ. ὦ τάλαιν' ἐγὼ· μεμηνῶς ἄρα τυγχάνει πόσις ;
 ΠΡ. ἀρτίφρων, πλὴν ἐς σέ καὶ σὴν παῖδα· τοῦτ' οὐκ εὖ
 φρονεῖ.
- ΚΛ. ἐκ τίνος λόγου ; τίς αὐτὸν οὐπάγων ἀλαστόρων ;
 ΠΡ. θέσφαθ', ὥς γέ φησι Κάλχας, ἵνα πορευῇται στρατός.
 ΚΛ. ποῖ ; τάλαιν' ἐγὼ, τάλαινα δ' ἦν πατὴρ μέλλει
 κτενεῖν. 880
- ΠΡ. Δαρδάνου πρὸς δώμαθ', Ἑλένην Μενέλεως ὅπως λάβῃ.
 ΚΛ. εἰς ἄρ' Ἰφιγένειαν Ἑλένης νόστος ἦν πεπρωμένος ;

ΠΡ. πάντ' ἔχεις· Ἀρτέμιδι θύσειν παῖδα σὴν μέλλει πατήρ.

ΚΛ. ὁ δὲ γάμος τίν' εἶχε πρόφασιν, ἥ μ' ἐκόμισεν ἐκ δόμων ;

ΠΡ. ἔν' ἀγάγοις χαίρουσ' Ἀχιλλεῖ παῖδα νυμφεύσουσα
σὴν. 885

ΚΛ. ὦ θύγατερ, ἥκεις ἐπ' ὀλέθρῳ καὶ σὺ καὶ μήτηρ σέθεν.

ΠΡ. οἰκτρὰ πάσχετον δὺ' οὔσαι· δεινὰ δ' Ἀγαμέμνων ἔτλη.

ΚΛ. οἴχομαι τάλαινα, δακρύων νάματ' οὐκέτι στέγω.

ΠΡ. εἴπερ ἀλγεινὸν τὸ τέκνων στερομένην δακρυρροεῖν.

ΚΛ. σὺ δὲ τὰδ', ὦ γέρον, πόθεν φῆς εἰδέναι πεπυσμένος, 890

ΠΡ. δέλτον ὥχόμεν φέρων σοι πρὸς τὰ πρὶν γεγραμμένα.

ΚΛ. οὐκ ἔῶν ἢ ξυγκελεύων παῖδ' ἄγειν θανουμένην ;

ΠΡ. μὴ μὲν οὖν ἄγειν· φρονῶν γὰρ ἔτυχε σὸς πόσις τότ' εὔ.

ΚΛ. καὶ πῶς φέρων γε δέλτον οὐκ ἐμοὶ δίδως λαβεῖν ;

ΠΡ. Μενέλεως ἀφείλεθ' ἡμᾶς, ὃς κακῶν τῶνδ' αἴτιος. 895

ΚΛ. ὦ τέκνον Νηρηΐδος, ὦ παῖ Πηλέως, κλύεις τάδε ;

ΑΧ. ἔκλυον οὔσαν ἀθλίαν σε; τὸ δ' ἐμὸν οὐ φαύλως φέρω.

ΚΛ. παῖδά μου κατακτενοῦσι σοῖς δολώσαντες γάμοις.

ΑΧ. μέμφομαι καὶ γὰρ πόσει σῶ, κοῦχ ἀπλῶς οὕτω φέρω.

ΚΛ. οὐκ ἐπαιδευθήσομαί γε προσπесеῖν τὸ σὸν γόνυ, 900

θνητὸς ἐκ θεᾶς γεγῶτα· τί γὰρ ἐγὼ σεμνύνομαι ;

ἢ τίνος σπουδαστέον μοι μᾶλλον ἢ τέκνου πέρι ;

ἀλλ' ἄμυνον, ὦ θεᾶς παῖ, τῇ τ' ἐμῇ δυσπραξίᾳ

τῇ τε λεχθείσῃ δάμαρτι σῇ, μάτην μὲν, ἀλλ' ὅμως
σοὶ καταστέψας· ἐγὼ νιν ἤγον ὥς γαμουμένην. 905

νῦν δ' ἐπὶ σφαγὰς κομίζω· σοὶ δ' ὄνειδος ἔξεται,

ὅστις οὐκ ἤμυνας· εἰ γὰρ μὴ γάμοισιν ἐξύγης,

ἀλλ' ἐκλήθης γοῦν ταλαίνης παρθένου φίλος πόσις.

πρὸς γενειάδος σε, πρὸς σῆς δεξιᾶς, πρὸς μητέρος,

ὄνομα γὰρ τὸ σὸν μ' ἀπόλεσ', ὥ σ' ἀμυναθεῖν χρεῶν, 910

οὐκ ἔχω βωμὸν καταφυγεῖν ἄλλον ἢ τὸ σὸν γόνυ,

οὐδὲ φίλος οὐδεὶς πέλει μοι· τὰ δ' Ἀγαμέμνωνος κλύεις

ὦμά καὶ πάντολμ' ἀφῖγμαι δ', ὥσπερ εἰσορᾷς, γυνή
ναυτικὸν στράτευμ' ἀναρχον κἀπὶ τοῖς κακοῖς θρασύ,
χρήσιμον δ', ὅταν θέλωσιν. ἦν δὲ τολμήσης σύ μου 915
χεῖρ' ὑπερτεῖναι, σεσώσμεθ'· εἰ δὲ μή, οὐ σεσώσμεθα.

XO. δεινὸν τὸ τίκτειν καὶ φέρει φίλτρον μέγα
παῖσιν τε κοινὸν ὥσθ' ὑπερκάμνειν τέκνων.

AX. ὑψηλόφρων μοι θυμὸς αἵρεται πρόσω,
ἐπίσταται δὲ τοῖς κακοῖσι τ' ἀσχαλᾶν 920

μετρίως τε χαίρειν τοῖσιν ἐξωγκωμένοις.
λελογισμένοι γάρ οἱ τοιοῖδ' εἰσὶν βροτῶν
ὀρθῶς διαζῆν τὸν βίον γνώμης μέτα.

ἔστιν μὲν οὖν ἔν' ἡδὺ μὴ λῖαν φρονεῖν,
ἔστιν δὲ χῶπου χρήσιμον γνώμην ἔχειν. 925

ἐγὼ δ' ἐν ἀνδρὸς εὐσεβεστάτου τραφεὶς
Χείρωνος, ἔμαθον τοὺς τρόπους ἀπλοῦς ἔχειν.

καὶ τοῖς Ἀτρεΐδαις, ἦν μὲν ἡγῶνται καλῶς,
πεισόμεθ'· ὅταν δὲ μὴ καλῶς, οὐ πείσομαι·
ἀλλ' ἐνθάδ' ἐν Τροίᾳ τ' ἐλευθέραν φύσιν 930

παρέχων, Ἄρη τὸ κατ' ἐμὲ κοσμήσω δορί.

σὲ δ', ὦ παθοῦσα σχέτλια πρὸς τῶν φιλτάτων,
ἃ δὴ κατ' ἄνδρα γίνεταί νεανίαν,

τοσοῦτον οἶκτον περιβαλὼν καταστελῶ,
κοῦποτε κόρη σὴ πρὸς πατρός σφαγήσεται, 935

ἐμὴ φατισθεῖς· οὐ γὰρ ἐμπλέκειν πλοκάς
ἐγὼ παρέξω σῶ πρόσει τοῦμὸν δέμας.

τοῦνομα γάρ, εἰ καὶ μὴ σίδηρον ἥρατο,
τοῦμὸν φονεύσει παῖδα σὴν· τὸ δ' αἴτιον 940

πόσις σός· ἀγνὸν δ' οὐκέτ' ἐστὶ σῶμ' ἐμόν,
εἰ δι' ἐμ' ὀλεῖται διὰ τε τοὺς ἐμούς γάμους

ἢ δεινὰ τλᾶσα κοῦκ ἀνεκτὰ παρθένος,
θαυμαστά δ' ὥς ἀνάξι' ἡτιμασμένη.

ἐγὼ κάκιστος ἦν ἄρ' Ἀργείων ἀνὴρ,
 ἐγὼ τὸ μηδέν, Μενέλεως δ' ἐν ἀνδράσιν, 945
 ὡς οὐχὶ Πηλέως, ἀλλ' ἀλάστορος γεγώς,
 εἵπερ φονεύσει τοῦμόν ὄνομα παῖδα σὴν.
 μὰ τὸν δι' ὕγρων κυμάτων τεθραμμένον
 Νηρέα, φυτουργὸν Θέτιδος ἥ μ' ἐγείνατο,
 οὐχ ἄψεται σῆς θυγατρὸς Ἀγαμέμνων ἀναξ, 950
 οὐδ' εἰς ἄκραν χεῖρ', ὥστε προσβλεῖν πέπλοις·
 ἢ Σίπυλος ἔσται πόλις, ὅρισμα βαρβάρων,
 ὅθεν πεφύκας οἱ στρατηλάται γένος,
 Φθίᾱς δὲ τοῦνομ' οὐδαμοῦ κεκλήσεται.
 πικροὺς δὲ προχύτας χέρνιβας τ' ἐνάρξεται 955
 Κάλχας ὁ μάντις. τίς δὲ μάντις ἔστ' ἀνὴρ,
 ὃς ὀλίγ' ἀληθῆ, πολλὰ δὲ ψευδῆ λέγει
 τυχών· ὅσ' ἂν δὲ μὴ τύχη, διοίχεται ;
 οὐ τῶν γάμων ἕκατι, μυρία κόρα
 θηρῶσι λέκτρον τοῦμόν, εἴρηται τόδε· 960
 ἀλλ' ὕβριν ἡμᾶς ὕβρις' Ἀγαμέμνων ἀναξ.
 χρῆν δ' αὐτὸν αἰτεῖν τοῦμόν ὄνομ' ἐμοῦ πάρα,
 θήραμα παιδός· ἢ Κλυταιμῆστρα δ' ἐμοὶ
 μάλιστ' ἐπίσθη θυγατέρ' ἐκδοῦναι πόσει.
 ἔδωκα τᾶν Ἑλλήσιν, εἰ πρὸς Ἴλιον 965
 ἐν τῷδ' ἕκαμνε νόστος· οὐκ ἠρνούμεθ' ἂν
 τὸ κοινὸν αὖξιν ὧν μέτ' ἐστρατευόμεν.
 νῦν δ' οὐδὲν εἰμι παρὰ γε τοῖς στρατηλάταις
 ἐν εὐμαρεῖ τε δρᾶν τε καὶ μὴ δρᾶν καλῶς.
 τάχ' εἴσεται σίδηρος, ὅν, πρὶν ἐς Φρύγας 970
 ἐλθεῖν, φόνου κηλῖσιν αἵματος χρανῶ,
 εἴ τίς με τὴν σὴν θυγατέρ' ἐξαιρήσεται.
 ἀλλ' ἡσύχαζε· θεὸς ἐγὼ πέφηνά σοι
 μέγιστος, οὐκ ὦν· ἀλλ' ὅμως γενήσομαι.

- ΧΟ. ἔλεξας, ὦ παῖ Πηλέως, σοῦ τ' ἄξια 975
καὶ τῆς ἐναλίας δαίμονος, σεμνῆς θεοῦ.
- ΚΛ. φεῦ
πῶς ἂν σ' ἐπαινέσαιμι μὴ λίαν λόγοις,
μηδ' ἐνδεῶς τοῦδ' ἀπολέσαιμι τὴν χάριν;
αἰνούμενοι γὰρ ἀγαθοὶ τρόπον τινὰ
μισοῦσι τοὺς αἰνοῦντας, ἣν αἰνῶσ' ἄγαν. 980
αἰσχύνομαι δὲ παραφέρουσ' οἰκτροὺς λόγους,
ιδίᾳ νοσοῦσα· σὺ δ' ἄνοσας κακῶν γ' ἐμῶν·
ἀλλ' οὖν ἔχει τι σχῆμα, κἂν ἄπωθεν ᾗ
ἄνθρωπος ὁ χρηστός, δυστυχοῦντας ὠφελεῖν.
οἴκτιρε δ' ἡμᾶς· οἰκτρὰ γὰρ πεπόνθαμεν. 985
ἢ πρῶτα μὲν σε γαμβρὸν οἰηθεῖς ἔχειν
κενὴν κατέσχον ἐλπίδ'· εἰτά σοι τάχα
ὄρνις γένοιτ' ἂν σοῖς τε μέλλουσιν γάμοις
θανοῦσ' ἐμὴ παῖς, ὅ σε φυλάξασθαι χρεῶν.
ἀλλ' εὖ μὲν ἀρχὰς εἶπας, εὖ δὲ καὶ τέλη· 990
σοῦ γὰρ θέλοντος παῖς ἐμὴ σωθήσεται.
βούλει νιν ἰκέτιν σὸν περιπτύξαι γόνυ;
ἀπαρθένευτα μὲν τάδ'· εἰ δέ σοι δοκεῖ,
ἥξει, δι' αἰδοῦς ὅμμ' ἔχουσ' ἐλεύθερον·
εἰ δ' οὐ παρούσης ταῦτά τεύξομαι· σέθεν, 995
μενέτω κατ' οἴκους· σεμνὰ γὰρ σεμνύνεται.
ὅμως δ' ὅσον γε δυνατόν αἰδεῖσθαι χρεῶν.
- ΑΧ. σὺ μήτε σὴν παῖδ' ἔξαγ' ὄψιν εἰς ἐμήν,
μήτ' εἰς ὄνειδος ἀμαθὲς ἔλθωμεν, γύναι·
στρατὸς γὰρ ἀθρόος, ἀργὸς ὢν τῶν οἴκοθεν, 1000
λέσχας πονηρὰς καὶ κακοστόμους φιλεῖ·
πάντως δέ μ' ἰκετεύοντες ἥξετ' εἰς ἴσον,
εἴτ' ἀνικετεύτως· εἷς ἐμοὶ γάρ ἐστ' ἀγὼν
μέγιστος, ὑμᾶς ἐξαπαλλάξαι κακῶν.

- ὥς ἔν γ' ἀκούσας ἴσθι μὴ ψευδῶς μ' ἐρεῖν· 1005
 ψευδῇ λέγων δὲ καὶ μάτην ἐγκερτομῶν
 θάνοιμι· μὴ θάνοιμι δ', ἣν σώσω κόρην.
- ΚΛ. ὄναιο συνεχῶς δυστυχοῦντας ὠφελῶν.
 ΑΧ. ἄκουε δὴ νυν, ἵνα τὸ πρᾶγμ' ἔχῃ καλῶς.
 ΚΛ. τί τοῦτ' ἔλεξας ; ὥς ἀκουστέον γέ σου. 1010
 ΑΧ. πείθωμεν αὖθις πατέρα βέλτιον φρονεῖν.
 ΚΛ. κακός τίς ἐστι καὶ λίαν ταρβεῖ στρατόν.
 ΑΧ. ἀλλ' οἱ λόγοι γε καταπαλαίουσιν λόγους.
 ΚΛ. ψυχρὰ μὲν ἐλπίς· ὅ τι δὲ χρή με δρᾶν φράσον.
 ΑΧ. ἰκέτευσ' ἐκεῖνον μὴ κτείνειν τέκνα· 1015
 ἣν δ' ἀντιβαίνει, πρὸς ἐμέ σοι πορευτέον·
 εἰ γὰρ τὸ χρῆζον ἐπίθετ', οὐ τοῦμόν χρεῶν
 χωρεῖν. ἔχει γὰρ τοῦτο τὴν σωτηρίαν.
 καὶ γὰρ τ' ἀμείνων πρὸς φίλον γενήσομαι,
 στρατός τ' ἂν οὐ μέμψαιτό μ', εἰ τὰ πράγματα 1020
 λελογισμένως πράσσοιμι μᾶλλον ἢ σθένει.
 καλῶς δὲ κρανθέντων πρὸς ἡδονὴν φίλοις
 σοί τ' ἂν γένοιτο καὶ ἐμοῦ χωρὶς τάδε.
- ΚΛ. ὥς σῶφρον' εἴπας· δραστέον δ' ἅ σοι δοκεῖ.
 ἣν δ' αὖ τι μὴ πράσσωμεν ὦν ἐγὼ θέλω, 1025
 ποῦ σ' αὖθις ὀφόμεσθα ; ποῖ χρή μ' ἀθλίαν
 ἐλθοῦσαν εὔρεῖν σὴν χέρ' ἐπίκουρον κακῶν ;
- ΑΧ. ἡμεῖς σε φύλακες οὗ χρεῶν φυλάττομεν,
 μή τίς σ' ἴδῃ στείχουσιν ἐπτοημένην
 Δαναῶν δι' ὄχλου· μηδὲ πατρῶον δόμον 1030
 αἴσχυν'· ὁ γὰρ τοι Τυνδάρεως οὐκ ἄξιος
 κακῶς ἀκούειν· ἐν γὰρ Ἑλλήσιν μέγας.
- ΚΛ. ἔσται τάδ'· ἄρχε· σοί με δουλεύειν χρεῶν.
 εἰ δ' εἰσὶ θεοί, δίκαιος ὦν ἀνὴρ σύ τοι
 ἐσθλῶν κυρήσεις· εἰ δὲ μή, τί δεῖ πονεῖν ; 1035

- ΧΟ.στρ. τίς ἄρ' ὑμέναιος διὰ λωτοῦ Αἰβυος
μετά τε φιλοχόρου κιθάρας
συρίγγων θ' ὑπὸ καλαμοεσ-
σᾶν ἔστασεν ἱαχάν, 1040
ὅτ' ἀνὰ Πήλιον αἰὶ καλλιπλόκαμοι
Πιερίδες παρὰ δαιτὶ θεῶν
χρυσεοσάνδαλον ἔχγος
ἐν γᾶ κρούουσαι
Πηλέως ἔς γάμον ἤλθον, 1045
μελῳδοῖς Θέτιν ἀχήμασι τόν τ' Αἰακίδαν·
Κενταύρων ἀν' ὄρος κλέουσαι
Πηλιάδα καθ' ὕλαν.
ὁ δὲ Δαρδανίδας, Διὸς
λέκτρων τρῶφημα φίλον,
χρυσέοισιν ἄψυσε λαιβάν 1050
ἐν κρατῆρων γυάλοις,
ὁ Φρύγιος Γανυμήδης.
παρὰ δὲ λευκοφαῖ ψάμαθον
εἰλισσόμεναι κύκλια 1055
πεντήκοντα κόραι Νηρέως
γάμους ἐχόρευσαν.
ἀντιστρ. ἀνὰ δ' ἐλάταις σὺν στεφανώδει τε χλόα
θίασος ἔμολεν ἵπποβάτας
Κενταύρων ἐπὶ δαῖτα τὰν 1060
θεῶν κρατῆρά τε Βάκχου.
μέγα δ' ἀνέκλαγον· ὦ Νηρηὶ κόρα,
παῖδα σὲ Θεσσαλίᾳ μέγα φῶς
μάντις ὁ φοιβάδα μοῦσαν
εἰδῶς γεννάσειν 1065
Χείρων ἐξονόμαζεν,
ὃς ἥξει χθόνα λογχήρεσι σὺν Μυρμιδόνων

- ἀσπισταῖς Πριάμοιο κλεινὰν
 γὰθ' ἐκπυρώσω, 1070
 περὶ σώματι χρυσέων
 ὅπλων Ἑφαιστοπόνων
 κεκορυθμένος ἔνδυτ', ἐκ θεᾶς
 ματρός δωρήματ' ἔχων
 Θέτιδος, ἃ νιν ἔτικτε. 1075
 μακάριον τότε δαίμονες
 τᾶς εὐπάτριδος
 Νηρῆδός τ' ἔθεσαν γάμον
 Πηλέως θ' ὑμεναίους.
 ἐπ' ὧδ. σὲ δ', ὦ κόρη, στέψουσι καλλικόμαν 1080
 πλόκαμον Ἀργεῖοι βαλιὰν
 ὥστε πετραίων ἀπ' ἄντρων ἐλθοῦσαν ὄρειαν
 μόσχον ἀκήρατον, βρότειον
 αἰμάσσοντες λαιμόν·
 οὐ σύριγγι τραφεῖσαν, οὐδ' 1085
 ἐν ῥοιβδῆσσει βουκόλων,
 παρὰ δὲ ματέρι νυμφακόμον
 Ἰναχίδαις γάμον.
 ποῦ τὸ τᾶς αἰδοῦς ἔτι, ποῦ
 τᾶς ἀρετᾶς σθένει τι πρόσωπον ; 1090
 ὁπότε τὸ μὲν ἄσεπτον ἔχει
 δύνασιν, ἃ δ' ἀρετὰ κατόπι-
 σθεν θνατοῖς ἀμελεῖται, ἀνομία δὲ νόμων κρατεῖ
 καὶ μὴ κοινὸς ἄγων βροτοῖς, 1095
 μή τις θεῶν φθόνος ἔλθῃ.
 ΚΛ. ἐξῆλθον οἴκων προσκοπούμενη πόσιν,
 χρόνιον ἀπόντα ἀγκλειποῖν στέγας.
 ἐν δακρύοισι δ' ἡ τάλαινα παῖς ἐμή,
 1100
 πολλὰς εἶσα μεταβολὰς ὀδυρμάτων,

- θάνατον ἀκούσας, ὃν πατὴρ βούλεύεται.
 μνήμην δ' ἄρ' εἶχον πλησίον βεβηκότος
 Ἀγαμέμνονος τοῦδ', ὃς ἐπὶ τοῖς αὐτοῦ τέκνοις
 ἀνόσια πράσσων αὐτίχ' εὐρεθήσεται. 1105
- ΑΓΑ. Λήδας γένεθλον, ἐν καλῷ σ' ἐξῶ δόμων
 ἡύρηχ', ἐν' εἵπω παρθένου χωρὶς λόγους,
 οὓς οὐκ ἀκούειν τὰς γαμουμένας πρέπει.
- ΚΛ. τί δ' ἔστιν, οὗ σοι καιρὸς ἀντιλάζυται ;
- ΑΓΑ. ἔκπεμπε παῖδα δωμάτων πατρός μετὰ 1110
 ὡς χέρνιβες πάρεισιν ἡύτρεπισμένοι,
 προχύται τε βάλλειν πῦρ καθάρσιον χεροῖν,
 μόσχοι τε, πρὸ γάμων ἄς θεᾷ πεσεῖν χρεῶν
 Ἀρτέμιδι, μέλανος αἵματος φυσήματα.
- ΚΛ. τοῖς ὀνόμασιν μὲν εὖ λέγεις, τὰ δ' ἔργα σου 1115
 οὐκ οἶδ' ὅπως χρή μ' ὀνομάσασαν εὖ λέγειν.
 χώρει δέ, θύγατερ, ἐκτός· οἶσθα γὰρ πατρός
 πάντως ἃ μέλλει. χυτὸ τοῖς πέπλοις ἄγε
 λαβοῦς' Ὀρέστην, σὸν κασίγνητον, τέκνον.
 ἰδοὺ πάρεστιν ἥδε πειθαρχοῦσά σοι. 1120
 τὰ δ' ἄλλ' ἐγὼ πρὸ τῆσδε κάμαυτῆς φράσω.
- ΑΓΑ. τέκνον, τί κλαίεις, οὐδ' ἔθ' ἡδέως ὀρθῶς,
 ἐς γῆν δ' ἐρείσας ὄμμα πρόσθ' ἔχεις πέπλους ;
- ΚΛ. φεῦ·
 τίν' ἂν λάβοιμι τῶν ἐμῶν ἀρχὴν κακῶν ;
 ἅπανσι γὰρ πρῶτοισι χρήσασθαι πάρα 1125
 κὰν ὑστάτοισι κὰν μέσοισι πανταχοῦ.
- ΑΓΑ. τί δ' ἔστιν ; ὥς μοι πάντες εἰς ἐν ἤκετε,
 σύγχυσιν ἔχοντες καὶ ταραγμὸν ὁμμάτων.
- ΚΛ. εἴφ' ἂν ἐρωτήσω σε γενναίως, πόσι.
- ΑΓΑ. οὐδὲν κελευσμοῦ δεῖ μ', ἐρωτᾶσθαι θέλω. 1130
- ΚΛ. τὴν παῖδα τὴν σὴν τὴν τ' ἐμὴν μέλλεις κτενεῖν ;

- ΑΓΑ. ἔα.
τλήμονά γ' ἔλεξας, ὑπονοεῖς θ' ἄ μή σε χρή.
- ΚΛ. ἔχ' ἥσυχος,
κάκεινόν μοι τὸ πρῶτον ἀπόκριναι πάλιν.
- ΑΓΑ. σὺ δ' ἦν γ' ἐρωτᾷς εἰκότ', εἰκότ' ἄν κλύοις.
- ΚΛ. οὐκ ἄλλ' ἐρωτῶ, καὶ σὺ μὴ λέγ' ἄλλα μοι. 1135
- ΑΓΑ. ὦ πότνια μοῖρα καὶ τύχη δαίμων τ' ἐμός.
- ΚΛ. κάμός γε καὶ τῆσδ', εἰς τριῶν δυσδαιμόνων.
- ΑΓΑ. τίς σ' ἠδίκησε ;
- ΚΛ. τοῦτ' ἐμοῦ πεύθει πάρα ;
ὁ νοῦς ὅδ' αὐτὸς νοῦν ἔχων οὐ τυγχάνει.
- ΑΓΑ. ἀπωλόμεσθα. προδέδοται τὰ κρυπτά μου. 1140
- ΚΛ. πάντ' οἶδα καὶ πέπυσμ', ἃ σὺ μέλλεις με δρᾶν
αὐτὸ δὲ τὸ σιγᾶν ὁμολογοῦντός ἐστί σου
καὶ τὸ στενάζειν· πολλὰ μὴ κάμης λέγων.
- ΑΓΑ. ἰδοὺ σιωπῶ· τὸ γὰρ ἀναίσχυντον τί δεῖ
ψευδῇ λέγοντα προσλαβεῖν τῇ συμφορᾷ ; 1145
- ΚΛ. ἄκουε δὴ νυν· ἀνακαλύψω γὰρ λόγους,
κοῦκέτι παρφδοῖς χρησόμεσθ' αἰνίγμασιν.
πρῶτον μὲν, ἵνα σοι πρῶτα τοῦτ' ὀνειδίσω,
ἔγρημας ἄκουσάν με κάλαβες βίᾳ,
τὸν πρόσθεν ἄνδρα Τάνταλον κατακτανών, 1150
βρέφος τε τοῦμόν ζῶν προσουδίσας πέδῳ,
μαστῶν βιαίως τῶν ἐμῶν ἀποσπάσας.
καὶ τῷ Διός γε παῖδ' ἐμῷ τε συγγόνῳ
ἵπποισι μαρμαίροντ' ἐπεστρατευσάτην·
πατὴρ δὲ πρέσβυς Τυνδάρεώς σ' ἐρρύσατο 1155
ἰκέτην γενόμενον, τὰμὰ δ' ἔσχες αὖ λέχη.
οὗ σοι καταλλαχθεῖσα περὶ σέ καὶ δόμους
συμμαρτυρήσεις ὥς ἄμεμπτος ἦ γυνή,
ἔς τ' Ἀφροδίτην σωφρονοῦσα καὶ τὸ σὸν

μέλαθρον αὔξουσ', ὥστε σ' εἰσιόντα τε 1160
 χαίρειν θύραζε τ' ἐξιόντ' εὐδαιμονεῖν.
 σπάνιον δὲ θήρευμ' ἀνδρὶ τοιαύτην λαβεῖν
 δάμαρτα· φλαγύρχν δ' οὐ σπάνις γυναικ' ἔχειν.
 τίκτω δ' ἐπὶ τρισὶ παρθένοισι παῖδά σοι
 τόνδ', ὦν μιᾷς σὺ τλημόνως μ' ἀποστερεῖς. 1165
 κἄν τις σ' ἔρηται, τίνος ἕκατί νιν κτενεῖς,
 λέξον, τί φήσεις: ἢ ἔμε χρὴ λέγειν τὰ σά;
 Ἐλένην Μενέλεως ἵνα λάβῃ· καλὸν γέ τοι
 κακῆς γυναικὸς μισθὸν ἀποτεῖσαι τέκνα·
 τᾷχθιστα τοῖσι φιλτάτοις ὠνούμεθα. 1170
 ἄγ', ἦν στρατεύσῃ κατὰ λιπὼν μ' ἐν δώμασιν,
 κἀκεῖ γένῃ σὺ διὰ μακρᾶς ἀπουσίας,
 τίν' ἐν δόμοις με καρδίαν ἔξειν δοκεῖς,
 ὅταν θρόνους μὲν τῇσδε προσβλέπω κενούς,
 κενούς δὲ παρθενῶνας, ἐπὶ δὲ δακρύοις 1175
 μόνῃ κάθωμαι, τήνδε θρηνηδοῦσ' αἰεὶ·
 ἀπώλεσέν σ', ὦ τέκνον, ὃ φυτεύσας πατήρ,
 αὐτὸς κτανών, οὐκ ἄλλος οὐδ' ἄλλῃ χερὶ,
 τοιόνδε μῖσος καταλιπὼν πρὸς τοὺς δόμους.
 ἐπεὶ βραχείας προφάσεως ἐνδεὶ μόνον, 1180
 ἐφ' ἣ σ' ἐγὼ καὶ παῖδες αἱ λελειμμέναί
 δεξόμεθα δέξιν ἣν σε δέξασθαι χρεών.
 μὴ δῆτα πρὸς θεῶν μήτ' ἀναγκάσης ἐμὲ
 κακὴν γενέσθαι περὶ σέ, μήτ' αὐτὸς γένῃ.
 εἶεν·
 θύσεις σὺ δὴ παῖδ'. ἐνθα τίνας εὐχὰς ἔρεῖς; 1185
 τί σοι κατεύξει τάχαθόν, σφάζων τέκνον;
 νόστον πονηρόν, οἴκοθέν γ' αἰσχυρῶς ἰών;
 ἀλλ' ἐμὲ δίκαιον ἀγαθὸν εὐχεσθαί τί σοι;
 ἢ τᾶρ' ἀσυνέτους τοὺς θεοὺς ἡγοίμεθ' ἄν,

εἰ τοῖσιν αὐθένταισιν εὖφρον' ἤσομεν. 1190

ἤκων δ' ἐς Ἄργος προσπεσεῖ τέκνοισι σοῖς ;
 ἀλλ' οὐ θέμις σοι. τίς δὲ καὶ προσβλέψεται
 παίδων σ', ἐὰν σφῶν προέμενος κτάνῃς τινά ;
 ταῦτ' ἤλθες ἤδη διὰ λόγων ; ἢ σκῆπτρά σοι
 μόνον διαφέρειν καὶ στρατηλατεῖν σε δεῖ ; 1195

ὃν χρῆν δίκαιον λόγον ἐν Ἀργείοις λέγειν·
 βούλεσθ', Ἀχαιοί, πλεῖν Φρυγῶν ἐπὶ χθόνα ;
 κλῆρον τίθεσθε παῖδ' ὅτου θανεῖν χρεῶν.
 ἐν ἴσῳ γὰρ ἦν τόδ', ἀλλὰ μὴ σ' ἐξαίρετον
 σφάγιον παρασχεῖν Δαναῖδαισι παῖδα σὴν· 1200

ἢ Μενέλεων πρό μητρὸς Ἑρμιόνην κτανεῖν,
 οὐπερ τὸ πρῶγμ' ἦν· νῦν δ' ἐγὼ μὲν ἢ τὸ σὸν
 σφῆλαιον λέκτρον παιδὸς ἐστερήσομαι,
 ἢ δ' ἐξαμαρτοῦς ὑπότροπος νεάνιδα
 Σπάρτῃ κομίζουσ', εὐτυχὴς γενήσεται. 1205

τούτων ἄμειψαί μ' εἴ τι μὴ καλῶς λέγω·
 εἰ δ' εὖ λέλεκται, μετανόει δὴ μὴ κτανεῖν
 τὴν σὴν τε καὶ μὴν παῖδα, καὶ σῶφρων ἔσει.

ΧΟ. πιθοῦ· τὸ γὰρ τοι τέκνα συνσώζειν καλόν,
 Ἀγάμεμνον· οὐδεὶς τοῖσδ' ἂν ἀντείποι βροτῶν. 1210

ΙΦ. εἰ μὲν τὸν Ὀρφέως εἶχον, ὦ πάτερ, λόγον,
 πείθειν ἐπάδουσ', ὥσθ' ὁμαρτεῖν μοι πέτρας,
 κηλεῖν τε τοῖς λόγοισιν οὕς ἐβουλόμην,
 ἐνταῦθ' ἂν ἤλθον· νῦν δὲ τὰπ' ἐμοῦ σοφά,
 δάκρυα παρέξω· ταῦτα γὰρ δυνάμειθ' ἂν. 1215

Ἰκετηρίαν δὲ γόνασιν ἐξάπτω σέθεν
 τὸ σῶμα τοῦμόν, ὅπερ ἔτικτεν ἦδε σοι,
 μὴ μ' ἀπολέσης ἄωρον· ἡδὺ γὰρ τὸ φῶς
 λεύσσειν· τὰ δ' ὑπὸ γῆς μὴ μ' ἰδεῖν ἀναγκάσῃς.
 πρώτη σ' ἐκάλεσα πατέρα καὶ σὺ παῖδ' ἐμέ· 1220

πρώτη δὲ γόνασι σοῖσι σῶμα δοῦσ' ἐμόν
 φίλας χάριτας ἔδωκα κάντεδεξάμην.
 λόγος δ' ὁ μὲν σὸς ἦν ὅδ' ἄρά σ', ὦ τέκνον,
 εὐδαίμον' ἀνδρὸς ἐν δόμοισιν ὄψομαι,
 ζῶσάν τε καὶ θάλλουσιν ἀξίως ἐμοῦ ; 1225
 οὐμός δ' ὅδ' ἦν αὖ περὶ σὸν ἐξαρτωμένης
 γένειον, οὗ νῦν ἀντιλάζωμαι χερσί.
 τί δ' ἄρ' ἐγὼ σέ, πρέσβυν ἄρ' ἐσδέξομαι
 ἐμῶν φίλαισιν ὑποδοχαῖς δόμων, πάτερ,
 πόνων τιθηνοὺς ἀποδιδουῖσά σοι τροφάς ; 1230
 τούτων ἐγὼ μὲν τῶν λόγων μνήμην ἔχω,
 σὺ δ' ἐπιτέλῃσαι, καὶ μ' ἀποκτεῖναι θέλεις.
 μή, πρὸς σε Πέλοπος καὶ πρὸς Ἀτρέως πατρός
 καὶ τῆσδε μητρός, ἥ πρὶν ὠδίνουσ' ἐμέ
 νῦν δευτέραν ὠδῖνα τήνδε λαμβάνει. 1235
 τί μοι μέτεστι τῶν Ἀλεξάνδρου γάμων
 Ἑλένης τε ; πόθεν ἦλθ' ἐπ' ὀλέθρῳ τῷμῳ, πάτερ ;
 βλέψον πρὸς ἡμᾶς, ὅμμα δὸς φίλημά τε,
 ἔν' ἀλλὰ τοῦτο κατθανοῦσ' ἔχω σέθεν
 μνημεῖον, ἦν μὴ τοῖς ἐμοῖς πεισθῆς λόγοις· 1240
 ἀδελφέ, μικρὸς μὲν σύ γ' ἐπίκουρος φίλοις,
 ὅμως δὲ συνδάκρυσον, ἰκέτευσον πατρός
 τὴν σὴν ἀδελφὴν μὴ θανεῖν· αἴσθημά τοι
 κὰν νηπίοις γε τῶν κακῶν ἐγγίγνεται.
 ἰδοὺ σίωπῶν λίσσεται σ' ὅδ', ὦ πάτερ. 1245
 ἀλλ' αἰδεσαί με καὶ κατοίκτηρον βίον·
 ναί, πρὸς γενείου σ' ἀντόμεσθα δύο φίλῳ·
 ὁ μὲν νεοσσὸς ὦν ἔθ', ἡ δ' ηὔξημένη.
 ἐν συντεμοῦσα πάντα νικήσω λόγον·
 τὸ φῶς τόδ' ἀνθρώποισιν ἡδιστον βλέπειν, 1250
 τὰ νέρθε δ' οὐδέν· μαίνεται δ' ὅς εὐχεται

θανεῖν. κακῶς ζῆν κρεῖσσον ἢ καλῶς θανεῖν.

- ΧΟ. ὦ τλῆμον Ἑλένη, διὰ σέ καί τοὺς σοὺς γάμους
ἀγῶν Ἀτρεΐδαις καὶ τέκνοις ἦκει μέγας.
- ΑΓΑ. ἐγὼ τὰ τ' οἰκτρὰ συνετός εἰμι καὶ τὰ μή, 1255
φίλων ἐμαυτοῦ τέκνα· μαινοίμην γὰρ ἄν.
δεινῶς δ' ἔχει με ταῦτα τολμῆσαι, γύναι,
δεινῶς δὲ καὶ μή· τοῦτο γὰρ πρᾶξάι με δεῖ.
ὄρᾳθ' ὅσον στράτευμα ναύφρακτον τόδε,
χαλκέων θ' ὅπλων ἀνακτες Ἑλλήνων ὅσοι, 1260
οἷς νόστος οὐκ ἔστ' Ἰλίου πύργους ἔπι,
εἰ μή σε θύσω, μάντις ὡς Κάλχας λέγει,
οὐδ' ἔστι Τροίᾳς ἐξελεῖν κλεινὸν βάθρον.
μέμνηε δ' Ἀφροδίτη τις Ἑλλήνων στρατῶ
πλεῖν ὡς τάχιστα βαρβάρων ἐπὶ χθόνα, 1265
παῦσαι τε λέκτρων ἀρπαγὰς Ἑλληνικῶν·
οἷ τὰς τ' ἐν Ἀργεὶ παρθένους κτενοῦσί μου
ὑμᾶς τε κάμει, θέσφατ' εἰ λύσω θεᾶς.
οὐ Μενελάως με καταδεδούλωται, τέκνον,
οὐδ' ἐπὶ τὸ κείνου βουλόμενον ἐλήλυθα, 1270
ἀλλ' Ἑλλάς, ἥ δεῖ, κἂν θέλω, κἂν μὴ θέλω,
θῦσαί σε· τούτου δ' ἥσσονες καθέσταμεν.
ἐλευθέραν γὰρ δεῖ νιν ὅσον ἐν σοί, τέκνον,
κάμοι γενέσθαι, μηδὲ βαρβάρων ὕπο
Ἑλληνας ὄντας λέκτρα συλᾶσθαι βίᾳ. 1275
- ΚΛ. ὦ τέκνον, ὦ ξέναι,
οἷ γὼ θανάτου τοῦ σοῦ μελέα.
φεύγει σε πατὴρ Ἀΐδῃ παραδούς.
- ΙΦ. οἷ γὼ, μᾶτερ, ταῦτόν γάρ δὴ
μέλος εἰς ἄμφω πέπτωκε τύχης, 1280
κοῦκέτι μοι φῶς
οὐδ' ἀελίου τόδε φέγγος.

ἰὼ ἰώ.

νιφόβολον Φρυγῶν νάπος Ἰδας τ'
ὄρεα, Πρίαμος ὅθι ποτὲ βρέφος ἀπαλὸν ἔβαλε 1285

ματρὸς ἀποπρὸ νοσφίσας

ἐπὶ μόρῳ θανατῶντι

Πάριν, δὲ Ἰδαῖο

Ἰδαῖος ἐλέγετ' ἐν Φρυγῶν πόλει.

μή ποτ' ὤφελεν τὸν ἀμφὶ

βουσὶ βουκόλον τραφέντ' 1290

[Ἀλέξανδρον]

οἰκίσαι ἀμφὶ τὸ λευκὸν ὕδωρ, ὅθι

κρῆναι Νυμφῶν κεῖνται

λειμών τ' ἔρνεσι θάλλων 1295

χλωροῖς, οὗ ρόδοντα

ἄνθε' ὑακίνθινά τε θεαῖσι δρέπειν·

ἐνθα ποτὲ Παλλὰς ἔμολε

καὶ δολιόφρων Κύπρις

Ἦρα θ' Ἑρμᾶς θ', ὁ Διὸς ἄγγελος, 1300

ἃ μὲν ἐπὶ πόθῳ τρυφῶσα

Κύπρις, ἃ δὲ δουρὶ Παλλὰς,

Ἦρα τε Διὸς ἄνακτος

εὐναῖσι βασιλίσιν, 1305

κρίσιν ἐπὶ στυγνὰν ἔριν τε

καλλονᾶς, ἐμοὶ δὲ θάνατον,

πομπὰν φέροντα Δαναΐδαισιν, ἅς κόραν 1310

προθύματ' ἔλαχεν Ἀρτεμις πρὸς Ἴλιον·

ὁ δὲ τεκὼν με τὰν τάλαιναν,

ὦ μᾶτερ, ὦ μᾶτερ,

οἶχεται προδοὺς ἔρημον. 1315

ὦ δυστάλαιν' ἐγώ, πικρὰν

πικρὰν ἰδοῦσα δυσελέναν,

- φονεύομαι, διόλλυμαι
 σφαγαῖσιν ἀνοσίοισιν ἀνοσίου πατρός.
 μή μοι ναῶν χαλκεμβολάδων
 πρύμνας ἄδ' Αὐλὶς δέξασθαι 1320
 τοῦσδ' εἰς ὄρμους ἐς Τροίαν
 ὥφελεν ἐλάταν πομπαίαν,
 μῆδ' ἀνταίαν Εὐρίπω
 πνεῦσαι πομπὰν Ζεὺς, μειλίσσων
 αὔραν ἄλλοις ἄλλαν θνατῶν 1325
 λαίφεσι χαίρειν,
 τοῖσι δὲ λύπαν, τοῖσι δ' ἀνάγκαν,
 τοῖς δ' ἐξορμᾶν, τοῖς δὲ στέλλειν,
 τοῖσι δὲ μέλλειν.
 ἧ πολύμοχθον ἄρ' ἦν γένος, ἧ πολύμοχθον 1330
 ἀμερίων· τὸ χρεῶν δέ τι δύσποτμον
 ἀνδράσιν ἀνευρεῖν.
 ἰὼ ἰὼ,
 μεγάλα πάθεα, μεγάλα δ' ἄχεα
 Δαναΐδαις τιθεῖσα Τυνδαρίς κόρα. 1335
- ΧΟ. ἐγὼ μὲν οἰκτίρω σε συμφορᾶς κακῆς
 τυχοῦσαν, οἷας μή ποτ' ὥφελες τυχεῖν.
- ΙΦ. ὦ τεκοῦσ', ὦ μήτερ, ἀνδρῶν ὄχλον εἰσορῶ πέλας.
- ΚΛ. τόν γε τῆς θεᾶς παῖδα, τέκνον, ᾧ σὺ
 δεῦρ' ἐλήλυθας·
- ΙΦ. διαχλαῖτέ μοι μέλαθρα, δμῶες, ὥς κρύψω δέμας. 1340
- ΚΛ. τί δέ, τέκνον, φεύγεις ;
- ΙΦ. ἄνδρα τόνδ' ἰδεῖν αἰσχύνομαι.
- ΚΛ. ὥς τί δή ;
- ΙΦ. τὸ δυστυχές μοι τῶν γάμων αἰδῶ φέρει.
- ΚΛ. οὐκ ἐν ἀβρότῃτι κεῖσαι πρὸς τὰ νῦν πεπτωκότα.
 ἀλλὰ μίμν' οὐ σεμνότητος ἔργον, ἣν ὀνώμεθα.

- ΑΧ. ὦ γύναι τάλαινα, Λήδας θυγάτερ.
ΚΛ. οὐ ψευδῇ θροεῖς. 1345
ΑΧ. δειν' ἐν Ἀργείοις βοᾶται.
ΚΛ. τὴν βοήν σήμαινέ μοι.
ΑΧ. ἀμφὶ σῆς παιδός.
ΚΛ. πονηρὸν εἶπας οἶωνόν λόγων.
ΑΧ. ὥς χρεῶν σφάζαι νιν.
ΚΛ. κοῦδεῖς τοῖσδ' ἐναντία λέγει;
ΑΧ. ἐς θόρυβον ἐγὼ τοι καὐτὸς ἤλυθον.
ΚΛ. τίς, ὦ ξένε;
ΑΧ. σῶμα λευσθῆναι πέτροισι.
ΚΛ. μῶν κόρην σφάζων ἐμήν; 1350
ΑΧ. αὐτὸ τοῦτο.
ΚΛ. τίς δ' ἂν ἔτλη σώματος τοῦ σοῦ θιγεῖν;
ΑΧ. πάντες Ἕλληνες.
ΚΛ. στρατὸς δὲ Μυρμιδῶν οὐ σοι παρῆν;
ΑΧ. πρῶτος ἦν ἐκεῖνος ἐχθρός.
ΚΛ. δι' ἅρ' ὀλώλαμεν, τέκνον.
ΑΧ. οἷ με τῶν γάμων ἀπεκάλουν ἥσσονα.
ΚΛ. ἀπεκρίνω δὲ τί;
ΑΧ. τὴν ἐμήν μέλλουσιν εὖνιν μὴ κτανεῖν.
ΚΛ. δίκαια γάρ. 1355
ΑΧ. ἦν ἐφήμισεν πατήρ μοι.
ΚΛ. κ' Ἀργόθεν γ' ἐπέμψατο.
ΑΧ. ἀλλ' ἐνικώμην κεκραγμοῦ.
ΚΛ. τὸ πολὺ γάρ δεινὸν κακόν.
ΑΧ. ἀλλ' ὅμως ἀρήξομέν σοι.
ΚΛ. καὶ μαχεῖ πολλοῖσιν εἷς;
ΑΧ. εἰσορᾷς τεύχη φέροντας τούσδε;
ΚΛ. ὄναιο τῶν φρενῶν.
ΑΧ. ἀλλ' ὄνησόμεσθα.

- ΚΛ. παῖς ἄρ' οὐκέτι σφαγήσεται ; 1360
- ΑΧ. οὐκ, ἐμοῦ γ' ἐκόντος.
- ΚΛ. ἥξει δ' ὅστις ἄψεται κόρης;
- ΑΧ. μυρίοι γ' ἄξει δ' Ὀδυσσεύς.
- ΚΛ. ἄρ' ὁ Σισύφου γόνος ;
- ΑΧ. αὐτὸς οὗτος.
- ΚΛ. ἴδια πράσσω, ἢ στρατοῦ ταχθεὶς ὑπο ;
- ΑΧ. αἵρεθεὶς ἐκόν.
- ΚΛ. πονηράν γ' αἵρεσιν, μαιφονεῖν.
- ΑΧ. ἀλλ' ἐγὼ στήσω νιν.
- ΚΛ. ἄξει δ' αὐχέκοῦσαν ἀρπάσας ; 1365
- ΑΧ. δηλαδὴ ξανθῆς ἐθείρας.
- ΚΛ. ἐμὲ δὲ δρᾶν, τί χρὴ τότε ;
- ΑΧ. ἀντέχου θυγατρός.
- ΚΛ. ὥς τοῦδ' εἵνεκ' οὐ σφαγήσεται ;
- ΑΧ. ἀλλὰ μὴν ἐς τοῦτό γ' ἥξει.
- ΙΦ. μῆτερ, εἰσακούσατε
 τῶν ἐμῶν λόγων· μάτην γάρ σ' εἰσορῶ θυμουμένην
 σῶ πόσει· τὰ δ' ἀδύναθ' ἡμῖν καρτερεῖν οὐ ῥάδιον. 1370
 τὸν μὲν οὖν ξένον δίκαιον αἰνέσαι προθυμίας·
 ἀλλὰ καὶ σὲ τοῦθ' ὀρᾶν χρὴ, μὴ διαβληθῇ στρατῶ,
 καὶ πλέον πράττωμεν οὐδέν, ὅδε δὲ συμφορᾶς τύχη.
 οἷα δ' εἰσῆλθὲν μ', ἄκουσον, μῆτερ, ἐννοουμένην·
 κατθανεῖν μὲν μοι δέδοκται· τοῦτο δ' αὐτὸ βούλομαι 1375
 εὐκλεῶς πράττειν παρῆσά γ' ἐκποδὼν τὸ δυσγενές.
 δεῦρο δὴ σκέψαι μεθ' ἡμῶν, μῆτερ, ὥς καλῶς λέγω·
 εἰς ἔμ' Ἑλλάς ἡ μεγίστη πᾶσα νῦν ἀποβλέπει,
 κὰν ἐμοὶ πορθμός τε ναῶν καὶ Φρυγῶν κατασκαφαί.
 τάς τε μελλούσας γυναῖκας μὴ τι δρῶσι βάρβαροι, 1380
 μὴδ' ἔθ' ἀρπάζωσιν εὐνάς ὀλβίας ἐξ Ἑλλάδος
 τὸν Ἑλένης τείσαντας ὄλεθρον, ἣν ἀνὴρ πασεν Πάρις.

- ταῦτα πάντα κατθανοῦσα ῥύσομαι, καί μου κλέος,
 'Ελλάδ' ὥς ἡλευθέρωσα, μακάριον γενήσεται.
 καὶ γὰρ οὐδέ τοί τι λίαν ἐμοὶ φιλοψυχεῖν χρεών· 1385
 πᾶσι γάρ μ' "Ελλησι κοινὸν ἔτεκες, οὐχὶ σοὶ μόνῃ·
 ἀλλὰ μυριοὶ μὲν ἄνδρες ἀσπίσιν πεφραγμένοι,
 μυριοὶ δ' ἐρέτμ' ἔχοντες, πατρίδος ἡδικομένης,
 δρᾶν τι τολμήσουσιν ἐχθροὺς χυπερὶ 'Ελλάδος θανεῖν·
 ἢ δ' ἐμὴ ψυχὴ μί' οὔσα πάντα κωλύσει τάδε; 1390
 τί τὸ δίκαιον τοῦτ' ; ἔχοιμεν ἄρ' ἂν ἀντειπεῖν ἔπος ;
 κάπ' ἔχεῖν' ἔλθωμεν· οὐ δεῖ τόνδε διὰ μάχης μολεῖν
 πᾶσιν 'Αργείοις γυναικὸς εἶνεκ' οὐδὲ κατθανεῖν.
 εἷς γ' ἀνὴρ κρείσσω γυναικῶν μυρίων ὄρᾶν φάος.
 εἰ δ' ἐβουλήθη γε σῶμα τοῦμὸν "Αρτεμις λαβεῖν, 1395
 ἐμποδὼν γενήσομαι 'γὼ θνητὸς οὔσα τῇ θεῷ ;
 ἀλλ' ἀμήχανον· δίδωμι σῶμα τοῦμὸν 'Ελλάδι.
 θύετ' ἐκπορθεῖτε Τροίαν· ταῦτα γὰρ μνημεῖά μου
 διὰ μακροῦ, καὶ παῖδες οὗτοι καὶ γάμοι καὶ δόξ' ἐμὴ·
 βαρβάρων γ' "Ελληνες ἄρχειν εἰκός, ἀλλ' οὐ βαρβάρους, 1400
 μῆτερ, 'Ελλήνων· τὸ μὲν γὰρ δοῦλον, οἱ δ' ἐλεύθεροι.
- ΧΟ. τὸ μὲν σόν, ὦ νεᾶνι, γενναίως ἔχει·
 τὸ τῆς τύχης δὲ καὶ τὸ τῆς θεοῦ νοσεῖ.
- ΑΧ. 'Αγαμέμνωνος παῖ, μακάριόν μέ τις θεῶν
 ἔμελλε θήσειν, εἰ τύχοιμι σῶν γάμων. 1405
 ζηλῶ δὲ σοῦ μὲν 'Ελλάδ', 'Ελλάδος δὲ σέ·
 εὖ γὰρ τόδ' εἶπας ἀξίως τε πατρίδος·
 τὸ θεομαχεῖν γὰρ ἀπολιποῦς, ὃ σου κρατεῖ,
 ἐξελογίσω τὰ χρηστά τάναγκαῖά τε.
 μᾶλλον δὲ λέκτρων σῶν πόθος μ' εἰσέρχεται 1410
 ἐς τὴν φύσιν βλέψαντα· γενναία γὰρ εἶ.
 ὅρα δ' ἐγὼ γὰρ βούλομαι σ' εὐεργετεῖν
 λαβεῖν τ' ἐς οἶκους· ἄχθομαι τ', ἔστω Θέτις,

- εἰ μὴ σε σώσω Δαναΐδαισι διὰ μάχης
ἐλθών· ἄθρησον, ὁ θάνατος δεινὸν κακόν. 1415
- ΙΦ. λέγω τάδ' οὐδὲν οὐδέν' εὐλνβουμένη.
ἢ Τυνδαρίς παῖς διὰ τὸ σῶμ' ἄρκει μάχας
ἀνδρῶν τιθεῖσα καὶ φόνους. σὺ δ', ὦ ξέने,
μὴ θνήσκε δι' ἐμέ μῆδ' ἀποκτείνης τινά.
ἔα δὲ σῶσαί μ' Ἑλλάδ', ἣν δυνώμεθα. 1420
- ΑΧ. ὦ λῆμ' ἄριστον, οὐκ ἔχω πρὸς τοῦτ' ἔτι
λέγειν, ἐπεὶ σοι τάδε δοκεῖ· γενναῖα γὰρ
φρονεῖς· τί γὰρ τάληθές οὐκ εἴποι τις ἄν ;
ὅμως δ' ἴσως γε καὶ μεταγνοίης τάδε·
ὥς οὖν ἂν εἰδῆς τάπ' ἐμοῦ, λελέξεται· 1425
ἐλθών τάδ' ὅπλα θήσομαι βωμοῦ πέλας,
ὥς οὐκ ἐάσω σ' ἀλλὰ κωλύσω θανεῖν.
χρήσει δὲ καὶ σὺ τοῖς ἐμοῖς λόγοις τάχα,
ὅταν πέλας σῆς φάσγανον δέρης ἰδης.
οὐκ οὖν ἐάσω σ' ἀφροσύνη τῇ σῇ θανεῖν· 1430
ἐλθών δὲ σὺν ὅπλοις τοῖσδε πρὸς ναὸν θεᾶς
καραδοκῆσω σὴν ἐκεῖ παρουσίαν.
- ΙΦ. μῆτερ, τί σιγῇ δακρύοις τέγγεις κόρας ;
ΚΛ. ἔχω τάλαινα πρόφασιν, ὥστ' ἀλγεῖν φρένα.
ΙΦ. παῦσαι· μὲ μὴ-κάκιζε· τάδε δ' ἐμοὶ πιθοῦ. 1435
ΚΛ. λέγ', ὥς παρ' ἡμῶν γ' οὐδὲν ἀδικήσει, τέκνον.
ΙΦ. μῆτ' οὖν τὸν σὺν πλόκαμον ἐκτέμης τριχός,
μῆτ' ἀμφὶ σῶμα μέλανας ἀμπίσχη πέπλους.
ΚΛ. τί δὴ τόδ' εἶπας, τέκνον ; ἀπολέσασά σε ;
ΙΦ. οὐ σύ γε· σέσωσμαι, κατ' ἐμέ δ' εὐκλεῆς ἔσει. 1440
ΚΛ. πῶς εἶπας ; οὐ πενθεῖν με σὴν ψυχὴν χρεῶν ;
ΙΦ. ἥκιστ', ἐπεὶ μοι τύμβος οὐ χωσθήσεται.
ΚΛ. τί δὴ ; τυθεῖσιν οὐ τάφος νομίζεται ;
ΙΦ. βωμὸς θεᾶς μοι μνῆμα τῆς Διὸς κόρης.

- ΚΛ. ἄλλ', ὦ τέκνον, σοὶ πείσομαι· λέγεις γὰρ εὔ. 1445
- ΙΦ. ὡς εὐτυχοῦσά γ' Ἑλλάδος τ' εὐεργέτις.
- ΚΛ. τί δὴ κασιγνήταισιν ἀγγέλλω σέθεν;
- ΙΦ. μηδ' ἀμφὶ κείναις μέλανας ἐξάψης πέπλους.
- ΚΛ. εἴπω δὲ παρὰ σοῦ φίλον ἔπος τι παρθένους;
- ΙΦ. χαίρειν γ'. Ὀρέστην τ' ἔκτρεφ' ἄνδρα τόνδε μοι. 1450
- ΚΛ. προσέλκυσά νιν ὕστατον θεωμένη.
- ΙΦ. ὦ φίλτατ', ἐπεκούρησας ὅσον εἶχες φίλοις.
- ΚΛ. ἔσθ' ὅ τι κατ' Ἄργος δρῶσά σοι χάριν φέρω;
- ΙΦ. πατέρα τὸν ἄμὸν μὴ στύγει πόσιν τε σόν.
- ΚΛ. δεινούς ἀγῶνας διὰ σέ δεῖ κεῖνον δραμεῖν. 1455
- ΙΦ. ἄκων μ' ὑπὲρ γῆς Ἑλλάδος διώλεσεν.
- ΚΛ. δόλῳ δ' ἀγεννῶς Ἀτρέως τ' οὐκ ἀξίως.
- ΙΦ. τίς μ' εἰσιν ἄξων πρὶν σπαράσσεσθαι κόμης;
- ΚΛ. ἔγωγε μετὰ σοῦ.
- ΙΦ. μὴ σύ γ'· οὐ καλῶς λέγεις.
- ΚΛ. πέπλων ἔχομένη σῶν.
- ΙΦ. ἐμοί, μῆτερ, πιθοῦ· 1460
- μέν'· ὡς ἐμοί τε σοί τε κάλλιον τόδε.
- πατρός δ' ὀπαδῶν τῶνδ' εἰς τίς με πεμπέτω
- Ἀρτέμιδος ἐς λειμῶν', ὅπου σφαγήσομαι.
- ΚΛ. ὦ τέκνον, οἴχει;
- ΙΦ. καὶ πάλιν γ' οὐ μὴ μόλω.
- ΚΛ. λιποῦσα μητέρα;
- ΙΦ. ὡς ὀρᾷς γ', εὔ καξίως. 1465
- ΚΛ. σχέες, μή με προλίπης.
- ΙΦ. οὐκ ἐῷ στάζειν δάκρυ.
- ὕμεῖς δ' ἐπευφημήσατ', ὦ νεάνιδες,
- παιῖνα τῇμῃ συμφορᾷ Διὸς κόρην
- Ἄρτεμιν· ἴτω δὲ Δαναΐδαις εὐφημία.
- κανᾶ δ' ἐναρχέσθω τις, αἰθέσθω δὲ πῦρ 1470

προχύταις καθαρσίοισι, καὶ πατὴρ ἐμὸς
 ἐνδεξιούσθω βωμόν· ὥς σωτηρίαν
 "Ελλησι δώσους" ἔρχομαι νικηφόρον.

- ἄγετέ με τὰν Ἰλίου 1475
 καὶ Φρυγῶν ἐλέπτολιν,
 στέφεα περίβολα δίδοτε, φέρε-
 τε· πλόκαμος ὅδε καταστέφειν·
 χερνίβων τε παγὰς.
 ἐλίσσεται ἄμφι ναὸν ἄμφι βωμόν "Αρτεμιν 1480
 ἄνασσαν, "Αρτεμιν
 τὰν μάκαιραν· ὥς ἐμοῖσιν, εἰ χρεῶν,
 αἶμασι θύμασί τε 1485
 θέσφατ' ἐξαλείψω.
 ὦ πότνια πότνια μάτερ, ὥς δάκρυά γέ σοι
 δώσομεν ἀμέτερα·
 παρ' ἱεροῖς γὰρ οὐ πρόπει. 1490
 ἰὼ ἰὼ, νεάνιδες,
 συνεπακείδεται "Αρτεμιν
 Χαλκίδος ἀντίπορον,
 ἵνα τε δόρατα μέμονε δαία 1495
 δι' ἐμὸν ὄνομα τᾶσδ' Αὐλίδος
 στενοπόροισιν ὅρμοις.
 ἰὼ, γὰρ μάτερ ὦ Πελασγία,
 Μυκηναῖαί τ' ἐμαὶ θεράπναι.
 ΧΟ. καλεῖς πόλισμα Περσέως, 1500
 Κυκλωπίων πόνον χερῶν ;
 ΙΦ. ἐθρέψαθ' Ἑλλάδι με φάος·
 θανοῦσα δ' οὐκ ἀναίνομαι.
 ΧΟ. κλέος γὰρ οὐ σε μὴ λίπη.
 ΙΦ. ἰὼ ἰὼ. 1505

- λαμπαδοῦχος ἀμέρα Δι-
 ός τε φέγγος, ἕτερον
 ἕτερον αἰῶνα καὶ μοῖραν οἰκήσομεν.
 χαῖρέ μοι, φίλον φάος.
- ΧΟ. ἰὼ ἰὼ. ἴδεσθε τὰν Ἰλίου 1510
 καὶ Φρυγῶν ἐλέπτολιν
 στεῖλουσιν, ἐπὶ κάρᾳ στέφεα
 βαλλομένα
 χερνίβων τε παγὰς,
 βωμὸν διαίμονος θεᾶς
 ῥανίσιν αἵματορρύτοις 1515
 θανοῦσαν εὐφυᾶ τε σώματος δέραν
 [σφαγεῖσαν.]
 εὐδροσοὶ παγαὶ πατρῶαι
 μένουσι χερνιβές τέ σε
 στρατός τ' Ἀχαιῶν θέλων
 Ἰλίου πόλιν μολεῖν. 1520
 ἀλλὰ τὰν Διὸς κόραν
 κλήσωμεν Ἄρτεμιν, θεῶν ἄνασσαν,
 ὥς ἐπ' εὐτυχεῖ πότμῳ.
 ὦ πότνια πότνια, θύμασιν βροτησίῳς
 χαρεῖσα, πέμψον ἐς Φρυγῶν 1525
 γαῖαν Ἑλλάνων στρατὸν
 καὶ δολόεντα Τροίας ἔδῃ,
 Ἀγαμέμνονά τε λόγχαις
 Ἑλλάδι κλεινότατον στέφανον
 δὸς ἀμφὶ κάρᾳ θ' ἐὼν 1530
 κλέος ἀείμνηστον ἀμφιθεῖναι.
- ΑΓΓ. ὦ Τυνδαρεῖα παῖ Κλυταίμηστρα, δόμων
 ἔξω πέρασον, ὥς κλύης ἐμῶν λόγων.
- ΚΑ. φθογγῆς κλύουσα δεῦρο σῆς ἀφικόμην,

- ταρβοῦσα τλήμων κάκπεπληγμένη φόβῳ, 1535
 μή μοί τιν' ἄλλην ξυφορὰν ἤκης φέρων
 πρὸς τῇ παρούσῃ.
- ΑΓΓ. σῆς· μὲν οὖν παιδὸς πέρι
 θαυμαστά σοι καὶ δεινὰ σημῆναι θέλω.
- ΚΛ. μὴ μέλλε τοίνυν, ἀλλὰ φράζ' ὅσον τάχος.
- ΑΓΓ. ἀλλ' ὦ φίλη δέσποινα, πᾶν πεύσει σαφῶς. 1540
 λέξω δ' ἀπ' ἀρχῆς, ἣν τι μὴ σφαλεῖσά που
 γνώμη ταράξῃ γλῶσσαν ἐν λόγοις ἐμήν.
 ἐπεὶ γὰρ ἐκόμισθα τῆς Διὸς κόρης
 Ἀρτέμιδος ἄλσος λείμακας τ' ἀνθεςφόρους,
 ἐν' ἣν Ἀχαιῶν σύλλογος στρατεύματος, 1545
 σὴν παῖδ' ἄγοντες, εὐθύς Ἀργείων ὄχλος
 ἤθροϊζεθ'. ὥς δ' ἐσεῖδεν Ἀγαμέμνων ἄναξ
 ἐπὶ σφαγὰς στείχουσιν εἰς ἄλσος κόρην,
 ἀνεστέναζε, κάμπαλιν στρέψας κάρα
 δάκρυα προῆκεν ὁμμάτων πέπλον προθείς. 1550
 ἡ δὲ σταθεῖσα τῷ τεκόντι πλησίον
 ἔλεξε τοιάδ'· ὦ πάτερ, πάρειμί σοι,
 τοῦμόν δὲ σῶμα τῆς ἐμῆς ὑπὲρ πάτρας
 καὶ τῆς ἀπάσης· Ἑλλάδος γαίης ὑπὲρ
 θύσσι δίδωμ' ἐκοῦσα πρὸς βωμόν θεᾶς 1555
 ἄγοντας, εἶπερ ἐστὶ θέσφατον τόδε.
 καὶ τοῦπ' ἔμ' εὐτυχεῖτε· καὶ νικηφόρου
 δορὸς τύχοιτε πατρίδα τ' ἐξίκοισθε γῆν.
 πρὸς ταῦτα μὴ ψεύσῃ τις Ἀργείων ἐμοῦ·
 σιγῇ παρέξω γὰρ δέρην ευκαρδίως. 1560
 τοσαῦτ' ἔλεξε· πᾶς δ' ἐθάμβησεν κλύων
 εὐψυχίαν τε κάρετῃν τῆς παρθένου.
 στάς δ' ἐν μέσῳ Ταλθύβιος, ὦ τόδ' ἦν μέλον,
 εὐφημίαν ἀνεῖπε καὶ σιγὴν στρατῷ·

Κάλχας δ' ὁ μάντις ἐς κανοῦν χρυσήλατον 1565
 ἔθηκεν ὁξὺ χειρὶ φάσγανον σπάσας
 κολεῶν ἔσωθεν, κρᾶτά τ' ἔστεψεν κόρης.
 ὁ παῖς δ' ὁ Πηλέως ἐν κύκλῳ βωμόν θεᾶς
 λαβὼν κανοῦν ἔθρεξε χέρνιβας θ' ὁμοῦ,
 ἔλεξε δ' ὦ παῖ Ζηνός, ὦ θηροκτόνε, 1570
 τὸ λαμπρὸν εἰλίσσουσ' ἐν εὐφρόνῃ φάος,
 δέξαι τὸ θυμα τόδ', ὅ γέ σοι δωρούμεθα
 στρατός τ' Ἀχαιῶν Ἀγαμέμνων ἀναξ θ' ὁμοῦ,
 ἄχραντον αἶμα καλλιπαρθένου δέρης,
 καὶ δὸς γενέσθαι πλοῦν νεῶν ἀπήμονα 1575
 Τροίας τε πέργαμ' ἐξελεῖν ἡμᾶς δορί.
 ἐς γῆν δ' Ἀτρεΐδαι πᾶς στρατός τ' ἔσται βλέπων.
 ἱερεὺς δὲ φάσγανον λαβὼν ἐπηύξατο,
 λαιμὸν τ' ἐπεσκοπεῖθ', ἵνα πλήξειεν ἄν.
 ἐμοὶ δ' ἐσῆι τ' ἄλγος οὐ μικρὸν φρενί, 1580
 κᾶστην νενευκῶς· θαῦμα δ' ἦν αἰφνης ὀρᾶν·
 πληγῆς σαφῶς γὰρ πᾶς τις ἥσθετο κτύπον,
 τὴν παρθένον δ' οὐκ εἶδεν οἱ γῆς εἰσέδου·
 βοᾷ δ' ἱερεὺς, ἅπαξ δ' ἐπήχησε στρατός,
 ἄελπτον εἰσιδόντες ἐκ θεῶν τινος 1585
 φάσμι, οὐ γέ μιν ὀρωμένου πίστις παρῆν·
 ἔλαφος γὰρ ἀσπαίρουσ' ἔκειτ' ἐπὶ χθονὶ
 ἰδεῖν μεγίστη διαπρεπῆς τε τὴν θεάν,
 ἧς αἶμα βωμόν ῥαῖνεν ἄρδην τῆς θεοῦ.
 κἂν τῷδε Κάλχας, πῶς δοκεῖς; χαίρων ἔφη· 1590
 ὦ τοῦδ' Ἀχαιῶν κοίρανοι κοινοῦ στρατοῦ,
 ὀρᾶτε τήνδε θυσίαν, ἣν ἡ θεὸς
 προὔθηκε βωμίαν, ἔλαβον ὀρειδρόμον·
 ταύτην μάλιστα τῆς κόρης ἀσπάζεται,
 ὥς μὴ μιάνη βωμόν εὐγενεῖ φόνῳ. 1595

ἔλεώς ἅποιν' ἐδέξατ', οὔριόν τε πλοῦν
 δίδωσιν ἡμῖν Ἰλίου τ' ἐπιδρομάς.
 πρὸς ταῦτα πᾶς τις θάρσος αἶρε ναυβάτης,
 χώρει τε πρὸς ναῦν· ὥς ἡμέρᾳ τῇδε δεῖ
 λιπόντας ἡμᾶς Αὐλίδος κοίλους μυχοὺς 1600
 Αἰγαῖον οἶδμα διαπερᾶν. ἐπεὶ δ' ἅπαν
 κατηνθρακώθη θῦμ' ἐν Ἡφαίστου φλογί,
 τὰ πρόσφορ' ἠϋξάθ', ὥς τύχοι νόστου στρατός.
 πέμπει δ' Ἀγαμέμνων μ' ὥστε σοι φράσαι τάδε,
 λέγειν θ' ὅποίαν ἐκ θεῶν μοῖραν κόρη 1605
 καὶ δόξαν ἔσχεν ἄφθιτον καθ' Ἑλλάδα.
 ἐγὼ παρὼν δὲ καὶ τὸ πρᾶγμ' ὀρῶν λέγω·
 ἡ παῖς σαφῶς σοι πρὸς θεοῦς ἀπέπτατο.
 λύπης δ' ἀφαίρει καὶ πόσει πάρες χόλον·
 ἀπροσδόκητα δὴ βροτοῖς τὰ τῶν θεῶν, 1610
 σφύζουσί θ' οὐς φιλοῦσιν· ἤμαρ γὰρ τόδε
 θανοῦσαν εἶδε καὶ βλέπουσαν παῖδα σήν.
 XO. ὥς ἥδομαί τοι ταῦτ' ἀκούσας ἀγγέλου·
 ζῶν δ' ἐν θεοῖσι σὸν μένειν φράζει τέκος.
 ΚΑ. ὦ παῖ, γέγονας τοῦ κλέμματος θεῶν ; 1615
 πῶς σὲ προσείπω ; πῶς δ' οὐ φῶ
 παραμυθεῖσθαι τούσδε μάτην μύθους,
 ὥς σοῦ πένθους λυγροῦ παυσαίμαν ;
 XO. καὶ μὴν Ἀγαμέμνων ἄναξ στείχει
 τούσδ' αὐτοὺς ἔχων σοι φράζειν μύθους. 1620
 ΑΓΑ. γύναι, θυγατὴρ οὐνεκ' ὀλβιζοίμεθ' ἄν.
 ἔχει γὰρ ὄντως ἐν θεοῖς ὁμιλίαν.
 χρὴ δέ σε λαβοῦσαν τόνδε μόσχον εὐγενῇ
 στείχειν πρὸς οἴκους· ὥς στρατὸς πρὸς πλοῦν ὄρᾳ.
 καὶ χαῖρε· χρόνια τὰμά σοι προσφθέγματα 1625
 Τροίηθεν ἔσται. καὶ γένοιτό σοι καλῶς.

ΧΟ. χαίρων, Ἀτρείδη, γῆν ἰκοῦ
 Φρυγίαν, χαίρων δ' ἐπάνηκε,
 κάλλιστά μοι σκῦλ' ἀπὸ Τροίας ἐλόν.

ΜΕΡΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟ

ΕΡΜΗΝΕΥΤΙΚΕΣ ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

ΠΡΟΛΟΓΟΣ (1 - 163)

α') 1 - 27

πρέσβυς καὶ πρεσβύτες = γέροντας. Ποιός είναι ὁ γέροντας πού σ' αὐτόν ἀπευθύνεται ὁ βασιλιάς καὶ ἀρχιστράτηγος Ἀγαμέμνωνας βγαίνοντας ἀπό τή βασιλική σκηνή μέ φανερή νευρικότητα καὶ περνώντας στήν ὀρχήστρα, αὐτό τό βλέπουμε στούς στίχους 45-48. Είναι δούλος. Σημείωσε ὅτι τά ὑπηρετικά πρόσωπα στήν ἀρχαία τραγωδία δέν ὀνομάζονται μέ τό κύριο ὄνομά τους ἀλλά μέ λέξη πού φανερώνει τήν ὑπηρεσία τους (ἀγγελιοφόρος, βουκόλος) ἢ τήν ἡλικία τους, ὅπως ἐδῶ. **δόμων τῶνδε πάροιθεν στείχε** = μπροστά ἀπό τούτη ἐδῶ τή σκηνή βάδιζε, ἔλα· **δόμοι** είναι ἡ βασιλική σκηνή τοῦ Ἀγαμέμνονα στήν Αὐλίδα, στήν πεδιάδα ὅπου εἶχε συγκεντρωθεῖ ὁ ἑλληνικός στρατός ὁ προορισμένος γιά τήν Τροία. Στήν πρόσκληση τοῦ Ἀγαμέμνονα πού τινάχτηκε ἔξω ἀπό τή σκηνή κρατώντας στό χέρι ἐπιστολή (δέλτον), ὁ γέροντας ἀπαντᾷ **στείχω** = ἔρχομαι. **τί δὲ καινουργεῖς**; = μά τί νέα σχέδια βάζεις σ' ἐνέργεια; **Ἀγάμεμνον**· καθὼς δέν ὑπάρχει στούς ἀρχαίους κατάλογος τῶν προσώπων τοῦ δράματος, τά πρόσωπα πού περνοῦν ἐμπρός στή σκηνή προσφωνοῦν μέ τ' ὄνομά τους ὁ ἓνας τόν ἄλλο γιά χατήρι τῶν θεατῶν. **σπεύσεις**; = θά βιαστεῖς; Λέγεται αὐτό σέ τόνο νευρικό μέ πολλή βιασύνη, γιατί ὁ γέροντας βρίσκεται ἀκόμα στή σκηνή. Σ' αὐτό ἀπαντᾷ ὁ πρεσβύτες **σπεύδω**. Σημείωσε τίς μέχρι τώρα μικρές προτάσεις καὶ τίς ἐρωτήσεις, ἀποτέλεσμα νευρικότητας. Σημείωσε ἀκόμη ὅτι ἡ ἀλλαγὴ στό πρόσωπο πού μιλάει μέσα στό στίχο - αὐτό λέγεται **ἀντιλαβή** - προέρχεται ἀπό τή μεγάλη ζωρότητα τοῦ διαλόγου. Ὁ γέροντας βγαίνει καὶ βρίσκεται μπρός στόν Ἀγαμέμνονα. **μάλα τοι γῆρας τοῦμὸν ἄπνυν**· ἡ σειρά: **τοῦμὸν γῆρας μάλα ἄπνυν** (**ἔστι**) = τά γηρατεῖά μου δέν ἔχουν πολὺν ὕπνο. **τοι** = καθὼς είναι γνωστό. **καὶ ἐπ' ὀφθαλμοῖς δέξῃ πάρεστιν** = καὶ στά μάτια μου ὑπάρχει ὀξύτητα ἀντιλήψεως· **δέξῃ** ὡς οὖς. = ὀξύτητα, ἐτοι-

μότητα, σπιρτάδα. τίς ποτ' άστήρ ὅδε πορθμεύει; ἡ σειρά: άστήρ ὅδε (ύποκ.) τίς (κατηγ.) ... ποτέ σ' έρωτημ. πρόταση = τέλος πάντων, τάχα. ἄρα = λοιπόν, αφού ἔχεις τέτοια ὀξυδέρκεια. πορθμεύει (άμετάβ.) = περνά, διαγράφει τήν τροχιά του ὅπως ἡ βάρκα· ἡ μεταφορά από τά πλοῖα. Σείριος· ὁ λαμπερότερος από τούς άπλανείς, κατά τόν 'Όμηρο Κύων τοῦ 'Ωρίωνος, γιατί συνοδεύει τόν κυνηγό τῶν Πλειάδων. ἐπτάπορος Πλειάς· λέγεται ἐπτάπορος ἡ Πλειάς, γιατί κατά τούς άρχαίους τήν αποτελοῦσαν έφτά άστέρια κι' ἔτσι διέγραφε έφτά τροχιές, ἐπτάπορος ἄρα = έφτασώματη, έφτάστερη· σήμερα είναι γνωστή ὡς Πούλια. ἄσσων (πβ. διαττων άστήρ, διαττοντες άστέρες) = πού πηδᾶ, τρέχει, βρίσκειται. ἔτι μεσσήρης = ἔτι μέσος = άκόμη στή μέση τ' οὐρανοῦ, μεσούρανος· τό μεσσήρης ἀντί τοῦ άπλου μέσος· στά μέσα τοῦ Αὐγούστου ἡ Πούλια μεσουρανεῖ τό πρωί. οὐ- κουν γι' αὐτό λοιπόν (ἐπειδή ὁ Σείριος βρίσκειται στή μέση τ' οὐρανοῦ) δέν (άκούγεται) οὔτε φθόγγος ὀρνίθων (= πουλιῶν) οὔτε θαλάσσης· κατά τό σχῆμα τό γνωστό σάν ζευγμα πρέπει ἀντίστοιχα πρὸς τό φθόγγος νά ἐννοήσουμε τά ῥόχθος, βοή, φλοῖσβος· πουλιά καί θάλασσα καί άνεμοι (σιγαί άνέμων) σωπαίνουν, ἡσυχάζουν. Τί ζωηρή ἀντίθεση στήν τέλεια σι- γή πού βασιλεύει γύρω καί στήν άπέραντη άνησυχία τοῦ γεμάτου φροντίδες βασιλιᾷ ! τόνδε κατ' Εὐριπον ἔχουσιν = κατέχουσι τόνδε τὸν Εὐρι- πον· τμήση· Εὐριπος κατά κύριο λόγο είναι ὁ πορθμός τῆς Χαλκίδας, περί- φημος γιά τήν παλῖρροια. αἰσσεις = στριφογυρίζεις νευρικά· ἡ λέξη φανε- ρώνει τίς νευρικές κινήσεις τοῦ 'Αγαμέμνονα. τήνδε κατ' Αὐλιν = σ' αὐ- τήν ἐδῶ τήν Αὐλίδα· μέ αὐτό ἐννοεῖται γενικότερα ὁ κάμπος ὅπου ξετυλίγε- ται ἡ πράξη τῆς τραγωδίας· ἡ Αὐλίδα, σήμερα Βαθύ, χωμόπολη τῆς Βοιωτίας ἀπέναντι ἀπό τή Χαλκίδα ἔχει δύο κόλπους, τό βορινό (Μικρό Βαθύ) καί τό νότιο (Μεγάλο Βαθύ) πού χωρίζονται μέ προεξοχή βουνίσια. καί άκίνητοι φυλακαί τειχέων = καί οἱ φύλακες τῶν ὀχυρῶν τοῦ στρα- τοπέδου δέ δείχνουν σημεῖα κινήσεως καί άνησυχίας· άκίνητοι κατηγορού- μενο, ἐνν. ρ. εἰσίν. ζηλῶ = ζηλεύω. άνδρῶν (πάντα) ὃς άκίνδυνον βίον ἐξεπέρασε = ἀπό τούς ανθρώπους ἐκείνον πού περνάει ὅλη του τή ζωή· ἐξεπέρασε· γνωμικός άόριστος. άγνῶς - άγνῶτος· μονοκατάληκτο ἐπίθετο = άγνωστος· είναι κατηγορούμενο στό ύποκ. τοῦ ρήμ. ὃς· στό ά- γνῶς ἀκολουθεῖ, ασύνδετο, τό συνωνυμό του άκλεής = ἄδοξος, άσήμαντος· άγνῶς - άκλεής πλεονασμός, πού μ' αὐτόν ὑπερτονίζεται ἡ ἐννοια. τοὺς δ' ἐν τιμαῖς (ἐνν. ὄντας) = αὐτούς πού ἔχουν τιμές, αξιώματα, ανώτερες θέ- σεις ἤσσαν ζηλῶ = καθόλου δέ ζηλεύω· λιτότητα· ὁ 'Αγαμ. φιλοσοφεῖ γιά

τ' ανθρώπινα, σάν κάποιος Σόλωνας ή Ἡρόδοτος, καί παινεύει τήν ἀμέριμνη καί ἀκίνδυνη ζωή τῶν ἀπλῶν ἀνθρώπων. καί μὴν γε = καί ὅμως, ἴσα ἴσα. τὸ καλὸν ἐνταῦθα βίου· ἡ σειρά: τὸ καλὸν βίου = ἡ ὁμορφάδα, ἡ γλύκα τῆς ζωῆς ἐνταῦθα (ἐστίν) = ἐδῶ, δηλ. στίς τιμές, εἶναι, ἐδῶ ἔγκειται, βρίσκεται. τοῦτο δὲ γ' ἐστὶν τὸ καλὸν σφαλερόν· ἡ σειρά : τοῦτο δὲ γε τὸ καλὸν ἐστὶ σφαλερόν = ναί (= γε), μὰ αὐτὸ τό ὠραῖο, εἶναι ἐπικίνδυνο. σφαλερόν· ἀπὸ τό σφάλλομαι = κλονίζομαι, πέφτω. καί τὸ πρότιμον· οὐδέτ. ἐπίθετο τοῦ πρότιμος (= ὁ πᾶν ἀπὸ ἄλλους τιμημένος, αὐτὸς πού κατέχει ἀνώτερη θέση)· ὡς οὐσιαστικό = τὰ ἀνώτερα ἀξιώματα. γλυκὺ μὲν (ἐστίν) = εἶναι βέβαια γλυκά, λυπεῖ δὲ = φέρνουν ὅμως λύπες, ποτίζουν φαρμάκια προσιστάμενον = ὅταν στέκονται, ὅταν βρίσκονται κοντά μας, ὅταν τ' ἀποχτήσῃ κανεῖς. τότε μὲν τὰ θεῶν οὐκ ὀρθωθέντ' ἀνέτρεφε βίον· ἀσύνδετη διασάφηση στά προηγούμενα. ὀρθῶ = κρατῶ κά- τι ὀρθό, ψηλά· τὰ θεῶν οὐκ ὀρθωθέντα τό νά μὴν κρατιοῦνται ψηλά οἱ θεοί, ἡ παράλειψη τοῦ καθήκοντος πρὸς τοὺς θεοὺς ἀνέτρεφε βίον = ἀναποδογυρίζουν, φέρνουν ἄνω κάτω τή ζωή. τότε μὲν - τότε δὲ = ἄλλοτε - ἄλλοτε πάλι. ἀνθρώπων γῶμαι πολλαὶ καὶ δυσάρεστοι· κατὰ παράταξη ἀντὶ ἀνθρώπων γνῶμαι πολλαί, ἐὰν ὦσι δυσάρεστοι = ἡ κοινή γνώμη, ὅταν εἶναι ἐχθρική (ἀπὸ συκοφαντία ἢ ἀσυμφωνία ἢ γιατί δημιουργήθηκε ὄχι φιλικὸ κλίμα). διέκναισαν· γνωμικός ἄορ. διακναίω = ξύνω (πβ. κνησμός = φαγούρα), τρίβω, φθείρω, ἀφανίζω· ὅσοι ἔχουν ἀνώτερα ἀξιώματα εἶναι ἐκτεθειμένοι σέ κινδύνους καί ἀπὸ τήν πλευρά τῶν θεῶν καί ἀπὸ τήν πλευρά τῶν ἀνθρώπων.

β') 28 - 48

οὐκ ἄγαμαι ταῦτ' ἀνδρὸς ἀριστεύς = δέν παραξενεύομαι γι' αὐτά, δέ μου χάνουν αὐτά ἐντύπωση ἀφοῦ πρόκειται γιὰ ἄνθρωπο μέ ψηλὸ ἀξίωμα· ἀριστεύς = ὁ ἐν τιμαῖς, ὁ τιμημένος μέ ἀνώτερο ἀξίωμα. φυτεύω· μεταφορικά = γεννῶ (πβ. τὰ δικὰ μας : διαβολόσπορος, διαβόλου γέννα). ἐπὶ πᾶσιν ἀγαθοῖς = μέ τή συμφωνία νά 'χεις ὅλα τ' ἀγαθὰ. Ἀτρεὺς· ὁ πατέρας τοῦ Ἀγαμέμνονα· σημείωσε τίς μικρές προτάσεις καί τό ἀσύνδετο τοῦ στίχ. 29· ἡ διδασκαλία τοῦ πρεσβύτη στηρίζεται στή μεγάλη πείρα καί στὸν πλοῦτο τῶν γνώσεων· ἀπὸ αὐτό καί ὁ ἀξιωματικὸς τόνος τῆς πού φανερώνεται μέ τίς μικρές προτάσεις καί τό ἀσύνδετο, ὅπως εἴπαμε πῶς πάνω. Πόσο μοιάζει ὁ πρεσβύτης μέ τό φύλακα στήν Ἀντιγόνη τοῦ Σοφοκλή!

χαίρειν καὶ λυπεῖσθαι· ἡ ζωὴ εἶναι ἀνάμεικτη μέ χαρὲς καὶ λύπες. τὰ θεῶν οὕτω βουλόμεν ἔσται = οἱ θεοὶ οὕτω βουλήσονται = ἔτσι θέλουν καὶ θὰ θέλουν στὸν αἰῶνα τὸν ἅπαντα. ἀμπετάσας λαμπτήρος φῶς = δυναμώνοντας τὸ φῶς τοῦ λυχναριοῦ. ἀμπετάσας· ἡ μεταφορὰ ἀπὸ τὰ ἱστία, τὰ πανιά τοῦ καραβιοῦ (ἀναπετάννυμι τὰ ἱστία). Στὸν Ὅμηρο - στήν Ὀδύσεια - χρησιμοποιοῦνται λυχνάρια γιὰ φωτισμό. δέλτος (ἡ) = ἐπιστολή, πβ. δελτάριο· ἡ δέλτος ἦταν ξύλινος πίνακας, πού ἡ μιὰ του ἐπιφάνεια ἦταν σκαμμένη σέ μικρὸ βάθος· τῇ βαθουλωτῇ ἐπιφάνεια ἄλειφαν μέ λεπτὸ στρῶμα κριοῦ καὶ πάνω σ' αὐτὸ ἔγραφαν τὴν ἐπιστολὴν μέ τὸν λεγόμενον στύλο ἢ γραφεῖο· ἄλλοτε τὰ γράμματα χραράσσονταν πάνω στό ἴδιο τὸ ξύλο ἢ γράφονταν πάνω σ' αὐτὸ μέ μελάνι. πρὸ χερῶν = ἐμπρὸς σου. συγγέω = σβήνω. λύω = ἀποσφραγίζω, ἀνοίγω. πίδω = στό ἔδαφος, καταγής. πύκκης· συνεκδοχή : δέλτος ἀπὸ πύκχο. θαλερὸν κατὰ δάκρυ χέων = καταχέων θαλερὸν δάκρυ· τμήση· ἡ φράση κατὰ τὸ Ὀμηρικό πρότυπο. θαλερὸν = χοντρὸ δάκρυ· ὁ ἐν. ἀπὸ ποιητικῆ συνήθεια ἀντὶ γιὰ τὸν πληθ.: πρόσζεε ὅτι ὁ Ἀγαμ., σύμφωνα μέ τὰ λεγόμενα ἀπὸ τὸν πρεσβύτερο, πέφτει ἀπὸ τῇ μιᾷ ἐνέργεια στὴν ἄλλη, γιατί βρίσκεται σέ ἀμηχανία, ἀλλάζει γνώμες, εἶναι ἀναποφάσιτος. καὶ τῶν ἀπόρων οὐδενὸς ἐνδεὺς μὴ οὐ μαίνεσθαι = καὶ καμιά παραξενιά δέ σοῦ λείπει, ὥστε νά μὴ σέ πεῖ κανεὶς τρελό. τὸ ἄπορον = ἡ ἀπορία, ἡ παραξενιά. μὴ οὐ μαίνεσθαι· τὸ μὴ οὐ ἐπειδὴ προηγίθηκε ἄρνηση (οὐδενὸς ἐνδεὺς)· οἱ δούλοι στὴν Ἀθήνα εἶχαν ἀσυδοσία στὴ γλώσσα· ἔτσι ἡ ἐλευθεροστομία τοῦ γέροντα ἐμπρὸς τὸν Ἀγαμ. εἶναι καμωμένη στὰ μέτρα τῶν δούλων τῆς Ἀθήνας. τί πονεῖς; = τί σέ κάνει νά ὑποφέρεις; τί νέον περὶ σοί, βασιλεῦ; = τί κακὸ σοῦ συμβαίνει; νέον· εὐφημισμός· οἱ μικρὲς αὐτές προτάσεις καὶ οἱ ἀσύνδετες ἐρωτήσεις φανερώουν ἀγωνία καὶ φόβο τοῦ γέροντα, πού δικαιολογημένα ἀνησυχεῖ γιὰ τὸ μεγάλο ἀφέντη ἀπὸ τὴν ἀνεξήγητη νευρικότητα καὶ ταραχὴ του. κοινῶ = ἀνακοινώνω. μῦθος = λόγος = τὸ μυστικὸ τοῦ πόνου σου. ἀγαθός = τίμιος. φράζω = λέω. σῇ ἀλόχῳ = στὴ γυναίκα σου, δηλ. τὴν Κλυταιμῆστρα. πέμπε = ἔδωσε. ποτὲ = κάποτε, τότε· πού ἔφερες τὴν Κλυτ. νύφη στό παλάτι σου. φερνῇ· ὅ,τι φέρνει ἡ γυναίκα πού παντρεύεται στό σπίτι τοῦ ἄντρα της, ἡ λεγόμενη προίκα. συννυμφοκόμος (συν-νυμφοκόμος) = αὐτός πού βοηθαεὶ τὴ νύφη στό στολισμό· ἔδω = αὐτός πού συντροφεύει τὴ νύφη, ὁ συνοδός. δίκαιος = πιστός. φερνῇν - συννυμφοκόμον τε κατηγορούμενα.

Μέτρο στο τμήμα (1 - 48) είναι τό αναπαιστικό (ανάπαιστος ~ -) αντί για τό συνηθισμένο ιαμβικό τρίμετρο, ίσως επειδή οί ήθοποιοί σέ μερικά σημεία, καθώς συνομιλοῦσαν, βημάτιζαν. Ὁ πρεσβύτες, επειδή ή ἀφοσίωσή του καί στο νέο ἀφέντη είναι δοκιμασμένη, ἀπαιτεῖ νά μάθει τό λόγο γιά τήν ἀνησυχία τοῦ κυρίου του· ἔτσι ἀπό τόν πρεσβύτε παρακινή- μένος ὁ Ἄγαμ. δίνει τή λεγόμενη *π ρ ο ε κ θ ε σ η*, δηλ. εἰσαγωγή στήν τραγωδία ὡς τή στιγμή πού ἀρχίζει ή παράσταση. Ποιά εἶναι ή προέκθε- ση θά δοῦμε ἀμέσως παρακάτω.

γ') 49 - 70

Λήδα· γυναίκα τοῦ Τυνδάρεω, βασιλιᾷ στή Λακεδαίμονα, μητέρα τῶν Διοσκούρων, τοῦ Κάστορα καί τοῦ Πολυδεύκη. **Θεστιάς·** ή κόρη τοῦ Θε- στίου, βασιλιᾷ τῆς Αἰτωλίας. **ξυνάορος** (ξυν - αἰρώ = συνείρω, πβ. λατ. sero, coniunx) = σύζυγος. οἱ **τά πρῶτ'** ὠλβισμένοι **νεανίαι** Ἑλλά- δος = οἱ νέοι τῆς Ἑλλάδας οἱ ἐξαιρετικά εὐτυχισμένοι, οἱ πῖο πλούσιοι (ὄλβος = ὕλικός πλοῦτος)· **ὀλβίζομαι** θεωροῦμαι ὄλβιος, εὐτυχισμένος. **ταύτης·** ή γεν. ἀπό τό μνηστήρες, πού εἶναι κατηγορούμενο. **δειναί δ' ἀ- πειλαί,** ἐνν. τό **ἦσαν** ἢ τό **ἐγίνοντο· καί κατ' ἀλλήλων φόνος ξυνί- στατο** = καί φόνος σχεδιαζόταν ἀναμεταξύ των (τῶν μνηστήρων) (ὕπ' ἐκεί- νων) ὅστις **μή λάβοι·** ἀναφ. ὑποθ. πρόταση· ὅστις· περιληπτικό = ὅσοι τυχόν δέ θά 'παιρναν γυναίκα τους τήν κόρη. **τό δὲ πρᾶγμα ἀπόρως εἶχε Τυνδάρεω πατρί** = καί τό ζήτημα ἔφερνε σέ ἀπορία τόν πατέρα Τυνδάρεο. **δοῦναί τε μή δοῦναί τε·** ἐπεξηγήση στό πρᾶγμα = νά δώσει ἢ νά μή δώ- σει· ή φράση γραφική καί ἀπλοϊκή. **τῆς τύχης ὅπως ἄφαιτ' ἄριστα·** πλά- για ἐρωτηματική πού ἐξαρτᾶται ἀπό τό **ἀπόρως εἶχε** = **ἐν ἀπορίᾳ ἦν**, ἡ- πόροι = πῶς θ' ἀγγίζει τήν τύχη πῖο καλά, πῶς θά τά βολέφει καλύτερα. **εἰσέρχεται τινα ἢ τινί τι** = μπαίνει στό μυαλό κάποιου ἢ ιδέα. **νιν·** αἰτ. τῆς τριτοπρόσωπης προσ. ἀντωνυμίας κοινοῦ γένους καί ἀριθμοῦ (πβ. τό Ὅμηρ. **μιν**) = τοῦ ἐρχεται ή σκέψη. **τάδε** = ή ἀκόλουθη σκέψη· ἐπεξηγεῖ- ται μέ τά ἀπαρέμφατα: **συνάφαι, συμβαλεῖν, καθεῖναι, κάπαράσασθαι·** ὑποκ. σ' αὐτά εἶναι τό : **μνηστήρας. δεξιᾶς συμβάλλομεν** = πιάνουμε τό δεξιό χέρι, κάνουμε χειραφία· στούς ὅρκους γίνονταν καί χειραφίες. **ἔμπυρα** (= **τά ἐν πυρί**) = αὐτά πού καίγονται. **σπονδᾶς καθήμι** = ἀφήνω νά χυθοῦν κάτω σπονδές = σπένδω = κάνω συμφωνία· δι' **ἐμπύρων σπονδᾶς καθεῖναι** νά κάμουν συμφωνία ἐπάνω στά θυσιαζόμενα σφάγια, κάνοντας

καί τήν ἀνάλογη θυσία. **κάπαράσασθαι** = **καί ἐπαράσασθαι**· **ἐπαρῶμαι** = ὑπόσχομαι μέ κατάρα (γιά τόν ἑαυτό μου), μέ ὄρκο. **τάδε** = τά ἐξής, ἡ ἐπεξήγηση γίνεται μέ τά παρακάτω ἀπαρέμφατα: **τῷ συναμυνεῖν, κάπι-στρατεύσειν καί κατασκάψειν**, πού ὑποκ. ἔχουν πάλι τό : **μνηστήρας**. **συναμυνεῖν** = ὅτι ὅλοι μαζί (οἱ μνηστήρες) θά βοηθήσουν **τῷ** = τούτῳ **ὅτου** = οὗτινος **γένοιτο Τυνδαρίς κόρη** (ὑποκ.) **γυνή** (κατηγ.) **νιν** = αὐτήν **λαβῶν** = ἀπαγαγών, ἀρπάζοντας **οἷχοιτο** = ἤθελε φύγει, θά 'φευγε. **τὸν ἔχοντα** = αὐτόν πού τήν εἶχε γυναῖκα. **ἀπαυθῶ λέχους** = χωρίζω ἀπό τή γυναῖκα του μέ τή βία. **ἐπιστρατεύω** = ἐκστρατεύω ἐναντίον. **Ἑλληνα ὁμοίως βάρβαρόν τε** (πόλιν) = χωρίς διάκριση ἐλληνική ἢ βαρβαρική πόλη. **Ἑλληνα βάρβαρον**· ἐπίθετα: **Ἕλληνες καί βάρβαροι σύμφωνα** μέ τόν Ἡρόδοτο ἀρπαζαν γυναῖκες ὁ ἕνας ἀπό τή χώρα τοῦ ἄλλου. **ὅπλων μέτα**· ἀναστροφή τῆς προσθέσεως = μέ ἔνοπλες δυνάμεις· στά παραπάνω περιέχονται πολλά ἀπαρέμφατα καί πολλά προστατευτικά μέτρα, πού παίρνει ὁ Τυνδάρεος καί πού φανερώνουν τήν περίσκεψή του· περίφημοι ἦταν οἱ **Τυνδάρεω ὅρκοι**. **ἐπιστῶθησαν** = δέθηκαν μέ ὄρκο (οἱ μνηστήρες ἀναμεταξύ τους). **εὐ δέ πως γέρων ὑπῆλθεν αὐτούς Τυνδάρεως πυκνῇ φρενὶ** = τούς ξεγέλασε πολύ μαστορικά ὁ γερο - Τυνδάρεος μέ τό τετραπέρατο μυαλό του· ἡ πρόταση εἶναι παρενθετική. **εὐ πως**· λιτότητα. **δίδωσ'** (ι) = δίνει τήν ὄδεια, ἐπιτρέπει στήν κόρη **ἐλέσθαι** = νά διαλέξει· τό συνηθισμένο ἦταν ὁ πατέρας τῆς κόρης νά διαλέγει τό γαμπρό **ὅτου πνοαὶ φέροιεν Ἀφροδίτης φίλαι** = σέ ὅποιον θά τήν τραβοῦσαν οἱ ἐρωτικές πνοές, τά αἰσθήματα τῆς καρδιάς τῆς. **ὅτου**· γεν. ἀντικ. τοῦ πνοαί· **πνοαὶ** ἡ μεταφορά ἀπό τούς ἀνέμους πού σπρώχνουν τά πλοῖα· πβ. τό δικό μας: **ὅπου τὸν πάρει** (**φέρει**) τό φύσημα. **ὥς γε μήποτ' ὦφελε λαβεῖν** = πού νά μὴν ἔσωνε νά τήν ἔπαιρνε· εὐχὴ ἀνεκπλήρωτη· οἱ μνηστήρες πού δέν προτιμήθηκαν δέν εἶχαν λόγο νά εἶναι δυσχερεστημένοι ἀπό τόν Τυνδάρεω, ἀφοῦ ἡ κόρη ἔκαμε ἡ ἴδια τήν ἐκλογή τῆς.

δ') 71 - 110

ἐκ Φρυγῶν· ἀπό τή Φρυγία, ἀπό τήν Τροία· οἱ Τρῶες λέγονται καί Φρύγες, γιατί ἡ Τροία περιλαμβανόταν στή Μικρὴ Φρυγία. **ὁ τὰς θεὰς κρίνας**· ὁ Πάρης, ὁ γιός τοῦ Πριάμου, βόσκοντας τίς ἀγελάδες στό βουνό τῆς Ἰδης στήν Τροία, ἔκρινε σέ διαγωνισμό καλλιστείων τίς τρεῖς θεές,

Ἦρα, Ἀθηνᾶ καὶ Ἀφροδίτη, ὅταν καθεμιά ἀπ' αὐτές διεκδικούσε γιὰ τὸν ἑαυτό της τὸ γνωστὸ μῆλο τῆς Ἐριδος. ὅδε = ἐκεῖνος, ὁ πολυθρύλητος. ὡς ὁ μῦθος ἀνθρώπων ἔχει = καθὼς λένε οἱ ἄνθρωποι. Λακεδαίμον' (α) ἀ- πρόθετη αἰτ. τῆς εἰς τόπον κινήσεως στό ἐλθών· ἀνθηρὸς = αὐτός πού ἔ- χει τὴν πολυχρωμία τοῦ ἄνθους. εἶμα (ἔννυμαι) = ἔνδυμα, φόρεμα, ὑπο- χορ. ἱμάτιον. στολή · ὅπως καὶ σέ μᾶς: στολή, περιβολή· εἰμάτων στολή· περίφραση· ἀνθηρὸς εἰμάτων στολή = μέ τῇ στολή του πού ἔ- μοιαζε ποικιλόχρωμο ἄνθος. λαμπρὸς χρυσῷ = λαμποκοπώντας ἀπὸ χρυ- σὰ στολίδια· χρυσῷ συνεκδ. ἀνθηρὸς στολή - χρυσῷ λαμπρὸς· χιαστί. ἀνθηρὸς μὲν λαμπρὸς τε ἀντί λαμπρὸς δέ. βαρβάρῳ χλιδήματι· παρά- θεση στό χρυσῷ. χλιδήμα = χλιδή, πολυτέλεια. Οἱ βάρβαροι ἀγαποῦσαν τὴν πολυτέλεια καὶ τὴν ἐπίδειξη. ἐρῶν ἐρῶσαν = γιατί τὴν ἀγαποῦσε καὶ ἀγαπιοῦταν ἀπ' αὐτή, γιατί ἀμοιβαῖο ἦταν τὸ αἶσθημά τους. Σημείωσε τὴν ἀγαπητὴ στοὺς τραγικούς συμπάρθεση τύπων τῆς ἴδιας λέξεως· πβ. καὶ Ὅμηρο: παρ. οὐκ ἐθέλων ἐθελούση. ἐξαναρπάσας ἀφοῦ τὴν ἄρ- παξε (στὸν ἄερα). πρὸς Ἰδης βούσταθμα = στά βουκολιά, στά βοσκοτό- πια τῆς Ἰδης. ἐκδημον λαβὼν Μενέλαον = καθὼς πέτυχε τὸ Μενέλαο νὰ λείπει ἀπὸ τῇ χώρα (ἐκδημον· κατηγ.) ἀπουσίαζε στὴν Κρήτη κοντὰ στό φίλο του βασιλιά τῆς Κρήτης Ἰδομενέα. ὁ δὲ = Μενέλαος. οἰστράω καὶ οἰστρέω· ἀμετάβ. = τρελαίνομαι· ἡ μεταφορὰ ἀπὸ τὸν οἰστρο (τῇ βοϊ- δόμυα) καὶ τὰ οἰστροπληχτα ζῶα. πόθῳ = ἀπὸ τὸν πόθο. οἰστρήσας = τρέχοντας σάν τρελός. μαρτύρεται προσκαλεῖ γιὰ μάρτυρες. ὡς· εἶδ. = ὅτι. τοῖσιν ἡδίκημένοις· ἕνας ἦταν ὁ ἀδίκημένος, ἀλλὰ ὁ πληθ. ἀντί τοῦ ἐν. μπῆκε γιατί γενικεύει. τούντεῦθεν = τὸ ἐντεῦθεν = κατὰ συνέπεια. ὕστερ' ἀπ' αὐτό. Ἑλληνες· ἀναχρονισμός, γιατί τότε ὀνομάζονταν Ἀχαιοί. ἄξαν- τες (ἄσσω) δορί (ἀφοῦ) πετάχτηκαν μέ τίς μάχιμες δυνάμεις· τὸ ρῆμα εἶ- ναι κατάλληλο γιὰ νὰ δείξει τὸ φιλοπόλεμο ὄργανσμά· δορί· συνεκδ. ἀντί τοῦ στρατοῦ· ὁ ἐν. ἀντί τοῦ πληθ. (πβ. πῖο πάνω δάκρυ) τεύχη λαβόντες = παίρνοντας ὅπλα· ἡ ἴδια ἔννοια μέ τὸ δορί. στενόπορα βάθρα Αὐλίδος = στοὺς ὄρμους τοὺς στενοὺς τῆς Αὐλίδας· ἡ αἰτ. δηλώνει εἰς τόπον κίνηση καὶ πάει στό ἦκουσι (πβ. Λακεδαίμονα ἐλθών)· τὸ στενόπορα ταιριά- ζει πῖο πολὺ στὸν Εὐβοϊκὸ κόλπο. ἵπποις τε πολλοῖς ἄρμασιν τ' (ε)· ἐν διὰ δυοῖν = μέ ἄρματα συρόμενα ἀπὸ ἄλογα. Οἱ ἥρωες στὸν Ὅμηρο πολε- μοῦν ἐπάνω στό ἄρμα. ἡσχημένοι = ἐφοδιασμένοι· ἄσκῳ = φιλοτεχνῶ, ἐ- φοδιάζω. εἶλοντο στρατηγεῖν = ἐξέλεξαν ἀρχιστράτηγο. Μενέλεω χάριν· ἄλλα λέει ὁ Μενέλ. στ. 337 κέ. Ὁ Ἀγ. ἐκλέχτηκε ἀρχιστράτηγος πῖο πολὺ

ὥς ὁ περισσότερο ἰσχυρός ἀπὸ τοὺς ἡγεμόνες παρὰ ὡς ἀδελφός τοῦ Μενελάου· ὁ Θουκυδίδης στὸ α' βιβλίο λέει ὅτι ἡ δύναμη τοῦ Ἀγ. μᾶλλον παρὰ οἱ ὄρκοι τοῦ Τυνδάρεω ἔκαμαν ἀναγκαῖο τὸν πόλεμο. **σύγγονόν γε** (ὄντα) = ἀπὸ μάλιστα ἦμουν ἀδελφός του. **ξυνεστῶτος** (τοῦ) **στρατοῦ** = ἐνῶ ὁ στρατός εἶχε συνταχθεῖ. **ἤμεσθ'** (παρατατ. τοῦ **ἤμαι** = κάθομαι) = καθόμαστε ἀδρανεῖς, μέ τὰ χέρια σταυρωμένα, **ἀπλοῖα χρώμενοι** = σέ ἀδυναμία νά σαλπάρουμε· πού ὀφειλόταν ἡ ἀπλοια, δηλ. σέ νημεμία (μπουνάτσα) ἢ ἀντίθετους ἀνέμους, δέν καθορίζεται. **Κάλχας** ὁ γιός τοῦ Θέστορα, ὁ μάντης ὁ γνωστός ἀπὸ τὸν Ὅμηρο. **ἀπορία κέχρημαι** = βρίσκομαι σέ ἀμηχανία. **ἀνείλεν** (ἡμῖν) = χρησιμοδότησε σέ μᾶς. **ἦν ἔσπειρ'** **ἐγὼ** = τῆς ὁποίας ἐγὼ εἶμαι πατέρας, τὴν κόρη μου. **Ἀρτέμιδι τῇ τόδ' οἰκούσῃ πέδον** = στήν Ἀρτεμη πού ἔχει ἐδῶ τὴν ἔδρα της. Ἡ Ἀρτεμη εἶχε στήν Αὐλῖδα ἱερό καί πολὺ τὴν τιμοῦσαν ἐκεῖ. **θῦσαι, ἔσεσθαι, οὐκ εἶναι**· ἀπὸ αὐτά τὰ ἀπαρέμφατα, ὅλα ἐξαρτημένα ἀπ' τὸ **ἀνείλεν**, τὸ **θῦσαι** εἶναι τελικό, ἀλλὰ τὰ δυὸ ἄλλα εἰδικά, γιατί ὡς πρὸς αὐτά τὸ **ἀνείλεν** ἔχει λεκτική σημασία. **ἔσται πλοῦς** = θά εἶναι δυνατός ὁ ἀπόπλους, θά μπορούμε νά σαλπάρουμε. **κατασκαφαὶ φρυγῶν**· δηλ. τῆς πόλεως τῶν Ἑλλήνων. **θύσασιν** = ἐὰν θύσωμεν, τί εἶναι ἡ μετοχή; **οὐκ εἶναι τάδε** = ὅτι δέν εἶναι δυνατό αὐτά ἐδῶ, δηλ. τὰ παραπάνω. **εἶπον** = ἔδωσα ἐντολή **Ταλθύβιον** (ὑποχ) **ἀφιέναι πάντα στρατὸν** (ἀντικ.) **ὀρθίῳ κήρυγματι** (δοτ. ὄργαν.). Ὁ Ταλθύβιος εἶναι διαλαλητής τοῦ Ἀγαμέμνονα· **ἀφίημί τινα** = **ἔω τινα ἀπιέναι** = ἀφήνω κάποιον ἐλεύθερο νά φύγει. **ὄρθιον κήρυγμα** ὀξύφωνο διαλάλημα. **ὥς οὐποτ' ἂν τλᾶς** = γιατί ποτέ δέ θά ἔχα τὸ ψυχικὸ σθένος. **οὐ** = ὅπου, τοπ. ἐπίρρ. ἐδῶ μέ χρονική ἔννοια. **οὐ δὴ** = ἀλλὰ τότε ἀκριβῶς. **πάντα λόγον προσφέρων** = μεταχειριζόμενος κάθε μέσο, φέρνοντας χίλια δυὸ ἐπιχειρήματα· ὑπερβολή. **τληῖναι** = τολμῆσαι, νά τολμήσω. **κάν** = καί ἐν. **πτυχαὶ δέλτου** = τὰ φύλλα τῆς ἐπιστολῆς. **δάμαρ, -αρτος** = ἡ σύζυγος. **ὥς γαμουμένης** = μέ τὴν πρόφαση ὅτι θά παντρευτεῖ τὸν Ἀχιλλέα. **ἐκγαυρούμενός τε λέγων τε**· τροπικὲς μετοχές. **ἐκγαυροῦμαι** μέ περηφάνια παινεύω. **ἀξίωμα** = ὑπόληψη, κοινωνικὴ ἀνωτερότητα. **οὐνεκα οὐ θέλει**· εἰδική πρόταση ἐξαρτημένη ἀπὸ τὸ **λέγων**. **εἰ μὴ παρ' ἡμῶν εἰσιν ἐς Φθίαν λέχος** = ἂν δέν πάει στὴ Φθία νύφη ἀπὸ μέρους μας, δηλ. ἀπὸ μένα καί τὴν Κλυταιμῆστρα, ἂν δέ στείλουμε κτλ. **λέχος**· συνεχ-δοχή. **τήνδε**· ἔπρεπε νά εἶναι σέ οὐδέτερο γένος· **τόδε**· **πειθῶ** (κατηγ.) = εἶχα γιὰ νά τὴν πείσω τοῦτο τὸ μέσο, πού τὸ ἐπέξηγεί μέ τό· **ψευδῇ συνάφας ἀμφὶ παρθένου γάμον** = ὅτι ἔκλεισα συνοικέσιο φανταστικό· ἀμφὶ

παρθένου = γιά τήν κόρη μας. ὡς ἔχει τάδε· ἀπό τό ἴσμεν πλάγ. ἐρώτη-
ση = πῶς ἔχει αὐτή ἐδῶ ἡ ὑπόθεσις, τί ἀκριβῶς συμβαίνει μ' αὐτό τό ζήτη-
μα· γνωστές τῆς ὑποθέσεως ἦταν ἐκτός ἀπό τόν Ἀγαμ. ὁ Κάλχας πού
γνωρίζετο γιά τήν ἐκπλήρωση τῆς μαντείας, ὁ Ὀδυσσεύς, γιατί αὐτός σκέ-
φτηκε τήν πρόφασιν τοῦ γάμου, καί ὁ Μενέλαος σάν ἄμεσος ἐνδιαφερόμενος
γιά τήν ἐπιτυχία τῆς ἐκστρατείας. ἔγνων = ἀποφάσισα, πῆρα τήν ἀπόφασιν.
οὐ καλῶς = ὄχι σωστή. αὐθις πάλιν· συνώνυμα. μεταγράφω καλῶς =
ξαναγράφω καί διορθῶνω οὐ καλῶς - καλῶς· δυνατή ἡ ἀντίθεσις. λύοντα
- συνδούντα = ν' ἀποσφραγίζω - νά σφραγίζω, ν' ἀνοίγω - νά κλείνω. εὐ-
φρόνη = ἡ νύχτα· κατ' εὐφρόνης σκιάν = στό σκοτάδι τῆς νύχτας.

Μέτρο γιά τήν προέκθεσις εἶναι τό ἱαμβικό τρίμετρο.

ε') 111 - 163

Ἄλλ' εἰα· προτρεπτ. = ἐμπρός. χώρει πρὸς Ἄργος = κατά τό Ἄργος.
Λέει πρὸς Ἄργος καί ὄχι εἰς Ἄργος, γιατί ἦταν πιθανόν, προτοῦ φτάσει
στό Ἄργος, νά συναντήσῃ στό δρόμο τήν Κλ. καθώς θά ῥχόταν στό στρα-
τόπεδο ὕστερα ἀπό τήν πρώτη ἐπιστολή· ὁ Ἀγαμ. πιέζει τό γέροντα νά βια-
στεῖ. τάσδ' ἐπιστολὰς λαβών· τοῦ δίνει στά χεῖρα τήν ἐπιστολή. κίευσθε·
παραχ. τοῦ κεύθω = κρύβω, ἔχω μέσα. λόγῳ = προφορικά. δόμοι = ἡ
οἰκογένεια. σημαίνω = ἀνακοινῶνω. σύντονα = σύμφωνα. γλώσση = λό-
γῳ (113). αὐδῶ = λέγω. πέμπω (99) πρὸς ταῖς πρόσθεν δέλτοις =
μετά τήν πρώτη ἐπιστολή. ὦ Λήδας ἔρνος· τρυφερή συζυγική προσφώνηση
= βλαστάρη τῆς Λήδας. τὰν σάν Ἰνιν = τῇ θυγατέρα σου. κολπώδης =
πολύκολπος, μέ πολλοὺς κόλπους. πτέρυξ = προεξοχή. Αὐλιν· ἐπεξηγεῖ τό
μέρος κοντά στό ὄλο. πτέρυγ' ἀκλύσταν = ἄκλυστον (ἀ-κλύζω, κατα-
κλύζω) = ἀκύμαντη, γαλήνια. πτέρυγα· μεταφορά· κατὰλληλη ἡ εἰκόνα,
γιατί ἡ νῆσος Εὐβοία κολλάει σάν πτεροῦγα στήν ἀντικρινή στεριά, τῇ Στε-
ρεά Ἑλλάδα. δαίω ὕμεναιούς = δίνω γαμήλιο συμπόσιο (πού τό συνο-
δεύουν γαμήλια τραγούδια) = τελῶ τοὺς γάμους. εἰς ἄλλας ὥρας = σέ
ἄλλη ἐποχή. Ἀχιλεὺς· ἓνα λ γιά χάρι τοῦ μέτρου, ὅπως καί στὸν Ὅμηρο.
ἀπλακῶν ἀντὶ ἀμπλακῶν γιά τό μέτρο· ἀμπλακίσκω = ἀποτυχαίνω,
στεροῦμαι. λέκτρα = γάμος. μέγα φουσῶ = παραφουσκῶνω. ἐπαίρω θυ-
μὸν = ἀνάβω ἀπό θυμό· ἐπαρσῇ θυμὸν = θά θυμώσῃ. τόδε καὶ δεινὸν

= αυτό άκριβώς είναι τό φοβερό, έδω άκριβώς είναι ό φόβος. 'Ο 'Αχιλλέας ήταν όξύθυμος καί πολύ εύαίσθητος σέ ζητήματα τιμής, καθώς βλέπουμε στόν 'Ομηρο, όπου ετοιμάζεται άκόμα καί τό ξίφος νά τραβήξει στόν 'Αγαμ. **σήμαιν'** ότι φής = λέγε ό,τι έχεις νά πεις. **δνομα παρέχων ούκ έργον** = δίνοντας μόνο τ' όνομά του, όχι καί τήν έμπρακτη συμμετοχή του. **ό τι πράσσομεν'** πλάγ. έρώτηση από τό **ούκ οίδε** = τί μαγειρεύουμε. **ότι**· ειδικός σύνδεσμος από τό **ούκ οίδε**. **έπιφημίζω** = υπόσχομαι. **έκδώσειν λέκτροις** = ότι θά δώσω σέ γάμο. **νυμφείος άγκών** = νυφική άγκαλιά. **ός...** **Δαναοίς'** άναφ. αίτιολ. πρόταση. **τῷ τῆς θεᾶς** (γόνυ) = τῷ 'Αχιλλεΐ, τῷ υἱῷ τῆς Θετίδος. **φατίζω** = έπιφημίζω (130)· ή μετοχή φατίσας ένδοτική. **άλοχον** (κατηγ.) **ήγες'** παρατ. τῆς άπόπειρας = δοκίμαζες, σχεδιάζες νά φέρεις. **σφάγιον'** κατηγ. = σφαχτάρι, θύμα. **Δαναοίς'** δοτ. χαριστική. **έξίσταμαι γνώμας** = χάνω τό λογικό μου, ξεμυαλίζομαι. **άτα** = **άτη** = τύφλωση του νοῦ, τό άμάρτημα κι ή τιμωρία, όπως έδω. 'Αξιοσημείωτοι οί δωρικοί τύποι **γνώμας εξέστην** (136), **άταν** (137) καί μ' αυτούς παράβαλε καί τούς **τάν άκλύστην** (120), **τάν σάν** (119). **έρέσσω πόδα** = κουνῶ γρήγορα τά πόδια· **έρέσσω** μεταφορικά· **πόδα** ό έν. αντί γιά τόν πληθ. (πβ. **δορί**). **υπέικω γήρα** = υποκύπτω στά γηραιά, μέ καταβάλλουν τά γεράματα. **νυ (ν)** = λοιπόν. **μή άλσώδεις ίζου κρήνας** = **μή ίζου έδρας κρηνών άλσώδεις** = μή καθίσεις σέ σκιερές πηγές· **θέλγομαι ύπνω** = παραδίνομαι στή γλύκα του ύπνου. **εϋφημα θρόει** = λέγε καλοσήμαδα λόγια, σώπαινε· τί είναι αυτά πού λές; πώς φαντάστηκες ότι μπορώ έγώ νά κάμω ένα τέτοιο λάθος; Θεός φυλάξει. Μέ μεγάλη άγανάκτηση ό γέροντας άποκρούει τήν κατηγορία γιά τεμπελιά κι άνεμελιά. Κατά τίς ιεροτελεστίες έπρεπε όσοι παρευρίσκονταν νά λένε ευόιωνα λόγια· έπειδή όμως ήταν δυνατό νά ειπωθεί καί κακοσήμαδος λόγος, έμεναν σιωπηλοί, γι' αυτό **εϋφημεΐτε** = σωπαίνετε **πάντη** = παντού. **πόρος σχιστός** = σταυροδρόμι. **άμείβω** = περνῶ. **λεύσσω** = παρατηρῶ, βλέπω. **φυλάσσω** = κοιτάζω προσεκτικά. **μή τίς σε λάθη ... ναῦς**· ή σειρά: **μή τις άπήνη κομίζουσα παιδα πρὸς ναῦς Δαναῶν λάθη σε παραμειψάμενη τροχαλοΐσιν ὄχοις· άπήνη**· τετράτροχη άμαξα πού τή σέρνουν δυό άλογα ή μουλάρια· **παραμείβομαι** = προσπερνῶ. **μή λάθη παραμειψάμενη** = μήν προσπεράσει χωρίς νά τήν άντιληφθεΐς. **τροχαλός** = ταχύς, γοργός. **όχος** = ὄχημα. **πάλιν έξόρμα** = γύρισέ την βιαστικά πίσω. **σεΐτε χαλινούς** = δούλευε γοργά τά χαλινάρια· σημείωσε τό άσύνδετο μέ τό όποιο παρασταίνεται ή διέγερση του προσώπου πού μιλάει καί γίνεται αίσθητή ή γοργότητα των ά-

πανωτῶν πράξεων. **εἰς** = κατευθύνοντας τή συνοδεία (**πομπαί**) ἐπὶ **Κυκλώπων θυμέλας** = στήν Κυκλώπεια ἀκρόπολη τῶν Μυκηνῶν. **θυμέλα** = βωμός, ἱερό. **θυμέλαι Κυκλώπων** = τά ἱερά (ναοί κτλ) πού περιτριγυρίζονται ἀπό τά Κυκλώπεια τείχη, ἡ ἀκρόπολη πού περιζώνεται ἀπό αὐτά. Τά ἱερά κάθε πόλεως βρίσκονται κανονικά στήν ἀκρόπολη. Γνωστά εἶναι ἀπό τήν ἱστορία τά προϊστορικά τείχη τῶν Μυκηνῶν, τῆς Τίρυνθας, ἀπό πελώριες ἀκατέργαστες πέτρες· τό χτίσιμό τους ἀποδιδόταν στούς Κύκλωπες, μυθικό λαό οἰκοδόμων - κατά τούς ἀρχαίους προέρχονταν ἀπ' τή Λυκία - πού εἶχαν σῶμα γίγαντα. **φράσας τάδε** = ἀφοῦ ἀνακοινώσω αὐτά. **πιστός** = πιστευτός. **παιδί σέθεν** = στήν κόρη σου. **σφραγίδα φύλασσε** = πρόσεξε μή χαλάσεις τή σφραγίδα. **ἴθι** = ἐμπρός· ὁ Ἀγ. βιάζει τόν πρεσβύτερ νά φύγει. **λευκαίνει ἤδη τόδε φῶς** = ἀπλώνουν τώρα πιά τό λευκό φῶς τους. **ἤως πῦρ τε τεθρίππων τοῦ Ἀελίου** = ἡ αὐγή καί τό πύρινο ἄρμα τοῦ Ἥλιου. **σύλλαβε μόχθων** = μετάπιασέ μας καί σύ, δῶσε καί σύ ἓνα χέρι στά βάσανά μου. **ὄλβιος** = εὐτυχισμένος (ἰδίως ἀπό ὑλική ἀποψη). **ἐς τέλος** = ὡς τό τέλος τῆς ζωῆς του. **εὐδαίμων** ἀνεγγίχτος ἀπό δυστυχία· στό **ὄλβιος** καί **εὐδαίμων** ἔνν. τό παραλειπόμενο **ἐστί**. Διαρκῆς εὐτυχία εἶναι ἀνύπαρκτη στόν κόσμον. Ὁ Ἀγαμ. παρ' ὅλο τό ἐπιφανειακό του μεγαλεῖο εἶναι δυστυχῆς σύμφωνα μέ ὅσα παραδέχονται οἱ ἄνθρωποι. Ὁ γέροντας φεύγει γρήγορα ἀπό τήν ἀριστερή πάροδο. Ὁ Ἀγαμ. τόν συνοδεύει, τήν ὥρα πού φεύγει, μέ τά τελευταῖα τοῦτα λόγια κι ἔπειτα μπαίνει στή σκηνή του.

Οἱ στίχοι 1- 163 πού ἐρμηνεύσαμε ἀποτελοῦν τόν **Π ρ ό λ ο γ ο** τῆς τραγωδίας. Ὁ πρόλογος, πού ἀντιστοιχεῖ στήν **Α'** πράξη σημερινῆς τραγωδίας, **τμήμα** τῆς τραγωδίας **διαλογικό**, πού ἀπαγγέλλεται μέ ρυθμό, περιέχει τή λεγόμενη **π ρ ό τ α σ η** (εἰσαγωγή), πού εἰσάγει τό θεατή στήν πράξη τοῦ δράματος - στήν περίπτωσή μας τή θυσία τῆς Ἰφιγένειας - δίνοντας τίς ἀναγκαῖες ἐξηγήσεις γιά τά γεγονότα πού προηγήθηκαν ἀπό τήν τραγωδία, περιέχει τό ἐλατήριο πού ὁδηγεῖ στήν πράξη - στήν περίπτωσή μας τή **μαντεία** τοῦ **Κάλχαντα** - προκαλεῖ τήν **προσοχή** καί τό **ἐνδιαφέρον** μας - στήν **προκειμένη** περίπτωση μέ τήν **ἀνάκληση** τῆς προηγούμενης **διαταγῆς** πρὸς τήν **Κλυταμήστρα**· οἱ θεατές εἶναι **περίεργοι** νά δοῦν ἂν θά προλάβει ἡ δεύτερη ἐπιστολή νά φτάσει ἢ θά εἶναι ἴσως ἀργά καί τό **κακό** ἀνεπανόρθωτο. Τόν πρόλογο αὐτόν ἐδῶ ἀποτελεῖ μιὰ μόνο **διαλογική σκηνή**, μέ πρόσωπα τόν Ἀγαμ. καί τόν πρεσβύτερ. Ἡ σκηνή ἀ-

ποτελείται από τό λόγο τοῦ Ἀγαμ. (49-114), μονόλογο, ἄν ἐξαιρέσει κανεῖς τοὺς τελευταίους στίχους (107-114), σέ ἱαμβικούς τριμέτρους, καί ἀπό ἀναπαιστικό διάλογο, πού κατὰ ἓνα μέρος προηγείται (1-48) καί κατὰ τό ἄλλο ἀκολουθεῖ (115-163). Ἐπειδή αὐτό εἶναι ἀσυνήθιστο στήν ἀρχαία τραγωδία, ἐξέφρασαν τήν ὑποψία ὅτι ὁ πρόλογος τῆς τραγωδίας, πού ἄφησε πεθαίνοντας ὁ Εὐριπίδης, εἶναι οἱ στίχοι 49-114, καμωμένος μέ τόν τρόπο τῶν Εὐριπίδειων προλόγων, ἐνῶ τά κομμάτια 1-48 καί 115-163 τά πρόσθεσε ὁ γιός τοῦ Εὐριπίδη, μέ τό ἴδιο ὄνομα, πού δίδαξε (δηλ. σκηνοθέτησε) τήν τριλογία πού ἄφησε ὁ πατέρας του Ἰφιγένεια ἐν Αὐλίδι, Ἀλκμέωνα ἐν Κορίνθῳ καί Βάχες, κι αὐτό γιά νά διώξει τή μονοτονία καί ἀνιαρότητα πού παρουσίαζαν οἱ πρόλογοι τοῦ πατέρα του. Ἡ γλώσσα στά διαλογικά μέρη εἶναι ἡ ἀρχαία ἀττική καρυκευμένη μέ ἰωνικούς τύπους, καί στόν Εὐριπίδη πλησιάζει πολύ τή γλώσσα τῆς πεζογραφίας.

Μόλις ἀδειάζει ἡ ὀρχήστρα τοῦ θεάτρου, γυναῖκες ἀπό τή Χαλκίδα ἔγγαμες καί νέες, περνοῦν ἀπό τή δεξιὰ πάροδο (γιατί εἶναι ντόπιες κι ἔρχονται μάλιστα ἀπό τά λιμάνια) εἴτε κατὰ στοίχους (πέντε σειρές ἀπανωτές, καθεμιά ἀπό τρεῖς γυναῖκες) εἴτε κατὰ ζυγά (τρεῖς σειρές ἀπό πέντε πρόσωπα) στήν ὀρχήστρα μέ σοβαρότητα ἀνάλογη πρὸς τό σεμνό ρυθμό τῶν ἀναπαισίων, μέ στολή ἀνάλογη πρὸς τήν κοινωνική τους θέση, μέ χρυσά στεφάνια στό κεφάλι καί τραβοῦν στόν ἐμπρός ἀπό τή σκηνή τοῦ ἀρχιστράτηγου χώρο, χωρίς νά λένε τί θέλουν ἐκεῖ, τραγουδώντας κατὰ τήν πάροδο (τήν εἴσοδό τους) τραγοῦδι χορικό πού κι αὐτό π ἄ ρ ο δ ο ς ὀνομάζεται καί πού θά ἐρνημεύσουμε ἀμέσως.

ΠΑΡΟΔΟΣ (164 - 302)

Στροφή α' (164 - 184)

ἔμολον· ἄορ. β' τοῦ βλώσχω = ἔρχομαι (πβ. μολὼν λαβέ, αὐτόμολος). ὁ ἐν., ἐπειδή κάθε γυναῖκα τοῦ Χοροῦ μιλαίει γιά τόν ἑαυτό της. ἀμφὶ παρακτίαν φάμαθον Αὐλίδος ἐναλίας = γύρω ἀπὸ τήν ἀμμουδιά τῶν ἰκτῶν τῆς παραλιακῆς Αὐλίδας. Σημείωσε τήν ποικιλία τῶν συνώνυμων ἐπιθέτων (παρακτίαν 164, ἐναλίας 165, φάμαθον καί Αὐλίδος). χεῦ-ιατα = τά ρεύματα. στενόπορθμος = τοῦ στενοῦ πορθμοῦ. κέλλω· ἀμε-

τάβ. = προσορμίζομαι, καταπλέω· **κέλασσα** ἀφοῦ προσορμίσθηκα, ἦρθα (μέ
 βάρες). **πόλιν** = τήν πατρίδα μου τή Χαλκίδα, **ἀγχιάλων ὑδάτων τᾶς**
κλεινᾶς Ἀρεθούσας τροφόν. **τροφός** = τροφοδότισσα. **ἀγχιάλος** (ἄγχι
 - ἄλος) = παραθαλάσσια. **Ἀρέθουσα**· ὄνομα πολλῶν πηγῶν στήν Ἑλλά-
 δα. Ἡ Ἀρέθουσα τῆς Χαλκίδας, πού γι' αὐτή πρόκειται ἐδῶ, ἴσως εἶναι ἡ
 ἴδια μέ τήν πηγή κοντά στόν Ἅγιο Στέφανο, 20' ἀπό τή Χαλκίδα, στό
 δρόμο Χαλκίδας - Ἐρέτριας. **ὡς κατιδοίμαν** = **ἵνα κατιδοίμι** = γιά νά
 παρατηρήσω μέ προσοχή. **ἀγανός** (ἄ ἐπιτατ. - γαίω, γαῦρος) εὐγενής,
 περήφανος. **πλάται ναυσιπόροι** = κωπήλατα πλοῖα· **πλάτη**· συνεκδοχή·
 πλάτη εἶναι κυρίως τό κουπί, ἀπό τήν πλατιά κάτω ἄκρη του. οὓς **ἐπὶ**
Τροίαν... στέλλειν· ἡ σειρά : οὓς ἀμέτεροι πόσεις ἐνέπουνι τόν ξανθόν
Μενέλαόν τε Ἀγαμέμνονά τ' εὐπατρίδαν στέλλειν ἐπὶ Τροίαν ἐλά-
ταις χιλιόναυσιν. **πόσις -ιος** = σύζυγος (ὁ). **ἐν (ν) ἔπω** = λέγω. **εὐ-**
πατρίδας = ἀπό εὐγενή πατέρα, εὐγενής. **στέλλω** = ἐτοιμάζω καί ὁδηγῶ.
ἐλάταις χιλιόναυσιν = μέ χίλια πλοῖα ἀπό ἔλατο, ἐλάτινα. **ἐλάτη**· συνεκ-
 δοχή. οὓς· ἄντικ. τοῦ στέλλειν. **Μενέλαόν τε Ἀγαμέμνονά τε εὐπατρί-**
δαν· ὑποκ. τοῦ στέλλειν, **ἐπὶ τὰν Ἑλέναν** = γιά νά ξαναπάρουν τήν
 Ἑλένη. Ἀμέσως ἔπρεπε ν' ἀκολουθήσει τό **ἄν** = ἦν Ἑλένην (ἔλαβε). **δο-**
νακοτρόφος = αὐτός πού τρέφει καλάμια, γεμάτος καλάμια. **Εὐρώτας**· τό
 γνωστό ποτάμι τῆς Σπάρτης. **δῶρον τᾶς Ἀφροδίτας** = δῶρο ἀπό τήν
 Ἀφροδίτη· ἡ Ἀφροδίτη λέγεται καί **Κύπρις**, γιατί λατρευόταν στήν Κύ-
 προ καί μάλιστα στήν Πάφο. **ἐπὶ κρηναίαισι δρόσοις** = κοντά σέ δροσερές
 πηγές. **ἔσχεν ἔριν μορφᾶς** = ἀγωνίστηκε σέ διαγωνισμό ὁμορφίᾶς, σέ καλ-
 λιστεῖα. Τό δῶρο, ἡ Ἑλένη, δόθηκε μετά τά καλλιστεῖα, ἀφοῦ ἡ Ἀφροδίτη
 πῆρε, σάν ἡ πιό ὁμορφη κατά τήν κρίση τοῦ Πάρη, τό **μήλο τῆς Ἑριδος**.

Ἀντιστρ. α' (185 - 205)

πολύθυτον δὲ δι' ἄλσος Ἀρτέμιδος ἦλυθον ὁρομένα = πετάχτηκα
 βιαστικά καί ἦρθα ἀνάμεσα ἀπό τό πολύθ. ἄλσος τῆς Ἀρτέμιδας. **πολύθυ-**
τον ἄλσος = ἄλσος ὅπου πολλές θυσίες προσφέρονται. Ἀσυνεῖδητα ὁ Χορός
 θυμίζει στό θεατή καί τή θυσία τῆς Ἰφιγένειας, πού τήν ἀξίωσε λίγο πρὶν ἡ
 Ἀρτεμη. **ὁρομένα** μέσ. ἀόριστος μετοχῆς τοῦ ὀρνευμαι = σηκώνομαι, πε-
 τιέμαι. **φοινίσσουσα παρῆδ' ἐμὴν αἰσχύνᾳ νεοθαλεῖ** = μέ τό κοκκίνισμα
 τῆς ντροπῆς στό νεανικό μου μάγουλο. **φοινίσσω** = κοκκινίζω· ἐδῶ μετα-

βατικά, παρής = παρής = παρειά, μάγουλο. νεοθαλής· ἐπιθ. = νεανι-
κός· τό ἐπίθετο καθ' ὑπαλλαγήν στό αἰσχύνῃ ἀντί ν' ἀναφέρεται στό πα-
ρῆδα. θέλουσ' ἰδέσθαι = θέλουσ' ἰδεῖν· ἀσπίδος ἔρυμα καί κλισίας
ὀπλοφόρους Δαναῶν = τίς μάχιμες δυνάμεις καί τίς σκηνές μέ τούς Δα-
ναούς ὀπλίτες. ἔρυμα = μέσο γιά ἄμυνα, ὀχύρωμα. ἀσπίς· περιληπτικό =
ὀπλίτες μέ ἀσπίδες. κλισίαι ὀπλοφόροι = σκηνές μέ ὀπλίτες. ἀσπίδος ἔ-
ρυμα - κλισίας ὀπλοφόρους· χιαστό. ἵππων ὄχλος = πλήθος ἄρματα.
δύ' Αἴαντε = τούς δύο Αἴαντες, δηλ. τό γιό τοῦ Οἰλέα, τοῦ βασιλιᾶ τῶν
Λοχρῶν, καί τό γιό τοῦ Τελαμῶνα, τόν πιό ἀντρειωμένο ἀπό τούς Ἑλλήνες
μετά τόν Ἀχιλλέα, τό ἔρκος Ἀχαιῶν, τόν Σαλαμῖνος στέφανον = τή
δόξα τῆς Σαλαμίνας. Πρωτεσίλαος· γιός τοῦ Ἰφίκλου ἀπό τή Φυλάχη τῆς
Θεσσαλίας, ὁ πρῶτος ἀπό τούς Ἑλλήνες πού ἔπese κατά τήν ἀπόβασή τους
στήν Τροία. θάκος καί θῶκος = ἔδρα. ἐπὶ θάκοις· ἀνάφερε στό συνέ-
δρῳ· συνέδρος = ὁ συγκαθήμενος, καθισμένος δίπλα. ἡδομένους· κατηγ.
μετοχή = νά εὐχαριστιοῦνται (οἱ δύο Αἴαντες, ὁ Πρωτεσίλαος καί ὁ ἀναφε-
ρόμενος κατόπιν Παλαμήδης). μορφαὶ πολύπλοκοι = πολύπλοκοι συνδυα-
σμοί. πεσσοί· εἶδος παιγνιδιοῦ παρόμοιο μέ τό σκάκι· λένε ὅτι τό παιγνίδι
ἐφευρε ὁ Παλαμήδης στίς ὥρες τῆς σχολῆς. Στόν Παλαμήδη, γιό τοῦ Ναυ-
πλίου, ἀποδίδονταν καί ἄλλες πολλές ἐφευρέσεις. Ποσειδᾶν καί Ποτ(ε)ι-
δᾶν· δωρικά = ὁ Ποσειδῶνας. παῖς Ποσειδᾶνος = ὁ Ναύπλιος. Διομή-
δης· γιός τοῦ Τυδέα, βασιλιᾶ τοῦ Ἄργους. κεχαρημένον = νά διασκεδά-
ζει. ἡδοναῖς δίσκου = μέ τό δίσκο. παρά· ἐπίρρ. = κοντά. Μηριόνης· ἀ-
κόλουθος τοῦ βασιλιᾶ τῆς Κρήτης Ἰδομενέα, πού τόν λείε ὁ ποιητής Ἄρειος
ὄζον = βλαστάρι τοῦ Ἄρη, μεταφορικά. θαῦμα βροτοῖσι = ἀντικείμενο
θαυμασμοῦ γιά ὅλους. τὸν Λαέρτα τόκον = τό παιδί τοῦ Λαέρτη, τόν
Ὀδυσσεά. νησαῖα ὄρη = ὄρεινὴ νῆσος· ἡ Ἰθάκη εἶναι ὄρεινὴ καί γεμάτη
πέτρες κι ἔχει τό ὄρος Νήριτον. Νιρεύς· ἀπό τή Σύμη τῆς Δωδεκανήσου, ὁ
ὠραιότερος μετά τόν Ἀχιλλέα, ἔχοντας τήν ἀρχηγία τριῶν μόνο πλοίων· οἱ
ἥρωες Διομήδης, Μηριόνης, Ὀδυσσεάς καί Νιρέας ρίχνουν τό δίσκο.

Ἐπωδός (206 - 230)

εἶδον... Ἀχιλῆα. λαιψηροδρόμος = ποδώκης, γοργοπόδαρος. ἰσά-
νemos = γρήγορος σάν ἀέρας· προσδιορίζει τό λαιψηροδρόμον Ἀχιλῆα.
ποδοῖν· δοτ. τῆς ἀναφορᾶς· κοίτα τά ὁμηρικά ποδώκης, πόδας ὠκύς, πο-

δάρκης καί παράβαλε τά ὀμηρικά ἐπίσης **ποδῆνεμος** ὡς **Ἰρις**, τὸ ἅμα **πνοίῃσι πετέσθην**. **ἐκπονῶ** = ἐκπαιδεύω. **Χείρων**· ὁ πιό δίκαιος ἀπὸ τοὺς Κενταύρους, περίφημος παιδαγωγός τοῦ Ἀχιλλέα. **αἰγιαλοῖσι παρά τε κροκάλαις**· ἐν διὰ δυοῖν = στά χαλίγια τῆς θάλασσας. **δρόμον ἔχω σὺν ὄπλοις** = τρέχω ἔνοπλος. **πονῶ ἄμιλλαν ποδοῖν** (δοτ. ὄργαν.) = συναγωνίζομαι πεζός, παραβγαίνω (τρέχοντας) μέ τά πόδια. **τέτρωρον** = **τέθριππον**, τετράζυγο ἄρμα· ἐπάνω σ' αὐτό ἦταν ὁ διφρηλάτης Εὐμήλος, ὁ γιός τοῦ Ἀδμήτου καί τῆς Ἀλκηστης, ὁ ἔγγονος τοῦ Φέρητα (Φερητιάδης). **ἐλίσσων** = **ἐλίσσόμενος** = στριφογυρίζοντας ἐπάνω κάτω. **ἔβοᾶτο** = **ἐβόα** = φώναζε δυνατά (ἐρεθίζοντας τ' ἄλογα). **ῶ** = **οὐ** (Εὐμήλου). **ιδόμεαν** = εἶδον, εἶδα καί ἀπὸ αὐτοῦ ἡ μετοχή **θεινομένων**. **χρυσοδαίδαλτος στομίσις πῶλοι** = στολισμένα μέ χρυσά χαλινάρια ἄλογα. **κέντρον** = μαστίγιο, κεντρί (ραβδί μέ αἰχμή γιά νά κεντοῦν τά ἄλογα). **θεινομαι κέντρῳ** = μαστιγώνομαι. **μέσοι ζύγιοι**· τά ἄλογα τά ζεμένα κάτω ἀπὸ τό ζυγὸ στή μέση, ἀπὸ τίς δυὸ πλευρές τοῦ ρυμοῦ (τοῦ τιμονιοῦ). **βαλιούς λευκοστίκτω τριχί** = παρδαλούς ἀπὸ τά λευκά στίγματα στό τρίχωμά τους. **σειροφόροι καί σειραφόροι καί σειραῖοι** = τά δυὸ ἄκραία ἄλογα τοῦ τεθρίππου, δεμένα μέ σειρές (σχοινιά) στό ἄρμα. Ὁ ἀριστερός σειραῖος (ἵππος) ἔπρεπε νά διανύσει περνώντας τή **νύσσαν** ἢ **καμπτήρα** τοῦ ἵπποδρόμου ἓνα μικρὸ τόξο, ἐνῶ ὁ ἄλλος σειραῖος, ὁ ἄκρος δεξιός, ἔπρεπε νά διανύσει στό ἴδιο χρονικὸ διάστημα ἓνα πολὺ μεγάλο τόξο, γι' αὐτὸ καί ὀνομάζονται **ἀντήρεις**, δηλαδή ἀντίθετοι, γιατί ἀναπτύσσουν ὁ καθένας ταχύτητα διαμετρικά ἀντίθετη ἀπὸ τὸν ἄλλο. **καμπαῖσι**· τοπ. = κατὰ τίς στροφές (στό τέρμα καί στήν ἀφετηρία τοῦ ἵπποδρόμου). **πυρρόθριξ** = κοκκινότριχης. **ποικιλοδέρμων** = παρδαλός· τά δυὸ ἐπιθ. κατηγορούμενα. **μονόχαλα σφυρὰ** = ἀστράγαλοι μέ μιά ὀπλή· **μονόχαλος**, μέ μιά χηλή, ἓνα νύχι· **μονόχαλα σφυρὰ** εἶναι κατ' ἀναλογία πρὸς τό **μῶνιχες ἵπποι**. **οἷς** = τούτοις λοιπόν, σ' αὐτά τά ἄλογα (πλάι). **παρεπάλλετο** = ἔτρεχε πλάι πάλλοντας τά ὄπλα ὁ γιός τοῦ Πηλέα Ἀχιλλέας. **ἄντυξ**· θηλ. τό μέτωπο, ἡ πρόσφυς στό δίφρο τοῦ ἄρματος. **σῦριγξ**· θηλ. σωλήνας, τό χωνί τοῦ τροχοῦ, ὅπου μπαίνει ἡ ἄκρη τοῦ ἄξονα. Ἡ περιγραφή τῆς ἄμιλλας καί τῶν ἁλόγων γραφικότητα, ἰδίως τά: **ἔβοᾶτο καί παρεπάλλετο**· περιγράφεται διεξοδικότερα καί προβάλλεται ὁ ἥρωας Ἀχιλλέας, γιατί αὐτός θά παίξει σπουδαῖο ρόλο στήν τραγωδία. Γιά λεπτομέρειες στοὺς ἵπποδρομικούς ἀγῶνες μπορεῖς νά συμβουλευτεῖς τή Σοφ. Ἡλέκτρα στίχ. 701 κέ.

Στροφή β' (231 - 241)

ἔρχομαι εἰς ἀριθμὸν νεῶν = μετρῶ τὰ πλοῖα. ἀθέσφατος (ἄ στερ. - θέσφατος, θεός - φημί) = ἀπερίγραπτος. καὶ εἰς θείαν ἀθέσφατον (ἡλ-
θον) = καὶ ἀπόλαυσα ἀπερίγραπτο θέαμα. ὥς = ἵνα, γιὰ νά. πλῆσαιμι·
ἀόρ. τοῦ πίμπλημι = πληρῶ, ἱκανοποιῶ. ὄφρις γυναικεῖος ὀμμάτων =
γυναικεῖα περιέργεια. ἄδονάν = ἡδονήν· προσδιορισμός κατὰ παράθεσιν,
παράθεση. μείλινον = γλυκιά σάν μέλι. ἦν ἔχων = εἶχε. πλάτας·
περιληπτικό = τῆς πλάτης = τοῦ στόλου. ὁ Μυρμιδῶν Ἄρης Φθιώτας
(-ης) = οἱ μάχιμες δυνάμεις τῶν Μυρμιδόνων τῆς Φθίας. θουρίαις· ἀντί
θοαῖς = μέ γοργοτάξιδα καράβια. Τό ἐπίθετο εἶναι κοσμητικό γιὰ ἄντρες,
ἐδῶ τὰ πλοῖα προσωποποιῶνται. Ὁ Εὐριπίδης ἀναχρονιστικά ὀνομάζει τὰ
πλοῖα γοργοτάξιδα, ὅπως ἦταν στόν καιρό του· τὰ πλοῖα ἦταν μόνο μετα-
φορικά, ὄχι καί πολεμικά. Νηρηίδες δὲ θεαὶ χρυσέαις εἰκόσι κατ' ἄκρα
ἴστασαν = Νηρηίδες θεές μέ τὰ χρυσά ἀγάλματά τους ἦταν στημένες στά
ἄκρα τῆς πρύμης πού προεξείχαν. Νηρηίδες· οἱ πενήντα θυγατέρες τοῦ θα-
λάσσιου θεοῦ Νηρέα· μιά ἀπ' αὐτές καί ἡ Θέτιδα. σῆμα = (γιὰ) διακριτι-
κό γνώρισμα. πρύμναις· τοπική πτώση.

Ἀντιστρ. β' (242 - 252)

Ἀργείων δὲ νᾶες ἴστασιν ἰσήμεροι = καί τὰ πλοῖα τῶν Ἀργείων
ἔχοντας ἴσον ἀριθμό ἀπὸ κουπιά στέκονταν. πέλας ταῖσδε = κοντά σ' αὐτά
ἐδῶ, τὰ πλοῖα δηλ. τοῦ Ἀχιλλέα. ὧν = τούτων. στρατηλάτας (-ης) ἦν
ὁ παῖς Μηχιστέως, ὃν (Μηχιστέα) τρέφει = ἀνάθρεψε· ὁ Μηχιστέας
ἦταν γιός τοῦ Ταλαοῦ, ἀδερφός τοῦ βασιλιᾶ τοῦ Ἀργεῶν Ἀδράστου, πατέ-
ρας τοῦ Εὐρυάλου, συντρόφου τοῦ Διομήδη. Καπανεύς· Ἀργεῖος ἥρωας ἕ-
νας ἀπὸ τοὺς ἐπὶ ἐπὶ Θήβας. Σθένης· γιός τοῦ Καπανέα, ἀκόλουθος
τοῦ Διομήδη. Ἀτθίδος (γῆς) = ἀπὸ τὴν Ἀττική ὁ Θησεύς παῖς = ὁ
Δημοφώντας. Κατὰ τὸν Ὅμηρο Β 552 τῶν Ἀθηναίων ἀρχηγός ἦταν ὁ
Μενεσθέας μέ 50 πλοῖα. Ὁ Εὐριπίδης τὰ ἀνεβάζει σέ 60 κολακεύοντας
τοὺς Ἀθηναίους. ἐξῆς = ἀπόκοντα, συγκρατητά μέ τὰ πλοῖα τῶν Ἀργείων.
ναυλοχῶ = εἶμαι ἀγκυροβολημένος. θεὰν Παλλάδα ἐν μωνύχοις ἔχων
πτερωτοῖσιν ἄρμασιν = μέ τὴν Παλλάδα ἀνεβασμένη πάνω σέ ἄρμα πού
ἔσερναν μόνοπλα φτερωτά ἄλογα. μώνυχος = μ' ἓνα μόνο νύχι, μέ μιά ὁ-

πλή· τό μωνύχοις πάει στό ἄρμασι ἀντί νά ἀναφέρεται στούς ἵππους τοῦ ἄρματος. **θετὸς** = τοποθετημένος, στημένος. **φάσμα** = σῆμα. **εὖσημον** = εὐδιάκριτο. **ναυβάτης** = ὁ ἐπιβάτης τοῦ πλοίου.

Στροφή γ' (253 - 264)

Βοιωτῶν ὄπλισμα = οἱ ἔνοπλες δυνάμεις τῶν Βοιωτῶν. **εἰδόμεν** (-ην) = εἶδα. **ποντίας νῆας** = πλοῖα γιὰ ὑπερπόντια ταξίδια προορισμένα. **σημείοισι** = σήμασι, μέ σήματα. **Κᾶδμος ἦν** (σῆμα)· εἶχαν σῆμα (διακριτικό) τὸν Κᾶδμο, τό γιό τοῦ βασιλιᾶ τῆς Φοινίκης Ἀγήνορα, τὸν χτίστη τῆς Καδμείας, ἀκρόπολης τῶν Θηβῶν πού χτίστηκαν ἔπειτα. Αὐτός, σκοτώνοντας τό δράκοντα στή Θήβα, ἔσπειρε τὰ δόντια τοῦ θηρίου καί ἀπό αὐτά φύτρωσαν ἐπάνω ἄντρες ὀπλισμένοι, ἀπό τοὺς ὁποίους ἔζησαν μόνο πέντε, γενάρχες τῶν ἀριστοκρατικῶν οἰκογενειῶν τῆς Θήβας. Τὰ μέλη αὐτῶν τῶν οἰκογενειῶν λέγονταν, ἀπό τὴν παραπάνω αἰτία, **δρακοντογενεῖς** ἢ **σπαρτοί**. **κόρυμβα· κόρυμβος** ἄρσ., στόν πληθ. οἱ **κόρυμβοι** καί τὰ **κόρυμβα** = τό χαμπυλωτό ἄκρο τῆς πρύμης, πού προεξέχει. **ἄρχε** = ἤρχε, ἦταν ἀρχηγός **ναίου στρατοῦ** = τοῦ στόλου. **Λήιτος**· ὁ βασιλιάς τῶν Θηβῶν, γέννημα τῆς γῆς (ἀπὸ τοὺς δρακοντογενεῖς). Οἱ στίχοι πού ἴσως χάθηκαν μετὰ τό στίχο 261 περιέγραφαν τίς δυνάμεις τῶν Φωκέων καί τοὺς ἀρχηγούς. **ἦν ἄγων** = ἦγε. **Οἰλέως τόκος** = ὁ Αἴαντας. **ἴσας τοῖσδε**· βραχυλογία ἀντί: ἴσας ταῖς τῶνδε (τῶν Φωκέων). **Θρονιας πόλις** = τό Θρόνιο, πρωτεύουσα τῶν Ἐπικνημίδιων Λοκρῶν κοντά στό Μαλιακό κόλπο.

Ἀντιστρ. γ' (265 - 276)

ἐκ Μυκήνας τᾶς Κυκλωπίας = ἀπὸ τίς Μυκήνες μέ τὰ Κυκλώπεια τεῖχη· **Μυκήνη** (-αι). **ἔπεμπε** = ἔστειλε (178), ἤγεν, κινητοποιοῦσε. **ναυβάτας** = ἐπιβάτες τῶν πλοίων. **ἠθροῖσμένους** = ἠθροισμένους, μαζεμένους. **σὺν** = συγχρόνως. **ἦν ταγὸς** = ἦν στρατηγός. **σὺν ταγὸς** = συστράτηγος μ' αὐτόν, ὁ Ἄδραστος· **τᾶς φυγούσας μέλαθρα...** ὡς λάβοι· ἢ σειρά: ὡς (ἵνα) λάβοι Ἑλλάς **πράξιν** (= ἐκδίχηση) **τᾶς φυγούσας** (τῆς φυγούσης γεν. αἰτίας) **μέλαθρα** (= οἶκον, ἀπὸ τό σπίτι της) **χάριν βαρβάρων γάμων** (= γάμων μετὰ βαρβάρων, γάμου μ' ἓνα βάρβαρο)·

ὁ πληθ. γιά τή γενίκευση. Πολλές φορές στήν τραγωδία τονίζεται ὅτι ἡ ἀρπαγή τῆς Ἑλένης ἦταν προσβολή γιά ὅλη τήν Ἑλλάδα. **Νέστωρ Γερηνιος**· ἀπό τή Γερηνία, πόλη τῆς Μεσσηνίας, ὅπου γεννήθηκε καί ἀνατράφηκε. **κατειδόμεν** (-ην) κατείδον, εἶδα καλά. **πτύμνας** (= πρύμνης) **σῆμα ταυρόπου** οὐδ. ἐπίθετο πού προσδιορίζει τό **σῆμα**. **ἄρᾶν**· ἀπαρ. τοῦ κατὰ τι στό **ταυρόπου** = κατὰ τή μορφή. **τὸν πάροιικον Ἄλφει** (ι) **ὄν** = τό γετονικό Ἄλφειό. Ἀποτελοῦσε τά βόρεια σύνορα τοῦ κράτους τῆς Πύλου. Οἱ ποταμοὶ ἀπό τοὺς ἀρχαίους παριστάνονταν μέ μορφή ταύρου καί γιά τά στριφογυρίσματά τους, πού ὀνομάζονταν **κέρατα**, καί γιά τό μουγκρητό.

Στροφή δ' (277 - 288)

δωδεκάστολοι νᾶες = στόλος ἀπό δώδεκα πλοῖα· **Αἰνιᾶνες**· ἀρχαιοτάτος κλάδος τῆς Ἑλληνικῆς φυλῆς πού κατοικοῦσε κατὰ τόν Ὅμηρο τήν περιοχή κοντά στή Δωδώνη κι ἐγκαταστάθηκε κατόπιν σά νότια τῆς Θεσσαλίας, ἀπό ὅπου διώχτηκε ἀπό τοὺς Λαπίθες. **τῶν δ' αὖ πέλας δυναστορες** (= κυρίαρχοι) **Ἥλιδος** (ἦσαν). **πᾶς λεῶς** = ὅλος ὁ κόσμος. **λευκήρετμος Ἄρης** = ναυτικές δυνάμεις ἀπό λευκά πλοῖα. **Τάφιος** = ἀπό τήν Τάφο. Ἡ Τάφος ἦταν ἡ πιό μεγάλη ἀπό τίς Ἑχινάδες, τά νησιά στίς ἐκβολές τοῦ Ἀχελώου, καθὼς καί ἓνα ἀπό τά Τάφια νησιά, πού βρισκόνταν ἀνάμεσα Λευκάδα καί Ἀκαρνανία. Οἱ κάτοικοί της ἀναφέρονται σάν πολύ ἐπιρρεπεῖς στή ληστεία. **λόχευμα** = τέκνο· καταχρηστικά· κυρίως λέγεται γιά μητέρα (λοχεύω). **Ἑχινάδες**· σύμπλεγμα ἀπό ἑννέα μικρά νησιά στήν Ἰόνιο πέλαγος κοντά στίς ἐκβολές τοῦ Ἀχελώου (Ἀσπροπόταμου). Οἱ νησίδες λέγονται **ναυβάταις ἀπρόσφοροι** = ἀπροσπέλαστες σέ ναῦτες, κακοζύγωτα νησιά.

Ἀντιστρ. δ' (289 - 302)

Ὁ Σαλαμῖνος ἔντροφος = ὁ γεννημένος καί ἀναθρεμμένος στή Σαλαμίνα, τό γέννημα καί θρέμμα τῆς Σαλαμίνας. **ξυνᾶγε** = συνῆγε, ἔωνε. **λαιὸς** (λατ. Iaeus) = ἀριστερός. **τῶν** = ὦν, τοῦ ὁποίου, στό ὅποιο· ὁ πληθ., ἐπειδὴ τό κέρας εἶναι περιληπτικό· ἡ γενική **τῶν** = ὦν ἀπό τό **ἄσσον** = κοντά (ἄγχι, ἄγχιστα). **ῶρμει** = εἶχε ἀγκυροβολήσει. **πλάταισιν ἐσχάταισι** = πρὸς τά τελευταῖα πλοῖα (τοῦ δεξιῦ) . Ὁ Αἴαντας σχηματί-

ἡ σύνδεσμος τοῦ ἀριστεροῦ τοῦ κέρατος πρὸς τὰ τελευταῖα τοῦ δεξιοῦ μέ δώ-
 εκα πολὺ εὐέλκτα πλοῖα. ὥς = οὕτως, ἔτσι. ἄιον = ἄκουσα (πβ. 301).
 ἰδόμεν (-ην) = εἶδα. ᾧ· ἀναφέρεται στὸ ναυβάταν λεῶν = μ' αὐτόν
 οἰπόν. εἴ τις προσαρμόσει = ἂν κανένας φέρεי σ' ἐπαφή. βᾶρις - ἰδος·
 ἱηλ., αἰγυπτιακὴ λέξη = βαρβαρικό πλοῖο. νόστον οὐκ ἀποίσεται κτλ. =
 δέ θά κερδίσει γυρισμό, δέ θά μπορέσει νά γυρίσει πίσω. οἶον· ἐπίρρ. = ὅτι
 τοιοῦτον, ἀφοῦ τέτοιο... νάιον πόρευμα· συνεκδοχή = στόλος. ἐνθάδε =
 ἐδῶ, μέ τίς ναυτικές δυνάμεις πού εἶδα ἐδῶ. τὰ δέ = ἐξάλλου, καί ἀπό τήν
 ἄλλη μεριά. κατ' οἴκους κλύουσι = μαθαίνοντάς τα στό σπίτι. μνήμην
 σῶζομαι = διατηρῶ τή μνήμη, φυλάγω τήν εἰκόνα. σύγκλητος = ὁ ἀπό
 παντοῦ προσκαλεσμένος στό ἴδιο μέρος, ὁ συγκεντρωμένος. Τό νόημα: σύμ-
 φωνα μέ τήν προσωπική ἐμπειρία πού εἶχα ἀπό τό στόλο ἐδῶ καί τίς πλη-
 ροφορίες πού πῆρα στό σπίτι καί πού τίς συγκρατῶ στή μνήμη μου, σχετικά
 μέ τό συγκεντρωμένο στρατό, δέ θά μπορέσει νά γλιτώσει ὅποιος μέ βαρβα-
 ρικό στόλο συγχροστεῖ μέ τόν Ἑλληνικό.

Ἡ γλώσσα τῆς Παρόδου εἶναι ἡ ἴδια μέ τοῦ Προλόγου, μόνο πού ἐ-
 δῶ εἶναι διασκορπισμένοι καί μερικοί δωρικοί τύποι: ἐμᾶν (168), τὰς
 κλεινᾶς Ἀρεθουσᾶς (170), κατειδόμεν (171), ἀμέτεροι (176)· αὐ-
 τοί δύνουν στή γλώσσα χρώμα δωρικῆς διαλέκτου πού ἦταν πανελλήνια
 ἀναγνωρισμένη γλώσσα τῆς χορικῆς ποιήσεως.

Οἱ πάροδοι, καί γενικά τὰ χορικά, εἶναι λυρικά τραγούδια. Ἐδῶ ἡ
 Πάροδος εἶναι ἐπική, γιατί ἡ ἐπισκόπηση καί περιγραφή τοῦ στρατοπέδου
 εἶναι ὕλη μέ ἐπικό χαρακτήρα. Εἶναι ξερὴ ἀπομύμηση τῆς Τειχοσκοπίας
 (Ὅμ. Γ 121 - 243) καί τῆς Βοιωτείας ἡ Νεῶν καταλόγον (Ὅμ. Β
 494 κ.ε.) μέ μοναδικό στολισμό τό στολισμό μέ τὰ κόρυμβα καί τὰ ἄ-
 φλαστα. Στό τέλος μετά τήν ἐπωδὸ ἔχουν προστεθεῖ τρία στροφικά ζεύγη,
 ἐνῶ κανονικά τὰ τραγούδια κλείνουν μέ τήν ἐπωδὸ πού μ' αὐτὴ καί τε-
 λειώνουν. Συναισθημάτων ἡ Πάροδος αὐτὴ δέν ἐκφράζει· μόνο ἓνα κάποιο
 θαυμασμό καί μιὰ ντροπαλοσύνη βλέπουμε. Τό ἀγκίστρωμά της στή δρά-
 ση εἶναι ἀδύνατο καί χαλαρό (ἡ γυναικεία περιέργεια). Ἀφοῦ ὁ Χορός
 τραγούδησε τήν Πάροδο, μπαίνουν ἀπὸ τήν ἀριστερὴ πάροδο ὁ Μενέλαος
 καί ὁ Πρεσβύτες πού λογοφέρουν. Τί συμβαίνει θά δοῦμε ἀμέσως.

ΠΡΩΤΟ ΕΠΕΙΣΟΔΙΟ (303 - 542)

α') 303 - 334

Μενέλαος· ἀρχή - ἀρχή τό ὄνομα γιά χάρη τῶν θεατῶν. **χρεῶν** (ἦν) = χρῆν, ἔπρεπε. **ἄπελθε** = φύγε ἀπό δῶ. **λίαν πιστός**· τοῦτο θυμίζει τόν αὐτοχαρακτηρισμό πού ἔκαμε ὁ γέροντας (45)· τό ἀσύνδετο φανερώνει τό πάθος. **τοῦνειδος** = τό ὄνειδος, ἡ προσβολή, ἡ βρισιά, **ἐξονειδίζω** = ξεστομίζω βρισιά. **καλόν**· κατηγορούμενο· **καλόν τὸ ὄνειδος**· εἶναι ὀξύμωρο εἰρωνικό. **κλαίοις ἄν** = θά χύσεις δάκρυα. **εἰ πράσσεις, ἃ μὴ πράσσειν σε δεῖ**· ὁ πρεσβύτες ἔχει πιᾶσει τήν ἐπιστολή καί ἀρνίεται νά ἀκολουθήσει τό Μενέλαο. **λύω δέλτον** = παραβιάζω τή σφραγίδα, ἀνοίγω τήν ἐπιστολή. **οὐδὲ γέ σε φέρειν** (χρῆν) = μά καί σύ δέν ἔπρεπε... φαίνεται ὅτι ὁ Μεν. εἶχε διαβάσει τό γράμμα, πού τό χαρακτηρίζει μέ τή λέξη **κακά**, ἀφοῦ ματαίωने τήν ἐκστρατεία γιά τήν ἱκανοποίηση τῆς Ἑλλάδας· **Ἑλλησιν**· ἀναχρονισμός. **ἀμιλλῶ**· β' ἐν. προστατ. τοῦ **ἀμιλλῶμαι**· **ἄλλοις ἀμιλλῶ ταῦτα** = μ' ἄλλους (δηλ. τόν Ἀγαμ.) παράβγαине σ' αὐτά τά λογοπαίγνια. Ὑπαινιγμός τοῦ Εὐριπίδη - μέ ἀναχρονισμό - στήν ἐριστική τῶν σοφιστῶν, ἀπό τήν ὁποία δείγματα ἦταν οἱ σοφιστικές **διαλέξεις**, ἀντιλογίαι, **ἀγὼν ἢ ἄμιλλα λόγων**. **οὐκ ἄν μεθοίμην**· ἀπό τό **τήνδε**· τοῦ προηγουμένου στίχου πρέπει νά ἐννοήσουμε τό **τῆσδε** = δέ θά τήν ἀφήσω. **σκηπτρον**· τό σκῆπτρο χρησιμοποιοῦσαν οἱ βασιλιάδες καί σάν ραβδί καί μ' αὐτό χτυποῦσαν τούς παρεκτρεπόμενους. **τάχα** = ταχέως, σύντομα. **ἄρα**· γιά τό μέτρο ἀντί τοῦ **ἄρα** = τότε λοιπόν. **σὺν καθαιμάξω κᾶρα** = θά σοῦ καταματώσω, θά σοῦ σπάσω τό κεφάλι. **τοι** = ὡς γνωστόν, βέβαια. **δεσποτῶν ὕπερ** = ὕπερ δεσποτῶν, γιά τόν κύριό μου. **μέθεσ**· ἐνν. τήν δέλτον. **μακροῦς δοῦλος ὦν λέγεις λόγους**· ὁ πρεσβύτες δέν εἶναι πολυλογάς, ἀλλά ὁ Μεν. ἀπαιτεῖ ἀπό τό δοῦλο ἀδιαμαρτύρητη ὑπακοή στίς διαταγές του κι ἔτσι κάθε διαμαρτυρία του τή θεωρεῖ ἀνυπόφορη καί ἀδιάντροπη πολυλογία. **ὦ δεσποτ'** **ἀδικούμεσθα**· ὁ Ἀγ. ἀκούγοντας ἀπό τή σκηνή τό θόρυβο ἔρχεται πρὸς τήν ὀρχήστρα καί ὁ πρεσβ., μόλις βλέπει τόν κύριό του, λέει **ἀδικούμεσθα**, ἐγὼ δηλ. καί σύ. **οὐδὲν τῇ δίκῃ χρῆσθαι θέλει** = διόλου δέ θέλει ν' ἀκούσει τή φωνή τῆς δικαιοσύνης. **ἐξαρπάσας - ἐκ χειρῶν ἡμῶν - βίαν**· ἡ πλούσια ἐκφραση τονίζει τή βίαια ἐνέργεια τοῦ Μεν.· **κοῖτα καί σᾶς** (ἐπιστολὰς) **ἐμῶν** (ἐκ χειρῶν)· **ἔα**· ἐπιφώνημα πού δείχνει κατάπληξη, ἰσοδύ-

ναμο μέ τό σημ. μπά! ἐν πύλαισιν = ἔξω στήν εἴσοδο. οὐμός, οὐχ ὁ τοῦδε μῦθος (ἐστὶ) κυριώτερος λέγειν = ἐγὼ εἶμαι καί ὄχι αὐτός πού ἔχω πρῶτος δικαίωμα νά μιλήσω. Ὁ Μενέλαος, σάν ἐλεύθερος πού εἶναι καί βασιλιάς καί ἀδελφός τοῦ ἀρχιστρατήγου, δικαιούται νά μιλήσει πρὶν ἀπό τό δούλο, πρὸς τόν ὅποιο φαίνεται ὅτι ἀπευθύνεται ὁ Ἀγ. (317). οὐμός οὐχ ὁ τοῦδε· σχῆμα ἐκ παραλλήλου. τῷδε = τῷ πρεσβύτῃ. βίαι ἄγεις (αὐτόν) = βίαια τόν σέρνεις. Φαίνεται ὅτι ὁ Μεν. ἐξακολουθοῦσε νά σέρνει βίαια τόν πρεσβύτη. βλέφον εἰς ἡμᾶς· ὁ Ἀγ. ἔχει γυρίσει τό πρόσωπο ἀπό φυσική ντροπή, γιατί πιάστηκε ὀλοφάνερα νά ἀθετεῖ τό λόγο του. ἔν' ἀρχὰς τῶν λόγων ταύτας λάβω· τό ταύτας ἀπό ἔλξη πρὸς τό ἀρχὰς ἀντί τοῦτο, δηλ. τό ζήτημα τῆς ἐπιστολῆς = γιά ν' ἀρχίσω τό λόγο ἀπό τό σημείο αὐτό. μῶν = μὴ οὖν = μήπως· μπαίνει σ' ἐρώτηση, ὅταν ἡ ἀπάντηση πού περιμένουμε εἶναι ἀρνητική. οὐκ ἀνακαλύψω βλέφαρον = δέ θ' ἀνοίξω τά μάτια. τρέσας· μτχ. ἀορ. τοῦ τρέω = τρομάζω ἀπό φόβο· θυμήσου τούς τρέσαντας. γεγώς· ἐνδοτ. μετοχή = ἄν καί γεννήθηκα, ἐνῶ γεννήθηκα. Ἀτρίως = ἀπό τόν Ἀτρέα. τρέσας Ἀτρίως (ἀτρίεστος)· λογοπαίγνιο. τήνδε· προβάλλει καί δείχνει τήν ἐπιστολή πού χαρακτηρίζεται κακίστων γραμμάτων ὑπὲρβεις, μεσίτρα, ὄργανο σ' ἓνα κακοηθέστατο περιεχόμενο. ἡ γὰρ = ἀλήθεια λοιπόν. ἃ μὴ καιρός (ἐστὶ) = ὅσα δέν εἶναι ὥρα, δέ συμφέρεi, δέν πρέπει. ἀνίημι σήμαντρα = χαλῶ τή σφραγίδα, καταστρέφω. γε = ναί. ἀνοίξας (αὐτήν) (οἶδα) (τὰ) κακά, ἃ σὺ εἰργάσω λάθρα. ὥστε σ' ἀλγῦναι = ὥστε νά σέ λυπήσω, νά σέ φαρμακώσω (μέ αὐτό τό ἄνοιγμα τῆς ἐπιστολῆς)· ἡ φράση ἀνήκει στό ἀνοίξας. πού = πῶς. καλαβες = καί ἔλαβες· ὁ καί σ' ἐρωτήσεις δίνει ἔμφαση. νιν = αὐτή, τή δέλτο. ὦ θεοί· ἀναφώνηση, πού τή συμπληρώνει ἡ γενική σῆς ἀναισχύντου φρενός, πού εἶναι γενική τῆς αἰτίας. σάν ἀντί τοῦ ὦ θεοί νά ὑπῆρχε τό ἐπιφώνημα φεῦ, οἴμοι. σὴν παῖδα· πρόληψη ἀντί: εἰ σὴ παῖς ἀπ' Ἀργούς στρατεύμ' ἀφίξεται. τῶμ' = τὰ ἐμὰ = τὰ μέλη τῆς οἰκογένειάς μου. φυλάσσω = προφυλάσσω. τότε οὐκ (ἔστιν) ἀναισχύντου; αὐτή ἡ πράξη σου δέν εἶναι γνώρισμα ἀναισχύντου ἀνθρώπου; Οἱ ἐρωτήσεις καί τό ἀσύνδετο ἀπό τό πάθος. τό βούλεσθαι = ἡ βούληση, ἡ ἐπιθυμία. κνίζω = γαργαλάω, βάζω σέ πειρασμό. οὐχὶ δεινά; ἐνν. τάδε ἐστί; οἰκῶ οἶκον = διευθύνω οἰκογένεια. οὐκ ἐάσομαι; δέ θά μείνω ἐλεύθερος; (οὐ) = οὐκ ἐάσει = δέ θά μείνεις ἐλεύθερος. φρονεῖς γὰρ πλάγια = γιατί εἶσαι πονηρός. τὰ μὲν νῦν, τὰ δὲ πάλαι, τὰ δ' αὐτίκα· τῆς ἀναφορᾶς· σέ ἄλλα σήμερα, σέ ἄλλα πρό καιροῦ καί σέ ἄλλα στήν περίπτω-

ση τήν τωρινή· ἡ ὅλη φράση: παντοῦ καί πάντοτε· ἡ τριπλή ἐπαναδίπλωσις ἔχει σκοπό νά πολλαπλασιάσει καί νά μεγαλοποιήσει τό ἀμάρτημα τοῦ ἀδελφοῦ. **εὖ κεκόμφευσαι** = κομφά τά ἔχεις πῆ, χαριτωμένα μᾶς τά λές. Ὑπαινιγμός στήν παραπάνω σοφιστική ἐπαναδίπλωσις. **σοφῇ γλῶσσαι πονηρῶν (ἐστίν) ἐπίφθονον (χρήμα)** = ἡ σπουδασμένη γλῶσσαι τῶν πονηρῶν προκαλεῖ τό φθόνο τῶν ἄλλων ἀνθρώπων· εἰρων.: τή σιχαίνεται ὁ κόσμος. **νοῦς ὁ μὴ βέβαιος** = νοῦς πού δέ μένει σταθερός, ὁ παλίμβουλος, αὐτός πού γυρίζει σάν ἀνεμόμυλος. **ἄδικόν (ἐστί) κτήμα** = γεννάει ἀδικίες, ζημιές. **οὐ σαφές** = ὄχι ἀξιόπιστο.

β') 335 - 357

ἐξελέγχω = ἀποκαλύπτω, ξεσκεπάζω. **ὀργῆς ὑπο** = ἀπό θυμό. **ἀποτρέπομαι τάληθές** = ἀποστρέφομαι τήν ἀλήθεια. **κατατείνω λίαν** = τεντώνω πολύ τό σκοινί, γίνομαι πολύ ἐπιθετικός· ἡ μεταφορά ἀπό τά σκοινιά ἢ ἀπό τά χαλινάρια· οἱ στίχοι 335 καί 336 ἀποτελοῦν τό προοίμιο στό λόγο τοῦ Μενελάου. **οἶσθα ὡς ταπεινός ἦσθα** = ξέρεις πόση ταπεινότητα ἔδειχνες, πόσο χαμηλά ἔπεφτες. **ὅτε ἐσπούδαζες ἄρχειν Δαναΐδαις** = ὅταν ἐπιζητοῦσες μέ ὅλη σου τή δύναμη ν' ἀποκτήσεις τήν ἀρχιστρατηγία στοὺς Δαναούς· ἡ δοτ. **Δαναΐδαις** στό **ἄρχειν** σύμφωνα μέ τό Ὅμηρ. **ἀνάσσειν Δαναοῖς**. **προσθιγγάνω πάσης δεξιᾶς (χειρός)** = χαιρετῶ ὅλους μέ χειραφία. **τῷ δοκεῖν μὲν οὐχὶ χρήζων, τῷ δὲ βούλεσθαι θέλων**· οἱ μετοχές τροπικές = φαινομενικά μὴ ἐπιδιώκοντας, στό βάθος ὅμως ἐπιθυμῶντας το. **χρήζων - βούλεσθαι - θέλων** σημείωσε τήν ποικιλία στήν ἀναφορά. **θύρας, τοῦ σπιτιοῦ σου δηλαδή, ἀκλήστους** = ἀνοιχτές μέρα νύχτα. **τῷ θέλοντι (ἰδεῖν σε)** = στόν καθένα πού θά 'θελε νά σέ δεῖ. **τῶν δημοτῶν** = τῶν πολιτῶν, ἀπό τοὺς πολίτες. **δίδωμι πρόσρησιν πᾶσι** = χαιρετάω ὅλους. **ἐξῆς** = στή σειρά, τόν ἕνα κατόπιν τοῦ ἄλλου. **ὠνοῦμαι τό φιλότιμον ἐκ μέσου** = ἀγοράζω τό ἀντικείμενο τῆς φιλοδοξίας μου ἀπό τή μέση τῆς ἀγορᾶς (ὅπου ἦταν ἐκτεθειμένο καί προσιτό σέ ὅλους). **τοῖς τρόποις** = μ' αὐτά τά δημοκοπικά τεχνάσματα. **κἄτα** = καί εἶτα, κι ἔπειτα. **κατέχω ἀρχάς** = παίρνω τό ἀξίωμα. **μεταβάλλω ἄλλους τρόπους· πρόληψη** = ἀλλάζω τρόπους καί παίρνω ἄλλους, ἀλλάζω πολιτική. **οὐκέτι ἦσθα τοῖς φίλοις τοῖς πρὶν φίλος (τοιοῦτος) ὡς πρόσθεν (γενόμενος) δυσπρόσιτος (= ἀπλησίαστος) ἔσω τε κλήθρων σπάνιος (= καί σπά-**

νια δεχόμενος μέσα στο σπίτι σου). ὁ ἀγαθός = ὁ εὐγενής, ὁ ἀριστοκράτης. πράσσω μεγάλη = ἔχω μεγάλες βλέψεις. μεθίστημι = μεταβάλλω, ἀλλάζω. βέβαιος = σταθερός. καὶ μάλιστα βέβαιον τότε, ἡνίκα (= ὅταν) μάλιστα δυνατός ἐστιν ὠφελεῖν εὐτυχῶν (= πού εὐτυχεῖ, πού βρίσκεται στήν ἐξουσία)· βέβαιον μάλιστα-μάλιστα δυνατός· χιαστό κι ἐπαναδίπλωση. Τίς ἴδιες ἀρχές εἶχε κι ὁ Θεμιστοκλῆς λέγοντας: Μηδέποτε ἐγὼ εἰς τοῦτον καθίσαιμι τὸν θρόνον, ἐν ᾧ πλέον οὐδὲν ἔξουσιν οἱ φίλοι παρ' ἐμοὶ τῶν ἀλλοτρίων. ἐπῆλθόν σε = σέ ἔθιξα. ταῦτα πρῶτα = σ' αὐτά πρῶτα. ἵνα = ὅπου. κακός = ἀξιοκατάχρητος. αὖθις = ἔπειτα, μετὰ τό πρῶτα μὲν. χῶ (= καί ὁ) Πανελλήνων στρατός = μέ τόν ὅλο στρατό τῶν Ἑλλήνων. οὐδὲν ἦσθα = ἦσουν ἓνα τίποτα, ἓνα μηδενικό. ἐκπλήσσομαι = τά χάνω. τῇ τύχῃ τῇ τῶν θεῶν = ἀπό ἓνα τυχαῖο περιστατικό. οὐρίας πομπῆς σπανίζω = μὴν ἔχοντας οὐριο τόν ἄνεμο γιὰ τό ξεκίνημα. Δαναῖδαι = οἱ ἡγεμόνες τῶν Δαναῶν. διηγέλλον = ἔδιναν διαταγές (μέ διαγγελεῖς) ἀφιέναι ναῦς = νά ἀφήσουν ἐλεύθερα τά πλοῖα νά φύγουν. μὴ πονεῖν δὲ μάτην = καί νά μὴ ματαιοπονοῦν, νά μὴ χάνουν τόν καιρό τους. ὡς ἄνολβον εἶχες ὄμμα σύγχυσίν τε = πόσο ἦταν τό πρόσωπό σου ἀξιοθρήνητο καί πῶς τά εἶχες χάσει. εἰ μὴ δορὸς ἐμπλήσεις τὸ Πριάμου πεδίον = πού δέ θά καταπλημμυροῦσες τόν κάμπο τοῦ Πριάμου μέ τίς δυνάμεις σου. ἄρχων· μετοχή ἐνδοτική. δορὸς περιληπτικό καί συνεχδοχή. παρακαλῶ τινα = ζητῶ τή συνδρομὴ κάποιου. τί δράσας; ὑποτακτική ἀπορίας. τίν' ἀπορῶν εὕρω πόρον; ἡ σειρά: τίνα πόρον εὕρω ἀπορῶν; πόρος = διέξοδος. λύση. ἀπορῶν πόρον· ὁξύμωρο. ὥστε μὴ στερέντα... ἀπολέσαι καλὸν κλέος = ὥστε μὴ ἀπολέσαι καλὸν κλέος στερέντα (σέ) ἀρχῆς· στερεῖς = στερηθεῖς. χάνοντας.

γ') 358 - 369

ἐν ἱεροῖς = σέ ἱεροσκοπία, παρατηρώντας τά ἱερά εἶπε· ἀπό αὐτό τά ἀπαρέμφατα θῆσαι καὶ ἔσεσθαι, τό α' τελικό, τό β' εἰδικό. ἦσθεις φρένας ἄσμενος - ὑπέστης - ἐκὼν - οὐ βίᾳ· μέ τόν πλοῦτο τῆς ἐκφράσεως τονίζεται ἡ αὐθόρμητη ἀπόφαση τοῦ Ἀγ. ἐκὼν οὐ βίᾳ· σχῆμα ἐκ παραλλήλου. ὑφίσταμαι = δίνω ὑπόσχεση. πέμπεις = στέλνεις γράμματα. πρόφασιν· προεξαγγελτική παράθεση = μέ τήν πρόφαση, τάχα. ὡς γαμουμένην Ἀχιλλεῖ = ὅτι θά παντρευτεῖ τόν Ἀχιλλέα. ὑποστρέφας = ἀνακρούοντας

πρύμη, ἀναθεωρώντας τήν πρώτη ἀπόφαση. **λέλειψαι** = εἴληψαι = ἔχεις συλληφθεῖ, πιάστηκες. **μεταβαλὼν ἄλλας γραφάς** = νά γράφεις ἄλλα γράμματα. **ὥς** = ὅτι δηλαδή. **ὑποστρέφας - μεταβαλὼν**· συνώνυμα γιά νά τονιστεῖ ὁ παλίμβουλος χαρακτήρας τοῦ Ἀγ. οὗτος αὐτός... **σέθεν**· ἡ σειρά: **οὗτος αἰθέρ, ὃς ἤκουσε σέθεν τάδε, ἐστὶν ὁ αὐτός** = μάρτυρας εἶναι ὁ αἰθέρας, πού χωρίς ν' ἀλλάξει, ἄκουσε ἀπό σένα **τάδε** = τίς ὑποσχέσεις σου. **τὰ πράγματα** = ἡ πολιτική. **μυριοί δέ τοι.. πρὸς τὰ πράγματα** = δέν ἔχουν μετρημό ἐκεῖνοι πού ἔχουν πάθει τό ἴδιο (πού καί σύ ἔχεις πάθει) μέ τήν πολιτική. **ἐκπονοῦσι** = κοπιᾶζουν πολύ. **ἐξεχώρησαν** = **ἐκχωροῦσι** = ἀποσύρονται ἀπό τήν πολιτική. **κακῶς** = **κακῶς ἔχοντες** = σέ κακή κατάσταση. **ὑπὸ γνώμης πολιτῶν ἀσυνέτου**· ἀναγκαστικό αἷτιο = ἀπό ἄδικη κρίση τῶν πολιτῶν. **ἐνδίκως** = **δικαίως** = ἀπό δίκαια κρίση. Ὁ Ἀριστείδης ἐξοστρακίστηκε μέ ἄδικη ἀπόφαση, ὅμως ἀνίκανοι πολιτικοί καί στρατηγοί τιμωρήθηκαν δίκαια. **ἀδύνατοι γεγῶτες** = γιατί εἶχαν δειχτεῖ ἀνίκανοι. **διαφυλάττομαι πόλιν** = προστατεύω τά συμφέροντα τῆς πατρίδας μου. **αὐτοί** = μέ δική τους εὐθύνη, μέ τήν προσωπική τους ἀξία. Ὅπως ὁ Εὐριπίδης εἶχε στό νοῦ του τόν Ἀλκιβιάδη.

δ') 370 - 387

Ἑλλάδος τῆς ταλαιπώρου μάλιστα στένω = κλαίω καί θρηνῶ γιά τήν τύχη τῆς ταλαιπώρης Ἑλλάδος. **ἦ· ἀναφ. αἰτιολ** = γιατί αὕτη. **θέλουσα·** ἐνδοτική μετοχή. **δρῶ τι κεδνόν** = κάνω κάτι σοβαρό. **ἐξανήσει βαρβάρους καταγελῶντας** (αὕτης) = θ' ἀφήσει τούς βαρβάρους νά τήν περιγελοῦν, θ' ἀνεχτεῖ τά περιπαίγματα τῶν βαρβάρων. **οἱ οὐδένες** = οἱ οὔτι-δανοί, οἱ τιποτένιοι. Ὅπως ὁ ποιητής εἶχε στό νοῦ του τίς σύγχρονες προσπάθειες τῶν Λακεδαιμονίων καί Ἀθηναίων, πού γιά λίγα χρήματα προσπαθοῦσαν νά πάρουν μέ τό μέρος τους τό μεγάλο βασιλιά, κι αὐτός πάλι, γιά τό δικό του τό συμφέρο, ὑποβοηθοῦσε τόν ἐμφύλιο σπαραγμό τῆς Ἑλλάδος. **διὰ σέ καί τήν σὴν κόρην** = ἐξαιτίας σου κι' ἐξαιτίας τῆς κόρης σου (πού καμιᾶ ἀξία δέν ἔχει)· **τήν σὴν κόρην**· ἔχει εἰπωθεῖ περιφρονητικά. **τίθειμαι προστάτην χθονὸς** = ἐκλέγω ἄρχοντα τῆς πατρίδας μου. **ἄρχων ὄπλων** = στρατηγός. **ἔκατι γένους** = γιά τήν ἀριστοκρατική καταγωγή του. **ὥς** = γιατί, ἀφοῦ, **πᾶς ἀνὴρ ἄρχων πόλεως** (εἴη ἄν), **τὴν τύχῃ ἔχων σύνεσιν** = ἀρκεῖ μόνο νά ἔχει σύνεση, νά εἶναι συνετός. **προσ-**

τάτης· ἀναχρονισμός ἀπό τὰ χρόνια τῆς δημοκρατίας. Προστάτες τοῦ δήμου ὀνομάζονταν ὁ Κλεισθένης, ὁ Θεμιστοκλῆς, ὁ Ἀριστείδης, ὁ Ξάνθιππος, ὁ Ἐφιάλτης, ὁ Περικλῆς, γιατί χειραγωγοῦσαν καί καθοδηγοῦσαν τό λαό. **νοῦν χρή τὸν στρατηλάτην ἔχειν**· πρὸς αὐτὴ τὴν ἀποψη πρέπει νά παραβάλουμε τὴν ἀνάλογη διδασκαλία τοῦ Σωκράτη στὰ Ἀπομνημονεύματα τοῦ Ξενοφῶντα. **κασίγνητοι** = οἱ ἀδελφοί. **λόγοι μάχαι τε**· ἐν διὰ δυοῖν = λογομαχίες. **βούλομαι**· ἀντιστοιχεῖ στό βούλομαι τοῦ στίχου 335, ἀρχὴ στό λόγο τοῦ Μενελάου. **κακῶς λέγω** = κακά λόγια λέω, κατηγορῶ. **εὖ** = ἀπό καλὴ διάθεση, γιὰ καλὸ σου· δὲς τό ὀξύμωρο **κακῶς εὖ**. **λίαν ἄνω τά βλέφαρα ἄγω** = ἀνεβάζω ψηλά τὰ φρύδια, ξιπάζομαι. **πρὸς τάναιδές** = ὥστε νά φτάσω στὴν ἀναιδεια, ὡς τὴν ἀδιαντροπιά. **σωφρονεστέρας** = μέ κάποια μετριοπάθεια, κάπως συγκρατημένα, **χρηστὸς** = εὐσυνείδητος. **φιλῶ**· μέ ἀπαρέμφοτο = συνηθίζω. Μέ τοὺς στίχους αὐτοὺς κάνει τό προοίμιο στὴν ὁμιλία του ὁ Ἀγ., γιὰ ν' ἀπαντήσῃ στὴν ἐπίθεση τοῦ ἀδελφοῦ· τίς ὁμιλίες τῶν δύο ἀδελφῶν, πού φιλονικοῦν, χωρίζει τό δίστιχο τοῦ Χοροῦ· αὐτό διερμηνεύει τίς διαθέσεις τοῦ θεατῆ. **δεινὰ φυσῶ**, τρομερά ρουθουνίζω. **αἵματηρὸν ὄμμα ἔχω** = εἶναι κατακόκκινα τὰ μάτια μου. **τοῦ κέχρησαι**; τί πράγμα ἔχεις ἀνάγκης; τί σοῦ λείπει; **χρηστὰ λέκτρα** = γυναίκα τίμια. **ὦν γάρ...** **ἦρχες** ἡ σειρά: **ἦρχες γὰρ κακῶς ἐκείνων ἄ** (= ὦν) **ἐκτῆσω** = φάνηκες ἀδέξιος σύζυγος· γι' αὐτό καί δέν ἔμεινε πιστὴ ἡ πρώτη γυναίκα. **δίκην δίδωμι** = τιμωροῦμαι. **σὰ κακὰ** = τὰ ἐλαττώματά σου· ἡ γενικὴ τῆς αἰτίας. **ὁ μὴ σφαλεῖς** = πού δέν ἔφταιξα σέ τίποτα· τραγ. εἰρωνεία, γιατί καί ἡ Κλυτ. δέιχτηκε ἄπιστη πιάνοντας σχέσεις μέ τόν Αἰγισθο. **δάκνω τινά** = πειράζω. **τό φιλότιμον** = ἡ φιλοδοξία. **ἀλλ' ἐν ἀγκάλαις...** **ἔχειν**; ἡ σειρά: **ἀλλὰ χρήζεις ἐν ἀγκάλαις ἔχειν εὐπρεπῇ** (ὁμορφῇ) **γυναῖκα παρεῖς** (ἀφήνοντας κατὰ μέρος, παραβλέποντας) **τό λελογισμένον** (τὴ φρόνηση, τὴ σύνεση) **καὶ τό καλόν** (τίς ἀρετές, τὴν ἠθικὴ ὁμορφιά); τό νόημα: κατηγορεῖς τὴ φιλοδοξία μου· γιατί δέν κατακρίνεις τὴ γυναικομανία σου; **ἡδοναὶ κακαὶ** = ἡδονές ἄπρεπες **πονηροῦ φωτός** (εἰσιν) = χαρακτηρίζουν τοὺς ἀχρεῖους, ταιριάζουν στοὺς φαύλους· ἡ γενικὴ εἶναι κατηγορούμενο.

ε') 388 - 413

γινώσκω οὐκ εὖ = πῆρα μιὰ ἀπόφαση ὅχι καλή. **μετατίθεμαί τι** = μεταβάλλω, ἀλλάζω· ἡ μεταφορὰ ἴσως ἀπὸ τοὺς πεσσούς, τὰ πούλια· ἡ ἐν-

νοια ὅπως στό: αἱ δευτέραι φροντίδες σοφώτεραι. σὺ μᾶλλον = σύ (μαί-
νει) μᾶλλον = σύ, ἀντίθετα, εἶσαι τρελός. ὅστις· σημαίνει αἰτία = γιατί
σύ. κακὸν λέχος = κακή σύζυγος. Θεοῦ σοι τὴν τύχην διδόντος εὖ = ἐ-
πειδὴ ὁ θεὸς τὰ φέρνει ὅλα εὐνοϊκά: τὴν κατάστασι πού δημιούργησες ἀπὸ
δικό σου φταίξιμο οἱ θεοὶ τὴ γύρισαν σέ καλό, γιατί, ἐνῶ ἡ ἀξίωσή σου εἶναι
ἀνόητη, οἱ θεοὶ σοῦ δίνουν τὰ μέσα νά τὴν πραγματοποιήσεις, ἐπειδὴ οἱ ἀ-
νόητοι μνηστῆρες νομίζουν πὼς εἶναι δεσμευμένοι ἀπὸ τὸν Τυνδάρειο ὄρκο.
οἱ κακὸφρονες φιλόγαμοι μνηστῆρες = οἱ ἀνόητοι καὶ διφασμένοι γιὰ
γάμο μνηστῆρες. ἡ δὲ γ' ἐλπίς... σθένος· ἡ σειρά: ἡ δὲ γ' ἐλπίς, οἶμαι
μέν, θεός (ἐστὶ) κάξεπραξεν αὐτὸ (ἡ ἐλπίς) μᾶλλον ἢ σὺ καὶ τὸ σὸν
σθένος· ἡ ἐλπίδα πού κάθε μνηστήρας εἶχε ὅτι θά προτιμηθεῖ αὐτός· οἶμαι
μέν· παρενθετικά = κατὰ τὴ γνώμη μου τουλάχιστο. κάξεπραξεν αὐτὸ =
καὶ ἐξέπραξεν αὐτὸ = καὶ πραγματοποίησε τὸ δόσιμο τοῦ ὅρκου. τὸ σὸν
σθένος = ἡ δύναμή σου, τὰ δικά σου μέσα. οὓς λαβὼν στράτευε = αὐ-
τοὺς λοιπὸν πάρε κι ἐμπρός ! ἔτοιμοι δ' εἰσὶ μωρίᾳ φρενῶν = κι εἶναι ἔ-
τοιμοι (νά σ' ἀκολουθήσουν) ἀπὸ ἡλιθιότητα. Εἶναι ἡλίθιοι καὶ νομίζουν
ὅτι τοὺς ὑποχρεώνουν οἱ ὄρκοι τοῦ Τυνδάρεου· οἱ θεοὶ ὅμως εἶναι συνετοὶ κι
ἐμποδίζουν τὴν ἀναχώρησι. ἔχει συνιέναι = εἶναι σέ θέση νά κρίνει ἂν ἔ-
χουν ἰσχύ οἱ ὄρκοι οἱ κακῶς παγέντες καὶ κατηναγκασμένοι = οἱ κα-
κῶς συνομολογημένοι καὶ μέ τὴ βία ἐπιβεβλημένοι ὄρκοι. τάμά· μέ πολλή
ἐμφαση στὴν ἀρχὴ τοῦ στίχου· σκόπιμη ἡ χρῆσι τοῦ πληθ. τάμά τέκνα· ὅ-
πως καὶ παρακάτω: παῖδας οὓς ἐγεινάμην, γιὰ νά τονιστεῖ τὸ μέγεθος τῆς
ἀδικίας. τὸ σὸν μὲν ἔσται παρὰ δίκην = τὸ δικό σου πρόβλημα θά τα-
κτοποιηθεῖ παρὰ τὸ δίκιο. τιμωρία = μέ τὴν τιμωρία κακίστης εὐνιδος
= τῆς ἐλεεινότητος γυναικας σου. ἐμὲ δὲ συντήξουσι νύκτες ἡμέραι τε ὅ,τι
γίνεται τὴ νύχτα ἢ τὴν ἡμέρα παριστάνεται ὅτι τὸ προκαλοῦν αὐτές. Πρὸς
τὴν ἔννοια πβ. τὸ 'Ομηρ. νύκτας τε καὶ ἡμέρας δάκρυ χέουσα. ἄνομα
κού δίκαια δρῶντα παῖδας οὓς ἐγεινάμην = πού φέρομαι παράνομα κι
ἄδικα στὰ παιδιά πού γέννησα. σοι· ἀντικ. τοῦ λέλεκται. ῥάδια = εὐκολο-
νότητα, ἀπλά. σύ· σέ ἀντίθεση μέ τὸ ἐγώ. τᾶμ' = τὰ ἐμά. τίθημι καλῶς
= τακτοποιῶ· οἱ στίχοι 400 καὶ 401 ἀποτελοῦν τὸν ἐπίλογο στό λόγο τοῦ
'Αγαμέμνονα. οἶδ' αὖ (μῦθοι) (εἰσὶ) διάφοροι τῶν πάρος λελεγμέ-
νων, καλῶς δ' ἔχουσι = αὐτὰ ἐδῶ πάλι, ὅσα τώρα εἰπώθηκαν, εἶναι δια-
φορετικά ἀπὸ τὰ πρὶν εἰπωμένα, ὅμως εἶναι καλά, γιατί ὑποστηρίζουν τό:
φείδεσθαι τέκνων = νά πονεῖ κανεὶς γιὰ τὰ παιδιά του. 'Ο Χορός, ἂν καὶ

οὐδέτερος, ὁμολογεῖ πῶς εἶναι ὥραϊο νά πονάει κανεῖς γιά τά παιδιά του κι ἔτσι δίνει τό δίκιο στὸν Ἀγαμ. ἄρα μέ παρατατικό (κεκτῆμην) σημαίνει ὅτι μιὰ ἀλήθεια ὥς αὐτὴ τῇ στιγμῇ ἀφανέρωτη γίνεται τώρα γνωστῇ. (**κέκτησαι φίλους**), **εἰ μὴ θέλεις ἀπολλύναι τοὺς φίλους** = τοὺς φίλους πού ἔχεις τώρα. **ποῦ δὲ δείξεις μοι πατρὸς ἐκ ταύτου γεγῶς;** ποῦ (ἄλλου παρὰ στήν προκείμενη περίπτωση) θά δείξεις ὅτι γεννήθηκες ἀπό τὸν ἴδιο πατέρα, ὅτι εἶσαι ἀδερφός μου; **συνσωφρονῶ σοι** = συμμερίζομαι τὴ φρονιμάδα σου. **συννοσῶ σοι** = συμμερίζομαι τὴν ἀρρώστεια σου (τίς μωρίες σου). Τό **νοσεῖν** μεταφορικά. Σύγκρινε μέ τό στίχο τὰ λεγόμενα στῇ Σοφοκλείᾳ Ἀντιγόνη 253 **οὗτοι συνέχθην ἀλλὰ συμφιλεῖν ἔφυν. ἐς κοινὸν τοῖς φίλοισιν ἀλγῶ** = ἀπό κοινου μέ τοὺς φίλους ἀλγῶ = συμμερίζομαι τὸν πόνο τῶν φίλων. Αὐτό κατὰ τὴν ἀρχή: **κοινὰ τὰ τῶν φίλων. εὐδρῶν παρακάλει μ', ἀλλὰ μὴ λυπῶν ἐμέ** = νά ζητᾷς τὴ βοήθειά μου, ὅταν πρόκειται νά μοῦ κάμεις καλὸ κι ὄχι ὅταν πρόκειται νά μέ στενοχωρήσεις. **οὐκ ἄρα δοκεῖ σοι** = δέν εἶσαι λοιπὸν ἀποφασισμένος **τάδε πονεῖν σὺν Ἑλλάδι;** = νά κάμεις αὐτὴ τὴ θυσία μαζί μέ ὅσες κάνει ὅλη ἡ Ἑλλάδα; **Ἑλλάς σὺν σοὶ νοσεῖ** = ἡ Ἑλλάδα ἀνοηταίνει ὅπως καὶ σύ **κατὰ θεὸν τινα** = ἀπό ὀργῇ κάποιου θεοῦ. Στά τέλη τοῦ Πελοποννησιακοῦ πολέμου οἱ Ἕλληνες κολάκευαν τὸ βασιλιά τῆς Περσίας γιὰ λίγα χρήματα, ὅμως αὐτὸ ἦταν καταστροφὴ γιὰ τὴν πατρίδα τους. Ἵσως σ' αὐτό κάνει ὑπαινιγμὸ ὁ φιλόπατρις ποιητής· **τό δὲ τοῦ στίχου 411 ἔχει** τούτῃ τὴν ἔννοια: αὐτὸ πού λές (στ. 410 **πονεῖν σὺν Ἑλλάδι**), Μενέλαε, θά τό ἔκανα εὐχαρίστως σέ κάθε ἄλλη περίστασι· ἀλλὰ τώρα δέν τό κάνω, γιατί ἡ Ἑλλάδα ἀνοηταίνει. **σκήπτρῳ νυν αὖχει** = καμάρωνε λοιπὸν γιὰ τό σκήπτρο, τό ἀρχηγιλίκι σου. **σὸν κασίγνητον προδοῦς** = μετὰ τὴν προδοσίᾳ τοῦ ἀδελφοῦ σου. **εἰμι ἐπ' ἄλλας μηχανάς τινας** = θά καταφύγω σέ κάποια ἄλλα μέσα φίλους τ' ἐπ' ἄλλους (**εἰμι**) = καί θά γυρέψω ἄλλους φίλους.

ζ') 414 - 434

Ὁ Μενέλαος σταματᾷ στῇ μέσῃ τοῦ στίχου 414, γιατί μπαίνει ξαφνικά ὁ ἀγγελιοφόρος, πού, καθὼς ἔρχεται ἀπὸ τὰ χωράφια, μπαίνει ἀπὸ τὴν ἀριστερὴν πάροδο. ὦ **Πανελλήνων ἄναξ Ἀγάμεμνον**· ἡ μεγαλόπρεπη προσφώνηση εἶναι σύμφωνη μέ τὴ χαρούμενη εἰδηση πού φέρνει. **ὁμαρτεῖ**

ἀπό τό ἐπίρρημα ὁμαρτῇ (ὁμοῦ - ἀραρίσκω) = συγχρόνως, σύγχαιρα. ὁ-
μαρτεῖ = συνοδεύει. **Κλυταιμῆστρας δέμας**· περιφρ. = Κλυταιμῆστρα.
Σπουδαιότατο στοιχείο τῆς προσωπικότητας θεωροῦσαν οἱ ἀρχαῖοι Ἑλληνες
τό προσιτό στήν ἀφή καί στήν ὄραση σώμα. ὥστ' ἂν τερφοθείης ἰδών·
τραγική εἰρωνεία· ἀντίφαση ἀνάμεσα στά λόγια καί τήν πραγματικότητα.
ὦν· αἰτιολ. μετοχή. **ἔκδημος** = ὁ ἔξω τῆς χώρας, αὐτός πού λείπει· δω-
μάτων **ἔκδημος**· κατάχρηση· κυριολ. **ἔκδημος χθονός**. Καί σέ μᾶς· νοι-
κοκύρης τοῦ χωραφιοῦ. ὥς = **ἐπειδὴ μακράν (ὁδόν) ἔτεινον** = διέτρε-
χα βιαστικά μακρὺ δρόμο. **εὐρυτος κρήνη** = καλλιρροη πηγῇ. **ἀναφύχω** =
δροσίζω. **βάσιν** = τά πόδια· ὁ ἐν. ἀντί τοῦ πληθ. ἀπό ποιητική συνήθεια.
θηλύπους = θῆλυς, θηλυκός. **θηλύπουν βάσιν** = τά γυναικεῖα ποδάρια
τους. **πῶλοι 220. καθεῖμεν**· ἄορ. τοῦ **καθήμι** = ἐῶ κατελθεῖν = | κατε-
βάζω, ἀπολύω. **χλόη λειμώνων** = χλοερὰ λιβάδια. ὥς βορᾶς γευσαῖατο
(γεύσαιντο) = γιά νά γευτοῦν τροφή. **ἐγὼ δὲ πρόδρομος ἦκω**· τό πρό-
δρομος κατηγορ. = πρωτοπόρος. **σῆς παρασκευῆς χάριν** = γιά νά ἐτοι-
μασεῖς. Ὁ ἀγγελιοφόρος δικαιολογεῖ τόν ἐρχομό του· **σῆς παρασκευῆς**·
διπλοσήμεντο· ὁ ἀγγελιαφόρος φαντάζεται τίς προετοιμασίες τοῦ γάμου, ὁ
θεατής - πού ξέρει - τίς προετοιμασίες τῆς θυσίας. **πέπυσται**· τοῦ **πυνθάνο-
μαι** = πληροφοροῦμαι, μαθαίνω. **ταχεῖα γάρ διῆξε φήμη**· πρόταση πα-
ρενθετική· **διῆξε** (διάσσω) = πέρασε γοργῇ. **πᾶς ὁμιλος** = ὅλο τό πλη-
θος τοῦ στρατοῦ. **δρόμω** = τροχάδην, τρέχοντας. **ἐς θέαν**· ἐπεξηγεῖται μέ
τό· **ὅπως ἴδωσιν** (στρατός - ἴδωσιν· στρατός· περιληπτικό). **οἱ δ' εὐδαί-
μονες κλεινοὶ καὶ περίβλεπτοί (εἰσιν) ἐν πᾶσι βροτοῖς. οἱ εὐδαίμονες**
= οἱ εὐτυχισμένοι. **ἐν πᾶσι βροτοῖς** = στά μάτια ὅλου τοῦ κόσμου· τραγ.
εἰρωνεία· τήν ἴδια σκέψη διατύπωσε καί ὁ πρεσβ. 20. **ὕμεναιός τις** = κά-
ποιος γάμος. **ἦ τί πράσσειται; ἦ τί γίνεται, τί μαγειρεύεται; τῶν δ' ἂν ἡ-
κουσας τάδε**· σάν νά εἶχε προηγηθεῖ τῶν μὲν = ἀπό ἄλλους πάλι θ' ἄκου-
γες τοῦτα. **προτελίζουσι νεάνιδα Ἀρτέμιδι** = πρὶν ἀπὸ τό γάμο φέρνουν
τῇ μνηστῇ ἐμπρός στό βωμό τῆς Ἀρτεμῆς, ἀφιερώνουν στήν Ἀρτεμη (ὅ-
πως γινόταν τήν παραμονή τοῦ γάμου). **προτελίζουσι**· ἔχει διπλὴ σημα-
σία· ὁ μυημένος θεατής τό καταλαβαίνει· κάνουν καθαρμό στό θύμα πρὶν
ἀπ' τῇ θυσία. **τίς νιν ἄξεται** = ποῖός θά τήν πάρει γυναῖκα του; δίστημο τό
ἄξεται· σημαίνει ἐπίσης· θά τήν ὀδηγήσει στό βωμό. **ἄνασσα Αὐλίδος** =
πολιοῦχος, προστάτισσα τῆς Αὐλίδας.

ζ') 435 - 459

εἶα = ἐμπρός· τόν παρακινεῖ νά βιαστεῖ. **ἐξάρχομαι κανᾶ** = κάνω ἀρχή ἀπό τά κανίσκια, ἐτοιμάζω τή γαμήλια τελετή. Κί' αὐτό διπλοσήμαντο· σημαίνει καί: παίρνω προκαταρκτικά, πρίν ἀπό τή θυσία, κριθαράλευρο ἀπό τά κάνιστρα καί πασπαλίζω τό κεφάλι τοῦ θύματος. **τάπι τοισίδε** = **τά ἐπί τοισίδε** = τ' ἀπαραίτητα γιά τήν τελετή αὐτή. **στεφανουῦσθε**· πρὸς τόν Ἀγ. καί τό Μεν. **τό κρᾶτα** = τό κεφάλι = βάζετε στεφάνια στό κεφάλι· ἀλλά καί στίς θυσίες τόσο τό θύμα ὅσοι καί οἱ παρόντες στεφανώνονταν· ἀπό αὐτό καί ἡ διπλή σημασία τοῦ **στεφανουῦσθε**. **ὕμναιον εὐτρεπίζω** = φροντίζω γιά τό γαμήλιο γλέντι. **λωτός** = αὐλός ἀπό λωτό (ἀπό αὐτόν ἔφτιαχναν αὐλούς), αὐλός, σουραύλι. **λωτοῦ**· μετωνυμία. **βοάσθω** = ἄς βουίζει, ἄς τό λαλάει· **βοάσθω**· προσωποποιία. **τόδε φῶς ἦκει μακάριον τῇ παρθένῳ** = ἡ σημερινή μέρα ἦρθε φέρνοντας χαρές στήν κόρη· τραγική εἰρωνεία. **φῶς** = τά δαδιά τοῦ γάμου καί ἡ φωτιά τοῦ βωμοῦ. **ἐπήνεσα**· λέει ὁ Ἀγ. στόν ἀγγελιοφόρο μέ τόνο ψυχρό. **ἐπήνεσα** = ἐπαινῶ, καλά, καλά (σέ ἄκουσα) **ἰούσης τῆς τύχης** = ὅπως τραβᾷ ἡ τύχη. **ἔσται καλῶς** = θά πᾶν καλά. Ὁ ἀγγελιοφόρος μπαίνει στή σκηνή. **τί φῶ δύστηνος; ἄρξωμαι πόθεν;** οἱ ὑποτακτ. ἀπορηματικές· οἱ προτάσεις, σύντομες, ἀσύνδετες, ἐρωτηματικές, δείχνουν τήν ἔσχατη ἀπόγνωση τοῦ Ἀγαμ., τό ἴδιο κι ἡ ἐπιφώνηση: **εἰς οἱ ἀνάγκης ζεύγματ' ἐμπεπτώκαμεν** = σέ τί παγίδα τῆς σκληρῆς ἀνάγκης (μοίρας) ἔχω πέσει μέσα· **ἀνάγκης ζεύγματα**· ἡ μεταφορά ἀπό τά δίχτυα. **ὑπῆλθε**· τοῦ ὑπέρχομαι = ἔστησε παγίδα. **δαίμων** = ἕνας κακός δαίμονας. **τῶν σοφισμάτων** = ἀπό τά τεχνάσματα γιά νά μή θυσιάσω τήν κόρη. **ἡ δυσγένεια** = ἡ ταπεινή καταγωγή. **ὡς ἔχει τι χρήσιμον** = πόσο πολύ χρήσιμη εἶναι. **ῥαδίως αὐτοῖς ἔχει** = εὐκολο εἶναι σ' αὐτούς (τοὺς δυσγενεῖς). **ἅπαντα** = ὅ,τι θέλουν. **ὁ γενναῖος φύσιν** = ὁ μή δυσγενής, ὁ εὐγενής. **ἄνολβα ταῦτά (ἐστί)** = αὐτά εἶναι ἀσυμβίβαστα μέ τήν εὐτυχία του, μέ τό μεγαλεῖο του. **τόν ὄγκον ἔχομεν τῷ τ' ὄχλῳ δουλεύομεν**· ἀντιθετική ἡ σχέση τῶν προτάσεων. **ὄγκος** = τό ὕψος τῆς θέσεως, τά μεγαλεῖα. **προστάτης τοῦ βίου**· στίς σχέψεις μας κυριαρχεῖ τό μεγάλο ἄξίωμα: στή ζωή μας ἀποβλέπουμε προπαντός στά μεγαλεῖα. **γάρ** = π.χ. **δακρῦσαι**· σπουδαῖοι ἥρωες στόν Ὅμηρο κλαῖνε. **εἰεν** = ἔστω· ἄς δεχτοῦμε ὅτι ἀνοίγω τό στόμα καί μιλῶ. **ποῖον ὄμμα συμβαλῶ** (ὄμματι δάμαρτος); = πῶς θά τήν ἀντικρίσω; οἱ ἐπίβουλοι καί οἱ δόλιοι ἀ-

ποφεύγουν τό βλέμμα τοῦ θύματός τους, γιά νά μήν προδοθοῦν. **συμβάλλειν ὄμμα**· κατά τό **συμβάλλειν λόγους, δεξιᾶς**. οἱ μικρές προτάσεις, οἱ ἐρωτήσεις, τά ἀσύνδετα φανερώνουν ἀμηχανία. **ἐπὶ κακοῖς ἅ μοι πάρα** (= πάρεστι) = κοντά στίς συμφορές πού ἔχω· δέ μοῦ ἔφταναν τά βάσανα πού ἔχω, ἦρθε κι αὐτή ἀπρόσκλητη. **εἰκότως ἅμ' ἔσπετο** = καλὰ ἔκαμε καί ἀκολούθησε μαζί. **νυμφεύσουσα** (αὐτήν) - **δώσουσα** (Ἀχιλλεῖ). **τά φίλτατα** = ἡ λατρευτή θυγατέρα. **ἴνα** = ὅπου. **ἡμᾶς**· πληθ. τῆς μεγαλειότητος.

η') 460 - 484

τὴν δ' αὖ τάλαιναν παρθένον ὡς ὥκτισα· ὁ ἄορ. ἀντί γιά τόν ἐνεστ. οἰκτιζῶ = συμπονῶ, νιώθω συμπάθεια. **τὴν παρθένον** εἶναι τό ἀντικείμενο. **ὡς ὥκτισα**· ἀναφώνηση. **τί παρθένον**· τί κάθομαι καί μιλῶ γιά κόρη· ἡ πρόταση παρενθετική· ὁ τάφος θά εἶναι τό νυφικό τῆς κρεβάτι καί μνηστήρας τῆς ὁ Ἄδης, ὅχι ὁ Ἀχιλλέας - ὅπως λέγεται σέ πολλά δημοτικά τραγούδια καί μοιρολόγια. **νιν' ὑποκ. τοῦ ἰκετεύουσιν· γήμειας**· εὐκτική πού φανερώνει κατάρρα. **χῶστις** (= καί ὅστις) **ἐστί σοι φίλος** = καί οἱ φίλοι σου. **παρῶν ἐγγὺς πλεονασμός. ἀναβοῶ** = φωνάζω δυνατά. **εὐσύνετ' (α) ἀσυνέτως**· ρητορική ἀντίθεση. **εὐσύνετα** = εὐκολονόητα, πού τά νιώθει ἡ καρδιά μου· **ἀσυνέτως** = ἀσυνείδητα, ἀσυναίσθητα. **ἔτι γάρ**· ὁ γάρ αἰτιολογεῖ τό **ἀσυνέτως**. **αἰαῖ... τάδε**· ἡ σειρά· ὡς μ' ἀπώλεσεν ὁ Πριάμου Πάρις γήμεας τὸν Ἑλένης γάμον, ὅς μ' εἵργασται τάδε· **ἐργάζομαί τινά τι** = προξενῶ, κάνω σέ κάποιον κάτι. Ὁ ἀγγελιοφόρος νομίζει ὅτι μέ τὴν εἶδηση πού φέρνει θά δώσει χαρά κι εὐτυχία στόν Ἀγαμέμνονα καί ὅμως δίνει τ' ἀντίθετα· αὐτό λέγεται **περιπέτεια**, πού κατά τὸν Ἀριστοτέλη εἶναι ἡ εἰς τὸ ἐναντίον τῶν **πραττομένων μεταβολή** καί προκαλεῖ εἴτε εὐτυχία, εἴτε, ὅπως ἐδῶ, δυστυχία. **κάγῳ** ὅπως καί ὁ Ἀγαμέμνονας. **κατοικτίρω** = νιώθω βαθιά (κατὰ - οἰκτίρω) συμπάθεια. **ὡς** = ὅσο, ὅπως. **ὑπὲρ συμφορᾶς**· αἴτιο. **τυράννων** = τῆς βασιλικῆς οἰκογένειας. **καταστένω** = χύνω δάκρυα (πικρά). Ὁ Μενέλαος λέει· **δός μοι δεξιᾶς τῆς σῆς θιγεῖν**, ζητεῖ δηλ. τό χέρι τοῦ ἀδελφοῦ τοῦ Ἀγαμ. γιά συμφιλίωση κι ἐπικύρωση τοῦ ὅρκου πού θ' ἀκολουθήσει. **σὸν τὸ κράτος** = σύ νίκησες (γιὰτί ἦρθε ἡ κόρη, ὅπως ἤθελες, καί θά γίνει ἡ θυσία). **ἄθλιος** = δυστυχισμένος. **κατόμνυμι Πέλοπα** = ὀρκίζομαι στήν ψυχή τοῦ Πέλοπα. ὅς

πατήρ τούμου πατρός τοῦ σου τ' ἐκλήθη = πού πατέρας τοῦ πατέρα μου
καί δικού σου πατέρα στάθηκε· ὁ πλοῦτος στήν ἔκφραση γιά μεγαλύτερη ἀ-
πόδειξη τῆς εὐλικρίνειας. Πέλοπα - 'Ατρία τε· Πέλοπας, γιός τοῦ Ταντά-
λου, βασιλιά τῆς Φρυγίας· ἀφοῦ ἔγινε πρῶτα βασιλιάς στήν Πισάτιδα τῆς
'Ηλείας, κατάρχησε λίγο λίγο ὁλόκληρη τή χερσόνησο πού ὀνομάστηκε ἀπό
αὐτόν Πελοπόννησος· αὐτοῦ γιός ὑπῆρξε ὁ 'Ατρέας καί τοῦ 'Ατρία γιοί οἱ
'Ατρείδες 'Αγαμέμνονας καί Μενέλαος. τάπο καρδίας = τὰ ἀπό καρδίας
= ὅ, τι ἔχει μέσα ἡ καρδιά μου, ὅ, τι ἔχω μέσα μου. σαφῶς = μέ εὐλικρί-
νεια. καί μὴ (ἐρεῖν) μηδέν ἐπίτηδες = τίποτε ἐπιτηδευμένο, φευτικό.
ἀλλ' ὅσον φρονῶ = ἀλλὰ τάπο καρδίας. ὅσσε = τὰ μάτια. καὐτός =
καί ἐγὼ αὐτὸς ἀνατρήκα σοι (δάκρυ) πάλιν = ἔχυσα κι ἐγὼ δάκρυα
συμπονώντας σε (= σοι). ἐξαφίσταμαί τινος = ἀπομακρύνομαι ἀπό κά-
τι, παρατῶ, ἀνακαλῶ. οὐκ ἐς σέ δεινός = χωρὶς νά 'χω πάθος μαζί σου.
οὐπερ = ἐκεῖ πού. εἰ = εἰσαι. ἀνθελίσθαι τούμον = νά προτιμήσεις τό
δικό μου (συμφέρον) ἀντί γιὰ τό δικό σου. οὐκ ἔνδικον = ἄδικο. τάμὰ
ἡδέως ἔχειν = ἐμὲ ἡδεσθαι, χαίρειν. ὀρῶ φάος· γραφικὴ περίφραση τοῦ
ζῶ.

θ') 485 - 521

τί βούλομαι γάρ; = γιατί τί θά κερδίσω, ἀλήθεια τί θά κερδίσω· γάρ-
μοι = σύζυγος. ἰμείρομαι = ἐπιθυμῶ. ἦκιστα ἐχρῆν (ἀπολέσαι) = κα-
θόλου δέν ἔπρεπε (νά χάσω). τὸ κακόν (τὴν 'Ελένην) ἀντί τάγαθοῦ
(τοῦ ἀδελφοῦ) . νέος = ἐπιπόλαιος. ἦ = ἦν, ἦμουν. πρὶν ἐγγύθεν σκο-
πῶν τὰ πράγματα ἐσεῖδον = ἐωςότου ἐξετάζοντας τὰ πράγματα ἀπό κον-
τά εἶδα καλὰ. οἶον ἦν κτείνειν τέκνα = τί σημαίνει τό νά σκοτώνει κανεῖς
τά παιδιὰ του· ἦν· ὁ παρ. ἀντί τοῦ ἐνεστ. ἐστί, γιατί ἐκεῖνος πού μιλάει
ἔχει στό νοῦ τόν καιρό τῆς πρώτης παρατηρήσεως. ἄλλως τε = κι ἐξάλλου.
ἔλεος ἐσῆλθέ μ' (οἱ) = λυπήθηκα. ἐννοοῦμαι = λαβαίνω ὑπόψη, λογα-
ριάζω. ἦ = γιατί αὐτή· αἰτιολ. τοῦ ἔλεος ἐσῆλθέ μοι. ἔκατι = ἔνεκα, ἐ-
ξαιτίας. μέτα = μέτεστι· ἀναστροφή τῆς προθέσεως καί μετατύπωση ὅπως
πάρα = πάρεστιν. τί δ' 'Ελένης ... μέτα; καί τί σχέση ἔχει ἡ δική σου
κόρη μέ τὴν 'Ελένη; ἴτω στρατεία διαλυθεῖς' ἐξ Αὐλίδος· ἔντονα ἀξιῶ-
νει τὴ διάλυση τῆς ἐκστρατείας πού εἶναι ἡ αἰτία τῶν κακῶν καί τῆς τραγι-
κῆς θέσεως τοῦ 'Αγαμ.· ἄς διαλυθεῖ καί ἄς πάει κατὰ διαβόλου ἡ στρατεία

= ἡ στρατιά, τό στράτευμα. **τέγγω** = βρέχω. **παρακαλῶ** = παρακινῶ, παρασύρω. **εἰ μέτεστί μοί τι θεσφάτων κόρης σῆς** = ἂν ἔχω δικαίωμα σχετικά μέ τίς μαντεῖες γιά τήν κόρη σου. **μή μοι μετέστω** = ἄς μήν τό ἔχω, δέ θέλω νά τό ἔχω. **σοὶ νέμω τούμὸν μέρος** = σοῦ παραχωρῶ τά δικαιώματά μου. **ἀλλ'** = ἀλλά (θά μοῦ πείτε...) **ἐς μεταβολάς ἤλθον** = ἔκαμα μεταβολή, ἄλλαξα. **ἀπὸ δεινῶν λόγων** = ὕστερα ἀπὸ τά φοβερά καί τρομερά πού ἔλεγα. Ὁ Μενέλαος αἰσθάνεται τήν ἀνάγκη νά δικαιολογηθεῖ πού ἄλλαξε διαθέσεις· ἀπαντώντας στήν πιθανή ἔνσταση λέει: **εἰκὸς πέπονθα** = φυσικό εἶναι τό πάθημά μου· καί ἐπεξηγεῖ: **τόν ὁμόθεν πεφυκότα** (τόν ἀδερφό μου). **στέργων μετέπεσον** = ἀπὸ ἀγάπη στόν ἀδερφό μου ἄλλαξα γνώμη· τό **μεταπίπτω** εἶναι παθ. τοῦ **μεταβάλλω**. **ἀνδρός... τοιοῖδε**. ἡ σειρά: **τρόποι τοιοῖδε οὐ κακοῦ ἀνδρός** (εἰσιν ἴδιον) = μιά τέτοια συμπεριφορά σάν τή δική μου δέ δείχνει ἀνόητο ἄνθρωπο. **χρῆσθαι τοῖς βελτίστοις αἰέ'** ἐπεξηγήση στό **τρόποι τοιοῖδε**· δηλ. νά μεταχειρίζομαι κάθε φορά τά πιό καλά, νά κάνω τό σωστό· ὁ φρόνιμος ἄνθρωπος γελιέται, ἀλλά μόλις ἀναγνωρίζει τήν πλάνη του εἶναι ἔτοιμος νά τήν παραδεχτεῖ καί ν' ἀλλάξει ἰδέες προσπαθώντας κάθε φορά ν' ἀκολουθεῖ τίς ὑπαγορεύσεις τῆς λογικῆς. Σημείωσε τήν ἀλλαγὴ πού συντελέστηκε στό χαρακτήρα τοῦ Μενελάου· ἐνῶ στήν ἀρχὴ ὑποστήριζε μ' ἐπιμονή τή θυσία γιά χάρη τῆς Ἑλλάδας (370), τώρα εἶναι ἀντίθετος σ' αὐτὴ συμπονώντας σάν ἄνθρωπος τόν ἀδερφό του· αὐτό λέγεται **ἀνωμαλία ἥθους**· τέτοια θά δοῦμε καί στόν Ἀγαμέμνονα. τέτοια βλέπουμε καί στήν Ἀντιγόνη καί τήν Ἰσμήνη στήν Ἀντιγόνη τοῦ Σοφοκλή. **γενναῖα** = εὐγενή, ἱπποτικά, πρεπούμενα. **προγόνους οὐ καταισχύνεις σέθεν**· ὅπως τό ὁμηρικό Ζ 209 **μηδὲ γένος πατέρων αἰσχυνέμεν**. **αἰνῶ** = ἐπαινῶ, εὐγε. **παρὰ γνώμην ἐμήν** = ἀντίθετα μέ τίς προσδοκίες μου· δέν περίμενε τέτοια στάση ὕστερα ἀπὸ τά πικρότατα λόγια τοῦ Μενελάου (320 κ.έ.). **ὑπέθηκας** = στήριξες· ἡ μεταφορά ἀπὸ τά θεμέλια. **ὀρθῶς** = σέ σωστές βάσεις. **πλεονεξία δωμάτων** = πλεονεξία στήν κληρονομιά· κάθε ἀδελφός θέλει νά πάρει τά πιό πολλά ἀπὸ τήν πατρική περιουσία καί ἀπὸ αὐτό ἡ ἀναταραχὴ στίς σχέσεις τῶν ἀδερφῶν. **ἀπέπτυσα** = σιχαίνομαι. **τοιάνδε συγγένειαν ἀλλήλαιν πικρὰν** = τέτοια συγγένεια πού ποτίζει φαρμάκια τ' ἀδέρφια· καί σήμερα λέμε: ἀγρευτὴ νά 'ναι τέτοια συγγένεια. **ἀλλ'** (ἀλλά ἡ καλὴ σου διάθεση δέ μᾶς ὠφελεῖ), **ἤκομεν γὰρ εἰς ἀναγκαίας τύχας** = γιὰτί ἔχουμε φτάσει στὴ σκληρὴ ἀνάγκη. **θυγατρὸς αἵματηρὸν ἐκπᾶξαι** (= ἐπιτελεῖσαι) **φόνον**· ἐπεξήγηση στό **ἀναγκαίας τύχας**. Ἀπὸ τό στίχο τοῦτο ἀρχίζει νά φανερώ-

νεται ή ἀλλαγὴ στίς διαθέσεις τοῦ Ἀγαμ. γιά τό ἀναπόδραστο τῆς θυσίας.
 τήν γε στήν = πάνω στήν ὁποία σύ μόνο ἔχεις δικαιώματα. σύλλογος =
 τό σύνολο. νιν = αὐτή, τήν κόρη σου. ἀποστείλῃς πάλιν = στείλεις πίσω.
 Ἄργος = οἱ Μυκῆνες. λάθοιμ' ἄν τοῦτο = εἶναι πιθανό νά διαφύγω τήν
 προσοχή τοῦ στρατοῦ κάνοντας αὐτό (στέλνοντας πίσω τήν κόρη). ἐκείνο·
 ἡ ἐπεξηγήσή του στό στίχο 518. ταρβῶ = τρέμω. Κάλχας· στήν ἀρχή
 τοῦ στίχου μέ ἔμφαση. οὐκ = οὐκ ἔρεῖ. θάνῃ· τό ρῆμα νά λογαριαστεῖ γιά
 παθητικό· τότε τί θά σημαίνει; εὐμαρές = εὐκολο. τό μαντικόν πᾶν
 σπέρμα φιλότιμον κακόν = ὅλη ἡ σπορά τῶν μάντεων εἶναι συμφορά (=
 κακόν) κι εἶναι ὅλοι τους φιλόδοξοι. κούδεν γ' ἄχρηστον οὐδέ χρήσιμον
 παρόν· (τό σπέρμα τῶν μάντεων) παρόν (ὑποθ. μετοχή) οὐδέν ἄχρη-
 στον οὐδέ χρήσιμον = ἡ παρουσία τους δέν εἶναι οὔτε ἄχρηστη οὔτε χρή-
 σιμη.

ε') 522-542

οὔμ = ὃ ἐμέ ἐσέρχεται (57). ὃν σύ μή φράξεις, πῶς ὑπολάβοιμ'
 ἄν λόγον = πῶς μπορῶ νά φαντασῶ κάτι, ὅταν ἐσύ δέν τό λές; τό Σισύ-
 φειον σπέρμα = τοῦ Σισύφου ἡ σπορά, συνεχδοχή μέ περιφρονητικό τόνο·
 τόν περιφρονεῖ, ἀλλά συνάμα καί τονίζει τί ἐπικίνδυνος εἶναι αὐτός ὁ Σισυ-
 φόσπορος μέ τά δολερά μέσα πού χρησιμοποιεῖ. οὐκ ἔστ' Ὀδυσσεύς ὃ τι
 σέ κάμει πημανεῖ = οὐκ ἔστι (τι) ὅτι = εἰς οὐδέν, σέ τίποτα. πημαίνω
 (πῆμα = πάθημα) = βλάπτω. πικίλος πέφυκε = εἶναι φύση ἀλλοπρόσαλ-
 λη· εἶναι Πρωτέας πού ἀλλάζει μορφές. τοῦ τ' ὄχλου μέτα (ἐστὶ) = καί
 πάντα πάει μέ τό λαό, εἶναι δημαγωγός. μὲν = μὴν = βέβαια. φιλοτιμίᾳ
 ἐνέχεται = εἶναι ἔνοχος φιλοτιμίας, πάσχει ἀπό φιλοδοξία. δεινῶ κακῶ·
 κακῶ οὐσ., δεινῶ ἐπιθ., παράθεση στό φιλοτιμίᾳ. δοκεῖς = νομίζεις.
 στάντ (α) ἐν Ἀργείοις μέσοις λέξειν = ὅτι θά σταθεῖ στό μέσο τῶν
 Ἀργείων καί θ' ἀνακοινώσῃ. ἃ Κ. θέσφατ' ἐξηγήσατο = τή μαντεία πού
 ὁ Κ. ἔδωσε ἐξηγώντας τή θέληση τῶν θεῶν. κάμει = καί ἐμέ· πρόληψη.
 ὡς ὑπέστην ἐγώ..... εἰδ. πρόταση ἀπό τό ἀπαρ. λέξειν. ὑπέστην ἐγώ
 θύσειν θῦμα Ἀρτέμιδι κατὰ ψεύδομαι; ἡ σύνταξη κανονικότερα θά ἦταν:
 καί ἐγώ ὑποστάς θύσειν Ἀρτέμιδι θῦμα ὅμως ψεύδομαι; ὑφίσταμαι
 = ὑπόσχομαι. οἷς = τοῦτοις οὖν τοῖς λόγοις. ξυναρπάσας· λέμε κι ἐμεῖς
 συναρπάξω μέ τήν ἔννοια ἐνθουσιάζω ξεσηκώνω. σέ καῖμ'....κελεύσει· ἡ
 σειρά = κελεύσει Ἀργείους, ἀποκτείναντας σέ καί ἐμέ, σφάζει κό-

ρην. συναρπάσουσί (με) αὐτοῖς *τείχεσιν* = θά μέ περιαρπάξουν μέ τά ἴδια τά τείχη. *κατασκάπτω* = δέν ἀφήνω λιθάρι πάνω στό λιθάρι. *ὥς ἡπόρημαι πρὸς θεῶν τὰ νῦν τάδε* = σέ πόσο στενόχωρη θέση μ' ἔχουν φέρεῖ οἱ θεοί μ' αὐτά ἐδῶ τώρα. *πρὸς θεῶν*· ποιητ. αἴτιο στό *ἡπόρημαι*. Ὁ Ἀγαμ. πανικοβάλλεται καί μεγαλοποιεῖ τοὺς κινδύνους· ὁ ἴδιος περιγράφοντας τόν ἑαυτό του παρουσιάζεται σέ μᾶς ἀξιοθρήνητος. *μοι·* δοτ. χαρ. = παρακαλῶ. *φύλαξον* = πρόσεξε., *ἔν* = ἓνα πράγμα, πού τό ἐπεξηγεῖ μέ τό ὅπως *ἂν μὴ Κλυταιμῆστρα μάθῃ τάδε*· πλάγ. ἐρώτηση. *πρὶν ἂν προσθῶ Ἀἰδῇ παῖδ' ἐμήν* = προτοῦ παραδώσω στόν Ἀδῇ τήν κόρη μου. ὥς τελ. *πράσσω κακῶς* = δυστυχῶ. *ὕμεῖς*· ἀπευθύνεται πρὸς τίς γυναῖκες τοῦ Χοροῦ συνιστώντας νά κρατήσουν κλειστό τό στόμα (*φυλάσσετε σιγήν*). Ὁ Χορός δέν ἀπομακρύνεται ἀπό τήν ὀρχήστρα στή διάρκεια τῆς παραστάσεως τῆς τραγωδίας καί ἀναγκαστικά μαθαίνει τά μυστικά τῶν προσώπων τοῦ ἔργου· γι' αὐτό καί αὐτά διατυπώνουν στό Χορό τήν ἀξίωση νά σωπαίνει.

Ὁ Μενέλαος *περὶν ἔμπρός, ἀπό τῆ δεξιᾶ πάροδο, καί ὁ Ἀγ. μπαίνει στή σκηνή.*

Οἱ ἀρχαιότερες τραγωδίες ἄρχιζαν ἀπό τήν Πάροδο, χωρίς πρόλογο. Καί ἀφοῦ ὁ Χορός τραγουδοῦσε τήν Πάροδο, ἔμπαινε κατόπι ὁ ἡθοποιός — τότε ἦταν ἓνας — καί συνομιλοῦσε μέ τόν Κορυφαῖο τοῦ Χοροῦ. Ἀπό τήν εἴσοδο αὐτῆ τοῦ ἡθοποιοῦ, πού ἀκολουθεῖ τήν εἴσοδο τοῦ Χοροῦ στήν ὀρχήστρα, καί τό μέρος τοῦ δράματος τό διαλογικό, πού ἀκολουθεῖ τήν Πάροδο, λέγεται *ἐπεῖσ ὁδῖον* (μέρος, δηλ., τό μέρος τό μετά τήν εἴσοδο). Ἐδῶ τό *ἀ'* ἐπεισόδιο περιέχεται στοὺς στίχους 303-542 καί ἀποτελεῖ τή β' Πράξιν τῆς τραγωδίας (ὁ πρόλογος εἶναι ἡ πρώτη). Σ' αὐτό ἐδῶ τό ἐπεισόδιο περιπλέκονται τά πράγματα· ἡ ἐπιστολή ἔπεσε στά χεῖρα τοῦ Μενελάου καί ἡ Ἰφιγ. μέ τή μητέρα της μαζί ἦρθε ἀπροσδόκητα· *φόνον καί ἔλεον* νιώθουμε στήν ψυχὴ μας γιὰ τόν ἄτυχο πατέρα καί τήν κόρη.

Πρωταρχικὴ αἰτία τοῦ κακοῦ εἶναι τοῦ Πάριος ὁ χωρίς μέτρο ἔρωτας. Σ' αὐτό ἀποβλέποντας ὁ Χορός ψάλλει στή συνέχεια ἓνα τραγούδι πού θά ἐρμηνεύσουμε καί πού λέγεται *στάσιμος*, γιατί ὁ Χορός τό τραγουδάει, ἀφοῦ ἔχει πάρει θέση (*στάσιν*) στήν ὀρχήστρα.

ΠΡΩΤΟ ΣΤΑΣΙΜΟ (543 - 605)

Στροφή (543 - 557)

μάκαρές (είσιν), οἱ μετέσχον θεοῦ μετρίας· ἡ ἀναφ. πρόταση ὑποκ. τοῦ **εἰσί.** θεοῦ ἀντικ. **μετρίως** κατηγ. **μετέσχον·** γνωμ. ἀόριστος. θεοῦ = τῆς Ἀφροδίτης. **μετέσχον τε λέκτρων Ἀφροδίτης μετὰ σωφροσύνας·** πρόταση πού ἐπεξηγεῖ τήν πρώτη. **σωφροσύνη** = ἐγκράτεια. **χρῶμαι γαλανεία** = ἔχω γαλήνη, εἶμαι ἀπαθής. **μαινομένων οἰστρων·** γεν. ἀντικ. στό **γαλανεία.** **μαινόμενοι οἰστροι** = παράφορο ἐρωτικό πάθος. ὅθι δὴ = ὅπου, ὅταν ἀκριβῶς. **δίδυμα τόξα χαρίτων** = δύο εἰδῶν ἐρωτικά βέλη. **ἐντείνεται** = τεντώνει κατὰ τὰ γούστα του **τὸ μὲν** = τὸ ἓνα **ἐπ' εὐαίωνι πότμῳ** = γιὰ μοίρα τυχερή, γιὰ ζωὴ εὐτυχισμένη, **τὸ δὲ** = τὸ ἄλλο **ἐπὶ συγχύσει βιοτᾶς** = γιὰ σύγχυση, γιὰ ἀνακάτωμα τῆς ζωῆς. **ἀπενέπω** = ἀπαγορεύω, ἀρνιέμαι τὴν εἴσοδο. **νιν** = αὐτόν, τὸν ἔρωτα μέ τὸ δεύτερο τόξο. **ἀμετέρων θαλάμων** = στό συζυγικό μας θάλαμο. **χάρις** = ἐρωτικό θέληματρο. **πόθοι** = ἔρωτας. **ῥῖσιος** = ἀγνός καί στά σωστά μέτρα, **πολλὰν δ' (Ἀφροδίτην) ἀποθείμαν (-ην)** = ἄμποτε ν' ἀποφύγω. Ἡ ἔννοια τῆς στροφῆς εἶναι: ὁ μετρημένος ἔρωτας εἶναι πρόξενος εὐτυχίας, ὁ χωρὶς μέτρο ὅμως καὶ ὄχι ἀγνός φέρνει ἀναταραχὴ στὴ ζωὴ τοῦ ἀνθρώπου· ὁ Χορός ἐπιδοκιμάζει τὸν πρῶτο· γιατί ἀποδοκιμάζει τὸ δεύτερο θὰ τὸ πεῖ κατόπιν.

Ἀντιστροφή (558 - 572)

φύσις = φυσική διάπλαση. **διάφοροι** κατηγ. **τρόποι** = χαρακτῆρες. **τὸ ὀρθῶς ἐσθλὸν** = ἡ πραγματικὴ ἀρετὴ (ἐστὶ) **σαφὲς αἶι** = πάντα τὴν ἀντιλαμβάνονται οἱ ἄνθρωποι. **τροφαι αἱ παιδευόμεναι** = ἡ ἐπιμελημένη ἀνατροφή, ἡ ἀγωγή **μέγα φέρουσα(ι)** = συντελεῖ, βοηθεῖ **εἰς τὰν ἀρετὰν** = στήν ἀπόκτηση τῆς ἀρετῆς, στή δημιουργία χρηστοῦ ἥθους. **τὸ αἰδεῖσθαι** = ὁ σεβασμός, τὸ ἠθικό συναίσθημα (ἐστὶ) **σοφία** = εἶναι σοφία, ὁδηγεῖ στήν ἐπίγνωση τοῦ ἀγαθοῦ. **τὰν τ' ἐξαλλάσσουσας ἔχει** (παρέχει) **χάριν** = ἡ σοφία, ἡ ἀγωγή πού δίνει ἡ παιδεία, προσφέρει τὸ ἐξαιρετικό χάρισμα· ποιό; **ἐσορᾶν τὸ δέον·** ἐπεξήγηση = νὰ βλέπουμε τὸ καθήκον μας. **ὑπὸ γνῶμας (-ης)** = κατανοώντας ὅτι εἶναι καθήκον, συνειδητά. **ἔνθα** = ὅπου, ὅταν, καὶ τότε **δόξα** = ἡ κοινὴ γνώμη **φέρει** = προσφέρει, χαρίζει **βιοτᾶ** = στή

ζωή μας **κλέος ἀγήρατον** = ἀγέραστη, ἀθάνατη δόξα. Ὁ Εὐριπίδης υποστηρίζει ὅτι ἡ ἀρετὴ εἶναι πράγμα διδακτό, ἀφοῦ εἶναι γνώση, καὶ ὅτι ἡ δύναμή της εἶναι διπλή : α') τὸ αἰδεῖσθαι, ἡ δημιουργία ἡθικοῦ συναισθήματος, β') ἡ ἀπόκτηση τῆς δυνάμεως τοῦ νὰ ξεχωρίζει κανεὶς τὸ κατῆκον, τὸ τί πρέπει νὰ κάνει· ὅταν πετύχει κανεὶς αὐτά, ἡ κοινὴ γνώμη δίνει στὴ ζωὴ μας αἰώνια δόξα. Ἀφοῦ ὁ Χορὸς ἐξέτασε τὴν ἀξία τῆς ἀρετῆς γενικὰ, ἔρχεται τώρα νὰ ἐξετάσει καὶ νὰ καθορίσει τὴ σκοπιμότητα τῆς ἀρετῆς γιὰ τὰ δύο φύλα. (ἐστὶ) **μέγα τι** (λιτότητα) = ἔχει μεγάλη σκοπιμότητα, εἶναι πολὺ χρήσιμο **θηρεύειν ἀρετὰν** = ἡ ἐπιδίωξη ἀρετῆς, ἡθους **γυναῖξί μὲν (γίγνομένην) κατὰ Κύπριν κρυπτὰν** = πού γιὰ τίς γυναῖκες εἶναι ἡ συζυγικὴ πίστη μέσα στὸν κλειστὸ χώρο τοῦ σπιτιοῦ, **ἐν ἀνδράσι δ' αὖ ἐνὼν** ὁ μυριοπληθὴς κόσμος αὔξει πόλιν **μείζω** (προλ.κατηγ.). **κόσμος** = τὸ πνεῦμα τῆς τάξεως, ἡ κοσμιότητα τοῦ χαρακτήρα **ἐνὼν** ὁ μυριοπληθὴς = ἂν ὑπάρχει στὴ μεγάλη πλειονοψηφία τῶν ἀνθρώπων, **αὔξει πόλιν μείζω** = ὁδηγεῖ στοῦ μεγαλειοῦ τῆς πόλεως. Ἡ ἔννοια: Ἡ ἀρετὴ γιὰ τίς γυναῖκες εἶναι ἡ συζυγικὴ πίστη· γιὰ τοὺς ἄντρες ἡ ἡθικὴ κοσμιότητα, τὸ πνεῦμα τῆς τάξεως.

Ἐπωδὸς (573 - 589)

ἔμολες = ἦρθες **ἦ τε** = ἀπὸ χει ὅπου. **σύ γε** = ναὶ σύ. ἐτράφης βουκόλος (κατηγ.) **παρὰ μόσχοις Ἰδαίαις ἀργενναῖς** συρίζων **βάρβαρα, πνέων καλάμοις μιμήματα Φρυγίων αὐλῶν Ὀλύμπου.** ἀργεννός = λευκός. **Ἰδαίος** = τῆς Ἰδῆς (βουνό τῆς Τροίας ΝΑ ἀπὸ τὸ Ἰλιον). **συρίζω βάρβαρα** = παίζω μέ τῇ σύριγγα βαρβαρικά κομμάτια. **πνέω καλάμοις** = παίζω μέ τὸ σουραῦλι. **μιμήματα Φρυγίων αὐλῶν Ὀλύμπου** = ὅπως ἔπαιζεν ὁ Ὀλυμπος μέ τοὺς Φρύγιους αὐλοῦς. **Βάρβαρα** ἔπαιξε ὁ Πάρης, ἀφοῦ ἦταν ἀπὸ τὴν Τροίαν· κατὰ τὸν Εὐριπίδην καὶ οἱ Τρῶες παριστάνονται **βάρβαροι** σύμφωνα μέ τὸ ἀξίωμα: πᾶς μὴ Ἕλλην **βάρβαρος Ὀλυμπος**· ἀρχαῖος περίφημος αὐλητὴς καὶ μουσικός, μαθητὴς τοῦ Φρύγα αὐλητῆ Μαρσύα, πού γδάρθηκε ἀπὸ τὸν Ἀπόλλωνα. Τὰ τραγοῦδια τοῦ Ὀλύμπου τὰ τονισμένα σέ αὐλὸ ἔπαιξε ὁ Πάρης μέ τῇ σύριγγα. **εὐθηλοὶ βόες** = ἀγελάδες μέ ωραίους μαστούς. **τρέφονται (ἐκεῖ) ὄθι** = ὅπου κρῖσις θεῶν **ἔμενέ σε ἄ σε πέμπει Ἑλλάδα** (αἰτ. τῆς εἰς τόπον κινήσεως). **πάροιθεν ἐλεφαντοδέτων δόμων** = μπροστά στοῦ πλουμισμένο μέ φίλνισσι, τὸ ὅλο πολυτέλεια, παλάτι τοῦ Μενελάου. Ὁ Εὐριπ. ἔχει τὸ νοῦ τοῦ ὁμηρικῆ περι-

γραφὴ τῶν ἀνακτόρων τοῦ Μενελάου (ἔμενέ σε) ὃς ἔδωκας τ' ἔρωτα ἐν ἀντωποῖς βλεφάροισιν τᾶς Ἑλένας = ἔμπνευσες ἔρωτα μέσα στὰ μάτια τῆς Ἑλένης πού σέ κοιτάζαν κατάματα (= ἀντωποῖς). ἔρωτι δ' (ἀντί τε) αὐτὸς ἐπτοάθης = μά συγκινήθηκες, κυριεύθηκες καί σύ ἀπό τόν ἔρωτα. ὄθεν = ὅστερ' ἀπ' αὐτό ἔρις (θεαίνων) ἄγει Ἑλλάδα (= Ἑλληνικήν) ἔριν (= πόλεμον) ἐς πέργαμα Τροίας σὺν δορι ναυσί τε. Μετὰ ἀπὸ τὴν παιδαγωγικὴ θεωρία πού προηγήθηκε προβάλλεται τώρα μιὰ ἐφαρμογὴ τῆς καί χρησιμοποιεῖται γιὰ παράδειγμα ὁ Πάρης πού, καθὼς δέν εὐτύχησε νά πάρει σωστὴ ἀγωγή καί προτίμησε ἓνα χωρίς μέτρο καί χωρίς ἀγνότητα ἔρωτα, ἔγινε ἡ αἰτία καταστροφῆς γιὰ τὴν πατρίδα του καί μαζί συμφορῶν γιὰ τοὺς Ἀχαιοὺς. Σημείωσε στὴν ἐπωδὸ (ἔτσι λέγεται τὸ τμήμα 573-589 πού ἐρμηνεύσαμε) τὴν εἰδυλλιακὴ σκηνὴ 574 κ.έ. πού βάζει μέσα ὁ τραγικός, ὅπως κάνει καί σέ πολλὰ ἄλλα σημεῖα στὰ δράματά του παρεμβάλλοντας ἀνάλογες σκηνές, γιατί εἶναι φυσιολάτρης. Ἀπὸ τὴν ἀριστερὴ πάροδο περνώντας μπαίνουν στὴν ὀρχήστρα ἡ Κλυτ. καί ἡ Ἰφιγένεια ἄνω σέ ἄμαξα κι ἓνας ἄλλος Χορός ἀπὸ ἄνδρες Ἀργεῖους πλησιάζει μ' εὐλάβεια τίς ἡγεμονίδες. Ἡ πρώτη του λέξη εἶναι (590) ἰώ, ἰώ, ἐπιφ. λύπης, ἄχ, ἄχ, ἀλλὰ καί χαρᾶς· οἱ ἡγεμονίδες παίρνουν τὸ ἰώ, ἰώ, γιὰ ἐπιφώνημα χαρᾶς, ἐνῶ ὁ θεατὴς τὸ νιώθει γιὰ ἐπιφώνημα λύπης.

Χορός Ἀργείων (590 - 597)

εὐδαιμονίαι μεγάλων (ὑποκ) (εἰσὶ) μεγάλοι = εἶναι τρανὴ τῶν τρανῶν ἢ εὐτυχία. Σημείωσε τὴν ἐπαναδίπλωση. Ἐπακολουθεῖ ἡ ἐφαρμογὴ τῆς παραπάνω γενικῆς παρατηρήσεως στὴν προκείμενη εἰδική περίπτωση. ἴδετε = κοιτάζετε τὴν τοῦ βασιλέως ἄνασσαν ἐμὴν Ἰφιγένειαν· βασιλέως ἄνασσα = ἡ βασιλοπούλα. Κλυταιμῆστραν τε τὴν Τυνδάρειω (κόρην· ἡ αἰτία. μέ πρόληψη ἀντί γιὰ ὀνομαστική· ὡς ἐκ μεγάλων ἐβλαστήκασιν = πόσο μεγάλων οἰκογενειῶν εἶναι βλαστάρια. ἐπὶ τε (ὡς) εὐμήχεις τύχας ἤκουσι = καί σέ πόσο φηλὰ σκαλοπάτια εὐτυχίας ἔχουν ἀνεβεῖ. εὐμήχεις τύχας· διπλοσήμεντο καί αὐτό· φαίνεται ὅτι μιλάει γιὰ τὸ ζηλευτὸ γάμο, ὁ θεατὴς ὅμως ὑπονοεῖ τὴν τραγικὴ μοῖρα τῆς κόρης. Στὴ διπλὴ ἐκδοχὴ εὐνοεῖ ἡ λέξη τύχη, πού εἶναι μέση λέξη. Θεοὶ γ' οἱ κρείστους...θνατῶν· ἡ σειρά: οἱ κρείστους οἱ τ' ὀλβοφόροι (εἰσὶ) θεοὶ (κατηγ) τοῖς οὐκ εὐδαίμοσι θνατῶν (δοτ. τῆς κρίσεως). οἱ κρείστους = οἱ δυνατοί, οἱ μεγάλοι.

ἀξιωματοῦχοι. ὀλβοφόροι = ὄλβιοι, πλούσιοι οἱ οὐκ εὐδαίμονες· λιτότητα· οἱ δυστυχημένοι.

Χορός γυναικῶν (598 - 606)

στῶμεν = ἄς σταθοῦμε. ἔχγονα θρέμματα Χαλκίδος = γεννήματα καὶ θρέμματα τῆς Χαλκίδας. δεξώμεθα ὄχων ἀπο τὴν βασιλείαν, ἐπὶ γὰν = ἄς ὑποδεχτοῦμε τὴν βασίλισσα καθὼς κατεβαίνει ἀπὸ τὸ ἄρμα κάτω στῆ γῇ. μὴ σφαλερῶς = ἔτσι πού νά μὴν παραπατήσει, νά μὴ γλιστρήσει. ἀγανῶς δὲ (δεξώμεθα) χεροῖν μαλακῇ γνώμη. ἀγανός = μαλακός· μαλακῇ γνώμη = τρυφερά αἰσθήματα. μὴ ταρβήσῃ = γιὰ νά μὴ φοβηθεῖ, νά μὴν τρομάξει. μηδὲ θόρυβον μηδ' ἔκπληξιν παρέχωμεν = καὶ νά μὴν ἐνοχλήσουμε καὶ ταράξουμε. Μεγάλο σεβασμό δείχνει ὁ Χορός. ξεῖναι ταῖς Ἀργείαις ξεῖναις = ξένες ἐμεῖς τίς Ἀργίτισσες ξένες· σημείωσε τὴν ἀναδίπλωση ξεῖναι - ξεῖναις. Ὁ Εὐριπίδης πολὺ ἀγαπᾷ τίς ἀναδιπλώσεις.

ΔΕΥΤΕΡΟ ΕΠΕΙΣΟΔΙΟ (607 - 650)

α') 607 - 641)

ὄρνις = οἰωνός. ὄρνιθα αἴσιον ποιοῦμεθα = ἐκτιμοῦμε γιὰ αἴσιο οἰωνό, νομίζουμε γιὰ καλὸ σημάδι· ὁ πληθ. γιατί ἡ Κλυτ. μιλάει σέ ὄνομα ὅλης τῆς οἰκογένειας, τόνδ'· ἔλξη ἀντί τόδε = τοῦτο, πού τό ἐπεξηγεῖ μέ τά: τὸ σόν τε χρηστὸν καὶ λόγων εὐφημίαν = τὴ φιλόφρονη ὑποδοχὴ σου καὶ τά καλοσήμαδα λόγια σου. ἔχω ἐλπίδα τινὰ (λιτότητα) = εἰμαι πολὺ αἰσιόδοξος. ὥς πάρειμι ἐπ' ἐσθλοῖσι γάμοις = ὅτι ἦρθα γιὰ ἓνα καλὸ τυχο γάμο. νυμφαγωγός = συνοδεύοντας τὴ νύφη· νυμφαγωγὸς λέγεται ἡ μητέρα τῆς νύφης πού συνοδεύει τὴν κόρη της — καθὼς τὴν ὁδηγεῖ ὁ γαμπρός — σ' ὅλη τὴ διαδρομὴ ἀπὸ τὸ σπίτι της ὡς τὸ σπίτι τοῦ γαμπροῦ. πορεύω ἔξω = βγάζω· πορεύετε· ἀπευθύνεται στοὺς δούλους πού τὴ συνόδευαν. φερνῇ = προίκα. πέμπω = φέρνω. εὐλαβοῦμαι = πιάνω προσεκτικά, προσέχω. μέλαθρον = ἡ σκηνὴ τοῦ Ἀγαμέμνονα. Τό ξεφόρτωμα τῆς προίκας πόση ἱλαρότητα θά προκάλεσε στοὺς θεατὲς! Ἀλλὰ σύγκαιρα τοὺς βλέπουμε νά κουνοῦν τὸ κεφάλι γιὰ τὸ μαῦρο γάμο πού ἐτοιμάζεται. Ἡ

Κλυταιμήστρα για όλα φροντίζει. **λείπει πωλικούς ὄχους** = κατέβα από την ἄμαξα (τή συρόμενη από ἄλογα). **τίθημι κῶλον** = πατώ. **κῶλον** = μέλος, πόδι. **ἄβρὸς** = λεπτός, χαριτωμένος. **νεάνιδες**: ἀπευθύνεται στίς γυναῖκες τοῦ Χοροῦ, πού εἶχαν περικυκλώσει τήν ἄμαξα. **ἐνδίδωμι χερὸς στηρίγματα** = δίνω τό χέρι για στήριγμα. **ὥς ἂν ἐκλίπω**: τελ. πρόταση. **Θᾶκος** (195), **Ἀρήνη** (147). **αἱ δέ** = καί ἄλλες. **ὄμμα πωλικὸν** = τὰ μάτια τῶν ἀλόγων. **φοβερὸν**: μέ πάθητ. ἔννοια: **δειλὸν** = τρομάζουν εὐκολα. **ἀπαράμυθον** = δέν καταπραῦνεται, δέ μαλακώνει εὐκολα· τὰ ἄλογα, σέ περιβάλλον ἀσυνήτιστο γι' αὐτά, ὑπῆρχε φόβος ν' ἀφηνιάσουν. **λάζυμαι καὶ λάζομαι** = παίρνω, πιάνω. **Ὁρέστην**: τό ὄνομα, για νά τ' ἀκούσουν οἱ θεατές. **δαμῖς ὄχλῳ πωλικῶ;** = ζαλισμένος ἀπό τὰ κουνήματα τοῦ ἄμαξιου; **ἔγειρ(ε)** = ἐγείρου, ξύπνα. **ἐφ' ὑμέναια ἀδελφῆς** = για τό γάμο τῆς ἀδελφῆς σου. **εὐτυχῶς** = **τύχῃ ἀγαθῇ** = καλορίζικος νά ' ναι. **κῆδος ἀγαθοῦ ἀνδρὸς λήψει** = θά κάμεις γαμπρό ἕναν ἐξαίρετο ἄνθρωπο, θά συγγενέφεις μέ σπουδαῖο ἄνθρωπο. **ἐσθλὸς αὐτὸς ὧν** = ὅπως καὶ σύ εἶσαι εὐγενής, ἀπό σόι. **τό γένος** = ὁ γόνος, ὁ γιός. **καθίσταω**: προστ. ἀντί **καθίστασο** = πάρε θέση. **δεῦρο**: προτρεπτικό (ἐμπρός ἀπό τό **καθίστω**). **ἐξῆς ποδός μου** = δίπλα στά πόδια μου. **πρὸς μητέρα** = στό πλευρό τῆς μητέρας. **θές με μακαρίαν ξέναις ταῖσδε** = κάμε με εὐτυχισμένη στά μάτια αὐτῶν ἐδῶ τῶν ξένων γυναικῶν. **προσείπωμεν τοῦ προσαγορεύω** = χαιρετάω. **ὦ σέβας ἐμοὶ μέγιστον** = τρισέβαστέ μου· ἡ προσφώνηση πανηγυρική. **οὐκ ἀπιστοῦσαι** (λιτοτ.) πρόθυμα συμμορφούμενες. **ἐφετμή** = παραγγελία. **ὑποτρέχω τινα** = προλαβαίνω κάποιον. **ὀργισθῆς δέ μή· παρένθεσις**. **προσβάλλω στέρνα πρὸς στέρνα** = ἀγκαλιάζω. **διὰ χρόνου** = ὕστερα ἀπό τόσον καιρό. **ποθῶ ὄμμα σὸν** = εἶχα καιρό νά σέ δῶ. **χρῆ (περιβαλεῖν)**. **φιλοπάτωρ εἰ** = ἀγαπᾶς πολύ τόν πατέρα· ἀπότομη ἡ ἀντίθεση πρὸς τὰ κακοῦργα σχέδια τοῦ πατέρα. **μάλιστα παίδων** = πιότερο ἀπ' ὅλα τὰ παιδιά. **ὅσους ἐγὼ (ἔ)τεκον τῷδε** = μέ τόν πατέρα σου ἀποδῶ. **ἀσμένῃ** = μέ χαρά. **καὶ πατὴρ** (ἐσεῖδ' σε). **τόδ' ἴσον ὑπὲρ ἀμφοῖν λέγεις** = αὐτό πού λές ἰσχύει ὅμοια καὶ για τοὺς δύο. Πρόσεξε ὅτι μέ δυσκολία βγαίνουν οἱ λέξεις ἀπό τό πατρικό στόμα.

β') 642 - 671

εὖ ἐποίησας ἀγαγὼν = καλά ἔχαμες καί μ' ἔφερες. **οὐκ οἶδ' ὅπως φῶ τοῦτο καὶ μὴ φῶ**: ὅπως φῶ, (ὅπως) μὴ φῶ· πλαγ. ἐρωτημ. προτά-

σεις από τό οὐκ οἶδα = ἂν πρέπει νά πῶ ναί ἢ ὄχι γι' αὐτό. ἔα (317) = περίεργο. ἔκπλος = ἥσυχος, ὡς οὐ βλέπεις ἔκπλον. ἐπιφώνηση = μέ τί ἀνήσυχο βλέμμα κοιτάξεις. ἄσμενός μ' ἰδῶν = ἐνῶ, καθώς εἶπες, μέ εἶδες μέ χαρά. πολλ' ἀνδρὶ καὶ στρατηλάτῃ μέλει = ὁ βασιλιάς καὶ στρατηλάτης ἔχει πολλές ἔγνοιες· πβ. Ὅμηρο : οὐ χρὴ παννύχιον εὐδεῖν βουλευφόρον ἄνδρα, ὦ λαοὶ τ' ἐπιτετράφαται καὶ τόσα μέμλε. γίγνομαι παρά τινι = συγκεντρώνω τὴν προσοχή μου σέ κάποιον. μὴ ἐπὶ φροντίδας τρέπου = μὴ σέ ἀπορροφοῦν οἱ φροντίδες. εἰμὶ παρὰ σοί· ὄντως, μόνο ἡ θυσία τῆς κόρης τὸν ἀπασχολοῦσε. μεθίημι ὄφρυν = παύω· νά εἶμαι σκυθρωπός ἐκτείνω ὄμμα φίλον = γίνομαι εὐθυμος, κεφάτος. ἰδοὺ γέγηθα ὡς γέγηθα ὀρῶν σε = νά, χαίρομαι — ὅπως χαίρομαι — καθώς σέ κοιτάζω. γέγηθα ὡς γέγηθα· ἡ ἔκφραση αὐτή (κατ' εὐφημισμὸν) εἶναι συγνή στὴν ἀρχαία τραγωδία. μ' αὐτὴ ἀποφεύγουμε νά ἐκφραστοῦμε καθαρά γιὰ κάτι κακό, πού προτιμοῦμε νά τό ἀποσιωπήσουμε· πβ. Μήδεια : ἐσμέν οἶόν ἐσμέν. κἄπειτα = καί ἔπειτα· σ' ἐρωτήσεις σημαίνει κατάπληξη. λείβω = χύνω. ἡ 'πιούσ' ἀπουσία = ἡ ἐπιούσα ἀπουσία ἡμῖν μακρὰ (ἔσται) = ὁ χωρισμός μας, πού θ' ἀκολουθήσει κατόπιν, θά εἶναι μακρὺς. ἡμῖν δοτ. ἠθική. Σημείωσε τὴν παρήχηση καὶ τό διπλοσημάντο ἡ Ἰφιγένεια φαντάζεται τό μακροχρόνιο χωρισμό μέ τό γάμο της· ὁ Ἀγαμ. τό χωρισμό μέ τὴ θυσία. νῦν = λοιπόν θά πῶ ἀνοησίες. εἰ σέ γ' εὐφρανῶ = ἂν εἶναι νά σ' εὐχαριστήσω. παπαῖ ! τὸ σιγᾶν οὐ σθένω, λέει μέσα του γυρίζοντας ἀλλοῦ τό πρόσωπο· μέ τό σέ δ' ἦνεσα (σέ ἐπαινώ, σέ θαυμάζω γιὰ τὴν ἄγνοιά σου) στρέφεται πάλι πρὸς τὴν κόρη. παπαῖ ἐπιφώνημα σχετλισμοῦ, πόνου· φρίκη, φριχτό ! ἐπὶ τέκνοις σέθεν = κοντά στά παιδιὰ σου. θέλω γε = ναί τό θέλω. ἀλγύνομαι = λυπᾶμαι, πονῶ. οὐκ ἔχων τὸ θέλειν = γιατί δέν εἶναι στό χέρι μου αὐτό τό θέλειν, αὐτὴ ἡ ἐκλογή. λόγχι = τὰ ὅπλα, ὁ πόλεμος. τὰ Μενέλειω κακὰ = τό κακό πού δημιούργησε ὁ Μενέλαος μέ τό πάθημά του. ἄλλους ὀλεῖ πρόσθ' ἀμέ διολέσαντ' ἔχει = ἂ ἐμέ διολέσαντα ἔχει ὀλεῖ ἄλλους πρόσθε· διολέσαντ' ἔχει· περίφραση παρακειμένου· ὡς πρὸς τὴ φράση καὶ τὴν ἔννοια πβ. Σοφ. Ἀντιγόνη. ἦδε θανοῦσ' ὀλεῖ τινα. ὡς πολὺν χρόνον ἀπῆσθα (ἦσαν ἀπὼν) ἐν Αὐλίδι μυχοῖς· ἐπιφώνηση. Κατὰ τὴν Ἰφιγ. ὁ πατέρας χαρακτηρίζει γιὰ συμφορά του τὴ μακριὰ παραμονή του στὴν Αὐλίδα, πού εἶναι γι' αὐτὴν ἀνεξήγητη. ἔσχει με = μέ κρατάει κάτι. μὴ στέλλειν στρατὸν = νά μὴ δίνω διαταγή γιὰ σαλπάρισμα. οἰκίζομαι = ἔχω κατοικία. οὐ = ἐκεῖ ὅπου. μακράν (ὁδὸν) ἀπαίρεις = κάνεις μακρινὸ ταξίδι. εἰς ταῦτόν σὺ γ'

ήκεις σὼ πατρί = σύ καί ὁ πατέρας σου βρισκόσαστε στήν ἴδια κατάσταση διπλοσήμεντος ὁ στίχος: κι οἱ δύο ἔχουμε νά κάνουμε μακρινό ταξίδι· ἂν φύγω μακριά, καί σύ θά φύγεις μακριά (στόν Ἄδη). **καλόν** = πρεπούμενο, ἐπιτρεπτό. **ἔπεστι καί σοὶ πλοῦς** = ἔχεις καί σύ νά ταξιδέφεις. **ἵνα μνήσει πατρός** = ὅπου θά ἔχεις ζωντανή τήν ἀνάμνηση τοῦ πατέρα· **μνήσει**· μέλλ. τοῦ μιμνήσκειμαι. **μόνη μονωθείσα**· πλεονασμός. **οὐ πού μ' ἐς ἄλλα δώματα οἰκίζεις, πάτερ;** = δέν πιστεύω νά μέ στέλνεις νά ζήσω σ' ἄλλη οἰκογένεια, πατέρα;

γ') 672 - 693

Θῡσάί με — θυσίαν τινά· τό θῡσαι στήν ἀρχή τοῦ στίχου παίρνει ἰδιαίτερο βάρος. **θυσίαν τινά**· λιτοτητα· ἡ ἀοριστία, γιά νά μήν καταλάβει ἡ Ἰφιγ. **ξὺν ἱεροῖς** = μαζί μέ τή θυσία. **τό εὐσεβές** = ἡ πιστή ἐκπλήρωση τῶν θρησκευτικῶν τύπων. **εἴσει** σύ· ἔχε ὑπομονή, θά τά μάθεις ὅλα, θά τά ἴδεις (εἴσει μέλλ τοῦ οἶδα). **χέρνιβες** = τό ἀγίασμένο νερό· ἐδῶ ὁ βωμός. **ἐστήξεις πέλας**· διπλοσήμεντο, δηλ. ὡς θύμα — ὡς θεατής. **ζηλῶ σε τοῦ μηδέν φρονεῖν** = σέ ζηλεύω γιά τήν τέλεια ἄγνοιά σου. **μᾶλλον ἢ μέ** = παρά τόν ἑαυτό μου πού τά ξέρω ὅλα· **ὀφθῆναι κόραις** = γιά νά σε δοῦν τά κορίτσια. **μέλλουσα δαρὸν** (= δηρὸν) **χρόνον** = γιά πολὺν καιρό **ἀποικῆσειν πατρός**· ἀποικῶ = κατοικῶ μακριά. **ὥς ἄχθος ἐγένετο** = τί βάρος, τί βραχνάς μοῦ ἔγινε. **ταχεῖα νοτὶς διώκει μ'** ὁμμάτων **ψάυσαντά σου**· **νοτὶς ὁμμάτων** = δάκρυα τῶν ματιῶν. **διώκει με** = μέ κυνηγοῦν, μέ στενοχωροῦν, μόλις σέ χάιδεφα. **σέ παραιτοῦμαι τάδε** = σέ παρκαλῶ νά μέ συμπαθῆς γι' αὐτό μου τό φέρσιμο· τό τάδε ἐπεξηγεῖ μέ τήν αἰτιολογική κατὰ βάθος πρόταση **εἰ κατωκτίσθην ἄγαν** = γιατί ἔνωσα βαθιά συγκίνηση. **Λήδας γένεθλον**· ἡ τρυφερότητα γιά κολακεία καί ξεγέλασμα. **ἀποστολαί** = ἡ ἀποκατάσταση τοῦ κορίτσιου., **μακάριαι** = εἶναι εὐτυχές γεγονός. **δάκνουσι** = στενοχωροῦν. **πολλὰ μοχθήσας**· γιά τήν ἀνατροφή· σκόπιμα μῆχαν οἱ λέξεις στό τέλος καί νά ἐξηγήσουν τή λύπη τοῦ πατέρα. **πείσεσθαι**· μέλλ. τοῦ πάσχω. **ὥστε μή σε νουθετεῖν**· τό μή πλεονάζει. **νουθετῶ** = κάνω ὑποδείξεις· στό **πείσεσθαι** ἡ χρον. πρόταση: **ὅταν** κτλ. **τάδε** = ὅτι τώρα σύ νιώθεις. ὁ **νόμος** = ἡ συνήθεια. **τῷ χρόνῳ** ἡ δοτική ἀπό τό **σὺν τοῦ συνισχυανεῖ**. ὁ **νόμος σὺν τῷ χρόνῳ** = ἡ συνήθεια ὅπως καί ὁ καιρός **ισχυανεῖ** : θά ἀδυνατίσει, θά ἀφανίσει αὐτά, τοὺς θρήνους.

τοῦνομα κατήνεσας· ἡ σειρά: οἶδα τοῦνομα (ἐκεῖνου) ὅτω παῖδα κατήνεσας· καταινῶ = δίνω τή συγκατάθεσή μου, ἀρραβωνιάζω. Ξέρει τό ὄνομα τοῦ γαμπροῦ ἡ Κλυτ., ἀλλά ζητάει περισσότερες πληροφορίες. χῶπόθεν = καί ὁπόθεν (ἐστίν). 'Ἀσωπός· ποταμίσιος θεός, γιός τοῦ Ὠκεανοῦ. ταύτην τίς θνητῶν ἢ θεῶν ἔξευξεν; (πῆρε γυναῖκα). πρόμον = πρῶτον, βασιλιά. Οἰνῶνῃ· ἔτσι λεγόταν παλαιά ἡ Αἴγινα. τοῦ Αἰακοῦ δὲ τίς παῖς κατέσχε δώματα; ἔγινε κύριος τοῦ σπιτιοῦ, πῶς ἄφησε κληρονόμο ὁ Αἰαχός; θεοῦ (= Νηρέως) διδόντος = ἐχόντος ἢ βίᾳ θεῶν; = ἢ χωρίς τή θέληση τῶν θεῶν; Ζεὺς ἡγγύησε = ἀρραβώνησε καί δίδωσ' ὁ κύριος· ὁ ἀρμόδιος, δηλ. ὁ πατέρας. Γιά νά γίνει ἕνας γάμος, ἔπρεπε νά προηγηθεῖ ἡ ἐγγύη ἢ ἐγγύησις, συμβόλαιο ἀνάμεσα στό μνηστήρα καί τόν πατέρα τῆς κόρης ἢ τό νόμιμο ἀντιπρόσωπό του, τόν κύριον. Γιατί ὁ Δίας ἔδωσε τή Θέτιδα στόν Πηλέα βλ. Ὀμήρ. Α 516. ποῦ γαμεῖ νιν = ποῦ ἔκαμε τό γάμο του μ' αὐτήν; ἢ κατ' οἶδμα (περιληπτικό) πόντιον; ἢ στά κύματα τῆς θάλασσας; ἵνα = ἐκεῖ ὅπου σεμνά βάθρα = ἱερά θεμέλια. Πήλιον· δασωμένο βουνό σ' ἀνατολικά τῆς Θεσσαλίας, Ν. τῆς Ὀσσας. ὤκισμαι = ἔχω κατοικία, εἶμαι ἐγκαταστημένος., Κενταύρειον γένος = τό γένος, ἡ φυλή τῶν Κενταύρων. Γιά τούς Κενταύρους βλ. Ὀμήρ. Α 263 - 268. δαίνυμι γάμους = κάνω τό γαμήλιο συμπόσιο. Χείρων (209). φεῦ = θαυμάσια. χῶ διδούς τόν παῖδα = καί ὁ διδούς τόν παῖδα, ὁ Πηλέας. τοιόσδε ἀνὴρ ἔσται πόσις τῆς παιδός. οὐ μεμπτός (λιτότητα) = ἐξαίρετος. Ἀπιδανός· παραπόταμος τοῦ Θεσσαλικοῦ Πηνειοῦ. ἀπάγω = συνοδεύω ἀπό τό πατρικό σπίτι. ὄροι = τά σύνορα, ἡ χώρα. ὁ κεκτημένος = ὁ κτήτορας, ὁ κύριος. εὐτυχοίτην = ἄμποτε νά εὐτυχοῦν, τήν εὐχή μου, καλή τύχη νά'χουν, ὁ Ἀχιλ. δηλ. καί ἡ Ἰφιγένεια. γαμεῖ· μελλ. = θά τελήσει τούς γάμους του. κύκλος σελήνης· ἡ πανσέληνος. εὐτυχής = φέρνοντας τήν εὐτυχία. προτέλεια (ἱερά) παιδός = ἡ προκαταρχτική θυσία γιά τό γάμο· μέλλω = τό ἔχω ὑπόψη. (ἐ)πὶ ταύτῃ καί καθέσταμεν τύχη = αὐτό ἀκριβῶς τό ζήτημα μ' ἀπασχολεῖ τώρα. τύχη διπλοσήμαντο· ὁ Ἀγαμ. θά σφάζει, ἀλλά θά σφάζει τήν κόρη. (δαίσω) θύσας γε θύματα ἄμ' ἐμ' ἢ θῆσαι θεοῖς· τό ἄμ' = ἃ ἐμέ· διφορούμενο. Ἡ Κλυτ. ἀπορροφημένη ἀπό τό γάμο δέ δίνει προσοχή στίς ὑποπτες ἐκφράσεις τοῦ ἀντρός τῆς ἡμεῖς = ἐγώ καί σύ. θοίνῃ = εὐτυχία, συμπόσιο. τίθημι θοίνην =

παραθέτω δείπνο, κάνω τραπέζι. **καλῶς ἀναγκαίως τε** = καλά, ἀφοῦ δέ γίνεται διαφορετικά: στήν ἀκρίβεια τοῦ νεροῦ καλό ἔν καί τό χαλάζι. **συνενέγκοι δ' ὅμως** = ἄς τά φέρει ὅμως καί ὁ θεός δεξιά.

ε') 725 - 750

οἶσθ' οὖν ὃ δρᾶσον = οἶσθα οὖν ὃ βούλομαι δρᾶσαί σε; τί χρήμα; = τί πράγμα; **πείσεσθαι· σέθεν τό πείθομαι μέ γενική** καθώς τό ἀκούω. ὃ **νυμφίος·** ὁ λόγος κόβεται ἀπό τήν Κλυτ. καί συνεχίζεται στό στίχο 730. **χωρίς μητρὸς τί (ἐκείνων) δράσετε,** ἀμέ δρᾶν χρεών; **τηνικαῦτα** = τότε. **τυγχάνω (ᾶν)** = βρίσκομαι. **τημελῶ** = φροντίζω, περιποιούμαι. **πβ. ἀττημέλητος. λιπούσα παῖδα·** ἐνν. τό **χωρήσομαι. ἀνέχω φλόγα** = κρατῶ φηλά τή γαμήλια λαμπάδα. **οὐχ ὁ νόμος οὗτος·** τό οὗτος μέ ἔλξη ἀπό τό νόμος, ἀντί τοῦτο· **οὐ τοῦτό ἐστιν ὁ νόμος** = δέν εἶναι ἡ τάξη αὐτή. **φαῦλος** = ἀσήμαντος. **ἐξομιλοῦμαι** = γυρίζω ἔξω, μέσα στό πλήθος. **οὐ καλόν — καλόν·** διαξίφισμοί· ὁ ἐρεθισμός τῆς Κλυτ. δυναμώνει. Καί οἱ δύο παρωδοῦν ὁ ἕνας τή διατύπωση τοῦ ἄλλου, 735, 736, 737. **ὄχυροῖσι παρθενῶσι φρουροῦνται καλῶς·** οἱ πληθυντικοί, τό ἐπίθ. **ὄχυροῖσι,** τό φρουροῦνται ὑπερτονίζουν τήν ἀσφάλεια τῶν χοριταίων καί κάνουν περιττή τήν παρουσία τῆς Κλυτ. **πιθοῦ·** κάτι σάν τελεσίγραφο. **ἄνασσα Ἀργεῖα θεά** = ἡ Ἥρα. **παρθένος νυμφίος** = ἡ μελλονύμφη. **μάτην ἤξ(α)** = ἄδικα βιάστηκα. **ἀποστεῖλαι ἐξ ὁμμάτων** = νά τή διώξω καί νά μὴν τή βλέπω, **σοφίζομαι** = διαρκῶς μηχανεύομαι. **πορίζω τέχνας** = ἐφευρίσκω τεχνάσματα. **πανταχῇ νικώμενος** = παντοῦ χάνοντας τό παιχνίδι. **ἐξιστορῶ** = ἐξετάζω. **θυηπόλος** = ὁ μάντης. **τό τῆς θεοῦ φίλον** = τή θέληση τῆς θεᾶς. **ἐμοὶ οὐκ εὐτυχές** = κακό τῆς κεφαλῆς μου. **μόχθον Ἑλλάδος·** παράθεση = βάσανα γιά τό χατήρι τῆς Ἑλλάδος. ὁ **σοφός** = ὁ ἔξυπνος. **τρέφω** = ἔχω χρηστὸς (χρησθαι) = πειθαρχικός. **ἀγαθὴ γυνή** = καλόβολη, περιορισμένη, ἀρετὴ τῆς γυναίκας στήν Ἀθήνα ἦταν ἡ παραμονὴ μέσα στό σπίτι. **ῆ** = εἰδεμή, εἰδάλλως.

Τό τμήμα πού ἐρμηνεύσαμε, τό διαλογικό, ἀπό 607 - 750, πού ἀκολουθεῖ μετὰ τό Α' στάσιμο, λέγεται Β' ἐπεισόδιο καί ἀποτελεῖ τήν Γ' Πράξη τῆς τραγωδίας.

ΔΕΥΤΕΡΟ ΣΤΑΣΙΜΟ (751 - 800)

Στροφή (751 - 761)

ἤξει δὴ κέ. Ἡ σειρά: ἤξει δὴ ἄγυρις στρατιᾶς Ἑλλήνων ἀνά τε ναυσὶν καὶ σὺν ὅπλοις Σιμόντα καὶ δίναις ἀργυροειδεῖς ἐς Ἴλιον τὸ Τροίας Φοιβήιον δάπεδον. δὴ = σέ λίγο. ἄγυρις στρατιᾶς Ἑλλάνων = ὁ συγκεντρωμένος στρατός τῶν Ἑλλήνων. ἀνά ναυσὶν = πάνω σέ πλοῖα. ὅπλα = οἱ πεζικὲς δυνάμεις τῶν ὀπλιτῶν· ἡ ὅλη φράση : στόλος καὶ στρατός. Σιμόντα καὶ δίνας ἀργυροειδεῖς· ἐν διὰ δυσὶν = Σιμόντα δινήεντα ἀργυροειδῇ = Σιμόντα ἀργυροδίνην· ἡ αἰτία. φανερώνει εἰς τόπον κίνησιν. Ἴλιον· ἐπεξηγήσεις τοῦ Σιμόντα καὶ πῶς ἀκριβῆς προσδιορισμός τὸ Ἴλιον τοῦ Τροίας. Τροίας Φοιβήιον (πού εἶναι στήν προστασία τοῦ Φοῖβου Ἀπόλλωνα) δάπεδον = ἔδαφος, χώρα. Σιμόεις· μικρὸ ποτάμι τῆς Τροίας, πού πηγάζει ἀπὸ τὴν Ἰδη καὶ χύνεται στό Σκάμανδρο. Φοιβήιος· ὁ Φοῖβος ἦταν προστάτης θεὸς τοῦ Ἰλίου ἔχοντας ναὸ στήν ἀκρόπολιν καὶ εἶχε χτίσει μαζί μέ τόν Ποσειδῶνα τὰ τεῖχη τῆς πόλεως. ἵνα· τοπ. ἀκούω = ἀκήκοα. ῥίπτω = τινάζω γύρω χλωρόκομος = μέ χλωρὴ κόμη, πράσινο φύλλωμα, καταπράσινος. δάφνας (-ης) μαντόσυνοι ἀνάγκαι = ἀσυγκράτητες μαντικές ἐμπνεύσεις τοῦ θεοῦ. πνέω = ἐμπνέω. Κασσάνδρα· ὡραιότατη κόρη τοῦ Πριάμου πού πήρε ἀπὸ τόν Ἀπόλλωνα τὸ χάρισμα τῆς μαντοσύνης· μά καθὼς δέν ἀνταποκρίθηκε στὸν ἔρωτά του, ὅπως εἶχε ὑποσχεθεῖ, ὁ θεὸς τὴν καταράστηκε νά προμαντεῦει τὰ σωστά, ἀλλὰ κανεῖς νά μὴν τὴν πιστεύει. Ὁ Χορὸς τῇ φαντάζεται ἐδῶ σέ μαντικὴ ἔκσταση.

Ἀντιστροφή (762 - 772)

πέργαμα = ἡ ἀκρόπολη. Ἄρης μετων. = οἱ πολεμικὲς δυνάμεις. πόντιος = πού ἔρχεται ἀπὸ τὸν πόντο, ἀπὸ τὴν ἀνοιχτὴ θάλασσα. εὐπρώροι πλάται = εὐπρώρα πλοῖα· εὐπρώροισι πλάταις εἰρεσίᾳ ἐπιμερισμός· εἰρεσίᾳ εὐπρώρων πλατῶν· εἰρεσία (ἐρέτης) = καπηλασία. Σιμόντιοι ὄχετοῖ = τὰ ρεύματα, τὰ νερά τοῦ Σιμόντα. τὰν Διοσκούρων (χασιγνήτην). ἐκ Πριάμου = ἐκ (γᾶς) Πριάμου. δορίπονος = ὁ πονῶν ἐν δορί, ἐν μάχῃ = ὁ πολεμικός.

Ἐπωδός (773 - 780)

πόλις = ἀκρόπολη. λαίνος (λαῖας = λίθος) = πέτρινος κυκλώσας· ὑποκ. Ἄρης (764) δόρει φονίῳ = δόρατι φονικῶ. λαιμότομος = ὁ ἀποκομμένος ἀπὸ τοῦ λαιμοῦ. σπῶ = ἀποσπῶ, παίρνω πόλισμα = ἀκρόπολη· μετὰ τὸ πόλιν εἶναι περιττό. κατ' ἄκρας = ἀπ' ἄκρη σ' ἄκρη. τίθημι = κάνω. κόρας· τῆς Τροίας. πολύκλαυτος· μέ ἐνεργ. σημασία = πού χύνει ἄφθονα δάκρυα· τὸ ἴδιο καὶ πολύκλαυτος (Ἑλένα). ἰσσεῖται· δωρικὸς μέλλ. τοῦ εἶμι = ἔσται. προλείπω = προδοτικῶς ἀφήνω. Ὁ Χορός μέ ἀδρές γραμμές ἀναπαριστάνει μέ τῇ φαντασίᾳ τῇ μελλοντικῇ τύχῃ τῆς Τροίας. Σημείωσε τὸ γραφικώτατο λαιμοτόμους. κυκλώσας — σπάσας — πέρσας· τὰ τρία στάδια στήν κατάληψη τῆς πόλεως. ἐλπίς = φόβος. οἶαν· στό ἐλπίς ἄδε, πολύχρσοι Λυδαί. Ἡ Λυδία ἦταν πολύχρση ἀπὸ τοῦ χρυσοφόρου Πακτωλὸ καὶ οἱ Λυδοὶ εἶχαν βγάλει ὄνομα ὅτι εἶναι παραδομένοι στήν καλοπέραση καὶ στῇ φιληδονίᾳ. ἴστημι ἐλπίδα· ὅπως ἴστημι μάχην, βοήν, ἰαχὴν. μυθεύω = λέγω. παρ' ἱστοῖς = ὅταν θά στέχονται, θά δουλεύουν στοὺς ἀργαλειούς. τάδε = τά ἐξῆς (πού τ' ἀναφέρει ἀμέσως μετὰ). ἀπολωτίζω = ἀποσπῶ, τραβῶ ἄνθος τοῦ λωτοῦ· ἀπολωτιεῖ· σ' αὐτὸ πάει τὸ πατρίδος οὐλομένης = ποιὸς θά μέ ἀρπάξει ἀπὸ τὴν πατρίδα μου σάν ἄνθος ἀπὸ τὸ βλαστό. τανύσας ῥῦμα = σέρνοντας σούρσιμο, τραβώντας τράβηγμα (τὸ ῥῦμα σύστοιχο ἀντικ. τοῦ τανύσας)· εὐπλοκάμου κόμας τανύσας ῥῦμα = σέρνοντάς με ἀπὸ τὰ μαλλιά τεντωμένη κάτω. δακρυόεν = ἔτσι πού νά κυλοῦν δάκρυα. Ὅλη ἡ εἰκόνα γραφικὴ καὶ παραστατικὴ. Σημείωσε τὸ γραφικώτατο ἀπολωτιεῖ. διὰ σέ· ἀνεξάρτητο, σάν ἀναφώνηση· ὅλα αὐτὰ ἐξαιτίας σου. τάν (οὖσαν) γόνοι κύκνου δολιχαύχενος· δολιχαύχην = ὁ ἔχων δολιχὸν (= μακριό) λαιμό· ἀπὸ τὸ Δία μεταμορφωμένο σέ κύκνο ἡ Λήδα γέννησε δυὸ αὐγὰ ἀπὸ τὸ ἓνα βγῆκε ἡ Ἑλένη, ἀπὸ τὸ ἄλλο ὁ Κάστορας καὶ ὁ Πολυδεύκης, οἱ Διόσκουροι. οἱ ἐν αἰθέρι δισσοὶ Διόσκουροι· ἐνν. ὁ ἀστερισμὸς τῶν Διδύμων. εἰ δὴ φάτις ἔτυμός (ἔστι) = ἂν αὐτὸς ὁ μῦθος εἶν ἀληθινός. ὥς ἔτεκεν... εἰδ. πρόταση ἀπὸ τὸ φάτις. ὄρνιθι = μέ τὸν κύκνο πταμένῳ = ὅταν πέταξε στὸν κόρφο τῆς. δέμας Διὸς (= ὁ Δίας) ἡλλάχθη = μεταμορφώθηκε (σέ πουλί). εἶτε· μετὰ τὸ εἰ 793 ἀντὶ εἶτε — εἶτε. μῦθοι = τὰ παραμῦθια. Πιερίδες· οἱ Μοῦσες, γιατί κατάγονται ἀπὸ τὴν Πιερία, χώρα τῆς Μακεδονίας· ἐδῶ τὸ Πιερίσιν ἐπιθ. = ποιητικαῖς· ἐν δέλτοις Πιερίσιν = στοὺς παπύρους τῶν ποιητῶν,

στήν ποίηση, μέ τήν ποίηση. **ἤνεγκαν τάδε** = διέδωσαν αὐτά. **ἄλλως** = μάταια. **παρά καιρὸν** = (πράματα) πού δέ στέκουν στή λογική. Ὁ Εὐριπίδης κατὰ τή συνήθειά του κάνει ὀρθολογιστική κριτική τῶν μύθων καί ἀμφισβητεῖ αὐτούς, πού δέ στέκουν λογικά. Ἀμφιβάλλει ἂν ἡ Ἑλένη, μιὰ γυναίκα πού ἔφερε τόσες συμφορές, ἦταν δυνατόν νά εἶναι κόρη τοῦ Δία.

Τό χορικό ὡς πρὸς τή σειρά του λέγεται Β' στάσις. Τό συναίσθημα τοῦ Χοροῦ εἶναι ἡ αἰσιοδοξία κι ἔπειτα ἡ φρίκη γιά τίς φοβερές συνέπειες τοῦ πολέμου.

ΤΡΙΤΟ ΕΠΕΙΣΟΔΙΟ (801 - 1035)

α') 801 - 830

ὁ στρατηλάτης τῶν Ἀχαιῶν πού ἐνθάδε; μέ τό ἐνθάδε θέλει νά πει ὅτι ὁ Ἀγ. βρίσκεται ἐδῶ στήν Αὐλίδα, μέ τό πού ζηταί νά προσδιοριστεῖ σέ ποιό ἀκριβῶς μέρος ἐδῶ βρίσκεται. **τίς προσπόλων** = ποιός ἀπό τοὺς ὑπηρετές. **τίς φράσειεν ἄν**· ἐρώτηση πού ἐκφράζει εὐχή = ποιός θά εἶχε τήν καλοσύνη νά εἰδοποιήσει. **ζητοῦντα**· κατηγορ. μετοχή ἀπό τό φράσειεν ἄν. Ἀχιλλεῖα τὸν Πηλέως παῖδα ὑποκ. νῖν = Ἀγαμέμνονα (ἀντικ.). ἐν πύλαις = ἔξω, στήν εἴσοδο τῆς σκηνῆς του. γάρ· αἰτιολογεῖ μιὰ ἐννοούμενη πρόταση: εἶναι ἀνάγκη νά τὸν δῶ. οὐ γὰρ μένομεν· ὑποκ. ἐνν. τό πάντες ἡμεῖς, ὁ στρατός. ἐξ ἴσου = κάτω ἀπό τίς ἴδιες συνθῆκες. Εὐρίπου πέλας = κοντά στόν Εὐριπο ἄζυγες γάμων = ἄγαμοι (ἀλλά εἶναι πιό γραφικό ἀπό τό ἄγαμοι). **θ(α)άσσω** = κάθομαι, πβ. ὁ **θᾶκος** (195). **θάσσου**· ἐπ' ἀκταῖς· γραφική εἰκόνα τῆς ἀπραγμοσύνης, τῆς ἀνεργῆς ζωῆς. **εὖνις** - **ιδος** = σύζυγος καί παιδᾶς· ἐνν. ἐκλιπόντες. **δεινὸς ἔρω**ς = ὑπερβολικός ἐνθουσιασμός· ἀπό αὐτό τό **στρατείας**. Ἑλλάδα· ἀντί Ἑλλάδι στό ἐμπέπτωκεν. **τούμὸν δίκαιον** = τίς δικές μου δίκαιες ἀποφεις. ὁ **χρήζων** = ὅποιος θέλει. **αὐτὸς** = μόνος του. **ὑπὲρ αὐτοῦ φράσει** = τίς δικές του, τίς προσωπικές ἀντιλήψεις του θ' ἀναπτύξει. γάρ = λοιπόν. **πὶ** = ἐπὶ λεπταῖς ταῖσδέ γ' Εὐρίπου **πνοαῖς** = ἐδῶ ὅπου μόλις φυσοῦν οἱ ἀδύνατες αὐτές αὔρες τοῦ Εὐρίπου. **ἴσχω** = ἔχω, συγκατα. **πρόσκειμαι** = πιέζω, ἐνοχλῶ. **πόσον χρόνον ἔτι ἐκμετρήσαι χρή** = πόσος καιρὸς ἀκόμη πρέπει ν' ἀφήσουμε νά περάσει. **πρὸς στόλον Ἰλίου** = μέχρι πού νά

σαλπάρουμε γιά τήν Τροία. **δρᾶ**· προστ. τοῦ δρῶ = κάνω. **μένων** = περι-
 μένοντας. **μελλήματα** = ἀναβολές, καθυστερήσεις. **ἐξέβην** = βγήκα. **ὦ**
πότνι· αἰδῶς = ὦ σεβάσμια αἰδημοσύνη **τήνδε τίνα λεύσσω** ποτέ **γυναι-**
κα = τίς ἐστίν ἦδε ἡ γυνή, ἣν λεύσσω· **τήνδε** ἀντικ. **τίνα** κατηγ. **ποτέ**·
 σ' ἐρωτήσεις σημαίνει τάχα. **οὐ θαῦμα** = δέν εἶναι παράξενο. **πάρος** =
 πρωτύτερα. **αἰνῶ** = ἐπαινῶ, ἐκτιμῶ. **σέβω** = τιμῶ. **τό σωφρονεῖν** = ἡ
 σωφροσύνη, ἡ αἰδημοσύνη. **σύλλογος** = τό συγκεντρωμένο στράτευμα, τό
 στρατόπεδο. **μούστιν** = μοι ἐστίν. Θαυμαστή εἶναι ἡ λακωνικότητα στήν ἀ-
 πάντηση τῆς Κλ., μέ δύο μόνο στίχους. **τά καίρια** = τ' ἀπαραίτητα. **αἰ-**
σχρὸν δέ μοι **γυναίξι συμβάλλειν λόγους** = εἶναι ντροπή νά πιάνω κου-
 βέντα μέ γυναῖκες. Γιά τό λόγο αὐτό σταματάει τό διάλογο μέ τήν Κλ. καί
 κάνει νά φύγει.

β') 831 - 864

δεξιάν ἐμήν χερὶ σύναφον, ἀρχὴν μακαρίων νυμφευμάτων = ἄς ἐ-
 νώσουμε τά χέρια σάν ἀρραβώνα γιά εὐτυχισμένο γάμο. Ὁ Ἀχ. ἀγνοώντας
 τή συμπαιγνία Ἀγ. καί Ὀδυσσεά δέν καταλαβαίνει τήν Κλ. καί φαντάζεται
 ὅτι τοῦ ζητεῖ τό χέρι γιατί τόν ἀγάπησε. Ἡ παρανόηση χαριτωμένη. Ταρά-
 ζεται· τήν ταραχή του φανερώνουν οἱ ἐρωτήσεις, οἱ σύντομες προτάσεις καί
 τό ἀσύνδετο: **τί φῆς; ἐγὼ σοι (συνάψω) δεξιάν, ὦν μή μοι θέμις (ἐστί)**
(φαύειν)· τό φαύειν ἀπό τό προηγούμενο φαύοιμεν. **θέμις μάλιστα**· ἡ
 Κλυτ. δευτερώνει τό **θέμις** γιά νά ἐνισχύσει αὐτά πού εἶπε. **θέμις μάλιστα**
 = καί πολύ μάλιστα ἐπιτρέπεται· ἐμεῖς θά λέγαμε: **θέμις; καί παραθέμις**
μάλιστα. γαμεῖς. μελλ. τήν ἐμήν· μέ ἔμφαση στήν ἀρχή τῆς προτάσεως.
 Ἡ σκηνή σκορπίζει πολλή ἰλαρότητα. **ἀφασία μ' ἔχει** = δέν ξέρω τί νά
 πῶ. **εἰ μή τι παρανοοῦσα καινουργεῖς λόγον** = ἐκτός ἂν ἀπό κάποια πα-
 ράκρουση λές ἀκατανόητα λόγια· **καινουργῶ λόγον** = χρησιμοποιοῦ λέξεις
 μέ σημασία διαφορετική ἀπό τή συνηθισμένη. **ἐμπέφυκε** = εἶναι ἔμφυτο,
 φυσικό. **τόδε**· τό ἐπεξηγεῖ μέ τό αἰδεῖσθαι. **ὀρῶσι**· μετοχή πού ἀναφέρεται
 στό πᾶσι. **καί γάμου μεμνημένοις** = καί ὅταν μιλοῦν γιά γάμο. Ἡ
 Κλυτ. ζητεῖ νά ἐξηγήσει φυσιολογικά τήν ταραχή τοῦ Ἀχ. **ἐμνήστευσα** =
 μνηστεύθηκα. **ἤλθέ μοι λόγος γάμων** = μοῦ ἔγινε πρόταση γιά συνοικέ-
 σιο. **τάπο σοῦ** = τά ἀπό σοῦ, τά λόγια σου. **εἵκαζε** = κάνε εἰκασίες (γιά
 τή λύση τοῦ μυστηρίου). **κοινόν ἐστίν εἰκάζειν τάδε** = καί οἱ δύο ἐνδια-

φερόμαστε νά λύσουμε αυτό τό μυστήριο. ἄμφω... τοῖς λόγοις ἴσως = κι οἱ δύο τό ἴδιο λέμε τήν ἀλήθεια. μνηστεύω γάμους οὐκ ὄντας = ἀρραβωνιάζω μέ γαμπρό φανταστικό. ὡς εἴξασιν = ὡς εἰκάσιν (οἱ γάμοι) = καθώς φαίνεται. αἰδοῦμαι τάδε = ντρέπομαι γιά τό πάθημά μου. ἐκερτόμησε = θέλησε τά πειράζει. κερτομῶ κοντά στό κέρτομος = ὁ ἔχων κερτομον στόμα, ὁ δηκτικός, πειραχτικός. ἀμελίᾳ δός = μήν τά λαβαίνεις ὑπόψη. φαύλως = κούφως, ἐλαφρά. χαῖρε· ἀποχαιρετᾷ τόν Ἀγ. κι ἐτοιμάζεται νά φύγει. οὐκ ὀρθοῖς ὄμμασιν εἰσορῶ = σ' ἀντικρίζω μέ τά μάτια χαμηλά (ἀπό ντροπή), δέν ἔχω μοῦτρα νά σέ δῶ. καί σοί τόδ' ἐστίν ἐξ ἐμοῦ = καί σύ χαῖρε. ματεύω καί μαστεύω = ζητῶ. γένεθλον = ἐγγόνι. πύλας παροίξας = μισσανοίγοντας τήν πύλη. ὡς τεταρβηκῶς = πόσο τρομαγμένος. ταρβῶ = τρομάζω. Φοβόταν γιατί εἶχε στό νοῦ νά προδώσει μυστικά τοῦ κυρίου του· φοβισμένον τόν ἔδειχνε ὁ χαμηλός τόνος τῆς φωνῆς καί οἱ προφυλάξεις πού ἔπαιρνε. οὐχ ἄβρύνομαι τῶδε = δέν καμαρώνω γι' αὐτόν ἐδῶ τόν τίτλο (τοῦ δούλου)· τό λέει μέ βαρυθυμία. τίνος; δούλος. ἐμός μὲν οὐχί = τουλάχιστο δικός μου ὄχι. χωρίς τάμὰ κάγαμέμνονος = τά πράγματα τά δικά μου καί τοῦ Ἀγ. εἶναι χωριστά. τῆσδε ἐνν. δούλος· ἀπάντηση στό τίνος (δούλος) ὦν μ' ἐπέσχεσι = γιά τά ὁποῖα μέ σταμάτησες· τό ἐπέχω ἐδῶ μεταβατικό. ἐφίσταμαι = στέκομαι κοντά. λέγοις ἄν· μαλακότερη ἔκφραση τῆς προστακτικῆς = μπορεῖς νά μιλήσεις· ἐν νῶν, δοτ. προσ. ἄντων. α' προσ. δυϊκοῦ = σέ μᾶς. ὡς μόνους (οὐσι) = ἔχοντας ὑπόψη πῶς εἴμαστε μονάχα ἐμεῖς οἱ δύο. ἡμῇ = ἡ ἐμή.

γ') 865 - 895

ἀνοίσει· μέλλ. τοῦ ἀναφέρω = ἀναφέρεται ἐς μέλλοντα χρόνον = στό μέλλον. ἔχει = παρέχει, παρουσιάζει, προκαλεῖ. ὄκνος = δισταγμός, ἀνησυχία. δεξιᾶς ἑκατι = ἔνεκα τῆς δεξιᾶς, ἂν θέλεις γιά ἐγγύηση τῆς προσωπικῆς σου ἀσφάλειας τό χέρι μου (καί προσφέρει τό δεξιό του χέρι). λάτρης-ιος = δούλος, ὑπηρέτης. χῶτι = καί ὅτι. ἐν ταῖς σαῖσι φερναῖς = μέσα στά προικιά σου. κάμους = καί ἐμός, καί δικός μου, πιστός. ἐκκαλύπτω = ξεσκεπάζω. στέγεις = σκεπάζεις, κρατεῖς μυστικούς. αὐτόχειρ = μέ τό ἴδιο του τό χέρι. μέλλει = σκέπτεται, σχεδιάζει· ὁ στίχος περιέχει ὁλόκληρη σειρά ἀπό ἐγκλήματα: 1) παῖδα σὴν μέλλει κτανεῖν, 2) ὁ φύσας πατήρ, 3) αὐτόχειρ. πῶς· ἡ ἐρώτηση δείχνει ἐκπληξη. ἀπέπτυσ(α)

μῦθον· μόλις ἄκουσα ὅτι εἶπες — προτοῦ ἐκφράσω τό αἶσθημά μου —
 νιώθω φρίκη. οὐκ εὖ φρονεῖς = δέν εἶσαι στά καλά σου. φασγάνῳ = μέ
 ξιφος (μέλλει κτενεῖν). δέρη = ὁ λαιμός· λευκὴν δέρης· τό ἐπίθ. τονίζει
 τήν τρυφερότητα σέ ἀντίθεση μέ τή σκληρότητα τοῦ ἐγκλήματος. ἀρτίφρων
 = ὁ ἔχων ἀρτίας τάς φρένας (πβ. ἀρτιμελής) = εἶναι καλά στά μυαλά του.
 πλὴν ἐς σέ καί στήν παιδα = σέ ὅλα τά ἄλλα ἐκτός σέ ὅτι ἔχει σχέση μέ
 σένα καί τήν κόρη σου. τοῦτ(ο) = σέ αὐτό τό σημεῖο. ἐκ τίνος λόγου
 (μέλλει κτενεῖν) = γιά ποιό λόγο. οὐπάγων = ὁ ἐπάγων, αὐτός πού
 παρακινεῖ, σπρώχνει. ἀλάστωρ = κακός δαίμονας. θέσφαθ' (ἐπάγει αὐτόν)
 = τῶν θεῶν ἡ θέληση, ὡς γέ φησι Κάλχας· πού πιθανό καί νά λείε φέμ-
 ματα. γιατί ὁ θεός εἶναι ἀδύνατο νά ἔχει μιά τόσο σκληρή καί ἀπάνθρωπη
 ἀξίωση. Σημείωσε τόν ὀρθολογισμό τοῦ Εὐριπίδη. ἵνα πορευῆται στρα-
 τός· ἀπάντηση στό ἐκ τίνος λόγου. ποῖ; γιά πού; Ἡ Κλ. ξέρει γιά πού
 πρόκειται νά ξεκινήσει ὁ στρατός, εἶναι ὅμως ξέφρενη. δώματα = ἡ ἔδρα, ἡ
 αὐλή. δώματα Δαρδάνου = ἡ Τροία, τό Ἴλιον. Δάρδανος, γιός τοῦ Δία
 καί πατέρας τοῦ Ἴλου, τοῦ οἰκιστῆ τοῦ Ἰλίου, γενάρχης τῶν Δαρδάνων, πού
 ἦταν συγγενεῖς μέ τούς Τρῶες. εἰς Ἰφιγένειαν = γιά τήν κακή τύχη τῆς
 Ἰφιγένειας. Ἐλένης νόστος ἦν πεπρωμένος = ἦταν πεπρωμένο νά γίνει
 ἡ ἐκστρατεία γιά τήν Ἑλένη. πάντα ἔχεις = ὅλα τά ξέρεις. Ἀρτέμιδι...
 Αὐτό εἶναι τό καίριο σημεῖο ὅλης τῆς σκηνῆς, ὁ πρεσβύτες ὅμως καθυστέρη-
 σε τήν ἀνακοίνωση, γιά νά προκαλέσει τήν περιέργεια. πρόφασις = ἀφορμή
 ἐπ' ὀλέθρῳ = γιά τό θάνατό σου. καί μήτηρ σέθεν = κι ἡ μητέρα σου.
 Ἡ μητέρα ὀδηγεῖται στήν καταστροφή ἀπό τό θάνατο τῆς κόρης. ἔτλη = ἐ-
 τόλμησε οἰχομαι· εὐ φ η μ ι σ μ ό ς = εἶμαι χαμένη. δακρύων νάματα
 = τίς ροές τῶν δακρύων. οὐκέτι στέγω = δέν μπορῶ πιά νά συγκρατήσω.
 πόθεν φῆς εἰδέναι πεπυσμένος; ἡ σειρά : φῆς εἰδέναι πεπυσμένος (αἰ-
 τιολ. μετοχή) πόθεν; δέλτον πρὸς τὰ πρὶν γεγραμμένα = ἐπιστολή ἀν-
 τίθετη μέ τήν πρώτη. οὐκ ἔων ἡ ξυγκελεῶν παιδ' ἄγειν θανουμένην
 = θέλοντας νά μ' ἐμποδίσεις ἢ θέλοντας νά μέ παρακινήσεις μαζί μου νά
 φέρω τήν κόρη γιά νά σφαγιαστεῖ. οὐκ ἔων· ἡ μετοχή μεταφέρθηκε ἀπό τό
 περιεχόμενο τῆς ἐπιστολῆς στόν κομιστή. μὴ μὲν οὖν ἄγειν· τό μὲν οὖν
 δυναμώνει τήν ἄρνηση = ὄχι, ὄχι γιά νά φέρεις. φρονῶν εὖ ἔτυχε = ἔτυχε
 νά εἶναι στά καλά του. φέρων· ἐνδοτ. μετοχή. γε· τονίζει τήν ἀντίθεση τοῦ
 φέρων πρὸς τό δίδως λαβεῖν. ἀφείλεθ' ἡμᾶς = μᾶς ἀπέσπασε, μοῦ τήν
 πῆρε.

ἔκλυον· παρατατικός· από τή στιγμή πού ἄρχισαν οἱ ἀποκαλύψεις τοῦ γέροντα. **τὸ ἐμὸν** = τὸ δικό μου ζήτημα, τήν προσωπική μου προσβολή. **οὐ φαύλως** = οὐ κούφως = βαριά, δύσκολα. **δολόω -ῶ** = ξεγελῶ, παγιδεύω. **σοῖς γάμοις** = μέ τό γάμο σου· ἡ Κλυτ. βλέποντας ὅτι ὁ Ἀχ. φέρεי βαρέως τήν προσβολή τόν ἐρεθίζει. **οὐχ ἀπλῶς οὕτω φέρω** = δέν τό παίρνω ἐλαφρά ἔτσι, χωρίς συνέπειες. **ἐπαιδευθήσομαι**· μελλ. τοῦ **ἐπαιδοῦμαι** = ντρέπομαι. **προσπεσεῖν τὸ σὸν γόνυ** = νά πέσω στά γόνατά σου. **θνητός·** γιά χάρη τοῦ μέτρου ἀντί : **θνητή· γεγῶτα** στό **σὸν γόνυ**, σχῆμα κατά σύνεσιν, = σέ. **τί γὰρ ἐγὼ σεμνύνομαι;** γιατί πρὸς τί νά περηφανεύομαι; ἡ περηφάνεια της θά ἔταν ἀνώφελη γι' αὐτήν. **σπουδάξω** = σοβαρά ἐνδιαφέρομαι. **ἀμύνω (τινὶ)** = βοηθῶ. **τῇ τ' ἐμῇ δυσπραξίᾳ τῇ τε λεχθείσῃ δάμαρτι σῇ** = κι ἐμένα πού δυστυχῶ κι ἐκεῖνη πού πῆρε τόν τίτλο τῆς δικῆς σου γυναίκας. **μάτην** = ψευδῶς, χωρίς νά εἶν' ἀλήθεια· **ἀλλ' ὅμως (λεχθείσῃ) καταστέφω** = βάζω τό νυφικό στεφάνι στό κεφάλι. **νιν** = αὐτήν ὡς **γαμουμένην** (μελλ.) **σοί.** **νῦν δέ·** ἀρχίζει ἡ πραγματικότητα σέ ἀντίθεση μ' αὐτό πού δέν ἔγινε. **ἵζεται ὄνειδος** = θά ἔρθει, θά εἶναι ντροπή. **ὅστις·** σημαίνει τό αἷτιο. **εἰ μὴ** = **εἰ καὶ μὴ.** **γοῦν** = τουλάχιστο, πρὸς **γενειάδος... πρὸς μητέρος·** βροχή ἀπό ἐπιπλήσεις πού δείχνει τή θερμότητα τῆς ἰκεσίας. τό πιάσιμο τῶν γονάτων (**γουνουῖμαι καὶ γουνάζομαι**), τῆς γενειάδας καὶ τοῦ δεξιοῦ χεριοῦ σήμαινε ἰκεσία **ἀμυναθεῖν**· ποιητ. ἀόρ. τοῦ ἀμύνειν = νά ἰκανοποιήσεις. **πέλει μοι** = ὑπάρχει σέ μένα. **τὰ Ἀγαμέμνονος** = ἡ στάση, ἡ διαγωγή τοῦ Ἀγαμ. **πάντολμα** = θρασύτατη, ἀναιδέστατη. **γυνή·** ἀδύνατο πλάσμα. **στράτευμα** = στρατόπεδο. **ἀναρχον** = ἀπειθάρχητο. **θρασύ ἐπὶ τοῖς κακοῖς** = ἀδίσταχτο στή δυστυχία τοῦ ἄλλου. **χρήσιμον** = πειθαρχικό. **θέλωσι :** **κατὰ σύνεσιν**, γιατί τό στράτευμα εἶναι περιληπτικό. ἴσως ὁ Εὐριπίδης εἶχε στό νοῦ του τή σύγχρονη κατὰσταση τοῦ ναυτικοῦ τῶν Ἀθηναίων. **ὑπερτείνω τινὸς χεῖρα** = κρατῶ τό χέρι μου πάνω ἀπὸ κάποιον, προστατεύω· πβ. Ὅμηρο **Ω 374.** **σεσώσμεθα·** ὁ παραχ. ἀντί μέλλ. γιατί ἡ Κλυτ., σίγουρη γιά τή σωτηρία, φαντάζεται πῶς ἔχει κιόλας συντελεστεῖ. **δαινὸν τὸ τίκτειν** = **τὸ τίκτειν (ἐστὶ) δαινὸν** = ἡ μητρότητα εἶναι μεγάλο πράγμα, μέγα μυστήριο. **καὶ φέρει φίλτρον μέγα πᾶσί τε κοινὸν** = καὶ γεννᾷ σέ ὅλες ἀνεξαίρετως ἰσχυρὸ φίλτρο. **ὥσθ' ὑπερχάμνειν τέκνων** = ὥστε νά ὑποφέρουν τά πάντα γιά χατήρι τῶν παιδιῶν τους. Ὁ Εὐριπίδης στίς **Φοῖνισσες** λέει κάτι παρό-

μοιοι: δεινὸν γυναιξίν αἱ δ' ὠδίνων γοναί· καὶ φιλότεκνόν πως πᾶν γυναικεῖον γένος. θυμὸς = ἡ ψυχὴ. αἵρεται πρόσω = ὑφώνεται σέ ἀνώτερες σφαῖρες. ὑψηλόφρων· πολ. κατηγ. = ὥστε νά δοκιμάζει ἀνώτερα αἰσθήματα· οἱ πλεονασμοὶ γιά νά τονίσουν τή μεγαλοφροσύνη του. ἀσχαλᾶν καὶ ἀσχάλλειν = νά λυπάται, νά στενοχωριέται. τὰ κακὰ = ἡ δυστυχία. τὰ ἐξωγκωμένα = ἡ μεγάλη εὐτυχία. μετρίως = μέ μέτρο. Αὐτό πάει καί στά δύο ἀπαρέμφата : ἀσχαλᾶν — χαίρειν. Στόν Ὅμηρο ὁ Ἀχιλλέας χαρακτηρίζεται ἐμπαθής καὶ ἀψίθυμος. οἱ τοιοῖδε βροτῶν = οἱ ἄνθρωποι αὐτοῦ τοῦ εἶδους, αὐτοὶ πού εἶναι σάν καί μένα. λελογισμένοι εἰσὶν ὀρθῶς διαζῆν τὸν βίον = λογαριάζουν ὅτι θά ζήσουν μέ σωστό τρόπο ὅλη τους τή ζωή. γνώμης μέτα = μετὰ γνώμης = μέ σύνεση ἔστιν ἵνα = ὑπάρχουν περιπτώσεις κατὰ τίς ὁποῖες· τό ἵνα τοπικό· ἔστι χῶπου = ἔστι καὶ ὅπου = κάπου κάπου, καμιά φορά. λίαν φρονῶ = παραῖμαι σοφός. γνώμην ἔχειν χρήσιμον = ἡ φρόνηση, ἡ ὀρθή κρίση εἶναι χρήσιμο πράγμα.

ε') 926 - 958

ἐν Χείρωνος = ἐν δόμοις Χείρωνος· Χείρωνας ἦταν ὁ πῖο εὐσεβής ἀπό τοὺς Κενταύρους. ἡγοῦμαι καλῶς = ἐκτελῶ σωστά τὰ ἡγεμονικά μου καθήκοντα. παρέχων ἐλευθέραν φύσιν = παρουσιάζοντας ἀνεξαρτησία γνώμης. Ἄρη κοσμήσω δορί = θά τιμήσω μέ τὰ ὅπλα τό θεό τοῦ πολέμου. πρὸς τῶν φίλτάτων· ποιητ. αἷτιο στό παθοῦσα. τὰ φίλτατα = οἱ συγγενεῖς, ὁ σύζυγος. οἶκτον περιβαλὼν τοσοῦτον = ἀφοῦ σοῦ ἔδειξα τόση συμπάθεια. ἃ δὴ κατ' ἄνδρα γίγνεται νεανίαν = ὅση μπορεῖ νά προσφέρει ἓνας νέος. καταστέλλω (τινά) = καταπραῦνω, καθησυχάζω. ἐμοὶ φατισθεῖσα = ἀφοῦ ὀνομάστηκε γυναικα μου, μιά καὶ δόθηκε σέ μένα. τοῦμόν δέμας = ἐμένα, τόν ἑαυτό μου. ἐμπλέκω πλοκάς = μεπρδεύω σέ μηχανορραφίες. εἰ καὶ μὴ = εἰ καὶ μὴ ἦρατο σίδηρον = ἔσυρε τό ξίφος. τοῦνομα τοῦ μὸν φονεύσει· προσωποποιία. δι' ἐμέ διά τε τοὺς ἐμούς γάμους· ἔν δια δυοῖν. δεινὰ κοῦκ ἀνεκτά· σχῆμα ἐκ παρὰ λ λ ἡ λ ο υ. τλᾶσα = ὑπομείνασα, πού ἔπαθε. ἡτιμασμένη ἀνάξια = πού τῆς ἔγινε μιά προσβολή πού δέν τήν ἄξιζε. θαυμαστὰ ὡς = ἀντί : θαυμαστῶς ὡς· ἐπιτείνει τό ἀνάξια = σέ βαθμό καταπληκτικό. κάκιστος = πολύ πρόστυχος, τιποτένιος. τό μηδέν = τό μηδενικό ἐν ἀνδράσι. ὡς οὐχὶ Πηλέως, ἀλλ' ἀλάστορος γεγῶς = σάν νά μή γεννήθηκα ἀπό τόν Πηλέα ἀλλά ἀπό κάποιο κακό δαίμονα.

Καί ὁ Εὐρύπιδης, ὅπως καί ὁ Ὅμηρος, τονίζουν τό φιλότιμο χαρακτήρα τοῦ Ἀχιλλέα. Ὁ Ἀχιλ. ἀντιπαρθέτει πρὸς τὸν ἐναντίον του τὸ Μενέλαο, γιατί αὐτός εἶναι ὁ ἠθικός αὐτουργός στήν ἀπάτη.

μά τὸν δι' ὑγρῶν κυμάτων τεθραμμένον = μά τὸν μεγαλωμένο μέσ στα ὑγρά κύματα. φυτουργὸν = πατέρα· ὁ Ἀχ. ὡς νέος εἶναι εὐκολος στοὺς ὅρκους. οὐδ' εἰς ἄκραν χεῖρα = οὔτε μέ τ' ἀκροδάχτυλό του. ὥστε προσβαλεῖν (χεῖρα) πέπλοις = ὥστε ν' ἀγγίσει τό φόρεμα. Σίπυλος ἔσται πόλις = ἡ Σίπυλος θά ἔχει τό ὄνομα τῆς πόλεως. Σίπυλος, πόλη τῆς Φρυγίας, πού βασιλιάς της ἦταν ὁ Τάνταλος, ὁ γενάρχης τῶν Πελοπιδῶν. ὄρισμα βαρβάρων = περιφέρεια, περιοχή βαρβαρική, ὅθεν πεφύκασι γένος = ἀπ' ὅπου ἔλκουν τήν καταγωγή τους. κεκλήσεται = θά ἀκούγεται. ἐνάρχομαι· λέγεται καί κατάρχομαι καί ἐξάρχομαι = κάνω ἀρχή (τῆς τελετῆς). προχύται = οὐλοχύται = χριθάρι χοντροαλεσμένο, χριθάλευρο. χέρνιψ (ἤ) = ἀγιασμένο νερό (μ' αὐτό ἔπλεναν τά χέρια). τίς δὲ μάντις ἔστ' ἀνὴρ· μάντις ὑποκ., τίς ἀνὴρ κατηγορ. = τί ἄνθρωπος εἶναι ὁ μάντης ὅς = ἀφοῦ αὐτός. τυχῶν = στήν τύχη· ἀναφ. στό ὀλίγ' ἀληθῆ λέγει. μὴ τύχη = δέν πετύχει. διοίχεται = χάνεται, γίνεται ἄφαντος.

ς') 959 - 991

ἔκατι· στίχ. 373. θηρῶσι λέκτρον τούμὸν = κυνηγοῦν τό γάμο μου, μέ γυρεύουν γι' ἄντρα τους· ἡ πρόταση παρενθετικά. ὕβριν ὕβρισην ἡμᾶς = μᾶς πρόσβαλε. τούμὸν ὄνομα = τήν ἄδεια νά χρησιμοποιήσεις τ' ὄνομά μου. ἐμοῦ πάρα = παρ' ἐμοῦ, ἀπό μένα. θήραμα. παράθεση = γιά δόλωμα. ἐμοὶ μάλιστ' ἐπείσθη = ἀπὸ τό δικό μου ὄνομα παρασύρθηκε ἐκδοῦναι θυγατέρα ἐμοὶ πόσει (κατηγ.) = νά δώσει σέ μένα, ὡς σύζυγο, τή θυγατέρα της· τό ὄνομά μου, ὡς ὄνομα τοῦ συζύγου τῆς κόρης της, τήν πλάνεψε. ἔδωκα τᾶν = ἔδωκά τοι. ἄν = θά ἔδινά βέβαια τήν ἄδεια. Ἐλ- λησι· δότ. χαριστ. νόστος πρὸς Ἴλιον κάμνει ἐν τῷδε = ἡ ἐξστρατεία στήν Τροία σκοντάφτει σ' αὐτό τό σημεῖο. Βέβαια, θά δυσκολευόμουν νά δώσω τήν ἄδεια, ἀλλά θά τήν ἔδινά, ἀφοῦ θά ἦταν γιά τή σωτηρία ὅλης τῆς Ἑλλάδος. Καί ὁ Ἀχιλ. ἔχει πανελλήνια αἰσθήματα. Ἡ Κλυταιμῆστρα... αὐτά τά λείε μέσα του ὁ Ἀχιλλέας. τὸ κοινὸν ὦν μέτ' ἐστρατευόμην = τό κοινό συμφέρον αὐτῶν μέ τούς ὁποίους μαζί ἔκανα τήν ἐξστρατεία. οὐδέν

εἰμι παρά γε τοῖς στρατηλάταις = δέ λογαριάζομαι καθόλου στή συνείδηση τουλάχιστο τῶν ἀρχηγῶν. ἐν εὐμαρεῖ (ἐστίν) = εἶναι εὐκολο (γι' αὐτούς). εὐμαρῆς = εὐχερής, εὐκολος, δρᾶν καὶ μὴ δρᾶν καλῶς = νά μέ μεταχειρίζονται εἴτε καλά εἴτε ἄσχημα. εἴσεται· μέλλ. τοῦ οἶδα. σίδηρος· μέ συνεκδοχή = τό ξίφος. χρανώ· μέλλ. τοῦ χραίνω = μολύνω· κηλῖσιν αἵματος φόνου. πρὶν ἐλθεῖν (με) ἐξαιροῦμαι = ἀποσπῶ, παίρνω. θεὸς πέφηνά σοι = στέχω γιά σένα θεός, ὅπως καί σύ μ' ἔχεις φανταστεῖ. μέγιστος = ἰσχυρότατος. οὐκ ὦν· ἐνδοτ. μετοχή. θεὸς πέφηνά σοι — οὐκ ὦν — ὁμως γενήσομαι· πολύ παιδικά αὐτά. Ὁ Εὐριπίδης παρουσιάζει τόν Ἀχιλλεῖα σάν ἀνώριμο παιδί στίς σκέψεις. σεμνή = σεβαστή. φεῦ = εὐγε. πῶς ἂν σ' ἐπαινέσαιμι = πῶς θά μπορούσα νά σέ παινέψω. λίαν λόγοις = μέ ὑπερβολικά λόγια. μηδὲ = καί μή. ἀπόλλυμι τήν χάριν = χάνω τή δύναμη νά εὐχαριστήσω. ἐνδεῶς τοῦδε (τοῦ ἐπαινέειν) = μέ λόγια λειψά, φτωχικά γιά τό σκοπό, μ' ἐπαίνους λιγοστούς = πῶς θά μπορούσα νά σέ παινέψω χωρίς νά φανῶ ὅτι σέ κολακεύω μέ μεγάλα λόγια καί οὔτε πῶς εἶμαι ἀχάριστη μέ συχρατημένες εὐχαριστίες. ἀγαθοὶ = οἱ ἀγαθοί. αἰνῶ ἄγαν = εἶμαι ὑπερβολικός στά παινέματα. παραφέρω = προβάλλω, φέρνω γιά ἐπιχείρημα. οἰκτρός = πού προκαλεῖ τόν οἶκτο. ἰδίᾳ νοσοῦντα = ἀφοῦ πάσχει αὐτός ὁ ἴδιος· ἡ μετοχή αἰτιολογική. ἄνσος κακῶν ἐμῶν = ἀπαλλαγμένος ἀπό τίς συμφορές μου, ξένος πρὸς τά βασανά μου. ἀλλ' οὖν = ὁμως. ἔχει τι σχῆμα ἀνὴρ ὁ χρηστός = κάνει καλή ἐντύπωση ἀσφαλῶς ὁ χρηστός, ὁ εὐγενής ἄνθρωπος. κἂν ἄπωθεν ἤ = ὅσο κι ἂν εἶναι ξένος πρὸς τίς συμφορές τῶν ἄλλων. ἤ· αἰτιολογικά = γιατί ἐγώ. οἶηθεῖσα· ἐνδοτ. μετοχή. κενὴν κατέσχον ἐλπίδα = εἶδα τίς ἐλπίδες μου νά ματαιώνονται. τάχα = ἴσως. ὄρνις γένοιτ' ἂν = καχός οἰωνός, σημάδι καχό θά γινόταν. ἐμή παῖς θανοῦσα = ἡ κόρη μου, ἂν σφαχιστεῖ. σοῖς μέλλουσι γάμοις = γιά τό μελλοντικό γάμο σου. εὖ μὲν ἀρχὰς εἶπας, εὖ δὲ καὶ τέλη = καί καλά ἄρχισες καί καλά τέλειωσες.

ζ') 992 - 1035

νιν = αὐτήν, τή θυγατέρα μου· ὑποκ. τοῦ περιπτύξαι. ἀπαρθένευτα ἄπρεπα σέ κόρη. ἔχουσα δι' αἰδοῦς ὁμμ' ἐλευθέρον = ἔχοντας τή ντροπαλοσύνη στό βλέμμα, ὅπως ταιριάζει στήν ἐλευθέρια ἀνατροφή της. ταῦτά τεύξομαι = θά πετύχω τά ἴδια, δηλ. τόν οἶκτο σου. οὐ παρούσης = χωρίς

νά είναι παρούσα, καί μέ τήν ἀπουσία της. **σεμνά σεμνύνεται** = ἡ σεμνότητα εἶναι σεμνότητα, δέ χάνει ποτέ τήν ἀξία της. **ὅμως δέ** = ἀλλ' ὅμως. **χρεῶν αἰδεῖσθαι** = πρέπει νά χρησιμοποιεῖ κανεῖς τήν αἰδημοσύνη **ὅσον γε δυνατόν** = ὡς ἐκεῖ πού μπορεῖ νά τό κάνει, δηλ. πρέπει νά ἔχει κι ἡ αἰδημοσύνη τά ὅριά της. **ἐξάγω εἰς ὄψιν** = παρουσιάζω ἔξω, φέρνω ἐμπρός. **ἔρχομαι εἰς ὄνειδος** = πέφτω στήν κακογλωσσιά τῶν ἀνθρώπων. **ἀμαθές** = πού ἀγνοεῖ τά πράγματα. **ἀργός τῶν οἴκοθεν** = ἀπαλλαγμένος ἀπό σπιτικές φροντίδες. **λέσχη** = φλυαρία **πονηράς λέσχας** = πονηρά σχόλια. **καχόστομοι λέσχει** = ἡ κακογλωσσιά. **φιλῶ** = ἀγαπῶ. **ἦξετε εἰς ἕσπον** = θά φτάσετε στό ἴδιο ἀποτέλεσμα. **ἰκετεύοντες** (τροπ. μετοχή) **εἰτ' ἀνικετεύτως** = εἴτε μέ ἰκεσίες εἴτε χωρίς ἰκεσίες. **ἐξαπαλλάξαι**· ἐπεξ. τοῦ **ἀγῶν μέγιστος** = ἀγώνας πολύ σοβαρός. **ὥς**· αἰτιολογικό χαλαρά δεμένο μέ τά προηγούμενα, πού μπορεῖ καί νά παραλειφθεῖ. **ἐν ἀκούσας'** ἴσθι = ἕνα ἄκουσε καί μάθε. **μὴ ψευδῶς μ' ἐρεῖν**· ἐπεξηγήση τοῦ **ἐν**. **λέγων** — **ἐγκερτομῶν**· μετοχές ὑποθ. **ἐγκερτομῶν** = **κερτομῶν** = περιπαίζοντας. **μάτην** = μέ λόγια τοῦ ἀέρα, μέ ἀερολογίες. **ὄναιο** εὐκτ. ἀορ. **ὠνήμην** τοῦ **ὀνίναμαι** = ὠφελεῖσθαι· **ὄναιο** = νά χαρεῖς ὅ,τι ἀγαπᾷς. **ἵνα... καλῶς** = γιά νά πάρει καλὸ δρόμο ἡ ὑπόθεση. **τί τοῦτ' ἔλεξας;** τοῦτο, ὃ **ἔλεξας**, **τί ἐστι;** = τί θέλεις νά πεῖς μέ αὐτό πού εἶπες; **πέιθωμεν;**· ὁ ἐνεστώς φανερῶνει κάτι πού ἐπιχειροῦμε. **κακὸς τίς ἐστι**· τό **τίς** (λιτότητα) ἐπιτείνει τό **κακὸς** = εἶναι πολύ δειλός. **οἱ λόγοι καταπαλαίουσιν**· ἡ μεταφορὰ ἀπὸ τό πάλαιμα. **φυχρὰ ἐλπίς** = ἡ ἐλπίδα μου αὐτὴ εἶναι κρύα, φτωχή· ὀξύμωρο, γιατί ἡ ἐλπίδα ζεσταίνει τήν καρδιά, **ἀντιβαίνω** = φέρνω ἀντιρρήσεις. **εἰ τὸ χρῆζον ἐπίθετε** = ἂν τόν πείθατε (σύ καί ἡ κόρη σου) σέ ὅ,τι θά τοῦ ζητούσατε. **οὐ τοῦμόν χρεῶν** (τῆν) **χωρεῖν** = δέ θά ἦταν ἀνάγκη νά ἀνακατεῦτώ ἐγώ. **τοῦτο** = ἡ συγκατάθεσή του **ἔχει τήν σωτηρίαν** = φέρνει σωτηρία, σώζει τήν κατάσταση. **ἀμείνων** = καλύτερος, πιό εὐγενικός (παρά ἂν ἀνακατευτόμουν δυναμικά). **εἰ τὰ πράγματα πράσσοιμι** = ἂν τακτοποιούσαν τίς ὑποθέσεις. **λελογισμένως μᾶλλον ἢ σθένει** = μέ περίσκεψη παρά μέ τή δύναμη, μέ τήν πυγμή. **καλῶς κρανθέντων**· **κραίνω** καί **κραιαίνω** = ἐκτελῶ, τελειώνω· ἡ μετοχὴ ἔπρεπε νά εἶναι σέ ὀνομαστ., γιά νά συμφωνεῖ μέ τό ὑποκ. τῆς προτάσεως **τάδε**, ἀλλά εἶναι σέ γενική ἀπόλυτη καί αὐτό γιά νά δοθεῖ ἔμφαση = ἂν τά πράγματα αὐτά ἐδῶ ἔχουν καλὸ τέλος. **τάδε γένοιτ' ἂν πρὸς ἡδονὴν φίλοις σοί τε** = αὐτό τό καλὸ τέλος θά χαροποιοῦσε καί τούς φίλους (τόν Ἀγαμ.) καί σένα. **καῖν** = καί ἂν· **δύο φορές** τό (ἂν). **καί χωρίς ἐμοῦ** = καί χωρίς τήν παρέμβασή μου. **δραστέον**·

ἐνν. τό ἔστι μοι = πρέπει νά κάνω. ποῖ ἐλθοῦσαν = ἀφοῦ ἔρθω ποῦ; ποῦ (πρέπει) νά ἔρθω (καί νά βρῶ); ἡμεῖς σε φύλακες οὐ χρεῶν φυλάξομεν = (δέν εἶναι ἀνάγκη νά ῥθεις) ἐγώ θά παρακολουθήσω τήν ὑπόθεσι ὅπως πρέπει. Ὁ Ἀχ. δέν ὀρίζει τόπο γιά συνάντησι, γιά νά μήν ἀναγκαστεῖ ἡ Κλ. νά τριγυρίζει στό στρατόπεδο. μή τις = ἵνα μή τις, μήπως κανένας. Δαναῶν· ἡ γεν. καί στό τις καί στό ὄχλου. στείχουσιν. κατηγορ. μετοχή στό ἴδιον σε. ἐπτοημένην· τροπ. μετοχή στό στείχουσιν. μηδὲ αἰσχύνη. παρατακτικά ἀντί: μηδ' αἰσχύνης = κι ἔτσι προσβάλλεις πατρῶν δόμον = τήν ὑπόληψι τῆς πατρικῆς οἰκογένειας. κακῶς ἀκούω = μέ κατηγοροῦν, μέ κατακρένου. μέγας (ἦν) = εἶχε μεγάλη ὑπόληψι. ἄρχε = γίνου ὁδηγός, δεῖχνε τί πρέπει νά γίνεῖ ὦν· αἰτιολ. μετοχή. κυρήσεις ἐσθλῶν = θ' ἀνταμφιφθεις εἰ εἰσι θεοί = ἂν ὑπάρχουν θεοί. εἰ δὲ μή εἰσι, τί δεῖ ποιεῖν; ποιά ἡ ἀνάγκη μάταια νά κοπιᾷ κανένας;

Ὁ Εὐριπίδης, σύμφωνα μέ τήν ἄποψη τοῦ Πρωταγόρα, ἀμφιβάλλει γιά τήν ὕπαρξι τῶν θεῶν.

Ὁ Ἀχιλλέας φεύγει ἀπό τή δεξιὰ πάροδο κι ἡ Κλυταμῆστρα ξαναγυρίζει στή βασιλική σκηνή.

Τό τμήμα πού ἐρμηνεύσαμε, στίχ. 801-1035, τό διαλογικό, πού ἀκολουθεῖ μετά τό Β' στάσιον, ὀνομάζεται Γ' Ἐπεισόδιο, ἀντιστοιχεῖ στήν Δ' Πράξι τῆς σημερινῆς τραγωδίας κι ὑποδιαιρεῖται σέ τρεῖς σκηνές. Σ' αὐτό τό κομμάτι ἡ ἐνεργός ἐπέμβασι τοῦ Ἀχιλλέα παρουσιάζει τήν πράξι (τή θυσία τῆς Ἰφιγένειας) σέ προσωρινή στασιμότητα. Τά συναισθήματα τῶν θεατῶν εἶναι μιά εὐθυμιά διάθεσι στήν α' σκηνή, λύπησι γιά τήν Κλυταμ. πού ὑποφέρει καί ἐλπίδα ἀπό τίς διαβεβαιώσεις τοῦ Ἀχιλλέα.

Ὁ Χορός, ἔχοντας δεῖ ἀπό κοντά αὐτά πού συμβαίνουν στό Ἐπεισόδιο, καρφώνει τό βλέμμα του στόν Ἀχιλλέα, τόν ὁποῖο τόσα σωματικά καί ψυχικά χαρίσματα στολιζόν, γιό τοῦ Πηλέα καί τῆς Θέτιδας, πού τούς γάμους των τούς πανηγυρικούς τίμησαν οἱ θεοί, οἱ Μοῦσες καί οἱ Κένταυροι. Τούς γάμους αὐτούς περιγράφει πολύ ποιητικά στό χορικό πού τραγουδάει καί πού θά ἐρμηνεύσουμε.

ΤΡΙΤΟ ΣΤΑΣΙΜΟ 1036 - 1097

Στροφή (1036 - 1057)

ὕμναιος = γαμήλιο τραγούδι. διὰ λωτοῦ Λίβυος = μέ τούς ἤχους λιβυκοῦ αὐλοῦ. Λωτός εἶδος φυτοῦ ἀπό τό ὁποῖο ἔφτιαχναν σύριγγες Λίβυος· τό μερικό καί τό συγκεκριμένο ἀντί τοῦ γενικοῦ· ὥστόσο ὁ λιβυκός αὐλός νομιζόταν ὁ πιό καλός γιά τήν κατασκευή αὐτοῦ τοῦ ὄργανου. μετὰ τε φιλοχόρου κιθάρας = καί μέ τή φίλη τοῦ χοροῦ κιθάρα. ὑπό τε συρίγγων καλαμοεσσᾶν = καί μέ συνοδεία ἀπό σουραῦλια καλαμένα. ἔστασεν ἱαχᾶν = ἔβγαλε βουή, ἀντήχησε· προσωποποιία. τίς ἄρ' ὕμναιος ἔστησεν ἱαχᾶν = σάν τί τάχα νά ἦταν τοῦ γάμου τό τραγούδι, πού ἀντήχησε κτλ. Πιερίδες = οἱ Μούσες παρὰ δαιτί = πάνω στό γαμήλιο συμπόσιο στό ξεφάντωμα. δαίς θ. = συμπόσιο, πβ. συνδαιτυμόνες. ἔχνος = πόδι. μελωδοῖς ἀχήμασι = μελωδικοῖς ἡχήμασι, μέ μελωδικούς ἤχους, τραγούδια. κλέω καί κλεῖζω = ἐγκωμιάζω, ὕμνω. Αἰακίδαν (-η) = τό γιό τοῦ Αἰακοῦ, τόν Πηλέα. καθ' ὕλαν Πηλιάδα = κάτω στό δάσος τοῦ Πηλίου· ἐπεξηγήση τοῦ ἀν' ὄρος Κενταύρων. Δαρδανίδας = γιός ἢ ἀπόγονος τοῦ Δαρδάνου, ὁ Γανυμήδης, ἔφηβος ἀπό τήν Τροία. Ὁ Ζεὺς τόν ἄρπαξε στόν οὐρανό γιά νά γοητεύει τούς θεούς μέ τήν ὁμορφιά του καί νά εἶναι κεραστής στό τραπέζι τους. φίλον τρύφημα (τρυφῶ) = ἀγαπητό ἐντρυφήμα, γλυκιά χαρά. ἀφύσσω = ἀντλῶ, κερνῶ. λοιβά = σπονδή, νέκταρ. ἐν γυάλοις χρυσέοισι κρατήρων = μέσα ἀπό τήν κοιλιά χρυσῶν κρατήρων· τό χρυσέοισι συμφωνεῖ (ὑπαλλαγή) μέ τό γυάλοις ἀντί νά συμφωνεῖ μέ τό κρατήρων. λευκοφαῖς = πού φέγγει ἀπό λευκότητα. εἰλίσσόμεναι = ἐλίσσόμενας. εἰλίσσόμεναι κύκλια = στριφογυρίζοντας κυκλικά. ἐχόρευσαν γάμους = μέ χορούς γιόρτασαν τούς γάμους.

Ἀντιστροφή (1058 - 1079)

θίασος = ὄμιλος, συνοδεία. ἵπποβάτας = ἄλογοπόδαρος· πάει στό θίασος ἀντί (ὑπαλλαγή) νά πάει στό Κενταύρων· αὐτοί στό κάτω μισό τοῦ σώματός τους ἦταν ἄλογα. ἀπό αὐτό καί τό ἵπποβάτας. ἔμολεν = ἦρθε· ἀνά ἔμολεν = ἦρθε ἀπάνω ἐπὶ κρατήρα Βάκχου = στά γεμάτα κρασί βαρέλια. Οἱ Κένταυροι ἀγαποῦσαν πολύ τό κρασί. ἐλάταις σὺν στε-

φανώδει τε χλόα = μέ κλαδιά από ἔλατο καί μέ στεφάνια από πρασινάδα. ἀνέκλαγον· ἄορ. β' τοῦ ἀνακλάζω καί ἄορ. α' ἀνέκλαξα = φώναξα δυνατά (ἀνά). μέγα = μεγαλόφωνα· τό ἀνακλάζω κυριολεκτικά λέγεται γιά ζῶα· ἐδῶ χρησιμοποιήθηκε γιάτί καί τῶν Κενταύρων ἡ ἐμφάνιση μοιάζει μέ ζῶου. ὦ Νηρηϊή κόρα, παῖδα... ἐξονόμαζεν· ἡ σειρά: ὦ Νηρηϊή κόρα, Χείρων μάντις ὁ φοιβάδα μοῦσαν εἰδῶς ἐξονόμαζε γεννάσειν (= τέξεσθαι) σέ (ὕποκ.) παῖδα (ἀντικ.), μέγα φῶς (παράθεση στό παῖδα) Θεσσαλία (δοτ. χαριστ). φοιβᾶς μοῦσα = ἡ μαντική τέχνη. ἐξονομάζω = λέω καθαρά, ἀποκαλύπτω, φανερώνω. φῶς· μεταφορικά, σημαίνει ἐλπίδα, σωτηρία, χαρά, δόξα, λάμψη. ὅς ἤξει... ἃ νιν ἔτικτε· ἡ σειρά: ὅς ἤξει κλεινᾶν χθόνα Πριάμοιο σὺν λογχήρεσι ἀσπισταῖς Μυρμιδόνων ἐκπυρώσων (νιν) γᾶθεν περὶ σώματι κεκορυθμένος ἐνδυτὰ ὅπλων χρυσέων Ἡφαιστοπόνων ἔχων δωρήματα ἐκ θεᾶς μητρός Θέτιδος, ἃ ἔτικτε νιν. ἀσπιστής = ἀσπιδοφόρος, ὀπλίτης. λογχήρης (λόγχη - ἀραρίσκω) = λογχοφόρος, ἀκοντιστής. ἐκπυρώ - ὦ = πυρπολῶ, ἀφανίζω. γᾶθεν = ἀπό τῆ γῆ, συθέμελα. ἐνδυτὰ ὅπλων = φορετὰ ὅπλα. ἡφαιστόπονος = ἡφαιστότευκτος = ἔργο τοῦ Ἡφαίστου. δωρήματα = δῶρα... ἐννοεῖ ὁ χορός τὰ ὅπλα τοῦ Ἀχιλλεῖα, πού ὁ Ἡφαιστος κατασκεύασε, ὕστερα ἀπό παρακλήση τῆς Θέτιδας, ἀπό χρυσάφι, ἀσήμι, καλάι καί χαλκό· βλ. Ὀμήρ. Σ 468 κέ. τήν ἀναλυτική περιγραφή γιά τήν κατασκευή καί τή διακόμησή τους. δαίμονες = οἱ θεοί. τίθημι = καθιστῶ, κάνω. μακάριον· κατηγ. τοῦ γάμου· γάμον θ' ὕμεναίους· γιά ποικιλία. εὐπατρις = ἀπό εὐγενή πατέρα, ἀπό σπουδαίους γονιούς. μακάριον· ἡ λέξη τοποθετήθηκε σκόπιμα ἀπό τόν Εὐριπίδη στό τέλος τῆς ἀντιστροφῆς, γιά νά τονιστεῖ ἡ ἀντίθεση ἀνάμεσα στόν μακάριο αὐτό γάμο καί στόν ἄθλιο ψευτογάμο τῆς Ἰφιγένειας· ὁ δεῦτερος στήν ἐπωδή.

Ἐπώδός (1080 - 1097)

σέ δέ· σένα ἀντίθετα, σέ ἀντίθεση μέ τή Θέτιδα· ἡ ἀντίθεση δυνατή· ἡ σύνταξη: στέφουσι καλλικόμεν πλόκαμόν σε (σου)· καλλικόμας (-ης) πλόκαμος = πλεξοῦδες τῆς ὁμορφῆς κόμης. ὥστε μόσχον (θ.) σάν μοσχάκι, δαμαλίτσα· στό στέφουσί σε ἀλλά καί στό αἰμάσσοντες λαίμον σε (σου) ὥστε μόσχον (ὥστε λαίμον μόσχου). πετραῖα ἄντρα = ἀπόκρημνες σπηλιές. ὀρεῖα = ὀρεσίβια, βουνίσια. ἀκήρατος = ἀγνή, ἀμόλυντη (ἀνέγγι-

χτη από ταῦρο). βρότειος = ἀνθρώπινος. βαλιά = παρδαλή. αἰμάσσω = βουτῶ στό αἷμα, σφάζω. οὐ σύριγγι τραφεῖσαν (σε) = ἐνῶ δέ μεγάλασες μέσ στή μουσική τοῦ σουραυλίου. οὐδ' ἐν ροιβδήσεσι = κι οὔτε στὰ σφυρίγματα. παρὰ δὲ ματέρει = ἀλλά κοντά στή μητέρα σου σέ ἀντίθεση μέ τό οὐ σύριγγι τραφεῖσαν. γάμον· παράθεση στό σέ : νύφη, σύζυγο. νυμφόκομος· μέ παθητική σημασία = νυφοστολισμένη. 'Ιναχίδαι· οἱ ἀπόγονοι τοῦ 'Ινάχου, πρώτου βασιλιᾶ τοῦ Ἄργους. 'Ιναχίδαι λέγονται καί οἱ Ἀργεῖοι. γάμον νυμφόκομον 'Ιναχίδαις = στολισμένη νύφη γιά γάμο μ' ἕναν ἀπόγονο τοῦ, 'Ινάχου, μ' ἕναν ἀπό τούς σπουδαίους Ἀργεῖους. ποῦ τό τᾶς αἰδοῦς ἔτι, ποῦ (τό) τᾶς ἀρετᾶς πρόσωπον σθένει τι; σθένει τι = ἔχει ὅποιαδήποτε δύναμη ὁπότε = τή στιγμή πού. ἄσπεπτον = ἡ ἀσέβεια. ἔχει δύνασιν = ἰσχύει, λογαριάζεται. ἃ δ' ἀρετὰ ἀμελεῖται θνατοῖς κατόπισθεν = κι ἡ ἀρετή περιφρονιέται ἀπό τούς ἀνθρώπους πού τῆς γυρίζουνε τήν πλάτη. καί (ὁπότε) μὴ κοινὸς ἀγὼν βροτοῖς (ἔστι) = οἱ ἄνθρωποι δέν κάνουν κοινή προσπάθεια (γιά ἡθική ἐξυγίανση). μὴ τις θεῶν φθόνος ἔλθῃ = μήπως πέσει ἐπάνω τους ὀργή θεοῦ = γιά τήν ἀποτροπή τῆς θεϊκῆς ὀργῆς. ποῦ· τό ἀσύνδετο γιά νά δείξει πάθος. τό τᾶς αἰδοῦς πρόσωπον· προσωποποιᾷ.

Ἡ σύνδεση μέ τὰ προηγούμενα εἶναι ἡ ἀκόλουθη: ἡ θυσία τῆς Ἰφιγ. εἶναι δεῖγμα γιά τό ἡθικό ξεστράτισμα τῶν ἀνθρώπων καί τῇ θρησκευτικῇ διαστροφῇ· πουνθενά πιά δέ βλέπεις ἀγνότητα στά ἦθη κι εὐσέβεια· παντοῦ βασιλεύει ἡθικὴ ἀναρχία.

Ὁ ποιητής ἐμπρός στήν τερατώδη θυσία τῆς Ἰφιγ. ὑψώνεται σέ ἀνώτερες ἡθικές σφαῖρες καί μέ δριμύτητα καντηριάζει τήν ἡθικὴ ἐξαθλίωση τῶν ἀνθρώπων στά τελευταῖα χρόνια τοῦ Πελοποννησιακοῦ πολέμου.

ΤΕΤΑΡΤΟ ΕΠΕΙΣΟΔΙΟ (1098 - 1275)

α') 1098 - 1126

προσκοποῦμαι = παρατηρῶ, γιά ν' ἀνακαλύψω κάτι. Ἡ Κλ. μαθαίνοντας ἀπό τόν Πρεσβύτερ ὅτι πρόκειται ὁ Ἀγαμ. νά σφαγιάσει τήν κόρη της, ταραίζεται καί ταραχμένη βγαίνει ἀπό τήν κατοικία της, γιά νά μάθει ἄ-

πό τόν ἄντρα της τό τί ἔτρεξε. πόσιν = τό σύζυγο. χρόνιον ἀπόντα = πού ἔλειπε ἀπό πολλή ὥρα. κάκλειλοιπότα στέγας· σχῆμα πρωθύστερο. ἐν δακρύοισί (ἔστι) = δακρύζει, κλαίει. πολλές ἰεῖσα μεταβολάς ὀδυρμάτων = πού θρηνεῖ καί ὀδύρεται κατά διάφορους τρόπους, πού ἀλλάζει πολλές φορές τόν τόνο τῶν θρήνων. ἀκούσασα = καθώς ἄκουσε. μνήμην δ' ἄρ', εἶχον πλησίον βεβηκότος Ἀγαμέμνονος τοῦδε = ἀλλά νά, ἔρχεται ἐδῶ κοντά ὁ Ἀγαμ., πού τόν εἶχα στό νοῦ μου. εὐρεθήσεται = θά βρεθεῖ θά ξεσκεπαστεῖ. Λήδας γένεθλον = κόρη τῆς Λήδας. ἐν καλῶ = σέ κατάλληλη στιγμή. παρθένου χωρίς = χωριστά ἀπό τήν κόρη, χωρίς τήν παρουσία τῆς κόρης. γαμούμεναι = οἱ μελλόνυμφες. τί δ' ἔστιν, οὐ σοι καιρός ἀντιλάζυται; ἀλλά τί εἶναι ἐκεῖνο πού δέ θά χάσεις τήν εὐκαιρία νά μοῦ πεις; ἡ ἀνώμαλη σύνταξη ἐδῶ δείχνει τή διέγερση τῆς Κλυταιμῆστρας. Ὁ Ἀγ., ἀνεξάντλητος σέ φέματα, μεταχειρίζεται ἐπιτηδευμένη εὐγενική γλώσσα θέλοντας νά κερδίσει τήν ἐμπιστοσύνη τῆς γυναίκας του. ἔκπεμπε παῖδα δωμάτων πατρός μέτα = φώναζε τήν κόρη ἔξω καί ἄφησέ την νά πάει μέ τόν πατέρα της (ἐνν. στό βωμό). ὥς = διότι, γιατί. πάρειςι = εἶναι στή διάθεσή μας. αἱ χέρνιβες ἡύτρεπισμένοι = τό ἀγριασμένο νερό ἔτοιμο. βάλλειν χερὶ πῦρ καθάρσιον = γιά νά ραντίσουμε μέ τά χέρια μας τήν καθαριτική φωτιά, τό πῦρ τοῦ καθαρμοῦ. θεῶ· δοτ. χαρ. μέλανος αἵματος φυσήματα· παράθεση στό ἄς πεσεῖν χρεῶν (πού πρέπει νά πέσουν γιά χατήρι τῆς θεᾶς) ξεφυσώντας μαῦρο αἷμα ἀπό τό λαιμό τους τήν ὥρα πού θά σφάζονται· δές τόν πληθ. ἀριθμό χέρνιβες — προχύται — μόσχοι· τί πλούσια καί μεγαλόπρεπη θυσία! Ἔτσι θά εὐχαριστηθεῖ ἡ μητέρα. τοῖς ὀνόμασι = μέ τίς λέξεις. οὐκ οἶδ' ὅπως τὰ ἔργα σου χρή μ' ὀνομάσασαν εὐ λέγειν = δέν ξέρω πῶς πρέπει ν' ὀνομάσω τὰ ἔργα σου, γιά νά τά χαρακτηρίσω ὡς τὰ ὅπως χρή· πλάγια ἐρώτηση ἀπό τό οἶδα. Τά ἔργα τοῦ Ἀγ. φανέρωναν διπλοπρόσωπο ἄντρα καί ἄστοργο πατέρα. πατρός ἃ μέλλει (ἐνν ποιήσιν)· ἃ μέλλει = τίς βουλές, τίς προθέσεις· μ' αὐτό πρέπει νά συνδεθεῖ τό πατρός. χυπό = καί ὑπό. ὑπό τοῖς πέπλοις = κάτω ἀπό τούς πέπλους, προστατεύοντάς την μέ τό πέπλο σου· πέπλος· φόρεμα γυναικεῖο πλατύ καί μακρύ, πού τύλιγαν γύρω στό σῶμα, καρφίτσωναν στόν ὦμο κι ἔξωναν στή μέση, χρωματιστό. ἰδοῦ παρέστιν ἤδε πειθαρχοῦσά σοι. Ἡ Ἴφ. περνᾷ ἐμπρός φορώντας πέπλο καί κρατώντας τόν Ὁρέστη. Ἡ παρουσία τοῦ μικροῦ, γιά νά συγκινηθεῖ πιό πολύ ὁ πατέρας ἐμπρός στήν ἀνόσια πράξη του. τὰ ἄλλα = ὥς πρὸς τ' ἄλλα, γιά τό ἄλλο ζήτημα. πρὸ τῆσδε = γιά τήν ὑπεράσπισή της. τί κλαίεις; γιατί κλαῖς; λείει ὁ Ἀγ. στήν Ἴφι-

γένεια, πού θά ἦρθε μέ καινούρια μάσκα — ἡ ὁποία φανέρωνε πρόσωπο δακρυσμένο — ἥ, σκεπασμένη μέ πέπλο, ἔδινε τήν ἐντύπωση πώς κλαίει, οὐδ' ἔθ' ἡδέως ὀρᾶς = καί δέν ἔχεις πιά χαρωπό τό βλέμμα. ἐρείσασα = στηλώνοντας, καρφώνοντας. πρόσθ' (πρόσθε ὄμματος) ἔχεις πέπλους. τίν' ἄν λάβοιμι τῶν ἐμῶν ἀρχήν κακῶν; τίνα· ἀντικ. μέ ἔλξη ἀπό τό κατηγορούμενο ἀρχήν ἀντί νά εἶναι τί = ἀπό ποῦ ν' ἀρχίσω ν' ἀνιστορῶ τίς συμφορές μου; πάρα = πάρεστι = εἶναι δυνατό, μπορετό. ἅπασι· ἀντικ. τοῦ ἀπαρεμφ. χρῆσασθαι πρῶτοις· κατηγ. κἄν = καί ἐν· καί ἄν. αὐτή εἶναι ἀνάμεσα στίς τελευταῖες εἴτε στίς μεσαῖες, ὅπουδῆποτε κι ἄν εἶναι. Μέ ἄλλα λόγια ἡ Κλ. λέει: οἱ συμφορές μου δέν ἔχουν οὔτε ἀρχή οὔτε μέση οὔτε τέλος. Αὐτό τό κομμάτι ἀποτελεῖ τό προοίμιο. Ὁ λόγος τῆς Κλ. διακόπτεται ἀπό τόν Ἀγ., πού προσποιεῖται πώς δέν καταλαβαίνει τή γλῶσσα τῆς γυναίκας του, καί συνεχίζεται ὅταν ὁ Ἀγ. ἀναγκάζεται — μέ τήν ἀπόδειξη τῆς ἐνοχῆς του — νά σωπάσει.

β') 1127 - 1156

ὡς· ἐπιφώνημα. εἰς ἐν ἦκατε = εἴστε ὅλοι σύμφωνοι. σύγχυσις ἔχοντες καί ταραγμὸν ὀμμάτων = παρουσιάζοντας σύγχυση καί ταραχή στό βλέμμα. Ἡ σύγχυση ἐκδηλωνόταν καί στά λόγια ἀλλά καί στή στάση τῶν γυναικῶν (μαζί καί τῶν γυναικῶν τοῦ Χοροῦ). εἶψ' = εἰπέ· σ' αὐτό πάει κοντά τό γενναίως (= μέ εὐλιχρίνεια). ἄν = ἃ ἄν. οὐδέν κλεισμοῦ δεῖ μ'· μ' = μέ ἀντί μοι = καθόλου δέν ἔχω ἀνάγκη ἀπό προτροπές. τήν παῖδα τήν σὴν τήν τ' ἐμήν· αὐτά εἶναι εἰπωμένα μέ ἔμφαση: τό σπλάγχνο μας. ἔα. ἐπιφ. σχετλιασμοῦ : οὐφ· ὁ Ἀγ. παραξενεύεται πού ἡ Κλ. διατυπώνει ὑποφίες ἀδικαιολόγητες, ἀλλά κάνει τήν ἀναφώνηση ἔα, γιατί κατάλαβε ὅτι τά σχεδιά του δέν εἶναι ἀποκλειστικά δικό του μυστικό. ἐλήμονα = τολμηρά, τραγικά. ὑπονοεῖς = βάζεις στό νοῦ σου, ὑποφιάζεσαι. ἃ μή σε χρή· ἐννοεῖται τό ὑπονοεῖν. ἔχ' ἡσυχος = μένε ἡσυχος, ἡσύχασε. κἀκεῖνό μοι τό πρῶτον ἀπόκριναι πάλιν = καί φρόντισε νά δώσεις πάλι ἀπάντηση σ' ἐκεῖνη τήν πρώτη ἐρώτηση (στίχ. 1131). εἰκότα ἦν ἐρωτᾶς, εἰκότ' ἄν κλύοις = ἄν ρωτᾶς λογικά, λογικά θ' ἀκούσεις. Ὁ Ἀγ. ρίχνει τήν αἰτία τῆς ἄστοχης ἀπαντήσεώς του στήν ἄστοχη ἐρώτηση τῆς γυναίκας του. οὐκ ἄλλ' ἐρωτῶ καί σὺ μὴ λέγ' ἄλλα μοι = δέ διατυπώνω ἄλλη ἐρώτηση καί σὺ ν' ἀπαντήσεις σ' αὐτή μονάχα. πότνια = θεία, θεϊκή. δαίμων τ' ἐμός = καί ὁ κακός μου δαίμονας. δυσδαίμονες = βαριόμοιροι,

τίς σ' ἡδίκησε; ὁ Ἀγ. κάνει πώς δέν καταλαβαίνει τήν ἀδικία πού γίνεται στήν Κλυταιμίστρα, γι' αὐτό καί ρωτάει: ποιός σου καμε κακό; τοῦτ' ἐμοῦ πεύθει πάρα; αὐτό ζητᾷς νά τό μάθεις ἀπό μένα; **πεύθομαι = πυνθάνομαι.** ὁ νοῦς ὅδ' αὐτός νοῦν ἔχων οὐ **τυγχάνει** = τό νόημα τῶν λόγων σου (ὅτι δέν ἔχω λόγους νά παραπονιέμαι, ἀφοῦ κανείς δέ μ' ἀδικεῖ) δέν ἔχει νόημα κανένα· λογοπαίγνιο. **τά κρυπτά μου** = τά μυστικά μου· ἡ λέξη **κρυπτόν** λογαριάζεται γιά οὐσιαστικό καί ἀπό αὐτό ἡ γεν. μου. αὐτό τό **σιγᾶν (σε)** καί τό **στεναίνειν (σε)** **πολλά ἐστίν ὁμολογοῦντός σου** = αὐτή ἡ ἴδια ἡ σιωπή καί ὁ πολὺς ἀναστεναγμός εἶναι ὁμολογία τῆς ἐνοχῆς σου. **μὴ κάμης λέγων (εἰρων)** = μὴν κάνεις τόν κόπο νά μιλάς, μὴ χάνεις τά λόγια σου., τὸ γὰρ **ἀναίσχυτον τί δεῖ λέγοντα προσλαβεῖν τῇ συμφορᾷ**; αὐτά τά λέει μέσα του ὁμολογώντας ὅτι ὡς τώρα ἔλεγε φέματα **προσλαμβάνω τῇ συμφορᾷ** = ἀποκτῶ κοντά στή συμφορά· **τὸ ἀναίσχυτον** = τήν ἀναίσχυτῖα, τόν τίτλο τοῦ ἀδιάντροπου. **ἀνακαλύψω λόγους** = θά μιλήσω ὀρθά κοφτά, χωρίς περιστροφές. **παρωδὸν αἰνιγμα** = ὑπαινιγμός εἰρωνικός. **προσούδισας πέδω** = πρὸς οὐδας ἔρριψας, ἔριξες στό ἔδαφος· **πέδω**· πλεονασμ. = κατὰ γῆς. **Τάνταλος**· ἦταν γιός τοῦ Θυέστη, ἀδελφοῦ τοῦ Ἀτρέα. Ὁ Ἀγ. ἐδῶ παρασταίνεται σάν ἓνας ὠμός καί θηριώδης ἄνθρωπος πού σκοτώνει καί τό νήπιο, γιά ν' ἀποφύγει μελλοντική ἐχθί- κηση ἀπό αὐτό. Ὁ **Στασίνο**, ποιητής τῶν **Κυπρίων ἐπῶν**, λέει: **Νήπιος ὃς πατέρα κτείνας υἱοὺς καταλείπει.** Ὁ Ὅμηρος παρουσιάζει τόν Ἀγαμ. γιά ἀγαθὸν βασιλέα καί **κρατερόν αἰχμητήν**. Τόν πρῶτο γάμο τῆς Κλυτ. μέ τόν Τάνταλο δέν ξέρουμε ἂν ὁ Εὐριπίδης τόν ἐπινόησε ἀπό ποιητικὴ ἀνάγκη ἢ τόν βρῆκε νά ὑπάρχει πρὶν ἀπὸ αὐτόν. **τῷ Διὸς παιδὶ ἐμῷ τε συγγόνω**· εἶναι οἱ δύο γιοί τοῦ Δία καί ἀδελφία τῆς Ἑλένης, οἱ Διόσκουροι, Κάστορας καί Πολυδεύκης. **μαρμαίροντε ἵπποισιν** = ἀστραφτεροί μέ τά κατάλευκα ἄλογά τους. Οἱ Διόσκουροι παρασταίνονται, κανονικά, ἔφιπποι ἢ ὄρθιοι κοντά στ' ἄλογά τους. Ὁ Πίνδαρος τοὺς ὀνομάζει **λευκοπόωλους καί εὐίππους**. Ἐνας Ὅμηρικός ὕμνος τοὺς λέει **ταχέων ἐπιβήτητορας ἵππων**. **ἐρρύσατό σε** = σ' ἔσωσε, σ' ἐγλίτωσε (π.β. τό **ῥῦσαι ἡμᾶς**) **τάμὰ ἔσχε** **αὐὸ λέχη** = μέ πῆρες πάλι γυναῖκά σου.

γ') 1157 - 1190

οὐδ = τότε. **καταλλαχθεῖσα** = διαλλαχθεῖσα, μετὰ τῇ συμφιλίῳ. **συμμαρτυρήσεις** = θά μαρτυρήσεις, θά παραδεχτεῖς καί σύ. **ῆ** = ἦν = ἡ-

μουν ἄμεμπτη γυναίκα· σ' αὐτό τό ἄμεμπτος ἀναφέρεται τό **περί σέ σοφρονῶ** εἰς Ἀφροδίτην = εἶμαι πιστή σύζυγος. **αὖξω μέλαθρον** = μεγαλώνω τήν περιουσία τῆς οἰκογένειας. **θύραζε** = ἔξω. **θήρευμα** = ἀπόχτημα. **φλαύραν** = φαύλην = τιποτένια. **ἐπὶ τρισὶ παρθένοισι** = κοντά στίς τρεῖς κόρες· κατά τόν Ὅμηρο ἦταν ἡ Χρυσόθεμη, ἡ Λαοδίχη καί ἡ Ἰφιάνασσα· οἱ ἔπειτα μνημονεύουν Ἰφιγένεια, Ἡλέκτρα καί Χρυσόθεμη. **τλημόνως** = σκληρόκαρδα. **ὦν**. γεν. διαιρ. στό **μῖας**. **τά σά** = τίς δικές σου δικαιολογίες τῇ δικῇ σου ἀπολογία· **ἵνα λάβῃ Μενέλεως Ἑλένην**· εἶναι ἀπάντησι στό : **τίνος ἕκατί νιν** (αὐτήν τήν μίαν) **κτενεῖς**. **καλόν γέ τοι** = ναί, εἶναι ὥραϊο ἀλήθεια· εἰρωνεῖα· ἄλλοι νά ἐγκληματοῦν καί ἄλλοι, οἱ ἀθῶοι, νά τιμωριοῦνται. **ἀποτεῖσαι τέκνα μισθόν κακῆς γυναικός** = νά πληρώσουν τά παιδιά σου ἀντίποινα γιά τή διαγωγή μιᾶς ἀνθήικης γυναίκας. **τᾶχθιστα** = **τά ἔχθιστα** = τά χιλιομίστητα, τά σιχαμερά (ἡ Ἑλένη) **τοῖσι φιλτάτοις** (δοτ. ὄργαν., ἡ Ἰφιγ.) **ὠνούμεθα**· ἐνεστώσ τῆς ἀπόπειρας = ζητᾶμε ν' ἀγοράσουμε. **γίγνομαι διὰ μακρᾶς ἀπουσίας** = ἀπουσιάζω γιά πολύν καιρό **θρόνους** = τά καθίσματα **παρθενῶνες** = τά δωμάτια τῶν κοριτσιῶν, **ἐπὶ δακρύοις** = δακρύσασα, κλαμένη. **ὦ τέκνον** — ὁ φυτεύσας **πατήρ**· δυνατή ἀντίθεση πού τονίζει τό μέγεθος τοῦ ἐγκλήματος. **αὐτὸς κτανών, οὐκ ἄλλος**· σχῆμα ἐκ παραλλήλου. **οὐδ' ἄλλη χερί** = κι ὄχι ἄλλος, ὄχι μέ ξένο χέρι. **τοιόνδε μῖσος** = ἄβεστο μῖσος. **ἐνδεῖ βραχείας προφάσεως** = χρειαζόμαστε μικρή ἀφορμή. **χαί** = καί αἱ. **δεξόμεθα δέξιν, ἦν σε δέξασθαι χρεῶν** = θά σοῦ κάνουμε τήν ὑποδοχή πού σοῦ χρειάζεται· **σαρκασμός**. **κακῇ**· στή σημασία πού τό λέμε κι ἐμεῖς· ὑπαινιγμός στό φονικό μετά τό γυρισμό του στίς Μυκῆνες. **μήτ' αὐτὸς γένη** (κακὸς περὶ ἐμέ). **εἶεν** = ἔστω· γιά τούς ἀρχαίους εἶναι μιά συγκατάθεσι σέ αὐτά πού εἰπώθηκαν ἀλλὰ στενά δεμένη μέ τά μελλοντικά. **θύσεις σὺ δὴ παῖδα** = ἄς ὑποθέσουμε ὅτι θά θυσιάσεις τήν κόρη σου. **ἔνθα** = τότε, κατά τή θυσία. **τί σοι κατεύξει ἀγαθόν** = τί καλές εὐχές θά κάμεις γιά τόν ἑαυτό σου. **σοι**, ἀντί τοῦ **σαυτῶ**. **νόστος πονηρὸς** = κακὴ ἐπάνοδος, μαῦρος γυρισμός· **οἰκοθέν γ' αἰσχροῦς ἰὼν** = ἀφοῦ ἐπαίσχυντα ξεκινᾷς ἀπὸ τήν πατρίδα· μιά ἐπιστροφή πού οἱ περιπέτειες καί τά βασανὰ της θά εἶναι ἀνάλογα μέ τήν ντροπή τοῦ ξεκινήματος ἀπὸ τήν πατρίδα· εἰρωνεῖα. **ἦ τᾶρ' (α) = ἦ τοι ἄρα** = τότε λοιπόν σίγουρα, δίχως ἄλλο. **εὐφρονα ἦσομεν = εὐφρονα ἔπη ἦσομεν** = θά ξεστομίσουμε εὐνοϊκές εὐχές, εὐχές γιά τό καλό. **αὐθέντης καί αὐτοέντης** = ὁ αὐτουργός τοῦ φόνου. **προσβλέπω τινά** = ἀτενίζω, κοιτάζω κάποιον.

δ') 1191 - 1215

προσπίπτω τινὶ = πέφτω στήν ἀγκαλιά κάποιου = ἀγκαλιάζω κάποιον. ἔρχομαι τι διὰ λόγων = διαλογίζομαι, συλλογίζομαι κάτι. ἡ σκῆπτρά σοι μόνον διαφέρειν καὶ στρατηλατεῖν σε δεῖ; ἡ ἐνδιαφέρεσαι μόνο νά κουνᾷς δεξιά ζερβά τό σκῆπτρο καί νά κρατᾷς τήν ἀρχιστρατηγία; Παρόμοια ἔλεγε κι ὁ Μενέλαος στόν ἀδελφό του (στίχ. 357). Τό σκῆπτρα διαφέρειν πολύ παραστατικό. Κάθε εὐγενικό αἶσθημα χάθηκε ἀπ' τήν καρδιά σου, λέει στόν Ἀγ. ἡ Κλυτ., ἐξαιτίας τῆς ἀρχομανίας σου καί μοναχῇ ἀποστολή νομίζεις ὅτι ἔχεις νά κουνᾷς τό σκῆπτρο ἐπιδεικτικά καί νά κρατᾷς τήν ἀρχιστρατηγία· γι' αὐτό καί ἀποφασίζεις νά θυσιάσεις τήν κόρη σου. ὄν = ἀλλά τοῦτον, ἀλλά τοῦτο, ἀντί ὅ, μέ ἔλξη πρὸς τό δίκαιον λόγον = ἀλλά αὐτό, πού θά ἦταν μιά πρόταση δίκαια, ἔπρεπε νά πῆς. κλῆρον τίθεμαι = βάζω κλῆρο. ὅτου = τίνος, ποιανοῦ. ἦν τότε ἐν ἴσῳ = ἦν τότε ἴσον, θά ἦταν αὐτό δίκαιο. ἀλλά μὴ παρασχεῖν σε (ὑποκ.) παῖδα σὴν (ἀντικ.) σφάγιον (κατηγ.) ἐξαίρετον = διαλεγμένο, κατ' ἐξαίρεση., Δαναῖδαις· δοτ. χαριστ. πρὸ μητρὸς = γιά τό ἀμάρτημα τῆς μάνας της. οὐπερ τὸ πρᾶγμ' ἦν = πού ἦταν καί δικό του ζήτημα. ὑπότροπος = ὑποστρέφασα, ἐπιστρέφοντας. κομίζουσα = περιποιούμενη, μέ τό νά κρατεῖ, νά ἔχει. ἄμειψαι· τοῦ ἀμείβομαι = ἀπαντῶ. τούτων· γεν. διαιρ. στό τι (εἴ τι). συνσώζω = ἐνεργῶ ἀπό κοινου γιά τή σωτηρία, ἐνώνω τίς προσπάθειες γιά τή σωτηρία. λόγος = γλώσσα, τό χάρισμα τῆς φωνῆς. Ὅρφεύς· γιός τῆς Μούσας Κἀλλιόπης, μυθικός ἥρωας, ἦταν περίφημος ποιητής καί μουσικός πού μέ τή μουσική του καί τή λύρα του συγκινοῦσε καί μαλάκωνε τά ἄγρια θηρία, μετακινοῦσε δέντρα καί πέτρες καί σταματοῦσε τή ροή τῶν ποταμιῶν. Ἐμαλάκωσε καί τόν ἴδιο τόν Πλούτωνα. ἐπάδω = ᾄδω, τραγουδῶ. ὁμαρτῶ τινι = ἀκολουθῶ κάποιον. κηλεῖν τε· πηγαίνει με τό πείθειν (πείθειν — κηλεῖν τε). κηλῶ = θέλγω, γοητεύω. ἐνταῦθ' ἂν ἦλθον = θά χρησιμοποιοῦσα αὐτό τό μέσο. παρέχω = προσφέρω, χρησιμοποιοῦ. τάπ' ἐμοῦ σοφά = αὐτά πού μόνο ξέρω, δηλ. τά δάχρυα, καθὼς λέει ἀμέσως ἔπειτα.

ε') 1216 - 1245

ἰκετηρία = κλάδος ἐλιάς μέ ἄσπρο μαλλί περιτυλιγμένος, σύμβολο τοῦ ἰκέτη. τὸ σῶμα τοῦμὸν ἐξάπτω σέθεν ἰκετηρίαν (=ἰκετήριον κλάδον). γόνασιν = γιά τή ζωή σου· ἡ πρόταση παρενθετική ὅπως τό ἰκετεύω. ἄω-

ρος = νέος. τὰ ὑπὸ γῆς = ὁ Ἄδης. δοῦσα σῶμ' ἐμὸν = καθίσασα, καθίζοντας. χάριτες = θαυεῖες. ἐν δόμοις ἀνδρὸς = συζύγου. θάλλω = βλασταίνω εἰμ' εὐτυχισμένος. οὐμὸς = ὁ ἐμός λόγος = ὁ λόγος ἐμοῦ καὶ ἀπὸ τὸ ἐμοῦ τὸ ἐξαρτωμένης = χρεμασμένης. ἀντιλάζυμαι = ἀντιλαμβάνομαι, πιάνομαι ἀπὸ. ὑποδοχαῖ = δεξιώσεις, καλοδεξίματα. δόμων' γεν. ὑποκ. στό ὑποδοχαῖς. πόνων τιθηνούς ἀποδιδούσά σοι τροφάς = ἀνταποδίδοντας σέ σένα τούς πολλούς κόπους γιὰ τὴν ἀνατροφή μου. τιθηνός (θάω, θηλάζω· τιθήνη = βυζάστρα, τροφός) = ὁ τρέφων, ὁ σχετικός μέ τὴν ἀνατροφή. μῆ (ἀποκτείνης), πρὸς σε Πέλοπος καὶ πρὸς Ἀτρέως πατρὸς = σέ ἱκετεύω στ' ὄνομα τοῦ Π. κτλ. ὠδίνω = ἔχω ὠδίνας, πόνους τῆς γέννας· ὠδὶς - ἴνος (θηλ) ἐδῶ = λύπη, πόνος. τί μοι πάρεστι = τί σχέση ἔχω. Ἀλέξανδρος = Πάρις. πόθεν = πῶς ἔγινε κι ἦρθε (ὁ Πάρης). ὁμματα = βλέμμα. ἐν ἀλλὰ τοῦτο = ἵνα (εἰμὶ τὸ ἄλλο) τοῦτο = ὥστε αὐτὸ τουλάχιστο. σέθεν μνημεῖον = γι' ἀνάμνηση, θυμητάρι σου. μικρὸς σὺ (εἶ) ἐπικούρος φίλοις = εἶσαι μικρὸς γιὰ νὰ βοηθήσεις τούς φίλους. ἱκετεύω πατρὸς ὅπως δέομαι τινος. αἴσθημά τι τῶν κακῶν ἐγγίγνεται κἂν νηπίοις γε = καὶ τὰ νήπια, ναι, σίγουρα διαισθάνονται τὰ κακά. λίσσομαι = ἱκετεύω.

σ') 1246 - 1275

αἰδεσάι με = σεβάσου, με, σεβάσου τὴ δυστυχία μου. κατοίκτιρον βίον = λυπήσου τὴ ζωὴ μου. ἄντομαι = ἱκετεύω, θερμποπαρακαλῶ. νεοσσὸς = τὸ νεογνὸ τοῦ πτηνοῦ, τὸ μικρὸ πουλάκι. ηὔξημένη = ἀναπτυγμένη, μεγαλωμένη. πάντα λόγον = ὅ,τι εἶχα νά πῶ. συντελοῦσα ἐν = συντομεύοντας σ' ἓνα σημεῖο, σ' ἓνα ἐπιχείρημα. νικήσω = θά κερδίσω, θά πείσω τὰ νέρθε = τὰ κάτω, ὁ κάτω κόσμος. οὐδέν (ἐστί) = δέν ἀξίζουν τίποτα. κακῶς ζῆν κρείσσον ἢ καλῶς θανεῖν = προτιμότερο νά ζεῖ κανεὶς ἄσχημα παρὰ νά πεθάνει ὠραῖα. Ἀντίθετα, ὁ Αἴαντας, στό δράμα τοῦ Σοφοκλῆ πού ἔχει τὸ ὄνομά του λέει: ἀλλ' ἢ καλῶς ζῆν ἢ καλῶς τεθνηκέναι τὸν εὐγενῆ χρή. Σέ ἄλλες του τραγωδίες ὁ Εὐριπίδης κατὰ τίς περιστάσεις ἐκφράζει διαφορετικὴ ἀντίληψη γιὰ τὴ ζωὴ λέγοντας: τοῦ ζῆν δὲ λυπρῶς κρείσσον ἐστὶ κατθανεῖν· τὸ γὰρ θανεῖν κακῶν μέγιστον φάρμακον νομίζεται. Τὸ ὁρμέφυτο τῆς ζωῆς ξυπνᾷ καὶ οἱ ἱκεσίες τῆς Ἰφ. πρὸς τὸν πατέρα τῆς συντρίβουν τὴν καρδιά μας. Εἶναι ὠραία ἡ ζωὴ,

λέει, ὁ Ἄδης φοβερός, μέ τρομάζει. Χίλιες φορές προτιμότερη δυστυχισμένη ζωή παρά δοξασμένος θάνατος· τόσο γλυκιά εἶναι ἡ ζωή. Ὁ Ἀχιλλεύς στὸν Ὅμηρο λέει ὅτι θὰ προτιμοῦσε νὰ εἶναι ὑποταχτικός σέ ἄλλον παρά βασιλιάς σέ ὅλους τοὺς νεκρούς. ὦ τλήμων = ἄθλια, ἐλεινὴ. ἄγων μέγας ἦκει = φοβερὴ διχογνωμία, ἀναστάτωση ἔχει ξεσηκωθεί. Ὁ Χορός ὕστερα ἀπὸ ἓνα κάπως μακρὺ λόγο λέει πάντα ἓνα δίστιχο κι ἐκφράζει μ' αὐτὸ τὴ δική του γνώμη. συνετός εἰμι τὰ οἰκτρά = καταλαβαίνω αὐτὰ πού προκαλοῦν οἶκτο, συμπάθεια. μαινοίμην ἄν (ἐνν εἰ μὴ φιλοῖην) δεινῶς ἔχει μοι = ἡ θέση μου εἶναι πολὺ δύσκολη. ταῦτα = τοῦτο, δηλ. τὴ θυσία. δεινῶς — δεινῶς· μέ τὴν ἐπαναδίπλωση τονίζει τὴ δύσκολη θέση του., πβ. ὡς πρὸς τὴν ἔννοια τὸ σημερινό : μπρὸς γκρεμός καὶ πίσω βράχος. ὅσον (ἐστί) στρατεύμα ναύφρακτον = ναυτικὸ στρατόπεδο. ὅσοι τ' (εἰσὶ) ἄνακτες χαλκίων ὄπλων = ὀπλίτες (ὑποκ.) = νόστος = σαλπάρισμα. πύργος = πυργωτὰ τεῖχη. ἐξαιρῶ = χυριεύω. βάθρον Τροίας = ἡ ἔδρα, ἡ πρωτεύουσα τῆς Τροίας. Ἀφροδίτη τις· τὸ τις (λιτότητα) δυναμώνει τὴν ἔννοια· Ἀφροδίτη (κατὰ συνεκδοχή) = ἐπιθυμία. ἀρπαγαὶ λέκτρων Ἑλληνικῶν = ἀρπαγές γυναικῶν Ἑλληνίδων. οἱ = αὐτοὶ λοιπόν. λύω θέσφατα· κατὰ τὸ λύειν νόμους = ἐκτελῶ τὴ θέληση, πραγματοποιῶ τὴν ἀπαίτηση. τὸ βουλόμενον = ἡ βούληση ἢ· δοτ. χαριστ. δεῖ = εἶναι ἀνάγκη. τούτου = αὐτῆς τῆς ἀνάγκης, σ' αὐτὴ τὴν ἀνάγκη. ἦσσαντες καθίσταμεν = ἔχουμε ὑποκύψει. συλῶμαι λέκτρα = ἀπογυμνώνομαι ἀπὸ τὴ σύζυγο, μοῦ παίρνουν μέ τὴ βία τὴ γυναῖκα μου.

Λέγοντας ὅλ' αὐτὰ ὁ Ἀγαμ. παρουσιάζεται σάν μεγάλος πατριώτης ἐμποτισμένος ἀπὸ τὴν πανελλήνια ἰδέα. Ὁ Ἀγαμ., ἀφοῦ ἀπολογήθηκε στὶς ἐπιθέσεις τῆς Κλυτ. τῆς Ἰφιγ. καὶ τοῦ Χοροῦ, ἀφήνει τὴν ὀρχήστρα, ἐνῶ τὸ θέατρο ἀντηχεῖ ἀπὸ τὸν ἀπελπισμένο θρήνο Κλυταμ. καὶ Ἰφιγένειας.

Τὸ κομμάτι 1098 — 1275 τὸ διαλογικὸ ἀποτελεῖ τὸ Δ' Ἐπεισόδιο καὶ ἀντιστοιχεῖ μέ τὴν Ε' Πράξιν σημερινῆς τραγωδίας. Τελειώνει μέ τὴ ρητὴ δήλωση τοῦ Ἀγ. ὅτι χρωστᾷ νὰ θυσιάσει τὴν κόρη. Τῶν θεατῶν τὴν ψυχὴ κυριεύει ἔλεος καὶ φόβος ἀπὸ τὴν ἐπικείμενη θυσία. Ἄς ἀκούσουμε ὅμως τοὺς θρήνους καὶ τίς κατάρες τῆς Ἰφιγένειας στὴ μονωδία πού ἀκολουθεῖ.

ΤΕΤΑΡΤΟ ΣΤΑΣΙΜΟ (1276 - 1335)

ΜΟΝΩΔΙΑ ΙΦΙΓΕΝΕΙΑΣ (1276-1311)

οἷ (ἐπιφ. σχετλ. πόνου) ἐγὼ = ὄχου, οἰμέ. μέλεος - α -ον = δύστυχος. θανάτου· γεν. αἰτίας. σέ· στο παραδούς. ταύτὸν μέλος τύχης πέπτωκεν εἰς ἄμφω = τὸ ἴδιο λυπητέρῳ τοαγούδι ἔλαχε καὶ στίς δυό μας, τὸ ἴδιο μοιρολόι πρέπει νά λέμε κι οἱ δυό, δηλ. οἱ ἐγώ. νάπος νιφόβολον = φαράγγι, χιονοσκέπαστο, χιονόδακρυ. ὄθι = ὅπου. ἔβαλε = ἔριξε, πέταξε βρέφος· ἀντικ. ματρὸς ἀποπρὸ νοσφίσας = ἀποχωρίζοντας, διώχνοντας μακριά ἀπὸ τὴ μητέρα. ἐπὶ μόρῳ θανατόεντι = μέ τὸ σκοπὸ νά πεθάνει. Πάριν· ἐπεξήγησι τοῦ: βρέφος ἀπαλόν. Φρυγῶν πόλις = τὸ Ἰλίο ὠφέλε (Πρίαμος) οἰκίζω = ἐγκαθιστῶ, βάζω νά μείνει. τὸν τραφέντα ἀμφὶ βουσί = τὸν ἀναθρεμμένο μέσα στὰ βόδια. βουκόλον· κατηγ. θάλλων = θαλερός. χλωρός = τρυφερός. ροδόεντα ἄνθη = ἄνθη ρόδων, ρόδα.

Ἡ μάντισσα Κασσάντρα, ἡ κόρη τοῦ Πριάμου, σύμφωνα μέ κήποιους μύθους εἶχε προφητέψει, ὅταν γεννιόταν ὁ Πάρις, ὅτι αὐτὸς θά γίνει ὁ καταστροφέας τῆς πατρίδας του καί γι' αὐτὸ ζητοῦσε μ' ἐπιμονή νά σκοτώσουν τὸ μωρό, γιὰ νά μποδίσουν τὸν ὀλεθρὸ τῆς πατρίδας. Σύμφωνα μέ ἄλλους μύθους, ἡ Ἑκάβη, ἔχοντας στήν κοιλία τὸν Πάρι, εἶδε στὸν ὕπνῳ της, ὅτι γέννησε ἓνα δαυλὸ κι οἱ ἐξηγητές τῶν ὀνείρων, προβλέποντας ὅτι τὸ παιδί, πού θά γεννηθεῖ, θά σταθεῖ ὁ καταστροφέας τῆς πατρίδας, ἀξίωσαν νά θανατωθεῖ. Κι ὁ Πρίαμος ἀντὶ νά τὸ σκοτώσει ἔβαλε νά τὸ ἐκθέσουν σέ μιὰ χαράδρα τῆς Ἰδης, ὅπου κάποιοι βοσκοὶ τὸ βρῆκαν καί τὸ μεγάλωσαν. Ἐπειτα ὁ Πρίαμος πού τὸ ἀναγνώρισε τὸ δέχτηκε πάλι στήν οἰκογενεὰ του παρὰ τίς ἀντίθετες συστάσεις τῆς Κασσάντρας. 1292· Ὁ Πρίαμος λογαριάζοντάς τον γιὰ βουκόλο κι ὄχι γιὰ βασιλόπουλο, τὸν ἔστειλε στὰ λιβάδια τῆς Ἰδης νά βόσκει τὰ βόδια καί τοῦ παραχώρησε γιὰ νά κατοικεῖ μιὰ θέση κοντά στίς γνωστὲς κρήνες. 1297· Ὑακίνθινα ἄνθη· ὕακινθος, ὠραῖο μωρωδάτο ἄνθος, ἀλλιῶς: ζουμπούλι, διατσέντο.

Ἡ λεπτομερειακὴ περιγραφή τοῦ χαριτωμένου κι εἰδυλλιακοῦ τοπίου δέ συμφωνεῖ μέ τὴν ψυχικὴ διάθεση τῆς βαριά πονεμένης Ἰφιγένειας, γίνεταί ὅμως κατὰ τὸ παράδειγμα τῶν μονωδιῶν τοῦ Εὐριπίδη καί σέ συμφωνία μέ τὴν κλίσιν τοῦ φυσιολάτρη δραματοουργοῦ νά περιγράφει εἰδυλλιακά τοπία.

ἔνθα = ἐκεῖ. Ἑρμῆς = ὁ Ἑρμῆς. Ὁ Δίας ὄρισε διαιτητή τόν Πάρι
 κι ἔστειλε τόν Ἑρμῆ νά συνοδέφει στήν Ἰδη τίς τρεῖς θεές πού φιλονικιοῦ-
 σαν. **τρυφῶ ἐπὶ πόθῳ** = καμαρώνω γιά τίς ἐρωτικές χάρες. **εὐναίσι βασι-**
λίσιν Διὸς ἀνακτος = ὡς βασιλική σύντροφος τοῦ Δία· τό βασιλείσιν εἶναι
 ἐπίθετο. **ἐπὶ κρίσιν ἔριν τε, θάνατον**· ἐκφράζουν τό τελικό (τέλος = σκο-
 πός) αἴτιο κρίσιν... **ἔριν καλλονᾶς**· πρωθύστερο. **στυγνός** = φρικτός, ἀ-
 παίσιος. **ἐμοί**· δοτ. ἀντικειμ. ἡ ἠθική = ἀλλά γιά τό θάνατο τό δικό μου.
 Ἡ σειρά τῶν παρακάτω: **φέροντα Δαναΐδαισι πρὸς Ἴλιον πομπόν, ἄς**
(ῆς) πομπῆς προθύματα ἔλαχεν Ἄρτεμις κόραν.

β') 1312 - 1335

δυσελένα = δυσελένη = ἡ καχο-, ἡ παλιο-Ἑλένη. **πικρὰν ἰδοῦσα** =
 ἀφοῦ μέ φαρμάκωσε· μέ τό δυσελέναν πβ. δύσ-, αἰνό-Πάρις. **φονεύομαι** —
διόλλυμαι· ἐπαναδίπλωση μέ παραλλαγή, γιατί τήν ἀφόρητη αὐτή ἔννοια
 δέν τή χωράει ὁ νοῦς της. **ἀνοσίῳ πατρός**, ἐπειδὴ εἶναι φονιάς τοῦ παιδιοῦ
 του. **πρύμναι ναῶν**· περίφραση = νῆες, πλοῖα. **χαλκεμβολάδες** = μέ
 χάλκινα ἔμβολα· ἀναχρονισμός. **ἐλάτα** (ῆ) = πλοῖο (ἀπό ξύλο ἔλατου),
 στόλος· συνεκδοχή. **πομπάιος** = ὁ πέμπων, ὁ συνοδός· σ' αὐτό ἀναφέρεται
 τό εἰς **Τροίαν**. **ἐλάταν πομπάιαν** εἶναι παράθεση στό **πρύμνας ναῶν** =
 στόλο πού θά συνοδεύει τούς Ἑλληνες στήν Τροία· ἡ σειρά: **ἄδε Αὐλὶς μή**
μοι ὦφελε δέξασθαι εἰς τούσδ' ὅρμους πρύμνας ναῶν χαλκεμβολά-
δων, ἐλάταν πομπάιαν εἰς Τροίαν. Ἡ σειρά τῶν παρακάτω εἶναι: **μηδ'**
(ὦφελε) Ζεὺς πνεῦσαι ἀνταίαν πομπὰν Εὐρίπῳ· πομπῇ = ὁ συνοδευτι-
 κός ἄνεμος, ἡ αὔρα **ἀνταῖος** = ἀντίθετος. **Εὐρίπῳ**· δοτ. τοῦ τόπου. **μει-**
λίσσων αὔραν = γλυκό ἀεράκι στέλνοντας. **ἄλλαν** = διαφορετική. **λαΐφεισι**
θνατῶν = στά πανιά τῶν ἀνθρώπων. **χαίρειν**· πρὶν ἀπό αὐτό θά ἐννοήσου-
 με τό **τοῖσι μὲν κατ' ἀναλογία μέ τό παρακάτω τοῖσι δέ· τοῖσι μὲν χαί-**
ρειν = ὥστε ἄλλα πλοῖα νά χαίρωνται. **τοῖσι δέ λύπαν** = καί σ' ἄλλα λύ-
 πη. **τοῖσι δέ ἀνάγκαν** = ἐξαναγκασμό, ἀνωτέρα βία· **τοῖσι δ' ἐξορμᾶν** =
 σέ ἄλλα νά σαλπάρουν. **στέλλειν** (τά ἰστία) = νά μαζεύουν τά πανιά. **μέλ-**
λειν = ν' ἀναβάλλουν τό ξεκίνημα. Ἡ ἔννοια: ὁ Δίας στέλνει κάθε φορά
 στά πλοῖα διαφορετικό ἀγέρι μέ διαφορετικά ἀποτελέσματα· ἔτσι τό ἀγέρι εἶ-
 ναι σέ ἄλλα καλὸδεχτο, γι' ἄλλα φαρμακερό, ἔτσι πού νά ὑποκύπτουν στὸν
 ἀναγκασμό καί ἄλλα νά σαλπάρουν, ἄλλα νά διπλώνουν τά πανιά, ἄλλα ν'

ἀναβάλλουν τό ταξίδι· δές τήν παρήχηση: **πομπάιν** — **άνταιάν** καί τήν ἐπαναδίπλωση: **τοῖσι μέν, τοῖσι δέ** κτλ. **γένος ἀμερίων** = ἡ γενιά τῶν ἐφήμερων, οἱ ἐφήμεροι ἄνθρωποι. **πολύμοχθος** = πολυβασανισμένος. **τό χρεών** = ἡ μοίρα. **δύσποτος** = δύστυχος· τό τι (σχῆμα λιτότητας) ἐπιτείνει τό **δύσποτον**. **ἰὼ τιθεῖσα**· ἐπιφώνηση· **τιθεῖσα** = προκαλοῦσα, σὺ πού προκαλεῖς, πού φέρνεις. **πάθεια** = συμφορές. **ἄχεια** = λύπες, φαρμάκια. Ἡ πρωταρχική αἰτία γιά ὅλα τὰ δεινά πού βρῆκαν τοὺς Ἑλληνες εἶναι ἡ Ἑλένη.

Τό κομμάτι 1283 - 1335 εἶναι στή θέση τοῦ Δ' Στασίμου, εἶναι λυρικό, μονωδία τῆς Ἰφιγένειας πού συνοδεύεται ἀπό τόν αὐλητή, κι ἔχει τήν ὀνομασία **θ ρ ἦ ν ο ς ἀ π ὀ σ κ η ν ῆ ς**. Ἀπήχηση στή μουσική εἶναι ὁ θρήνος τῆς κόρης. Ἡ μελωδία τέτοιων λυρικῶν τραγουδιῶν ψυχαγωγοῦσε τοὺς θεατές. Στή μονωδία τούτη πρέπει νά σημειώσουμε, ἐκτός ἀπό ἄλλα, τήν ἐπαναδίπλωση πού πραγματικά φρενιάζει: **ἰὼ — ἰὼ, Ἰδαῖος — Ἰδαῖος, ἐλέγετο — ἐλέγετο, ὦ μάτερ — ὦ μάτερ, πικρὰν — πικρὰν, ἀνοσίοισιν — ἀνοσίον, ἡ πολύμοχθον — ἡ πολύμοχθον, ἰὼ — ἰὼ, μεγάλη — μεγάλη.** Ἡ Ἰφιγένεια ἔχει χάσει κάθε ἐλπίδα. Ἀλλά τί γίνεται ὁ Ἀχλλέας μέ τίς ὑποσχέσεις του; Αὐτό θά τό δοῦμε στά ἀκόλουθα.

ΠΕΜΠΤΟ ΕΠΕΙΣΟΔΙΟ (1336 - 1474)

α') 1336 - 1368

ὄχλος ἀνδρῶν = πλῆθος στρατοῦ. **τὸν γε τῆς θεᾶς παῖδα** (εἰσορῶ). **ῶ·** δοτ. χαριστ. **διαχαλῶ** = ἀνοίγω. **μοι·** γιά χατήρι μου, παρακαλῶ. **δμῶες** = ὑπηρετές. **ὥς τί δή;** γιατί τάχα; **τὸ δυστυχές τῶν γάμων** = ἡ ἀποτυχία τοῦ γάμου, ὁ γάμος πού ματαιώθηκε. Ἡ ἐπαναλαμβανόμενη ἀντιλαβὴ χαρακτηρίζει τήν ἐπίταση τῆς διέγερσης. Ὁ διάλογος γίνεται πῶ γοργός καί πῶ ζωηρός. **οὐκ ἐν ἀβρότῃ κείσαι πρὸς τὰ νῦν πεπτωκότα** = μέ τό τωρινό κατάντημά σου δέν μπορεῖς νά δείχνεις λεπτότητα στοὺς τρόπους **πεπτωκότα**· ἡ μεταφορά ἀπὸ τὰ ζάρια. **μῖμνω.** = μένω. **οὐ σεμνότητος ἔργον** = δέν ἔχει τή θέση τῆς ἡ ντροπαλοσύνη. **ἦν δυνάμεθα** = ἂν ὠφεληθούμε, **δύναιμαι** = ὠφελοῦμαι. Ἐρχεται ὁ Ἀχιλλέας καί ἀπὸ τίς

πρώτες λέξεις του (τάλαινα) προαισθανόμαστε κάτι τό σοβαρό. ού ψευδῇ
 θροεῖς· ὁ χαρακτηρισμός σου εἶναι σωστός, πραγματικά εἶμαι δυστυχισμένη.
 δειν' ἐν Ἀργείοις βοᾶται = φοβερή βοή ἀκούγεται μέσ, στους Ἀργεῖους.
 τήν βοήν σήμαινέ μοι = ἐξήγα μου γιά τή βοή. πονηρὸν εἶπας οἰωνὸν
 λόγον = αὐτό πού εἶπες εἶναι κακό σημάδι γιά τήν εἰδηση πού φέρνεις
 (βοᾶται)· ἀπό τό δεινὰ ἀμφὶ σῆς παιδὸς διαισθάνεται ὅτι ἡ βοή εἶναι κα-
 κό προμήνυμα. ὥς χρεῶν σφάξαι νιν· φαίνεται ὅτι ὁ στρατός ἔμαθε στό
 μεταξύ γιά τό χρησμό καί τή δυστροπία τοῦ Ἀγ. ἐς θόρυβον ἐγὼ τοι
 καύτοσ ἤλυθον = κι ἐγὼ ὁ ἴδιος βρέθηκα ἐκτεθειμένος σέ θορυβώδεις ἀπο-
 δοκιμασίες. λευσθῆναι πέτροις = νά μέ πετροβολήσουν· ἀπό τό ἤλυθον
 ἐς θόρυβον. Τό πλῆθος ἀποδοκιμάζοντάς τον ζητοῦσε νά τόν πετροβολή-
 σουν. μῶν = μὴ οὖν. σῶζων· ἐνεστώσ της προσπάθειας. ἐχθρός· ὁ στρα-
 τός ἦταν ἐχθρικός, γιατί εἶχε τήν ἴδια δεισιδαιμονία καί τήν ἴδια φιλοπόλεμη
 ὁρμή. δ' ἄρ ἐλώλαμεν· τμήση = διολώλαμεν ἄρα = εἴμαστε λοιπόν χα-
 μένοι. γάμων ἦσσαν ἀπεκάλουν = μέ ἀποκαλοῦσαν ἐνεργούμενο τῆς ἀρ-
 ραβωνιαστικῆς μου· αὐτό ἦταν βρισιά. εὖνις = σύζυγος. ἐπέμψατο = με-
 τεπέμψατο = προσκάλεσε. κ' Ἀργόθεν = καί Ἀργόθεν. νικῶμαί τινος·
 κατὰ τό: ἡττώμαί τινος. κεκραγμός = κραυγές. τό πολὺ = τό πλῆθος, ὁ
 ὄχλος. κακὸν δεινὸν (ἐστί) = εἶναι φοβερό κακό, κακὴ πληγὴ. Ὁ Εὐρύπι-
 δης φαίνεται ν' ἀποδοκιμάζει τήν ὀχλοκρατία. ἀρήγω (ἀρωγή) = βοηθῶ.
 μαχεῖ· β' ἐν. μέλλ. τοῦ μάχομαι. ὄναιο τῶν φρενῶν = νά χαρεῖς τὰ εὐγε-
 νικά σου αἰσθήματα. ὀνησόμεθα = θά χαροῦμε· θά χαροῦμε γιά τή σωτη-
 ρία τῆς Ἰφιγ. ὁ Σισύφου γόνος = ἡ σπορά τοῦ Σισύφου, δηλ. ὁ Ὀδυσ-
 σέας. Ἡ μυθολογία θέλοντας νά ταιριάζει τοὺς δύο πανούργους ἥρωες ἔδωσε
 πατέρα στὸν Ὀδυσσεά τό Σίσυφο. ἴδια πράσων... ταχθεῖς ὕπο = ἐνερ-
 γώντας μέ ἀτομική του πρωτοβουλία ἢ μ' ἐντολή τοῦ στρατοῦ. αἰρεθεῖς ἐ-
 κῶν = ἐκλεγμένος, ἀλλὰ μέ δική του ὑπόδειξη. πονηρὰν γ' αἵρεσιν (αἰρε-
 θεῖς) = ναί κάποια πονηρὴ ὑστεροβουλία κρυβόταν στήν ἐκλογή. μισαιφο-
 νεῖν· δηλ. νά χάμει ἓνα ἀποτρόπαιο φονικό. ἔχω = ἐμποδίζω. ἄγω = ἀ-
 πάγω, τραβῶ. δηλαδὴ = προφανῶς, σίγουρα. ξανθὴς ἐθειρας (ἀρπάσας).
 ἔθειρα καί ἐθειραι = τρίχες, κόμη, μαλλιά· ἀντέχομαί τινος = κρατιέμαι
 ἀπό κάποιον. ὥς = διότι, γιατί. τοῦδ' εἵνεκα = ὅσο ἐξαρτᾶται ἀπό αὐτό
 (ἂν δηλ. τήν πιάσω σφιχτά). ἀλλὰ μὴν ἐς τοῦτό γ' ἤξει = κι ὅμως τὰ
 πράγματα θά καταλήξουν σ' αὐτό, δηλ. στή σφαγή. Ὁ Ἀχιλ. βλέπει τή θυ-
 σία, πού ἀξιώνει ὁ στρατός ξεσηκωμένος, ἀναπόφευκτη παρ' ὅλη τήν ἀντί-
 δρασή του.

β') 1369 - 1401

εἰσακούσατε· σύ κι ὁ Ἀχιλλέας. μάτην θυμοῦμαι = χωρίς λόγο, ἄδικα θυμώνω. καρτερῶ τὰ ἀδύνατα = ἐπιμένω στὰ ἀδύνατα. προθυμίας· γεν. τῆς αἰτίας στό αἰνέσαι (ἐπαινέσαι) = γιά τήν καλή του διάθεση. διαβάλλομαί τινι = γίνομαι μισητός σέ κάποιον. πλέον πράττω = κατορθώνω. οἶα μ' εἰσῆλθεν ἐννοουμένην = ποιές σκέψεις μου ἦρθαν, ὅταν βασάνισα τό πράγμα. κατθανεῖν μοι δέδοκται· ὁ στρατός ἔχει ἀποφασίσει τή θανάτωσή μου. μοι· δοτ. ἀντιχαρ. παρήμι τό δυσγενές ἐκποδῶν = παραπερίζω, βγάζω ἀπό τή μέση κάθε ταπεινό αἶσθημα. ὥς· εἰδικός. ἡ μεγίστη = ἡ ἰσχυρότατη, ἡ πανίσχυρη. κἀν ἐμοί = καί ἐν ἐμοί. πορθμός ναῶν = ἡ διαπεραίωση τῶν πλοίων. τὰς μελλούσας γυναῖκας = τίς γυναῖκες τοῦ μέλλοντος. τείσαντες = τιμωρήσαντες, μέ τήν τιμωρία. ὁ Ἑλένης ὄλεθρος· περιφραση = ἡ χαμένη Ἑλένη. ῥύσομαι = θά σώσω. κλέος μου μακάριον γενήσεται = ἀθάνατη θά εἶναι ἡ δόξα μου πού ἐλευθέρωσα τήν Ἑλλάδα. καί γάρ οὐδέ τοί τι λῖαν ἐμοί φιλοφυχεῖν χρεῶν = ἔχω ὅμως κοντά σ' αὐτά καί ἄλλο λόγο νά μήν ἀγαπῶ τή ζωή μου. πᾶσι Ἑλλησι· δοτ. χαριστ. ἔτεκές με κοινόν (δηλ. ἀγαθόν)· κατηγορ. ἐρέτμ' ἔχοντες = ἐρετμὰ ἔχοντες = κωπηλάτες. ἐρετμόν (ἐρέσσω) = κουπί, ἡ ἐμὴ ψυχὴ = ἡ ζωὴ μου. μί' οὔσα = ἐγώ, μέ μιά ζωὴ πού ἔχω· ἀλλὰ μυρίοι - ἡ δ' ἐμὴ ψυχὴ μί' οὔσα· ὁ συλλογισμός ἀπό τοῦ μειζονος. κἀπ' ἐκεῖνο = καί ἐπ' ἐκεῖνο = καί σ' ἓνα ἄλλο, στό ἀκόλουθο. διὰ μάχης μολεῖν = διὰ μάχης ἐλθεῖν, μαχέσασθαι. κρείσσων (ἐστί)· σύνταξη προσωπική ἀντί γιά τήν ἀπρόσωπη: κρείσσόν (ἐστί) ἓνα ἄνδρα ὁρᾶν φάος (=ζῆν) ἢ μυρίας γυναῖκας· Πρὸς τήν ἔννοια πβ. ἀπό τήν Ἰφιγ. ἐν Ταύρ. τό: ἄνθρωπος μὲν ἐκ δόμων θανὼν ποθεινός, τὰ δὲ γυναικὸς ἀσθενῆ. ἐμποδῶν γενήσομαι = θά ἐμποδίσω. ἀμήχανον = ἀδύνατο. ταῦτα = ἡ θυσιά μου. μνημεῖα· καθὼς καί σέ μᾶς τό μνημεῖο τοῦ ἄγνωστου στρατιώτη. διὰ μακροῦ = γιά μακρὸ χρονικὸ διάστημα, γιά ἀμέτρητα χρόνια. οὗτοι· μέ ἐλξη ἀπό τό παῖδες ἀντί ταῦτα· ἐπανάληψη τοῦ ταῦτα 1398 = αὐτά θά εἶναι τὰ παιδιά μου. τὸ μὲν = τό βαρβαρικόν, οἱ βάρβαροι. Οἱ Ἕλληνες ἔχοντας συναίσθηση τοῦ ἀνώτερου πολιτισμοῦ τους καταφρονοῦσαν καί ὀνομάζαν βαρβάρους ὅλους τοὺς μὴ Ἕλληνες κι εἶχαν τήν ἀξίωση νά τοὺς ἐξουσιάζουν ταυτίζοντας βαρβάρους καί δούλους.

Ἡ Ἰφιγένεια ἀναπάντεχα ἄλλαξε στάση· ἐλεύθερη ἀπό φόβο καί μέ γενναῖο φρόνημα, περήφανη στή φιλοπατρία της, παίρνει τήν ἀμετάκλητη ἀπόφαση νά πεθάνει, ὑπακούοντας στή φωνή τῆς φυλῆς πού τήν καλεῖ νά ὑπερασπίσει τήν τιμή καί τήν ἀσφάλεια τῆς πατρίδας. Ἡ πανελλήνια ἰδέα ἐπικράτησε στήν ψυχή της.

γ') 1402 - 1432

τὸ σὸν = ἡ δική σου στάση. **γενναίως ἔχει** = εἶναι εὐγενική. **τὸ τῆς τύχης δὲ καὶ τὸ τῆς θεᾶς** = ἡ θέληση ὅμως τῆς τύχης καί τῆς θεᾶς. **νοσεῖ** = πάσχει, δέν εἶναι δίκαιη. Ὁ Χορός θαυμάζει τὴ γενναιοφυχία τῆς κόρης ρίχνοντας τὴν αἰτία τοῦ κακοῦ στήν τύχη καί στή θεά. **νοσεῖ**· μεταφορικά. Ὁ Εὐριπίδης κατακρίνει τέτοιους θεοὺς πού ζητοῦν ἀνθρωποθυσίες· ἡ θεά ζητώντας τὴ θυσία εἶναι ἡθικά ἀξιοκατάκριτη, ἡ κόρη ἔχει εὐγένεια ἀφεγάδιαστη. **τίθῃμι μακάριον** = κάνω εὐτυχισμένον. **σοῦ μέν**, Ἑλλάδος δέ· γεν. τῆς αἰτίας. **ἀπολείπω** = ἀφήνω κατὰ μέρος. **τὸ θεομαχεῖν** = ἡ θεομαχία, ἡ ἀντίδραση στή θέληση τῆς θεᾶς. **ὃ σου κρατεῖ** = πού σ' ἐξουσιάζει, πού σέ κυριεύει. **ἐξελογίσω τὰ χρηστὰ τ'** ἀναγκαῖά τε = σκέφθηκες ὅτι σοῦ ὑπαγόρευε ἡ λογική καί ἡ ἀνάγκη. **μᾶλλον ἐσέρχεται με πόθος σῶν λέκτρων** = ὁ πόθος νά σέ πάρω γυναικα μου γίνεται δυνατότερος, μεγαλώνει. **φύσις** = χαρακτήρας. **ὄρα δὲ** = καί κοίταξε (αὐτά πού θά σοῦ πῶ) **ἄχθομαι** = στενοχωριέμαι, θά τό ἔχω βάρος. **ἴστω Θέτις** = μάρτυς μου ἡ Θέτιδα. **ἀθρέω** - ὦ = παρατηρῶ, προσέχω. **κακόν**· οὐσιασ., **δεινόν**· ἐπίθ. Ὁ Ἀχιλλεὺς θίγει τὴν ἀνθρώπινη χορδή, τὴν ἀγάπη στή ζωή, πού εἶναι ἔμφυτη σέ κάθε ἄνθρωπο. **οὐδέν οὐδέν**· εὐλαβουμένη = χωρὶς διόλου νά νιώθω συστολή μπρός σέ κανένα. ἡ **Τυνδαρίς παῖς** = ἡ κόρη τοῦ Τυνδάρεου = ἡ Ἑλένη. **ἄρκει τιθεῖσθαι**· ἡ σύνταξη προσωπική ἀντί γιὰ ἀπρόσωπη: **ἄρκει τιθεῖσθαι** = ἄρκει πού ἡ Ἑλ. προκαλεῖ. **διὰ τὸ σῶμα** = γιὰ τὸ κάλλος τοῦ σώματος, ἐξαιτίας τῆς ὁμορφίᾳς της. **μάχας - φόνους**· ἐν διὰ δυοῖν = φονικὲς μάχες. **ἦν δυνάμεθα**· ὁ πληθ. ἐπειδὴ κι ὁ Ἀχιλλεὺς θά βοηθήσει σ' αὐτὸ συντελώντας στή θυσία τῆς Ἰφιγένειας. **λήμα**· ἀπὸ τὸ ἴδιο θέμα τὸ **λάω** = θέλω (**αἶ δὲ λῆς**) = θέληση, ψυχὴ, καρδιά, **ἄριστος** = εὐγενικότατη, τρισεύγενη. **οὐκ ἔχω πρὸς τοῦτο λέγειν** = δέν μπορῶ νά φέρω ἀντίρρηση σ' αὐτό. **γενναῖα φρονεῖς** = ἔχεις εὐγενικά αἰσθήματα. **τί γὰρ τ' ἀληθὲς οὐκ εἶποι τις ἄν**; = γιατί, πῶς νά μὴν παραδεχτεῖ κανεὶς τὴν ἀλήθεια; Ὁφείλω νά τ' ὁμολογήσω, ὅσο κι ἂν εἶναι ἀν-

τίθετο στήν ἐπιθυμία μου. μεταγνοίης ἂν τάδε = μπορεί ν' ἀλλάξεις αὐτές τίς σχέσεις. ὥς ἂν οὖν εἰδῆς τάπ' ἐμοῦ = γιά νά καταλάβεις λοιπόν τήν εἰλικρίνεια τῶν λόγων μου. τάδ' ὅπλα = αὐτούς τοὺς ἐνόπλους (πού τόν συνοδεύουν καί τοὺς δείχνει). ὥς οὐκ ἐάσω = μέ τήν ἀπόφαση νά μή σ' ἀφήσω. χρῶμαι τοῖς λόγοις τινός = συμμορφώνομαι μέ τίς ὑποδείξεις κάποιου. ἀφροσύνη = ἀπό ἄγνοια (τῆς φρίκης τοῦ θανάτου). Ὁ Ἀχιλλέας θαυμάζοντας τό ἥθος τῆς ἡρώιδας δηλώνει ὅτι θ' ἀντιδράσει στήν πραγμα- τοποίηση τῆς θυσίας.

δ') 1433 - 1474

πρόφασις = ἀφορμή. παῦσαί με μή κάκιζε = παῦσαι κακίζουσαί με = μή κάκιζέ με = μή μέ ἀποθαρρύνεις, μή μέ κάνεις νά δειλιάζω. Ἡ Κλυτ. παίρνοντας τό κακίζειν γιά ὑβρίζειν, ὀνειδίζειν, λέει οὐδέν ἀδική- σει = δέν θ' ἀδικηθεῖς σέ τίποτε, δέ θά πάθεις κακό. τριχός· γεν. τῆς ὕλης. ἀμπέχομαι· ἀορ. ἡμπεσχόμην· ἀμπίσχη ὑποτ. ἀορ., β' πρόσ. = ντύνο- μαι, φορῶ (δῆς : ἀμπέχοно). τί τόδ' εἶπας; τί ἔστι τόδε, ὃ εἶπας; ἀπολέ- σασά σε· ὁ λόγος τῆς Κλ. διακόπτεται ἀπό τήν Ἰφιγ. 1440 καί συνεχίζε- ται 1441 ἀλλά μέ ἀλλαγμένη σύνταξη, ἀντί: ἀπολέσασά σε πενθήσω. οὐ σύ γε (ἀπώλεσας). κατ' ἐμέ: ἐξαιτίας μου, ἤκιστα (δεῖ πενθεῖν) = ἐλάχι- στα, διόλου· χώννυται τύμβος = σκάβεται τάφος, στήνεται μνημα. νομί- ζεται = συνηθίζεται, στήνεται κανονικά. βωμός θεᾶς τῆς Διὸς κόρης (ἔ- σται) μοι μνήμά γε. (εὖ λέγω) ὥς εὐτυχούσα Ἑλλάδος τ' εὐεργέτις = γιατί ἡ τύχη μου εἶναι λαμπρή καί γίνομαι κι εὐεργέτης τῆς Ἑλλάδος. Πραγματικά, θά εὐεργετήσῃ τήν Ἑλλάδα, ἀφοῦ καί τό σαλπάρισμα θά διευ- κολύνει καί θά τή γλυτώσει ἀπό τίς προσβολές τῶν ξένων μέ τήν αἴσια ἐκβασή τοῦ πολέμου. σέθεν = σοῦ, γιά σένα. κασιγνήταισί (σου) = στίς ἀδελφές σου ἐξάπτω = περιβάλλω, βάζω νά φορέσουν. χαίρειν γε = ναί, μάλιστα, χαιρετίσματα. ἄνδρα· προληπτικό κατηγορ. = ὥστε νά γίνῃ ἄν- τρας. προσέλκομαι = περιπτύσσομαι, ἀγκυλιάζω. ὅσον εἶχες = ὅσο μπο- ροῦσες. ἔστι (τι) ὅτι δρῶσα κατ' Ἄργος φέρω σοι χάριν = σ' εὐχαρι- στῶ. κατέρα τὸν ἄμὸν μή στύγει πόσιν τε σόν· ἡ κόρη δείχνεται εὐγε- νική καί ἀμνησίκαχη. σημείωσε τήν παρήχησή τοῦ δ: δεινοὺς ἀγῶνας διὰ σέ δεῖ κεινον δραμεῖν. ὑπαινιγμός στό φόνο τοῦ Ἀγαμ. πού θά κάμει. Ἑλλάδος· ἐπίθετο δόλω δέ = ἀλλά ὑπουλα. ἀγεννώς = πρόστυχα. εἶσιν

ἄξων = θά ἔρθει νά μέ ὀδηγήσει πρὶν σπαράσσεσθαι κόμης = προτοῦ μέ σύρουν ἀπὸ τὰ μαλλιά. μὴ σύ γ' (ἴθι) πέμπω = συνοδεύω. οὐ μὴ μόλω πάλιν = σίγουρα δέ θά ξαναγυρίσω· τό οὐ μὴ μέ ἄορ. ὑποτ. ἢ μέ μέλλ. ὀριστικῆς σημαίνει ἔντονη ἄρνηση. (λείπω σε) εὖ κἀξίως. σχῆς = σταμάτα μὴ μέ προλίπης = μὴ μ' ἀφήσεις. ἐπευφημήσατε παιᾶνα = ὑμνήστε μέ παιᾶνα, ψάλλετε ὕμνο στοὺς Θεοὺς· παιᾶν· τραγοῦδι γιὰ δόξα τοῦ Ἀπόλλωνα — κανονικά —, ἐδῶ τῆς Ἀρτεμης γιὰ νά σταματήσει ἡ ἄπνοια. τῆμῃ συμφορᾷ = τῇ ἐμῇ συμφορᾷ· δοτ. τῆς αἰτίας. εὐφημία = ἡ ἱερὴ σιγή. ἴτω = ἅς σκορπιστεῖ, ἅς ἐπακολουθήσει. ἐναρχέσθω τις κανᾶ = ἅς κάμει ἀρχή τῆς τελετῆς ἀπὸ τὰ ἱερά κἀνίστρα. αἰθέσθω πῦρ = ἅς καίει, ἅς φωνώνει ἡ φωτιά. προχύταις καθαρσίῳσι (1112) ὄργ. ἐνδεξιούσθω βωμόν = ἅς ἔρχεται ὀλόγυρα στό βωμό βαδίζοντας δεξιᾶ. Ἡ Ἰφιγένεια ἄφησε τίς τελευταῖες παραγγελίες στή μητέρα καὶ δίνει ἐντολή νά ἐτοιμάσουν τή θυσία.

Τό κομμάτι 1336 - 1474 εἶναι τό Ε' Ἐπεισόδιο, ἀντίστοιχο μέ τὴν ΣΤ' Πράξη σημερινῆς τραγωδίας. Σ' αὐτό ἡ δράση προχωρεῖ ἀνεμπόδιστα στή λύση. Καθὼς κάθε προσπάθεια κατάντησε μάταιη, ἡ Ἰφιγένεια παίρνει τὴν κρίσιμη ἀπόφαση νά δώσει τὴ ζωὴ της γιὰ τὴν πατρίδα. Τὴ θαναμάζουμε ἀλλὰ καὶ τὴ συμπονοῦμε γιὰ τὸν πρόωρο θάνατό της.

ΚΟΜΜΟΣ (1475 - 1509)

ἐλέπτολις Ἰλίου καὶ Φρυγῶν = αὐτὴ πού θά κυριέφει τὴν πόλη τοῦ Φρυγικοῦ Ἰλίου. στέφεα περίβολα = στεφάνια γύρω ἀπὸ τὸ κεφάλι. πλόκαμος ὅδε (πάρεστιν) = νά οἱ πλεξοῦδες μου ἔτοιμες γιὰ τὴ στέφη· ἡ πρόταση εἶναι παρὲνθετη χερνίβων τε πηγᾶς (φέρετε) = ἀγιασμό ἀπὸ νερό τῆς πηγῆς. ἐλίσσω Ἀρτεμιν = τιμῶ τὴν Ἀρτεμη μέ κύκλιους χορούς γύρω ἀπὸ τὸ βωμό. μάκαιρα· θηλ. τοῦ μάκαρ. εἰ χρεῶν· κατὰ κάποιον τρόπο διαισθάνεται τὴ λύση πού ἐτοιμάζει ἡ θεά. Πιστευόταν ὅτι οἱ μελλοθάνατοι εἶχαν μαντικὴ δύναμη. Σημείωσε τὸ πρωθύστερο στό δίδοτε - φέρετε, τὴν ἐπαναδίπλωση καὶ τὸ ἀσύνδετο στά: ἀμφὶ ναὸν - ἀμφὶ βωμόν, πού δείχνουν τὸ δυνατὸ πόθο καὶ τὴ φλογερὴ ἐπιθυμία. θέσφατ' ἐξαλείφω = ὅθ᾽ ἑξαφλῶ τὸ χρησμὸ σβήνοντας μέ τὸ αἷμα μου τὸ χρέος. αἵμασι θύμασί τε· ἐν διὰ δυοῖν = αἵματηρᾷ θυσίᾳ. δίδωμι δάκρυα =

προσφέρω δάκρυα. οὐ πρέπει (δακρύνειν). ἰώ, ἰώ = ἐμπρός, ἐμπρός. συνε-
 παίδετε = συνεπάδετε = τραγουδήστε μαζί. Χαλκίδος ἀντίπορον =
 πού δοξάζεται (ἐδῶ στήν Αὐλίδα) ἀντίπερα ἀπό τόν πορθμό τῆς Χαλκίδας.
 ἴνα = ὅπου. δόρατα· συνεκδοχ. τά ξύλινα καράβια (πβ) δούρειος ἵππος =
 ἔρρει τὰ κᾶλα). δαία = δῆια = τά πολεμικά· ἀναχρονισμός. μέμονε
 (μένω) = παραμένουν σέ ἀδράνεια. δι' ἐμὸν ὄνομα = γιά νά τιμηθεῖ τ' ὄ-
 νομά μου. γὰ Πελασγία = γῇ Πελασγική, τό Ἄργος. Οἱ πρῶτοι κάτοικοι
 τοῦ Ἄργους πιστευόταν ὅτι ἦταν Πελασγοί καί οἱ λέξεις Ἄργος καί Λάρισα
 εἶναι Πελασγικές. μᾶτερ = μήτερ = πατρίδα. Μυκηναῖαι τ' ἐμαὶ θερά-
 πναι = κι ἐσεῖς, Μυκῆνες, δική μου κατοικία. καλεῖς = φωνάζεις, ἀποζη-
 τᾶς μέ τίς ἐπικλήσεις σου. πόλισμα = πόλη πόλισμα Περσέως· οἱ Μυκῆ-
 νες εἶχαν κατά τούς μύθους οἰκιστή τόν Περσέα καί αὐτός ἔχτισε τά τείχη
 τους μέ τούς Κύκλωπες, πού περιτείχισαν ἐπίσης καί τήν Τίρυνθα. πόνος =
 ἔργο. ἐθρέφατέ με = μέ μεγαλώσατε. φάος = χαρά, σωτηρία· τό φάος τό
 λέει μέ περφηάνια. φάος Ἑλλάδι = γιά τό καλό τῆς Ἑλλάδος. οὐκ ἀνάι-
 νομαι θανοῦσα· ἡ μετοχή κατηγορηματική = δέ μοῦ κακοφαίνεται ὁ θάνα-
 τος. οὐ μὴ λίπη σε (1465) λαμπαδοῦχος = πού ἔχει τή λάμψη τοῦ ἥ-
 λιου, ἡλιόφωτη. ἕτερον αἰῶνα καί μοῖραν οἰκήσομεν = ἄλλη ζωή καί
 ἄλλη μοῖρα θ' ἀκολουθήσουμε.

Τό κομμάτι 1475 - 1509 εἶναι λυρικό, τραγουδιέται ἀπό τήν Ἰφιγένεια καί τό Χορό καί λέγεται Κομμός, γιατί θρηνολογώντας χτυποῦσαν (ἐκ ό π τ ο ν τ ο) κεφάλι καί στήθος. Ἦταν τραγούδι πού ἔβαλλαν συναλλαχτά Χορός καί ἡθοποιοί πρὶν ἀπό τό θάνατο ἢ κατά τό θάνατο ἢ καί μετά τό θάνατο κάποιου προσώπου.

ΠΕΜΠΤΟ ΣΤΑΣΙΜΟ (1510 - 1531)

Ἡ σειρά: ἴδεσθε τὰν Ἰλίου καί Φρυγῶν ἐλέπτολιν στείχουσαν (κα-
 τηγορ. μετ.) βωμόν διαίμονος θεᾶς βαλλομένην (χρον. μετ.) στέφει ἐπὶ
 κάρᾳ παγᾶς τε χερνίβων θανοῦσαν ράνισιν αἱματορρύτοις σφαγεῖσαν
 δέραν (= δέρην) εὐφυᾶ σώματος. διαίμων = αἰμοχαρής αἱματοβαμμέ-
 νος. ράνισιν αἱματορρύτοις) = μέσα σέ ραντίσματα αἱμάτων. σφαγεῖσαν·
 ὑποκ. Ἰφιγ. δέραν· τό μέρος μετά τό ὅλον. εὐφυῆς = εὖ πεφυκῶς = ὡ-

ραϊος. Ἡ σειρά τῶν ἐπομένων: εὐδροσοι πατρῶαι παγαὶ χέρνιβες τε μένουσί σε. παγαὶ χέρνιβές τε· ἐν δια̐ δυοῖν. Ἡ ἐξήγησις: σέ περιμένει ὁ πατέρας σου μέ̐ ἀγιασμό̐ ἀπὸ δροσερο̐ νερο̐ πηγῆς. κλήζω = κλειζω = ὑμῶν, δοξολογῶ ὡς ἐπ' εὐτυχεῖ πότμω = μέ̐ τήν πίστη πῶς ὅλα θά ἔχουν αἴσιο τέλος. βροτήσιος = βρότειος = ἀνθρώπινος χαρεῖσα θύμαισι βροτήσιος = πού βρήκες εὐχαρίστηση στίς ἀνθρωποθυσίες. ἔδη = ἔδρες, πρωτεύουσα. δολέοντα = δολερά. Τό δολέοντα συμφωνεῖ, μέ̐ ὑπαλλαγῇ, πρὸς τό ἔδη ἀντί νά συμφωνεῖ μέ̐ τό Τροίας = Τρώων. ἔδη δολέοντα Τροίας = στήν πρωτεύουσα τῆς δολερῆς Τροίας. Ἡ σειρά τῶν ἐπομένων: δὸς Ἀγαμέμνονα ἀμφιθεῖναι κλεινότατον στέφανον Ἑλλάσι λόγχαις κλέος τε ἀείμνηστον ἀμφι̐ ἐὼν κάρα (θεῖναι). ἀμφιτίθημι = βάζω γύρω. Ἑλλάσι· ἐπίθ. Ἑλλάσι λόγχαις = Ἑλληνικαῖς λόγχαις = λόγχαις = λόγχαις τῶν Ἑλλήνων· ἐὼν κάρα = ἑαυτοῦ κεφαλῇν, τό κεφάλι του.

Τό χορικό εἶναι ἴσως μονωδία τῆς Κορυφαίας συνοδευόμενης ἀπὸ τὸν αὐλητὴ καὶ ἔχει θέση Ε'. Στασιόμεν. Σημείωσε ὅτι οἱ ἔννοιές του εἶναι ἀντίστοιχες μέ̐ τό τραγούδι τῆς Ἰφιγένειας πού ἀκούστηκε λίγο πρὶν, ὅταν ἀποχαιρέτησε τὴ ζωὴ (στίχ. 1475 - 1499)· πβ. 1510 - 1520 : 1475 - 1487 καὶ 1521 - 1531 : 1491 - 1497. Ὁ χορὸς προτρέχοντας μέ̐ τὴ φαντασία του μεταφέρεται στο̐ ἀποτέλεσμα τῆς θυσίας, πού τὴ φαντάζεται τελειωμένη· στο̐ στίχο 1518 κέ. παρακολουθεῖ τὴν πραγματοποίηση καὶ εὐχεται στήν Ἀρτεμη νά δώσει στο̐ στρατό καλὸ ταξίδι καὶ δόξα παντοτινὴ στόν Ἀγαμέμνονα.

ΕΞΟΔΟΣ (1532 - 1629)

α') 1532 - 1567)

φθογγή = φωνή. ταρβέω = φοβοῦμαι κάκπεπληγμένη = καὶ ἐκπεπληγμένη = τρομαγμένη. δεινὰ = παρὰ ξένα, καταπληκτικά· μέ̐ τό μὲν οὖν κάνει μιὰ ἐπανόρθωση σ' ἐκεῖνο πού ἡ Κλυτ. εἶπε στόν ἀγγελιοφόρο: μή̐ τιν' ἄλλην ξυμφορὰν ἦκης φέρων = ὄχι συμφορά, ἀντίθετα. μέλλω = βραδύνω, καθυστερῶ. πᾶν πεύσει σαφῶς = ὅλα θά τὰ μάθεις μέ̐ ἀκρίβεια. Ἡ σαφήνεια εἶναι τό προτέρημα στά λόγια τοῦ ἀγγελιοφόρου. σφάλ- λεται γνώμη = λαθεύει ἡ μνήμη. ταρασσῶ γλῶσσαν = μπερδεύω τὴ

διήγησι. **λειμαξ (Θ)** = λιβάδι. **ἄλσος λειμακάς τε**· ἐν διὰ δυοῖν σύλλογοι **στρατεύματος** = ὁ ὀρισμένος γιά τή συγκέντρωση τοῦ στρατοῦ τόπος· ὁ σύλλογος εἶναι ἡ ὁμηρ. **ἀγορή**. **κάμπαλιν** = καί ἔμπαλιν = πρὸς τὰ πίσω. **προῆκε (προῆμι)** = ἔχυστε δάκρυα ὁμμάτων **προθεῖς πέπλον** = ἀφοῦ ἔβαλε μπρὸς στὰ μάτια τοῦ πέπλο. Ἔτσι εἶχε ἀπεικονίσει τὸν Ἄγαμ. ὁ ζωγράφος Τιμάνθης. Ἀντίγραφο αὐτοῦ τοῦ πίνακα εἶναι μιά τοιχογραφία πού βρέθηκε στὴν Πομπηία. **πάρειμί σοι** = εἶμαι στή διάθεσή σου. **θῦσαι (ύμᾱς) ἄγοντας πρὸς βωμόν, εἵπερ τόδε ἐστὶ θέσφατον· τόδε**· τὸ θῦσαι **θέσφατον** = γραμμένο, θέλημα θεοῦ. **τούπ' ἐμέ** = τὸ ἐπ' ἐμέ = ὅσο ἐξαρτᾶται ἀπὸ μένα. **τύχοιτε νικηφόρου δόρος** = ἄμποτε νά νικήσετε τὸν πόλεμο. **πατρίδα γῆν** = πατρικὴ γῆ, πατρίδα. **πρὸς ταῦτα** = ἀπέναντι σ' αὐτά, συνακόλουθο μ' αὐτὴ μου τὴν ἀπόφαση. **μή τις** = μηδεὶς Ἀργεῖων (ψαύση ἐμοῦ), κανένas Ἀργεῖος... **σιγῇ** = ἀδιαμαρτύρητα, χωρὶς ἐκδηλώσεις ἀγωνίας ἢ πόνου. **εὐκαρδίως** = μέ γενναία καρδιά. **ἀρετῇ** = εὐγένεια. **ὧ τόδ' ἦν μέλον** (= ἔμελε) = πού εἶχε αὐτὴ τὴ φροντίδα, αὐτὸ τὸ καθήκον. **ἀνείπε**· ἀόρ. τοῦ **ἀναγορεύω** = κηρύσσω, διαλαλῶ· **ἀνείπεν εὐφημίαν καὶ σιγῇν**· ἐν διὰ δυοῖν. διαλάλησε νά κρατῇσι ὁ στρατὸς ἱερὴ σιγῇ. **χρυσήλατον κανοῦν** = κάνιστρο ἀπὸ σφυρηλατημένο χρυσάφι. **χειρὶ σπᾶσας** = ἀφοῦ τὸ ἔσυρε μέ τὸ χέρι, ἀφοῦ τὸ τράβηξε **κολεῶν ἔσωθεν** = ἀπὸ τὸ ἐσωτερικόν τῆς ξιφοθήκης, ἀπὸ τῆ θήκη· **κολεὸς** (ἀρσ.) = ἡ θήκη τοῦ ξίφους.

β') 1568 - 1601

λαβὼν κανοῦν χέρνιβας τε = ἀφοῦ πῆρε κάνιστρο μέ κριθαράλευρο καὶ ἀγιασμό μαζί. **ἔθρεξε**· ἀόρ. τοῦ **τρέχω**. **θηροκτόνε**· θεά τῆς φύσεως καθὼς εἶναι ἡ Ἄρτεμη, εἶναι καὶ κυνηγὸς ἄγριων θηρίων. **τὸ λαμπρόν εἰλίσσουσ'** ἐν **εὐφροσύνῃ φάος** = πού φέρνεις ἐδῶ κι ἐκεῖ τὸ λαμπρό σου φῶς μέσ στὴ νύχτα. Παραστατικὴ εἰκόνα τῆς τροχιᾶς τῆς σελήνης. Ἡ Ἄρτεμη ἀδελφὴ τοῦ Ἀπόλλωνα (ἡλίου) εἶναι καὶ προσωποποίηση τῆς σελήνης. **ἄχραντον αἶμα καλλιπαρθένου δέρης** = ἀμόλετο αἶμα ἀπὸ λαιμοῦ ὁμορφῆς κόρης. **ἀπήμων πλοῦς νεῶν** = ξεκίνημα καραβιῶν ἄβλαβο, χωρὶς ζημιές (ἀ-πῆμα, πάσχω). **ἐκ γῆν**· στὸ **βλέπων**· τὴ στιγμὴ πού ὁ ἱερέας σηκώνει τὸ ξίφος, ὅλοι σκύβουν στὴ γῆ. **ἱερεύς**· εἶναι ἄλλος ἀπὸ τὸν Κάλχα. **ἐπηύξατο** = ἔκαμεν εὐχή, δεήθηκε. **ἐπεσκοπεῖτο** = παρατηροῦσε προσεκτικὰ ἵνα **πλήξειεν ἄν** = σέ ποιο μέρος θά χτυποῦσε. **ἐμοί.... φρενὶ** = ἐ-

πιμερισμός. **ἑσθῆι ἄλγος ἔμοι φρενὶ** = ἔνιωθε πόνο ἢ καρδιά μου. **κάστην νενευκῶς** = καὶ ἔστην (στάθηκα) γέροντας τὸ κεφάλι στὴ γῆ. **θαῦμα δ' ἦν αἴφνης ὄραϊν** = κι ἔξαφνα πρόβαλε στὰ μάτια μας θάμα. Ὁ Εὐριπίδης κατὰ τὴ συνήθειά του δίνει λύση στὴν πλοκὴ του μέ τὸν **ἀπὸ μηχανῆς θεό**. **πληγῆς κτύπον** = τὸν κρότο ἀπὸ τὸ χτύπημα. **πᾶς τις ἦσθετο σαφῶς** = ὅλοι ἄκουσαν καθαρά· ὁ χτύπος τοῦ μαχαίριου ἀκούστηκε καθαρά, γιατί ἐπικρατοῦσε βαθιὰ σιγή. **τὴν παρθένον οὐκ οἶδεν οἱ γῆς εἰσέδου· πρόληψη** = **οὐκ οἶδεν οἱ γῆς εἰσέδου ἡ παρθένος· οἱ γῆς** = σέ ποῖο μέρος τῆς γῆς καταχωριάστηκε ἡ κόρη· στὸν οὐρανὸ δὲ φάνηκε, στὴ γῆ δὲ φάνηκε, ἄρα... **ἐπήχρησε στρατός· ὁ στρατός** δευτέρωσε τὴ βοή (βοῆ δ' ἱερέυς). **εἰσιδόντες· σὺ στρατός· ὁ στρατός** περιληπτικό. **φάσμα** = φαινόμενο, θάμα. **ἄελπτον** = ἀπροσδόκητο, ἀφάνταστο. **οὐ γὰρ μὴδ' ὀρωμένου πίστις παρῆν** = πού, καὶ νὰ τὸ ἐβλεπε κανεὶς, ἦταν ἀδύνατο νὰ τὸ πιστέψει. **ἰδεῖν μεγίστη** = τεράστια σὺ μέγεθος καθὼς τὴν κοίταζες. **διαπρεπῆς τε τὴν θέαν** = ὑπέροχη στὴν ὄψη. **ἄρδην** = καθὼς ἐξακοντίζονταν ψηλά (τὰ αἵματα), ἔπειτα: ἐντελῶς, ὀλοκληρωτικά. **κἄν τῷδε = καὶ ἐν τῷδε** = μέσα στὴ γενικὴ κατάπληξη. **πῶς δοκεῖς**; τί φαντάζεσαι; ἡ πρόταση εἶναι παρενθετική· εἶναι εἰπωμένο ὅπως στὴ λαϊκὴ γλώσσα. **κοίρανος** = στρατηγός. **θυσιά** = τὸ θύμα· τὸ ἀφηρημένο ἀντὶ γιὰ τὸ συγκεκριμένο, **προὔθηκε βωμίαν** = ἔριξε μπρὸς σὺ βωμό. **ὄρειδρόμος** = ὄρεσίβιος, βουνίσιος. **ταύτην μάλιστα τῆς κόρης ἀσπάζεται**· σύμπτυξη δυὸ συντάξεων: **ταύτην ἀσπάζεται μάλιστα** καὶ **ταύτην ἀσπάζεται μᾶλλον τῆς κόρης** = αὐτὴν προτιμᾷει ἰδιαίτερα, περισσότερο ἀπὸ τὴν κόρη. **εὐγενεὶ φόνω** = εὐγενοὺς θύματος φόνω. **Ἰλίου ἐπιδρομᾶς** = ἐκστρατείαν ἐναντίον τοῦ Ἰλίου. **πρὸς ταῦτα** = συνακόλουθα μ' αὐτά. **αἴρω θάρσος** = παίρνω θάρρος, ἀναθαρεύω. **οἶδμα Αἰγαίου** = τὰ κύματα τοῦ Αἰγαίου.

γ') 1602 - 1629

Ἥφαιστος = τὸ πῦρ, ἡ φωτιά. **τὰ πρόσφορα ἠῤῥατο** = ἔκαμε τὴν κατάλληλη εὐχή. **ὥστε φράσαι· σέ σημασία τελικὴ**. **μοῖραν** = καλὴ μοίρα. **ἄφθιτος** (ἄ-φθίνω) = αἰώνιος. **παρῶν - ὀρῶν**· αἰτιολ. μετοχές σέ παρατατ. Τονίζει πῶς ἦταν μπροστὰ γιὰ νὰ ἐνισχύσει τὴν ἀξιοπιστία του. **ἀπέπτατο** = πέταξε, ἀνελήφθη στοὺς οὐρανοὺς. **σαφῶς** = ὀλοφάνερα. **ἀφαίρει λύπης** (γεν. διατρ.) = κάνε ἀβαριά στὴ λύπη σου. **καὶ πόσει πάρες χόλον** = καὶ

παράτησε τό θυμό μέ τόν ἄντρα σου. **πάρες**· ἄορ. τοῦ παρήμι = ἐῷ πα-
 ρίειναι = ἀφήνω νά περάσει, παρατῶ. **ἀπροσδόκητα τὰ θεῶν βροτοῖς** =
 οἱ θεοί δίνουν στούς ἀνθρώπους πράγματα πού δέν περιμένουν. **σὸν τέκος**
 φράζει (εἰδοποιεῖ) **μένειν ζῶν ἐν θεοῖσι**. τοῦ (= τίνος) **θεῶν γέγονας**
κλέμμαι; ποιός θεός σ' ἔχει κλέψει; **πῶς σέ προσεῖπω**; πῶς νά σ' ὀνομά-
 σω; ζωντανή ἢ νεκρή; **πῶς δ' οὐ φῶ**; καί πῶς νά μὴν πῶ, νά μὴν πιστέ-
 φω; **τούσδε μύθους μάτην παραμυθεῖσθαι** = ὅτι αὐτά τά λόγια εἶναι
 φεύτικα καί πλάστηκαν γιά παρηγοριά μου· **μάτην** = φεύτικα. **ὥς**· τελικός
 σύνδεσμος. **πένθους λυγροῦ** = ἀπό τό φαρμακερό πένθος. **σοῦ**· γεν. ἀντι-
 κειμ. **στό πένθος· καί μὴν** = καί ἰδοῦ, ἀλλά νά. Μέ τή φράση αὕτη προ-
 ναγγέλλεται ἡ εἴσοδος ἐνός προσώπου. **θυγατρός οὕνεκα** = ὅσο ἐξαρτᾶται
 ἀπό τή θυγατέρα μας. **ὄντως** = πραγματικά. **ἔχειν ὁμιλίαν ἐν θεοῖς** =
 βρίσκεται συντροφιά μέ τούς θεούς. Ὁ Ἄγ. ἐπιβεβαιώνει ὅσα εἶπε ὁ ἄγγελ.
μόσχος· ὁ Ὀρέστης πρὸς πλοῦν ὄρᾳ = ἔχει τό νοῦ του στό ταξίδι. **χρόνια**
τάμά σοι προσφθέγματα Τροίηθεν ἔσται = θά περάσει πολὺς καιρὸς
 προτοῦ σέ χαιρετήσω γυρίζοντας ἀπὸ τὴν Τροία. **γένειτό σοι καλῶς** = ὑ-
 γίαине, γιά νά 'χεις. **χαίρων** = μέ τό καλὸ, γερός. **ἰκοῦ** = ἔλα. **ἐπάνηκε**
 = ξαναγύρισε. **σκῦλα** = τὰ ὄπλα σκωτωμένου ἐχθροῦ.

Λέγοντας αὐτά ὁ Χορὸς βγαίνει ἀπὸ τὴν ὀρχήστρα· εἶναι τὰ ἐξ ὁ-
 διὰ λόγια του. Πρὶν ἀπὸ τό στίχο 1627 εἶχαν φύγει ὁ Ἀγαμ., ἡ Κλυτ.
 καί ὁ Ἄγγελος.

Τό τελευταῖο μέρος τῆς τραγωδίας (1532 - 1629) , πού τελειώνει
 μέ τὴν ἐξοδο τοῦ Χοροῦ, λέγεται Ἦξοδος Εἶναι ἡ τελευταία Πράξη
 τῆς τραγωδίας πού περιέχει τὴ λεγόμενη **καταστροφὴ**· σ' αὐτὴ ἡ
 δράση περατώνεται ἐντελῶς μέ τὴ λύση τῆς δραματικῆς πλοκῆς.

ΘΡΑΣΥΒΟΥΛΟΥ ΣΤΑΥΡΟΥ

ΜΕΡΟΣ ΠΡΩΤΟΝ

ΚΕΙΜΕΝΟΝ

ΕΥΡΙΠΙΔΗ
ΙΦΙΓΕΝΕΙΑ Η ΕΝ ΤΑΥΡΟΙΣ

ΑΘΗΝΑΙ 1978

ΜΕΡΟΣ ΠΡΩΤΟΝ

ΚΕΙΜΕΝΟΝ

ΙΦΙΓΕΝΕΙΑ

- ΝΑΙ Πέλοψ ὁ Ταντάλειος ἐς Πῖσαν μολὼν
θσαῖσιν ἵπποις Οἰνομάου γαμεῖ κόρην,
ἐξ ἧς Ἀτρεὺς ἐβλασθεν· Ἀτρέως δὲ παῖς
Μενέλαος Ἀγαμέμνων τε· τοῦ δ' ἔφυν ἐγώ,
τῆς Τυνδαρείας θυγατρὸς Ἰφιγένεια παῖς, 5
ἦν ἀμφὶ δίναις, ἃς θάμ' Εὐριπος πυκναῖς
αὔραις ἐλίσσων κυανέαν ἄλλα στρέφει,
ἔσφαζεν Ἑλένης οὔνεχ', ὥς δοκεῖ, πατὴρ
Ἀρτέμιδι κλειναῖς ἐν πτυχαῖσιν Αὐλίδος.
- ἐνταῦθα γὰρ δὴ χιλίων ναῶν στόλον 10
Ἑλληνικὸν συνήγαγ' Ἀγαμέμνων ἄναξ,
τὸν καλλίνικον στέφανον Ἰλίου θέλων
λαβεῖν Ἀχαιοῖς τοὺς θ' ὕβρισθέντας γάμους
Ἑλένης μετελθεῖν, Μενέλεω χάριν φέρων.
- δεινῆς δ' ἀπλοίας πνευμάτων τε τυγχάνων, 15
ἐς ἔμπυρ' ἦλθε, καὶ λέγει Κάλχας τάδε·
«ὦ τῆσδ' ἀνάσσων Ἑλλάδος στρατηγίας.
Ἀγάμεμνον, οὐ μὴ ναῦς ἀφορμίσῃ χθονός,
πρὶν ἂν κόρην σὴν Ἰφιγένειαν Ἀρτεμις
λάβῃ σφαγεῖσάν· ὅτι γὰρ ἐνιαυτὸς τέχοι 20
κάλλιστον, ἠϋξω φωσφόρῳ θύσειν θεᾷ.
παῖδ' οὖν ἐν οἴκοις σὴ Κλυταιμῆστρα δάμαρ
τίκτει — τὸ καλλιστεῖον εἰς ἔμ' ἀναφέρων —

ἦν χρή σε θῦσαι ». καὶ μ' Ὀδυσσέως τέχναις
 μητρὸς παρείλοντ' ἐπὶ γάμοις Ἀχιλλέως. 25
 ἐλθοῦσα δ' Αὐλίδ' ἢ τάλαιν' ὑπὲρ πυρᾶς
 μεταρσία ληφθεῖσ' ἐκκινόμην ξίφει·
 ἀλλ' ἐξέκλειψεν ἔλαφον ἀντιδοῦσά μου
 Ἄρτεμις Ἀχαιοῖς, διὰ δὲ λαμπρὸν αἰθέρα
 πέμψασά μ' ἐς τήνδ' ὥκισεν Ταύρων χθόνα, 30
 οὐ γῆς ἀνάσσει βαρβάροισι βάρβαρος
 Θόας, ὃς ὠκὺν πόδα τιθεῖς ἴσον πτεροῖς
 ἐς τοῦνομ' ἦλθε τόδε ποδωκείας χάριν.
 ναοῖσι δ' ἐν τοῖσδ' ἱέρεαν τίθησί με,
 ὅθεν νόμοισι, τοῖσιν ἥδεται θεά, 35
 χρώμεσθ' ἐορτῆς, τοῦνομ' ἦς καλὸν μόνον,
 τὰ δ' ἄλλα σιγῶ, τὴν θεὸν φοβουμένη.
 θύειν γὰρ ὄντος τοῦ νόμου καὶ πρὶν πόλει,
 ὃς ἂν κατέλθῃ τήνδε γῆν Ἑλλήν ἀνὴρ,
 κατάρχομαι μὲν, σφάγια δ' ἄλλοισιν μέλει 40
 ἄρρητ' ἔσωθεν τῶνδ' ἀνακτόρων θεᾶς.
 ἅ καὶνὰ δ' ἤκει νύξ φέρουσα φάσματα,
 λέξω πρὸς αἰθέρ', εἴ τι δὴ τόδ' ἔστ' ἄκος·
 ἔδοξ' ἐν ὕπνῳ τῆσδ' ἀπαλλαχθεῖσα γῆς
 οἰκεῖν ἐν Ἄργει, παρθενῶσι δ' ἐν μέσοις 45
 εὔδειν, χθονὸς δὲ νῶτα σεισθῆναι σάλῳ,
 φεύγειν δὲ κᾶξω στᾶσα θριγκὸν εἰσιδεῖν
 δόμων πίτνοντα, πᾶν δ' ἐρείψιμον στέγος
 βεβλημένον πρὸς οὐδας ἐξ ἄκρων σταθμῶν.
 μόνος λελεῖφθαι στῦλος εἰς ἔδοξέ μοι 50
 δόμων πατρώων, ἐκ δ' ἐπικράνων κόμας
 ξανθὰς καθεῖναι, φθέγμα δ' ἀνθρώπου λαβεῖν,
 καὶ γὰρ τέχνην τήνδ' ἦν ἔχω ξενοκτόνον
 τιμῶσ' ὑδραίνειν αὐτὸν ὡς θανούμενον,

κλαίουσα. τοῦναρ δ' ὥδε συμβάλλω τόδε·
 55 τέθνηκ' Ὀρέστης, οὗ κατηρξάμην ἐγώ·
 στῦλοι γὰρ οἴκων παῖδες εἰσιν ἄρσενες·
 θνήσκουσι δ' οὓς ἂν χέρνιβες βάλῃωσ' ἐμαί.
 οὐδ' αὖ συνάψαι τοῦναρ ἐς φίλους ἔχω·
 60 Στροφίῳ γὰρ οὐκ ἦν παῖς, ὅτ' ὠλλύμην ἐγώ.
 νῦν οὖν ἀδελφῷ βούλομαι δοῦναι χοᾶς
 παροῦσ' ἀπόντι — ταῦτα γὰρ δυνάίμεθ' ἂν —
 σὺν προσπόλοισιν, ἃς ἔδωχ' ἡμῖν ἄναξ
 Ἑλληνίδας γυναῖκας. ἀλλ' ἐξ αἰτίας
 οὐπω τίνος πάρεισιν ; εἴμ' ἔσω δόμων
 65 ἐν οἷσι ναίω τῶνδ' ἀνακτόρων θεᾶς.

ΟΡΕΣΤΗΣ

ὄρα, φυλάσσου μή τις ἐν στίβῳ βροτῶν.

ΠΥΛΑΔΗΣ

- ὁρῶ, σκοποῦμαι δ' ὄμμα πανταχῇ στρέφων.
 ΟΡ. Πυλάδῃ, δοκεῖ σοι μέλαθρα ταῦτ' εἶναι θεᾶς,
 70 ἔνθ' Ἀργόθεν ναῦν ποντίαν ἐστείλαμεν ;
 ΠΥ. ἔμοιγ', Ὀρέστα· σὺ δὲ συνδοκεῖν χρεῶν.
 ΟΡ. καὶ βωμός, Ἑλλήν οὗ καταστάζει φόνος ;
 ΠΥ. ἐξ αἱμάτων γοῦν ξάνθ' ἔχει θριγκώματα.
 ΟΡ. θριγκοῖς δ' ὑπ' αὐτοῖς σκυλ' ὀρᾷς ἡρτημένα ;
 ΠΥ. τῶν κατθανόντων γ' ἀκροθίνια ξένων.
 75 ἀλλ' ἐγκυκλοῦντ' ὀφθαλμὸν εὖ σκοπεῖν χρεῶν.
 ΟΡ. ὦ Φοῖβε, ποῖ μ' αὖ τήνδ' ἐς ἄρκυν ἤγαγες
 χρήσας, ἐπειδὴ πατὴρ αἶμ' ἐτεισάμην,
 μητέρα κατακτάς ; διαδοχαῖς δ' Ἑρινύων

ἤλαυνόμεσθα φυγάδες, ἔξεδροι χθονός,
 δρόμους τε πολλοὺς ἐξέπλησα καμπίμους.
 ἐλθὼν δέ σ' ἠρώτησα πῶς τροχλήατου
 μανίας ἂν ἔλθοιμ' ἐς τέλος πόνων τ' ἐμῶν,
 οὓς ἐξεμόχθουν περιπολῶν καθ' Ἑλλάδα.
 σὺ δ' εἶπας ἐλθεῖν Ταυρικῆς μ' ὄρους χθονός,
 ἔνθ' Ἀρτεμὶς σοι σύγγονος βωμοὺς ἔχει,
 λαβεῖν τ' ἄγαλμα θεᾶς, ὃ φασιν ἐνθάδε
 ἐς τοῦσδε ναοὺς οὐρανοῦ πεσεῖν ἄπο·
 λαβόντα δ' ἢ τέχναισιν ἢ τύχῃ τινί,
 κίνδυνον ἐκπλήσαντ', Ἀθηναίων χθονὶ
 δοῦναι· τὸ δ' ἐνθένδ' οὐδὲν ἐρρήθη πέρα·
 καὶ ταῦτα δράσαντ' ἀμπνοὰς ἔξειν πόνων.

ἦκω δὲ πεισθεὶς σοῖς λόγοισιν ἐνθάδε
 ἄγνωστον ἐς γῆν, ἄξενον· σέ δ' ἱστορῶ,
 Πυλάδην,—σὺ γάρ μοι τοῦδε συλλήπτωρ πόνου—
 τί δρῶμεν; ἀμφίβληστρα γὰρ τοίχων ὄρεᾶς
 ὑψηλά· πότερα δωμάτων προσαμβάσεις
 ἐκβησόμεσθα; πῶς ἂν οὖν λάθοιμεν ἄν;
 ἢ χαλκότευκτα κληῖθρα λύσαντες μοχλοῖς—
 ὦν οὐδὲν ἴσμεν; ἦν δ' ἀνοίγοντες πύλας
 ληφθῶμεν ἐσβάσεις τε μηχανώμενοι,
 θανούμεθ'. ἀλλὰ πρὶν θανεῖν, νεὼς ἔπι
 φεύγωμεν, ἥπερ δεῦρ' ἐναυστολήσαμεν.
 φεύγειν μὲν οὐκ ἀνεκτὸν οὐδ' εἰώθαμεν,
 τὸν τοῦ θεοῦ δὲ χρησμὸν οὐ κακιστέον·
 ναοῦ δ' ἀπκλαχθέντες κρύψωμεν δέμας
 κατ' ἄντρ', ἃ πόντος νοτίδι διακλύζει μέλας,
 νεὼς ἄπωθεν, μή τις εἰσιδὼν σκάφος
 βασιλεῦσιν εἴπη κατὰ ληφθῶμεν βία·
 ὕταν δὲ νυκτὸς ὕμνα λυγαρίας μόλη,

ΠΥ.

τολμητέον τοι ζεστόν ἐκ ναοῦ λαβεῖν
 ἄγαλμα πάσας προσφέροντε μηχανάς.
 ὅρα δέ γ' εἴσω τριγλύφων ὅποι κενόν
 δέμας καθεῖναι· τοὺς πόνους γὰρ ἀγαθοὶ
 τολμῶσι, δειλοὶ δ' εἰσὶν οὐδὲν οὐδαμοῦ. 115

ΟΡ. οὔτοι μακρὸν μὲν ἤλθομεν κώπη πόρον,
 ἐκ τερμάτων δὲ νόστον ἀροῦμεν πάλιν.
 ἀλλ' εὖ γὰρ εἶπας, πειστέον· χώρεῖν χρεῶν
 ὅποι χθονὸς κρύψαντε λήσομεν δέμας.
 οὐ γὰρ τὸ τοῦδ' γ' αἴτιον γενήσεται 120
 πεσεῖν ἄχρηστον θέσφατον· τολμητέον·
 μόχθος γὰρ οὐδεὶς τοῖς νέοις σκῆψιν φέρει.

ΛΑΙ.

ΧΟΡΟΣ

ΠΑΙ

εὐφραμεῖτ', ὦ
 πόντου δισσᾶς συγχωρούσας
 πέτρας ἀξείνου ναίοντες. 125

ὦ παῖ τᾶς Λατοῦς,
 Δίκτυν' οὐρεία,
 πρὸς σάν αὐλάν, εὐστύλων
 ναῶν χρυσήρεις θριγκούς,
 πόδα παρθένιον ὅσιον ὀσίας 130

κληδούχου δούλα πέμπω,
 Ἑλλάδος εὐίππου πύργους
 καὶ τείχη χόρτων τ' εὐδένδρων
 ἐξαλλάξας Εὐρώπαν,
 πατρώων οἴκων ἔδρας. 135

ἔμολον· τί νέον ; τίνα φροντίδ' ἔχεις ;
 τί με πρὸς ναοὺς ἄγαγες ἄγαγες,
 ὦ παῖ τοῦ τᾶς Τροίας πύργους

- ἐλθόντος κλεινᾷ σὺν κώπῃ
 χιλιοναύτῃ μυριοτευχεῖ, 140
 τέκος Ἀτρεΐδᾶν τῶν κλειγῶν ;
 ἸΦ. ἰὼ δμωαί,
 δυσθρηνήτοις ὡς θρήνοις
 ἔγκειμαι, τᾶς οὐκ εὐμούσου 145
 μολπᾶς [βοᾶν] ἀλύροις ἐλέγους,
 αἰαῖ, κηδεῖοις οἴκτοις·
 οἶαί μοι συμβαίνουσ' ἄται,
 σύγγονον ἄμὸν κατακλαιομένα
 ζῶας, οἶαν οἶαν ἰδόμαν 150
 ὄψιν δνεύρων
 νυκτός, τᾶς ἐξῆλθ' ὄρφνα.
 ὀλόμαν ὀλόμαν·
 οὐκ εἷς' οἴκοι πατρῶοι·
 οἴμοι μοι φροῦδος γέννα.
 φεῦ φεῦ τῶν Ἀργεὶ μόχθων. 155
 ἰὼ δαῖμον,
 μόνον ὅς με κασίγνητον συλᾶς
 Αἶδα πέμψας, ᾧ τάσδε χοᾶς
 μέλλω κρατῆρᾴ τε τὸν φθιμένων
 ὑδραίνειν γαίας ἐν νώτοις 160
 πηγᾶς τ' οὐρείων ἐκ μόσχων
 Βάκχου τ' οἶνηρᾶς λοιβᾶς
 ξουθᾶν τε πόνημα μελισσᾶν,
 ἃ νεκροῖς θελκτήρια κεῖται. 165
 ἀλλ' ἔνδος μοι πάγχρυσον
 τευχος καὶ λοιβὰν Αἶδα.
 ὦ κατὰ γαίας Ἀγαμεμνόνιον
 θάλος, ὡς φθιμένῳ τάδε σοι πέμπω·
 δέξαι δ'· οὐ γὰρ πρὸς τύμβον σοι

ξανθὰν χαίταν, οὐ δάκρυ' οἶσω.
 τηλόσε γὰρ δὴ σᾶς ἀπενάσθην
 πατρίδος καὶ ἑμᾶς, ἔνθα δοκήμασι
 κεῖμαι σφαχθεῖς ἅ τλάμων.

175

ΧΟ.

ἀντιψάλμους ᾠδὰς ὕμνων τ'
 Ἀσιητᾶν σοι βάρβαρον ἄχάν
 δεσποίνῃ γ' ἐξαυδάσω,
 τὰν ἐν θρήνοισιν μοῦσαν
 νέκυσι μελομέναν, τὰς ἐν μολπαῖς
 Ἄιδας ὕμνεϊ δίχα παιάνων.

180

οἶμοι, τῶν Ἀτρειδᾶν οἴκων
 ἔρρει φῶς σκήπτρων, οἶμοι,
 πατρῶων οἴκων ἀκτίς,
 καὶ τῶν εὐόλβων Ἄργει
 βασιλέων ἀρχά.

185

μόχθος δ' ἐκ μόχθων ἄσσει,
 δινευούσαις ἵπποισιν ἐπεὶ
 πταναῖς ἀλλάξας ἐξ ἔδρας
 ἱερὸν μετέβαλεν ὅμμ' αὐγᾶς
 ἄλιος. ἄλλαις δ' ἄλλα προσέβα
 χρυσέας ἀρνὸς μελάθροις ὀδύνα,
 φόνος ἐπὶ φόνῳ ἄχεά τ' ἄχεσιν.
 ἔνθεν τῶν πρόσθεν δμαθέντων
 Τανταλιδᾶν ἐκβαίνει ποινά γ'
 εἰς οἴκους· σπεύδει δ' ἀσπούδαστ'
 ἐπὶ σοὶ δαίμων.

190

195

200

ΙΦ.

ἐξ ἀρχᾶς μοι δυσδαίμων
 δαίμων τὰς ματρὸς ζώνας
 καὶ νυκτὸς κείνας· ἐξ ἀρχᾶς
 λόχαι στερρὰν παιδείαν
 Μοῖραι ξυντείνουσιν θεαί,

205

- ἂν πρωτόγονον θάλος ἐν θαλάμοις
 Λήδας ἅ τλάμων κούρα
 σφάγιον πατρώα λώβα
 καὶ θυμ' οὐκ εὐγάθητον
 ἔτεκεν, ἔτρεφεν εὐκταίαν·
 ἱππείοις δ' ἐν δίφροισι
 ψαμάθων Αὐλίδος ἐπέβασαν
 νύμφαν, οἶμι, δύσνυμφον
 τῷ τᾶς Νηρέως κούρας, αἰαῖ.
 νῦν δ' ἄξεινου πόντου ξείνα
 δυσχόρτους οἴκους ναίω
 ἄγαμος ἄτεκνος ἄπολις ἄφιλος,
 ἀμναστηθεῖς ἐξ Ἑλλάνων,
 οὐ τὰν Ἄργει μέλπουσ' Ἥραν
 οὐδ' ἱστοῖς ἐν καλλιφθόγγοις
 κερκίδι Παλλάδος Ἀτθίδος εἰκώ
 καὶ Τιτάνων ποικίλλουσ', ἀλλ'
 αἰμόρραντον δυσφόρμιγγα
 ξείνων αἰμάσσουσ' ἄταν [βωμούς],
 οἰκτρὰν τ' αἰαζόντων αὐδὰν
 οἰκτρόν τ' ἐκβαλλόντων δάκρυον.
 καὶ νῦν κείνων μὲν μοι λάθα,
 τὸν δ' Ἄργει δμαθέντα κλαίω
 σύγγονον, ὃν ἔλιπον ἐπιμαστίδιον
 ἔτι βρέφος, ἔτι νέον, ἔτι θάλος
 ἐν χερσὶν ματρός πρὸς στέρνοις τ'
 Ἄργει σκηπτοῦχον Ὀρέσταν.

XO. καὶ μὴν ὅδ' ἀκτὰς ἐκλιπὼν θαλασσίους
 βουφορβὸς ἤκει σημανῶν τί σοι νέον.

ΒΟΥΚΟΛΟΣ

Ἀγαμέμνονός τε καὶ Κλυταιμῆστρας τέκνον,
ἄκουε καινῶν ἐξ ἐμοῦ κηρυγμάτων.

ΙΦ. τί δ' ἔστι τοῦ παρόντος ἐκπλήσσον λόγου ; 240

ΒΟΥ. ἤκουσιν ἐς γῆν, κυανέαν Συμπληγάδα
πλάτη φυγόντες, δίπτυχοι νεανίαι,
θεᾶ φίλον πρόσφαγμα καὶ θυτήριον
Ἀρτέμιδι. χέρνιβας δὲ καὶ κατάργματα
οὐκ ἂν φθάνοις ἂν εὐτρεπῇ ποιουμένη. 245

ΙΦ. ποδαποί ; τίνος γῆς σχῆμ' ἔχουσιν οἱ ξένοι ;

ΒΟΥ. Ἑλληνες· ἐν τοῦτ' οἶδα κοῦ περαιτέρω.

ΙΦ. οὐδ' ὄνομ' ἀκούσας οἶσθα τῶν ξένων φράσαι ;

ΒΟΥ. Πυλάδης ἐκλήζεθ' ἄτερος πρὸς θατέρου.

ΙΦ. τοῦ ξυζύγου δὲ τοῦ ξένου τί τοῦνομ' ἦν ; 250

ΒΟΥ. οὐδεὶς τόδ' οἶδεν· οὐ γὰρ εἰσηκούσαμεν.

ΙΦ. ποῦ δ' εἶδετ' αὐτοὺς κἀντυχόντες εἴλετε ;

ΒΟΥ. ἄκραις ἐπὶ ῥηγμῖσιν ἀξένου πόρου.

ΙΦ. καὶ τίς θαλάσσης βουκόλοις κοινωνία ;

ΒΟΥ. βοῦς ἤλθομεν νίψοντες ἐναλίᾳ δρόσῳ. 255

ΙΦ. ἐκεῖσε δὴ ἴπανελθε, ποῦ νιν εἴλετε
τρόπῳ τε ποίῳ· τοῦτο γὰρ μαθεῖν θέλω.
χρόνιοι γὰρ ἤκουσ'· οὐδέ πω βωμὸς θεᾶς
Ἑλληνικαῖσιν ἐξεφοινίχθη ῥοαῖς. *Ja*

Νῆ ΒΟΥ. ἐπεὶ τὸν ἐσρέοντα διὰ Συμπληγάδων 260
βοῦς ὕλοφορβούς πόντον εἰσεβάλλομεν,
ἦν τις διαρρώξ κυμάτων πολλῶ σάλῳ
κοιλωπὸς ἀγμός, περφυρευτικάι στέγαι.
ἐνταῦθα δισσοὺς εἶδέ τις νεανίας
βουφορβὸς ἡμῶν, κάπεχώρησεν πάλιν 265

ἄκροισι δακτύλοισι πορθμεύων ἔχνος.
 ἔλεξε δ'· « Οὐχ ὁρᾶτε ; δαίμονές τινες
 θάσσουσιν οἷδε ». — Θεοσεβῆς δ' ἡμῶν τις ὦν
 ἀνέσχε χεῖρε καὶ προσηύζατ' εἰσιδὼν·
 « ὦ ποντίας παῖ Λευκοθέας, νεῶν φύλαξ,
 δέσποτα Παλαῖμον, ἔλεως ἡμῖν γενοῦ,
 εἴτ' οὖν ἐπ' ἀκταῖς θάσσετον Διοσκόρω,
 ἢ Νηρέως ἀγάλαμθ', ὃς τὸν εὐγενῆ
 ἔτικτε πεντήκοντα Νηρήδων χορόν ».

ἄλλος δέ τις μάταιος, ἀνομία θρασύς,
 ἐγέλασεν εὐχαῖς, ναυτίλους δ' ἐφθαρμένους
 θάσσειν φάραγγ' ἔφασκε τοῦ νόμου φόβω,
 κλύοντας ὡς θύοιμεν ἐνθάδε ξένους·
 ἔδοξε δ' ἡμῶν εὖ λέγειν τοῖς πλείοσι,
 θηρᾶν τε τῇ θεῷ σφάγια τάπιχώρια.

κἂν τῷδε πέτρων ἄτερος λιπὼν ξένοι
 ἔστη κάρα τε διετίναξ' ἄνω κάτω
 κάπεστέναξεν ὠλένας τρέμων ἄκρας,
 μανίαις ἀλαίνων, καὶ βοᾷ κυναγὸς ὥς.
 « Πυλάδῃ, δέδορκας τήνδε ; τήνδε δ' οὐχ ὁρᾷς
 "Αἰδου δράχαιναν, ὥς με βούλεται κτανεῖν
 δειναῖς ἐχίδναις εἰς ἔμ' ἐστομωμένη ;
 ἢ δ' ἐκ χιτῶνων πῦρ πνέουσα καὶ φόνον
 πτεροῖς ἐρέσσει, μητέρ' ἀγκάλαις ἐμῇ
 ἔχουσα, πέτρινον ὄχθον, ὥς ἐπεμβάλη.
 οἶμοι, κτανεῖ με· ποῦ φύγω ; » παρῆν δ' ὁρᾶν
 οὐ ταῦτα μορφῆς σχήματ', ἀλλ' ἡλλάσσετο
 φθογγὰς τε μόσχων καὶ κυνῶν ὑλάγματα,
 χ' ἄφασ' Ἐρινὺς ἰέναι μυκήματα.

οὐκ ἤμεῖς δὲ συσταλέντες, ὥς θανούμενοι,
 σιγῇ καθήμεθ'· ὁ δὲ χερὶ σπάσας ξίφος,

μόσχους ὀρούσας ἐς μέσας λέων ὅπως;
 παίει σιδήρῳ λαγόνας ἐς πλευράς θ' ἰείς,
 δοκῶν Ἐρινῦς θεὰς ἀμύνεσθαι τὰδε,
 ὥσθ' αἰματηρὸν πέλαγος ἐξανθεῖν ἄλός. 300
 κὰν τῷδε πᾶς τις, ὡς ὀρᾷ βουφόρβια
 πίπτοντα καὶ πορθούμεν', ἐξωπλίζετο,
 κόχλους τε φυσῶν συλλέγων τ' ἐγχωρίους·
 πρὸς εὐτραφεῖς γὰρ καὶ νεανίας ξένους
 φύλους μάχεσθαι βουκόλους ἡγούμεθα. 305
 πολλοὶ δ' ἐπληρώθημεν ἐν μακρῷ χρόνῳ.
 πίπτει δὲ μανίας πίτυλον ὁ ξένος μεθείς,
 στάζων ἀφρῶ γένειον· ὡς δ' ἐσείδομεν
 προὔρου πεσόντα, πᾶς ἀνὴρ ἔσχεν πόνον
 βάλλων ἀράσσω· ἄτερος δὲ τοῖν ξένον 310
 ἀφρόν τ' ἀπέψη σώματός τ' ἐτημέλει
 πέπλων τε προυκάλυπτεν εὐπήνους ὑφάς,
 καραδοκῶν μὲν τὰπιόντα τραύματα,
 φίλον δὲ θεραπέιαισιν ἀνδρ' εὐεργετῶν.
 ἔμφρων δ' ἀνάξας ὁ ξένος πεσήματος 315
 ἔγνω κλύδωνα πολεμίων προσκείμενον
 καὶ τὴν παροῦσαν συμφορὰν αὐτοῖν πέλας,
 ᾧμωξέ θ'· ἡμεῖς δ' οὐκ ἀνίεμεν πέτροις
 βάλλοντες, ἄλλος ἄλλοθεν προσκείμενοι.
 οὗ δὴ τὸ δεινὸν παρὰκέλευσμ' ἡκούσαμεν· 320
 « Πυλάδη, θανούμεθ', ἀλλ' ὅπως θανούμεθα
 κάλλισθ'· ἔπου μοι, φάσγανον σπάσας χερί· ».
 ὡς δ' εἶδομεν δίπαλτα πολεμίων ξίφη,
 φυγῇ λεπαίας ἐξεπίμπλαμεν νάπας.
 ἀλλ', εἰ φύγοι τις, ἄτεροι προσκείμενοι 325
 ἔβαλλον αὐτούς· εἰ δὲ τοῦσδ' ὠσαίατο,
 αὖθις τὸ νῦν ὑπεῖχον ἥρασσεν πέτροις.

ἀλλ' ἦν ἄπιστον· μυρίων γὰρ ἐκ χερῶν
οὐδεὶς τὰ τῆς θεοῦ θύματ' εὐτύχει βαλὼν.
μόλις δέ νιν τόλμη μὲν οὐ χειρούμεθα,
κύκλω δὲ περιβαλόντες ἐξεκλέψαμεν
πέτρουσι χερῶν φάσγαν', ἐς δὲ γῆν γόνυ
καμάτῳ καθεῖσαν· πρὸς δ' ἄνακτα τῆσδε γῆς
κομίζομέν νιν· ὁ δ' ἐσιδὼν ὅσον τάχος
ἐς χέρνιβάς τε καὶ σφαγεῖ' ἔπεμπέ σοι.

330

335

εὐχου δὲ τοιάδ', ὦ νεᾶνί, σοι ξένων
σφάγια παρεῖναι· καὶ ἀναλίσκης ξένους
τοιούσδε, τὸν σὸν Ἑλλὰς ἀποτείσει φόνον
δίκας τίνουσα τῆς ἐν Αὐλίδι σφαγῆς.

ΧΟ. θαυμάστ' ἔλεξας τὸν μανένθ', ὅστις ποτὲ
Ἑλληνος ἐκ γῆς πόντον ἤλθεν ἄξενον.

340

ΙΦ. εἶεν· σὺ μὲν κόμιζε τοὺς ξένους μολῶν,
τὰ δ' ἐνθάδ' ἡμεῖς ὅσια φροντιούμεθα. . .

ὦ καρδία τάλαινα, πρὶν μὲν ἐς ξένους
γαληνὸς ἦσθα καὶ φιλοικτίρμων αἰεὶ,
ἐς θοῦμόφυλον ἀναμετρομένη δάκρυ,
Ἑλληνας ἀνδρας ἡνίκ' ἐς χέρας λάβοις.

345

νῦν δ' ἐξ ὀνείρων οἷσιν ἡγριώμεθα,
δοκοῦς' Ὀρέστην μηκέθ' ἥλιον βλέπειν,
δύσνουν με λήψεσθ', οἷτινές ποθ' ἤχετε.

350

καὶ τοῦτ' ἄρ' ἦν ἀληθές, ἡσθόμην, φίλαι·
οἱ δυστυχεῖς γὰρ τοῖσι δυστυχεστέροις
αὐτοὶ κακῶς πράξαντες οὐ φρονοῦσιν εὔ.
ἀλλ' οὔτε πνεῦμα Διόθεν ἦλθε πώποτε,
οὐ πορθμῖς, ἥτις διὰ πέτρας Συμπληγάδας
Ἑλένην ἀπήγαγ' ἐνθάδ', ἥ μ' ἀπώλεσεν,
Μενελέων θ', ἔν' αὐτοὺς ἀντετιμωρησάμην,
τὴν ἐνθάδ' Αὐλιν ἀντιθεῖσα τῆς ἐκεῖ,

355

οὐ μ' ὥς τε μόσχον Δαναΐδαι χειρούμενοι
 ἔσφαζον, ἱερεὺς δ' ἦν ὁ γεννήσας πατήρ. 360
 — οἱμοι — κακῶν γὰρ τῶν τότε οὐκ ἀμνημονῶ —
 ὅσας γενείου χειῖρας ἐξηκόντισα
 γονάτων τε τοῦ τεκόντος, ἐξαρτωμένη,
 λέγουσα τοιάδ'· « ὦ πάτερ, νυμφεύομαι
 νυμφεύματ' αἰσχροῦ πρὸς σέθεν· μήτηρ δ' ἐμέ 365
 σέθεν κατακτείνοντος Ἀργεῖαί τε νῦν
 ὕμνοῦσιν ὕμεναίοισιν, αὐλεῖται δὲ πᾶν
 μέλαθρον· ἡμεῖς δ' ὀλλύμεσθα πρὸς σέθεν.
 "Αἰδῆς Ἀχιλλεὺς ἦν ἄρ', οὐχ ὁ Πηλέως,
 ὃν μοι προσείσας πόσιν, ἐν ἀρμάτων ὄχοις 370
 ἐς αἵματῆρόν γάμον ἐπόρθμευσας δόλω ».·
 ἐγὼ δὲ λεπτῶν ὄμμα διὰ καλυμμάτων
 ἔχουσ', ἀδελφόν τ' οὐκ ἀνειλόμην χεροῖν
 — ὃς νῦν ὄλωλεν — οὐ κασιγνήτῃ στόμα
 συνῆψ' ὑπ' αἰδοῦς, ὥς ἰοῦσ' ἐς Πηλέως 375
 μέλαθρα· πολλὰ δ' ἀπεθέμην ἀσπάσματα
 ἐς αὖθις, ὥς ἤξουσ' ἐς Ἀργος αὖ πάλιν.
 ὦ τλῆμον, εἰ τέθνηκας, ἐξ εἴων καλῶν
 ἔρρεις, Ὀρέστα, καὶ πατὴρ ζηλωμάτων...
 (τὰ τῆς θεοῦ δὲ μέμφομαι σοφίσματα, 380
 ἥτις βροτῶν μὲν ἦν τις ἄψηται φόνου,
 ἥ καὶ λοχείας ἢ νεκροῦ θίγῃ χεροῖν,
 βωμῶν ἀπείργει, μυσαρὸν ὥς ἡγουμένη,
 αὐτὴ δὲ θυσίαις ἥδεται βροτοκτόνοις.
 οὐκ ἔσθ' ὅπως ἔτεκεν ἂν ἡ Διὸς δάμαρ 385
 Λητώ τοσαύτην ἀμαθίαν. ἐγὼ μὲν οὖν
 τὰ Ταντάλου θεοῖσιν ἐστιάματα
 ἄπιστα κρίνω, παιδὸς ἡσθῆναι βορᾶ,
 τοὺς δ' ἐνθάδ', αὐτοὺς ὄντας ἀνθρωποκτόνους,

- ἐς τὴν θεὸν τὸ φαῦλον ἀναφέρειν δοκῶ· 390
 οὐδένα γὰρ οἶμαι δαιμόνων εἶναι κακόν.
- XO. στρ. α' Κυάνεαι κυάνεαι σύνοδοι θαλάσσης,
 θ' α' ἔν' οἷστρος ὁ ποτώμενος Ἀργόθεν
 ἄξενον ἐπ' οἶδμα διεπόρευσε (τὰν βοῦν) 395
 Ἀσιήτιδα γαῖαν
 Εὐρώπας διαμεΐψας.
 τίνες ποτ' ἄρα τὸν εὐυδρον δονακόχλοα
 λιπόντες Εὐρώταν 400
 ἥ ρεύματα σεμνὰ Δίρκας
 ἔβασαν ἔβασαν ἄμεικτον αἶαν, ἔνθα κούρα
 δίᾳ τέγγει
 βωμοὺς καὶ περιχίονας 405
 ναοὺς αἶμα βρότειον ;
 ἀντιστρ. α' ἥ ῥοθίοις εἰλατίνας διχρότοισι κώπας
 ἔπλευσαν ἐπὶ πόντια κύματα,
 νάιον ὄχημα, λινοπόροις τ' αὔραις, 410
 φιλόπλουτον ἄμιλλαν
 αὔζοντες μελάθοροιςιν ;
 φίλα γὰρ ἑλπίς γ', ἐπὶ τε πῆμασιν βροτῶν
 ἄπληστος ἀνθρώποις, 415
 ὄλβου βάρος οἷ φέρονται
 πλάνητες ἐπ' οἶδμα πόλεις τε βαρβάρους περῶντες,
 κοινᾷ δόξᾳ.
 γνώμα δ' οἷς μὲν ἄκαιρος ὄλ-
 βου, τοῖς δ' ἐς μέσον ἤκει. 420
 στρ. β' πῶς πέτρας τὰς συνδρομάδας,
 πῶς Φινειῖδ᾽ ἀύπνους
 ἀκτὰς ἐπέρασαν
 παρ' ἄλιον αἰγιαλὸν ἐπ' Ἀμφιτρίτας 425
 ῥοθίῳ δραμόντες,

ὅπου πεντήκοντα κορᾶν
 Νηρήδων ποσὶ χοροὶ
 μέλπουσιν ἐγκύκλιοι ;
 ἢ πλησιεστίοισι πνοαῖς,
 430 συριζόντων κατὰ πρύμναν
 εὐνάϊων πηδαλίων,
 αὔραις σὺν νοτίαις
 ἢ πνεύμασι Ζεφύρου,
 τὰν πολυόρنيθον ἐπ' αἶαν,
 435 λευκὰν ἀκτάν, Ἀχιλῆος
 δρόμους καλλισταδίους,
 ἄξεινον κατὰ πόντον ;
 ἀντιστρ. β' εἴθ' εὐχαῖσιν δεσποσύνοις
 440 Λήδας Ἑλένα φίλα παῖς
 ἐλθοῦσα τύχοι τὰν
 Τρωάδα λιποῦσα πόλιν, ἔν ἀμφὶ χαίτα
 δρόσον αἵματηράν
 ἐλιγθεῖσα λαιμοτόμῳ
 445 δεσποίνας χειρὶ θάνοι
 ποινὰς δοῦσ' ἀντιπάλους.
 ἀδίσταν δ' ἂν ἀγγελίαν
 δεξαίμεσθ', Ἑλλάδος ἐκ γᾶς
 πλωτῆρων εἴ τις ἔβα,
 450 δουλείας ἐμέθεν
 δειλαίας παυσίπονος·
 κὰν γὰρ ὀνειρόισι συνέιην
 δόμοις πόλει τε πατρώα,
 455 τερπνῶν ὕπνων ἀπόλαυ-
 σιν, κοινὰν χάριν ὀλβου.
 ἀλλ' οἶδε χέρας δεσμοῖς δίδυμοι
 συνερεισθέντες χωροῦσι, νέον

πρόσφαγμα θεᾶς· σιγᾶτε, φίλοι.
τὰ γὰρ Ἑλλήνων ἀκροθίνια δὴ
ναοῖσι πέλας τάδε βαίνει·

460

οὐδ' ἀγγελίας ψευδεῖς ἔλακεν
βουφορβὸς ἀνὴρ.
ὦ πότνι, εἴ σοι τάδ' ἀρεσκόντως
πόλις ἦδε τελεῖ, δέξαι θυσίας,
ἃς ὁ παρ' ἡμῖν νόμος οὐχ ὀσίας
Ἑλλήσι διδοὺς ἀναφαίνει·

465

ΙΦ.

✓ εἶεν·

τὰ τῆς θεοῦ μὲν πρῶτον ὡς καλῶς ἔχη
φροντιστέον μοι. μέθετε τῶν ξένων χέρας,
ὡς ὄντες ἱεροὶ μηκέτ' ὦσι δέσμιοι.
ναοῦ δ' ἔσω στείχοντες εὐτρεπίζετε
ἅ χρῆ' πὶ τοῖς παροῦσι καὶ νομίζεται.
φεῦ·

470

τίς ἄρα μήτηρ ἢ τεκοῦσ' ὑμᾶς ποτε
πατήρ τ' ; ἀδελφή τ' , εἰ γεγῶσα τυγχάνει. . .
οἴων στερεῖσα διπτύχων νεανιῶν
ἀνάδελφος ἔσται. τὰς τύχας τίς οἶδ' ὅτῳ
τοιαῖδ' ἔσονται ; πάντα γὰρ τὰ τῶν θεῶν
ἐς ἀφανὲς ἔρπει, κούδεν οἶδ' οὐδεὶς κακόν·
ἢ γὰρ τύχη παρήγαγ' ἐς τὸ δυσμαθές.

475

πόθεν ποθ' ἦκετ' , ὦ ταλαίπωροι ξένοι ;
ὡς διὰ μακροῦ μὲν τήνδ' ἐπλεύσατε χθόνα,
μακρὸν δ' ἀπ' οἴκων χρόνον ἔσεσθ' αἰεὶ κάτω.

480

ΟΡ.

τί ταῦτ' ὁδύρη, κάπλι τοῖς μέλλουσι νῶν
κακοῖσι λυπεῖς, ἥτις εἴ ποτ' , ὦ γύναι ;
οὔτοι νομίζω σοφόν, ὃς ἂν μέλλων κτενεῖν
οἶκτῳ τὸ δεῖμα τοῦλέθρου νικᾶν θέλῃ,
οὐχ ὅστις Ἐλιδὴν ἐγγυὲς ὄντ' οἰκτίζεται,

485

σωτηρίας ἀνελπίς· ὥς δὴ ἐξ ἑνὸς
κακῶ συνάπτει, μωρίαν τ' ὀφλισκάνει
θνήσκει θ' ὁμοίως· τὴν τύχην δ' ἔαν χρεῶν.
ἡμᾶς δὲ μὴ θρήνει σύ· τὰς γὰρ ἐνθάδε
θυσίας ἐπιστάμεσθα καὶ γινώσκομεν. ✓

490

ΙΦ. πότερος ἄρ' ὑμῶν ἐνθάδ' ὠνομασμένους
Πυλάδης κέκληται ; τότε μαθεῖν πρῶτον θέλω.

ΟΡ. ὅδ', εἴ τι δὴ σοι τοῦτ' ἐν ἡδονῇ μαθεῖν.

ΙΦ. ποίας πολιτῆς πατρίδος Ἕλληνας γεγώς ;

495

ΟΡ. τί δ' ἂν μαθοῦσα τότε πλεον λάβοις, γύναι ;

ΙΦ. πότερον ἀδελφῷ μητρός ἐστον ἐκ μιᾶς ;

ΟΡ. φιλότῃ γ'· ἐσμέν δ' οὐ κασιγνήτω, γύναι.

ΙΦ. σοὶ δ' ὄνομα ποῖον ἔθεθ' ὁ γεννήσας πατήρ ;

ΟΡ. τὸ μὲν δίκαιον Δυστυχῆς καλοῖμεθ' ἂν.

500

ΙΦ. οὐ τοῦτ' ἐρωτῶ· τοῦτο μὲν δὸς τῇ τύχῃ.

ΟΡ. ἀνώνυμοι θανόντες οὐ γελώμεθ' ἂν.

ΙΦ. τί δὲ φθονεῖς τοῦτ' ; ἢ φρονεῖς οὕτω μέγα ;

ΟΡ. τὸ σῶμα θύσεις τοῦμόν, οὐχὶ τοῦνομα.

ΙΦ. οὐδ' ἂν πόλιν φράσειας ἥτις ἐστί σοι ;

505

ΟΡ. ζητεῖς γὰρ οὐδὲν κέρδος, ὥς θανουμένω.

ΙΦ. χάριν δὲ δοῦναι τήνδε κωλύειν τί σε ;

ΟΡ. τὸ κλεινὸν Ἀργὸς πατρίδ' ἐμὴν ἐπεύχομαι.

ΙΦ. πρὸς θεῶν, ἀληθῶς, ὦ ξέν', εἴ κεῖθεν γεγώς ;

ΟΡ. ἐκ τῶν Μυκηνῶν γ', αἶ ποτ' ἦσαν ὀλβιαί.

510

ΙΦ. φυγὰς δ' ἀπῆρας πατρίδος, ἢ ποῖα τύχη ;

ΟΡ. φεύγω τρόπον γε δὴ τιν' οὐχ ἐκὼν ἐκὼν.

ΙΦ. ἄρ' ἂν τί μοι φράσειας ὧν ἐγὼ θέλω ;

ΟΡ. ὥς ἐν παρέργῳ τῆς ἐμῆς δυσπραξίας.

ΙΦ. καὶ μὴν ποθεινός γ' ἦλθες ἐξ Ἀργούς μολών.

515

ΟΡ. οὐκ οὐκ ἐμαυτῷ γ'· εἰ δὲ σοί, σὺ τοῦτ' ἔρα.

ΙΦ. Τροίαν ἴσως οἶσθ', ἥς ἀπανταχοῦ λόγος.

- ΟΡ. ὥς μήποτ' ὄφελόν γε μηδ' ἰδὼν ὄναρ·
 ΙΦ. φασίν νιν οὐκέτ' οὔσαν οἴχεσθαι δορί.
 ΟΡ. ἔστιν γὰρ οὕτως οὐδ' ἄκραντ' ἡκούσατε. 520
 ΙΦ. Ἑλένη δ' ἀφίεται δῶμα Μενέλεω πάλιν ;
 ΟΡ. ἦκει, κακῶς γ' ἐλθοῦσα τῶν ἐμῶν τινη.
 ΙΦ. καὶ ποῦ 'στι ; κάμοι γάρ τι προυφείλει κακόν.
 ΟΡ. Σπάρτῃ ξυνοικεῖ τῷ πάρος ξυνευνέτῃ.
 ΙΦ. ὦ μῖσος εἰς Ἑλληνας, οὐκ ἐμοὶ μόνῃ. 525
 ΟΡ. ἀπέλαυσα καὶ γὰρ δὴ τι τῶν κείνης γάμων.
 ΙΦ. νόστος δ' Ἀχαιῶν ἐγένεθ', ὥς κηρύσσεται ;
 ΟΡ. ὥς πάνθ' ἄπαξ με συλλαβοῦσ' ἀνιστορεῖς.
 ΙΦ. πρὶν γὰρ θανεῖν σε, τοῦδ' ἐπαυρέσθαι θέλω.
 ΟΡ. ἔλεγχ', ἐπειδὴ τοῦδ' ἐρᾷς· λέξω δ' ἐγώ. 530
 ΙΦ. Κάλχας τις ἦλθε μάντις ἐκ Τροίας πάλιν ;
 ΟΡ. ὄλωλεν, ὥς ἦν ἐν Μυκηναίοις λόγος.
 ΙΦ. ὦ πότνι', ὥς εὔ. τί γὰρ Λαέρτου γόνος ;
 ΟΡ. οὔπω νενόστηκ' οἶκον, ἔστι δ', ὥς λόγος.
 ΙΦ. ὄλοιτο, νόστου μήποτ' ἐς πάτραν τυχών. 535
 ΟΡ. μηδὲν κατεύχου· πάντα τάκεινους νοσεῖ.
 ΙΦ. Θέτιδος δ' ὁ τῆς Νηρῆδος ἔστι παῖς ἔτι ;
 ΟΡ. οὐκ ἔστιν· ἄλλως λέκτρ' ἔγχευ' ἐν Αὐλίδι.
 ΙΦ. δόλια γὰρ, ὥς ἴσασιν οἱ πεπονθότες.
 ΟΡ. τίς εἴ πόθ' ; ὥς εὔ πυνθάνῃ τάφ' Ἑλλάδος. 540
 ΙΦ. ἐκεῖθ' ἐμὶ παῖς ἔτ' οὔσ' ἀπωλόμην.
 ΟΡ. ὀρθῶς ποθεῖς ἄρ' εἰδέναι τάκει, γύναι.
 ΙΦ. τί δ' ὁ στρατηγός, ὃν λέγουσ' εὐδαιμονεῖν ;
 ΟΡ. τίς ; οὐ γὰρ ὅν γ' ἐγὼ δα τῶν εὐδαιμόνων.
 ΙΦ. Ἀτρέως ἐλέγετο δὴ τις Ἀγαμέμνων ἄναξ. 545
 ΟΡ. οὐκ οἶδ'· ἀπελθε τοῦ λόγου τούτου, γύναι.
 ΙΦ. μὴ πρὸς θεῶν, ἀλλ' εἴφ', ἔν' εὐφρανθῶ, ξένη.
 ΟΡ. τέθνηχ' ὁ τλήμων, πρὸς δ' ἀπώλεσέν τινα.

- ΙΦ. τέθνηκε ; ποίᾳ συμφορᾷ ; τάλαιν' ἐγώ.
 ΟΡ. τί δ' ἐστέναξας τοῦτο ; μῶν προσῆκέ σοι ; 550
 ΙΦ. τὸν ὄλβον αὐτοῦ τὸν πάροιθ' ἀναστένω.
 ΟΡ. δεινῶς γὰρ ἐκ γυναικὸς οἴχεται σφαγεῖς.
 ΙΦ. ὦ πανδάκρυτος ἢ κτανοῦσα... χῶ θανών.
 ΟΡ. παῦσσί νυν ἤδη μὴδ' ἐρωτήσης πέρα.
 ΙΦ. τοσόνδε γ', εἰ ζῇ τοῦ ταλαιπώρου δάμαρ. 555
 ΟΡ. οὐκ ἔστι παῖς νιν ὃν ἔτεχ', οὗτος ὤλεσεν.
 ΙΦ. ὦ συνταραχθεὶς οἶκος. ὥς τί δὴ θέλων ;
 ΟΡ. πατὴρ θανόντος τήνδε τιμωρούμενος.
 ΙΦ. φεῦ.
 ὥς εὖ κακὸν δίκαιον εἰσεπράξατο.
 ΟΡ. ἀλλ' οὐ τὰ πρὸς θεῶν εὐτυχεῖ δίκαιος ὢν. 560
 ΙΦ. λείπει δ' ἐν οἴκοις ἄλλον Ἀγαμέμνων γόνον ;
 ΟΡ. λέλοιπεν Ἡλέκτραν γε παρθένον μίαν.
 ΙΦ. τί δέ ; σφαγείσης θυγατρὸς ἔστι τις λόγος ;
 ΟΡ. οὐδεὶς γε, πλὴν θανοῦσαν οὐχ ὄρᾶν φάος.
 ΙΦ. τάλαιν' ἐκείνη χῶ κτανών αὐτὴν πατὴρ. 565
 ΟΡ. κακῆς γυναικὸς χάριν ἄχαριν ἀπώλετο.
 ΙΦ. ὁ τοῦ θανόντος δ' ἔστι παῖς Ἀργεὶ πατὴρ ;
 ΟΡ. ἔστ', ἄθλιός γε, κοῦδαμοῦ καὶ πανταχοῦ.
 ΙΦ. ψευδεῖς ὄνειροι, χαίρετ'· οὐδὲν ἦτ' ἄρα.
 ΟΡ. οὐδ' οἱ σοφοὶ γε δαίμονες κεκλημένοι 570
 πτηνῶν ὀνείρων εἰσὶν ἀψευδέστεροι.
 πολὺς ταραγμὸς ἐν τε τοῖς θεοῖς ἐνὶ
 καὶ τοῖς βροτείοις· ἐν δὲ λυπεῖται μόνον,
 ὃς οὐκ ἄφρων ὢν μάντεων πεισθεὶς λόγοις
 ὀλωλεν — ὥς ὀλωλε τοῖσιν εἰδόσιν. 575
 ΧΟ. φεῦ φεῦ· τί δ' ἡμεῖς οἳ τ' ἐμοὶ γεννήτορες ;
 ἄρ' εἰσὶν ; ἄρ' οὐκ εἰσὶ ; τίς φράσειεν ἄν ;
 ΙΦ. ἀκούσατ'· ἐς γὰρ δὴ τιν' ἤκομεν λόγον,

ὕμῃν τ' ὄνησιν, ὧ ξένοι, σπεύδουσ' ἅμα
 κάμοι· τὸ δ' εὖ μάλιστα γ' οὕτω γίγνεται, 580
 εἰ πᾶσι ταῦτόν προῆγμ' ἀρεσκόντως ἔχει.

θέλοισ ἄν, εἰ σῶσαιμί σ', ἀγγεῖλαί τί μοι
 πρὸς Ἄργος ἐλθὼν τοῖς ἐμοῖς ἐκεῖ φίλοις,
 δέλτον τ' ἐνεγκεῖν, ἣν τις οἰκτίρας ἐμέ
 ἔγραψεν αἰχμάλωτος, οὐχὶ τὴν ἐμὴν 585

φονέα νομίζων χεῖρα, τοῦ νόμου δ' ὑπο
 θνήσκειν τὰ τῆς θεοῦ, τάδε δίκαι' ἡγουμένης ;
 οὐδένα γὰρ εἶχον ὅστις ἀγγεῖλαι μολῶν
 ἐς Ἄργος αὖθις τὰς τ' ἐμὰς ἐπιστολάς
 πέμψειε σωθεὶς τῶν ἐμῶν φίλων τινί. 590

σὺ δ' — εἰ γάρ, ὥς ἔοικας, οὔτε δυσγενὴς
 καὶ τὰς Μυκῆνας οἴσθα χροῦς κἀγὼ θέλω —
 σώθητι, καὶ σὺ μισθὸν οὐκ αἰσχρὸν λαβὼν,
 κούφων ἕκατι γραμμάτων σωτηρίαν.
 οὗτος δ', ἐπεὶ περ πόλις ἀναγκάζει τάδε, 595
 θεῶ γενέσθω θῦμα χωρισθεὶς σέθεν.

OP. καλῶς ἔλεξας τᾶλλα πλὴν ἓν, ὧ ξένη·
 τὸ γὰρ σφαγῆναι τόνδ' ἐμοὶ βάρος μέγα.
 ὁ ναυστολῶν γάρ εἰμ' ἐγὼ τὰς συμφοράς,
 οὗτος δὲ συμπλεῖ τῶν ἐμῶν μόχθων χάριν. 600
 οὐκ οὐκ δίκαιον ἐπ' ὀλέθρῳ τῷ τοῦδ' ἐμέ
 χάριν τίθεσθαι καὶ τὸν ἐκδύναι κακῶν.

ἀλλ' ὥς γενέσθω· τῷδε μὲν δέλτον δίδου·
 πέμψει γὰρ Ἄργος, ὥστε σοι καλῶς ἔχειν·
 ἡμᾶς δ' ὁ χρῆζων κτεινέτω. τὰ τῶν φίλων
 αἰσχιστον ὅστις καταβαλὼν ἐς ζυμφοράς
 αὐτὸς σέσωσται. τυγχάνει δ' ὅδ' ὢν φίλος,
 ὃν οὐδὲν ἥσπον ἢ 'μέ φῶς ὀρᾶν θέλω. 605

IF. ὧ λῆμ' ἄριστον, ὥς ἀπ' εὐγενοῦς τινος

ρίζης πέφυκας τοῖς φίλοις τ' ὀρθῶς φίλος· 610
 τοιοῦτος εἶη τῶν ἐμῶν ὁμοσπόρων
 ὅσπερ λέλειπται. καὶ γὰρ οὐδ' ἐγώ, ξένοι,
 ἀνάδελφός εἰμι, πλὴν ὅς' οὐχ ὀρῶσά νιν.
 ἐπεὶ δὲ βούλη ταῦτα, τόνδε πέμφομεν
 δέλτον φέροντα, σὺ δὲ θανῇ· πολλή δέ τις 615
 προθυμία σε τοῦδ' ἔχουσα τυγχάνει.

OP. θύσει δὲ τίς με καὶ τὰ δεινὰ τλήσεται ;

IF. ἐγώ· θεᾶς γὰρ τῇσδε προστροπὴν ἔχω.

OP. ἄζηλά γ', ὦ νεᾶνι, κοῦκ εὐδαίμονα.

IF. ἀλλ' εἰς ἀνάγκην κείμεθ', ἣν φυλακτέον. 620

OP. αὐτὴ ξίφει θύουσα θῆλυς ἄρσενας ;

IF. οὐκ, ἀλλὰ χαίτην ἀμφὶ σὴν χερνίβομαι.

OP. ὁ δὲ σφαγεὺς τίς ; εἰ τὰδ' ἱστορεῖν με χρή.

IF. ἔσω δόμων τῶνδ' εἰσὶν οἷς μέλει τάδε.

OP. τάφος δὲ ποῖος δέζεταιί μ', ὅταν θάνω ; 625

IF. πῦρ ἱερὸν ἔνδον χάσμα τ' εὐρωπὸν πέτρας.

OP. φεῦ.

πῶς ἂν μ' ἀδελφῆς χεὶρ περιστείλειεν ἄν ;

IF. μάταιον εὐχὴν, ὦ τάλας, ὅστις ποτ' εἶ,

ἠϋξώ· μακρὰν γὰρ βαρβάρου ναίει χθονός.

οὐ μὲν, ἐπειδὴ τυγχάνεις Ἀργεῖος ὦν, 630

ἀλλ' ὦν γε δυνατὸν οὐδ' ἐγὼ λείψω χάριν.

πολὺν τε γὰρ σοὶ κόσμον ἐνθήσω τάφῳ

ξανθῷ τ' ἐλαίῳ σῶμα σὸν κατασβέσω

καὶ τῆς ὀρείας ἀνθεμόρρυτον γάνος

ζουθῆς μελίσσης ἐς πυρὰν βαλῶ σέθεν. 635

ἀλλ' εἶμι δέλτον τ' ἐκ θεᾶς ἀνακτόρων

οἶσω· τὸ μέντοι δυσμενὲς μὴ 'μοὶ λάβης.

φυλάσσειτ' αὐτοὺς, πρόσπολοι, δεσμῶν ἄτερ...

ἴσως ἄελπτα τῶν ἐμῶν φίλων τινὶ

- πέμψω πρὸς Ἄργος, ὃν μάλιστ' ἐγὼ φιλῶ,
καὶ δέλτος αὐτῷ ζῶντας οὓς δοκεῖ θανεῖν
λέγουσα πιστὰς ἡδονὰς ἀπαγγελεῖ.] 640
- ΧΟ. **[**κατολοφύρομαι σὲ τῶν χερνίβων
ῥανίσι μελόμενον αἵμακταῖς. 645
- ΟΡ. οἷκτος γὰρ οὐ ταῦτ', ἀλλὰ χαίρετ', ὦ ξένοι.
- ΧΟ. σὲ δὲ τύχας μάκκρος, ὦ
νεανία, σεβόμεθ', ἐς
πάτρην ὅτι ποτ' ἐπεμβάσῃ.
- ΠΥ. ἄζηλά τοι φίλοισι, θνησκόντων φίλων. 650
- ΧΟ. ὦ σχέτλιοι πομπαί.
φεῦ φεῦ, διόλλυσαι.
αἰαῖ αἰαῖ. πότερος ὁ μάλλον ;
ἔτι γὰρ ἀμφίλογα δίδυμα μέμονε φρήν,
σὲ πάρος ἢ σὲ ἀναστενάξω γόοις. 655
- ΟΡ. **[**Πυλάδῃ, πέπονθας ταῦτ' ὁ πρὸς θεῶν ἐμοί ;
- ΠΥ. οὐκ οἶδ' ἐρωτᾷς οὐ λέγειν ἔχοντά με.
- ΟΡ. τίς ἐστὶν ἡ νεᾶνις ; ὥς Ἑλληνικῶς 660
ἀνήρεθ' ἡμᾶς τοὺς τ' ἐν Ἰλίῳ πόνους
νόστον τ' Ἀχαιῶν τόν τ' ἐν οἰωνοῖς σοφὸν
Κάλχαντ' Ἀχιλλέως τ' ὄνομα, καὶ τὸν ἄθλιον
Ἀγαμέμνον' ὥς ὥκτιρ' ἀνθρώπα τέ με
γυναῖκα παῖδάς τ'. ἐστὶν ἡ ξένη γένος 665
ἐκεῖθεν Ἀργεῖα τις· οὐ γὰρ ἂν ποτε
δέλτον τ' ἔπεμπε καὶ τάδ' ἐξεμάνθανεν,
ὥς κοινὰ πράσσουσ', Ἄργος εἰ πράσσει καλῶς.
- ΠΥ. ἔφθης με μικρόν· ταῦτά δὲ φθάσας λέγεις,
πλὴν ἐν τὰ γὰρ τῶν βασιλέων παθήματα 670
ἴσασι πάντες, ὧν ἐπιστροφή τις ἦν.
ἀτὰρ διτλὸν χᾶτερον λόγον τινά.
- ΟΡ. τίν' ; ἐς τὸ κοινὸν δοὺς ἄμεινον ἂν μάθοις.

- ΠΥ. αἰσχρὸν θανόντος σοῦ βλέπειν ἡμᾶς φάος
κοινῇ τ' ἐπλευσα, δεῖ με καὶ κοινῇ θανεῖν. 675
καὶ δειλίαν γὰρ καὶ κάκην κεκτῆσομαι
Ἄργει τε Φωκέων τ' ἐν πολυπτύχῳ χθονί,
δόξω δὲ τοῖς πολλοῖσι — πολλοὶ γὰρ κακοὶ —
προδοὺς σεσῶσθαί σ' αὐτὸς εἰς οἴκους μόνος
ἤ καὶ φονεύσας ἐπὶ νοσοῦσι δώμασι 680
ράψαι μόρον σοι σῆς τυραννίδος χάριν,
ἔγκληρον ὥς δὴ σὴν κασιγνήτην γαμῶν.
ταῦτ' οὖν φοβοῦμαι καὶ δι' αἰσχύνης ἔχω,
οὐκ ἔσθ' ὅπως οὐ χρὴ συνεκπνεῦσάί με σοι
καὶ σὺν σφαγῆναι καὶ πυρωθῆναι δέμας, 685
φίλον γεγῶτα καὶ φοβοῦμενον ψόγον.
ΟΡ. εὐφημα φώνει· τάμα δεῖ φέρειν κακὰ,
ἀπλᾶς δὲ λύπας ἐξόν, οὐκ οἴσω διπλᾶς.
ὁ γὰρ σὺ λυπρὸν κάπονείδιστον λέγεις,
ταῦτ' ἔστιν ἡμῖν, εἴ σε συμμοχθοῦντ' ἐμοὶ 690
κτενῶ· τὸ μὲν γὰρ εἰς ἔμ' οὐ κακῶς ἔχει,
πράσσονθ' ἃ πράσσω πρὸς θεῶν, λῦσαι βίον.
σὺ δ' ὀλβιὸς τ' εἶ, καθαρά τ', οὐ νοσοῦντ' ἔχεις
μέλαθρ', ἐγὼ δὲ δυσσεβῆ καὶ δυστυχῆ
σωθεὶς δέ, παῖδας ἐξ ἐμῆς ὁμοσπόρου 695
κτησάμενος, ἦν ἔδωκά σοι δάμαρτ' ἔχειν —
ὄνομά τ' ἐμοῦ γένοιτ' ἄν, οὐδ' ἄπαις δόμος
πατρῶος οὐμὸς ἐξαλειφθείη ποτ' ἄν.
ἀλλ' ἔρπε καὶ ζῆ καὶ δόμους οἴκει πατρός.
ὅταν δ' ἐς Ἑλλάδ' ἱπιπὶόν τ' Ἄργος μόλῃς, 700
πρὸς δεξιᾶς σε τῆσδ' ἐπισκῆπτω τάδε·
τύμβον τε χῶσον ἀπίθες μνημεῖά μοι,
καὶ δάκρυ' ἀδελφῇ καὶ κόμας δότω τάφῳ.
ἄγγελλε δ' ὥς ὅλωλ' ὑπ' Ἀργείας τινὸς

- γυναικός, ἀμφὶ βωμὸν ἀγνισθεὶς φόνῳ. 705
 καὶ μὴ προδοῖς μου τὴν κασιγνήτην ποτέ,
 ἔρημα κήδη καὶ δόμους ὄρων πατρός.
 καὶ χαῖρ'· ἐμῶν γὰρ φίλτατόν σ' ἡὔρον φίλων,
 ὦ συγκυναγέ καὶ συνεκτραφεὶς ἐμοί,
 ὦ πόλλ' ἐνεγκὼν τῶν ἐμῶν ἄχθῃ κακῶν. 710
 ἡμᾶς δ' ὁ Φοῖβος μάντις ὦν ἐψεύσατο·
 τέχνην δὲ θέμενος ὡς προσώταθ' Ἑλλάδος
 ἀπήλασ', αἰδοῖ τῶν πάρος μαντευμάτων.
 ὦ πάντ' ἐγὼ δοῦς τάμ' αὖ καὶ πεισθεὶς λόγοις,
 μητέρα κατακτάς αὐτὸς ἀνταπόλλυμαι, 715
 ΠΥ. ἔσται τάφος σοι, καὶ κασιγνήτης λέχος
 οὐκ ἂν προδοίην, ὦ τάλας, ἐπεὶ σ' ἐγὼ
 θανόντα μᾶλλον ἢ βλέπονθ' ἔξω φίλον.
 ἀτὰρ τὸ τοῦ θεοῦ σ' οὐ διέφθορέν γέ πω
 μάντευμα· καίτοι γ' ἐγγυὲς ἔστηκας φόνου. 720
 ἀλλ' ἔστιν, ἔστιν ἢ λίαν δυσπραξία
 λίαν διδοῦσα μεταβολάς, ὅταν τύχη.
 ΟΡ. σίγα· τὰ Φοίβου δ' οὐδὲν ὠφελεῖ μ' ἔπη·
 γυνὴ γὰρ ἦδε δωμάτων ἔξω περᾶ.
 ΙΦ. ἀπέλθεθ' ὑμεῖς καὶ παρευτρεπίζετε 725
 τάνδον μολόντες τοῖς ἐφeskτῶσι σφαγῇ.
 δέλτου μὲν αἶδε πολύθυροι διαπτυχαί,
 ξένοι, πάρειςιν· ἃ δ' ἐπὶ τοῖσδε βούλομαι,
 ἀκούσατ'· οὐδεὶς αὐτὸς ἐν πόνοις τ' ἀνὴρ
 ὅταν τε πρὸς τὸ θάρσος ἐκ φόβου πέσῃ. 730
 ἐγὼ δὲ ταρβῶ μὴ ἀπονοστήσας χθονὸς
 θῆται παρ' οὐδὲν τὰς ἐμὰς ἐπιστολὰς
 ὁ τήνδε μέλλων δέλτον εἰς Ἀργὸς φέρειν.]
 ΟΡ. τί δῆτα βούλῃ; τίνος ἀμηχανεῖς πέρι;
 ΙΦ. ὅρκον δότω μοι τάσδε πορθμεύσειν γραφάς 735

- πρὸς Ἄργος, οἷσι βούλομαι πέμψαι φίλων.
 ΟΡ. ἡ κἀντιδώσεις τῷδε τοὺς αὐτοὺς λόγους ;
 ΙΦ. τί χρῆμα δράσειν ἢ τί μὴ δράσειν ; λέγε.
 ΟΡ. ἐκ γῆς ἀφήσειν μὴ θανόντα βραβάρου.
 ΙΦ. δίκαιον εἶπας· πῶς γὰρ ἀγγεῖλειεν ἄν ; 740
 ΟΡ. ἡ καὶ τύραννος ταῦτα συγχωρήσεται ;
 ΙΦ. ναί.
 πεῖσω σφε, καὺτῇ ναὸς εἰσβήσω σκάφος.
 ΟΡ. ὅμνυ· σὺ δ' ἔξαρχ' ὅρκον ὅστις εὐσεβής.
 ΙΦ. δώσω, λέγειν χρή, τήνδε τοῖσι σοῖς φίλοις.
 ΠΥ. τοῖς σοῖς φίλοισι γράμματα' ἀποδώσω τάδε. 745
 ΙΦ. κἀγὼ σὲ σώσω κυανέας ἔξω πέτρας.
 ΠΥ. τίν' οὖν ἐπόμενυς τοισίδ' ὅρκιον θεῶν ;
 ΙΦ. Ἄρτεμιν, ἐν ἧσπερ δώμασιν τιμὰς ἔχω.
 ΠΥ. ἐγὼ δ' ἀνακτά γ' οὐρανοῦ, σεμνὸν Δία.
 ΙΦ. εἰ δ' ἐκλιπὼν τὸν ὅρκον ἀδικοίης ἐμέ ; 750
 ΠΥ. ἄνοστος εἶην· τί δὲ σύ, μὴ σώσασά με ;
 ΙΦ. μήποτε κατ' Ἄργος ζῶσ' ἔχνος θεῖην ποδός.
 ΠΥ. ἄκουε δὴ νυν ὃν παρήλθομεν λόγον.
 ΙΦ. ἀλλ' οὔτις ἔστ' ἄκαιρος, ἦν καλῶς ἔχη.
 ΠΥ. ἐξαίρετόν μοι δὸς τόδ'· ἦν τι ναῦς πάθῃ 755
 χῆ δέλτος ἐν κλύδωνι χρημάτων μέτα
 ἀφανῆς γένηται, σῶμα δ' ἐκσώσω μόνον,
 τὸν ὅρκον εἶναι τόνδε μηκέτ' ἔμπεδον.
 ΙΦ. ἀλλ' οἷσθ' ὃ δράσω ; πολλὰ γὰρ πολλῶν κυρεῖ·
 τάνόντα κἀγγεγραμμέν' ἐν δέλτου πτυχαῖς 760
 λόγῳ φράσω σοι πάντ' ἀπαγγεῖλαι φίλοις.
 ἐν ἀσφαλεῖ γάρ· ἦν μὲν ἐκσώσης γραφήν,
 αὐτῇ φράσει σιγῶσα τάγγεγραμμένα·
 ἦν δ' ἐν θαλάσῃ γράμματα' ἀφανισθῇ τάδε,
 τὸ σῶμα σώσας τοὺς λόγους σώσεις ἐμοί. 765

- ΠΥ. καλῶς ἔλεξας τῶν τε σῶν ἐμοῦ θ' ὑπερ.
σήμαινε δ' ὃ χρη τάσδ' ἐπιστολάς φέρειν
πρὸς Ἄργος ὅ τι τε χρη κλύοντά σου λέγειν.
- ΙΦ. ἄγγελλ' Ὀρέστη, παιδὶ τῷ Ἀγαμέμνονος·
« Ἡ ἔν Αὐλίδι σφαγεῖς ἐπιστέλλει τάδε 770
ζῶσ' Ἰφιγένεια, τοῖς ἐκεῖ δ' οὐ ζῶσ' ἔτι. . . »
- ΟΡ. ποῦ δ' ἔστ' ἐκείνη; κατθανοῦσ' ἤκει πάλιν;
ΙΦ. ἦδ' ἦν ὄρῳ σὺ μὴ λόγοις ἐκπλησέ με.
« Κόμισσί μ' ἐς Ἄργος, ὧ σὺναιμε, πρὶν θανεῖν,
ἐκ βαρβάρου γῆς καὶ μετástησον θεᾶς 775
σφαγίων, ἐφ' οἷσι ξενοφόνους τιμὰς ἔχω . . . »
- ΟΡ. Πυλάδῃ, τί λέξω; ποῦ ποτ' ὄνθ' ἡυρήμεθα;
ΙΦ. « ἦ σοῖς ἀρχαία δώμασιν γενήσομαι,
Ὀρέσθ' », ἐν' αὖθις ὄνομα δις κλύων μάθης.
- ΠΥ. ὦ θεοί.
- ΙΦ. τί τοὺς θεοὺς ἀνακαλεῖς ἐν τοῖς ἐμοῖς; 780
- ΠΥ. οὐδέν· πέρινε δ'· ἐξέβην γὰρ ἄλλοσε.
τάχ' οὐκ ἐρωτῶν σ' εἰς ἅπιστ' ἀφίζομαι.
- ΙΦ. λέγ' οὐνεκ' ἔλαφον ἀντιδοῦσά μου θεᾷ
Ἄρτεμις ἔσωσέ μ', ἦν ἔθυσ' ἐμὸς πατήρ,
δοκῶν ἐς ἡμᾶς ὀξὺ φάσγανον βαλεῖν, 785
ἐς τήνδε δ' ὥκισ' αἶχλιν. αἶδ' ἐπιστολαί,
τάδ' ἐστὶ τὰν δέλτοισιν ἐγγεγραμμένα.
- ΠΥ. ὦ ῥαδίῳ ὅρκῳσι περιβαλοῦσά με,
καλλιῆστα δ' ὁμόσασ', οὐ πολὺν σχήσω χρόνον,
τὸν δ' ὅρκον ὃν κατώμοσ' ἐμπεδώσομεν. 790
ἰδοῦ, φέρω σοι δέλτον ἀποδίδωμί τε,
Ὀρέστα, τῇσδε σῆς κασιγνήτης πάρα.
- ΟΡ. δέχομαι· παρεῖς δὲ γραμμάτων διαπτυχάς,
τὴν ἡδονὴν πρῶτ' οὐ λόγοις αἰρήσομαι.
ὦ φιλότατῃ μοι σύγγον', ἐκπεπληγμένος 795

- ὅμως σ' ἀπίστω περιβαλὼν βραχίονι
 ἐς τέρψιν εἶμι, πυθόμενος θαυμάστ' ἐμοί.
 ΧΟ. ξέν', οὐ δικάϊως τῆς θεοῦ τὴν πρόσπολον
 χραίνεις ἀθίκτοις περιβαλὼν πέπλοις χέρα.
 ΟΡ. ὦ συγκασιγνήτη τε καὶ ταῦτοῦ πατρός
 Ἀγαμέμνονος γεγῶσα, μή μ' ἀποστρέφου,
 ἔχουσ' ἀδελφόν, οὐ δοκοῦσ' ἔξειν ποτέ.
 ΙΦ. ἐγὼ σ' ἀδελφὸν τὸν ἐμόν ; οὐ παύσῃ λέγων ;
 τὸ δ' Ἄργος αὐτοῦ μεστὸν ἦ τε Ναυπλία.
 ΟΡ. οὐκ ἔστ' ἐκεῖ σός, ὦ τάλαινα, σύγγonos.
 ΙΦ. ἀλλ' ἡ Λάκκαινα Τυνδαρίς σ' ἐγείνατο ;
 ΟΡ. Πέλοπός γε παιδὶ παιδός, οὐ ἔκπεφυκ' ἐγὼ.
 ΙΦ. τί φῆς ; ἔχεις τι τῶνδ' ἐμοὶ τεκμήριον ;
 ΟΡ. ἔχω πατρῶων ἐκ δόμων τι πυνθάνου.
 ΙΦ. οὐκοῦν λέγειν μὲν χρή σέ, μαυθάνειν δ' ἐμέ.
 ΟΡ. λέγοιμ' ἂν ἀκοῇ πρῶτον Ἡλέκτρας τάδε.
 Ἀτρέως Θυέστου τ' οἶσθα γενομένην ἔριν ;
 ΙΦ. ἤκουσ' ἃ χρυσῆς ἄρνός ἦν νείκη πέρι.
 ΟΡ. ταῦτ' οὖν ὑφήνασ' οἶσθ' ἐν εὐπῆνοις ὑφαῖς ;
 ΙΦ. ὦ φίλτατ', ἐγγὺς τῶν ἐμῶν κάμπτεις φρενῶν.
 ΟΡ. εἰκὼ τ' ἐν ἱστοῖς ἡλίου μετάστασιν ;
 ΙΦ. ὑφήνα καὶ τόδ' εἶδος εὐμίτοις πλοκαῖς.
 ΟΡ. καὶ λούτρ' ἐς Αὔλιν μητρὸς ἀνεδέξω πάρα ;
 ΙΦ. οἶδ'· οὐ γὰρ ὁ γάμος ἐσθλὸς ὢν μ' ἀφείλετο.
 ΟΡ. τί γάρ ; κόμας σὰς μητρὶ δοῦσα σῇ φέρειν ;
 ΙΦ. μνημεῖά γ' ἀντὶ σώματος τοῦμοῦ τάφω.
 ΟΡ. ἃ δ' εἶδον αὐτός, τάδε φράσω τεκμήρια·
 Πέλοπος παλαιὰν ἐν δόμοις λόγχην πατρός,
 ἣν χερσὶ πάλλων παρθέnon Πισάτιδα
 ἐκτήσαθ' Ἴπποδάμειαν, Οἰνόμαον κτανών,
 ἐν παρθενῶσι τοῖσι σοῖς κεκρυμμένην.

800

805

810

815

820

825

- ΙΦ. ὦ φίλτατ', οὐδὲν ἄλλο, φίλτατος γὰρ εἶ,
 ἔχω σ', Ὀρέστα, τηλύγετον χθονὸς ἀπὸ πατρίδος
 Ἀργόθεν, ὦ φίλος. 830
- ΟΡ. καὶ γὼ σε τὴν θανοῦσαν, ὡς δοξάζεται.
 κατὰ δὲ δάκρυ, κατὰ δὲ γόος ἅμα χαρᾷ
 τὸ σὸν νοτίζει βλέφαρον, ὡσαύτως δ' ἐμόν.
- ΙΦ. τόδ' ἔτι βρέφος
 ἔλιπον ἀγκάλασι νεαρὸν τροφοῦ 835
 νεαρὸν ἐν δόμοις.
 ὦ κρεῖσσον ἢ λόγοισιν εὐτυχοῦσά μου
 ψυχά, τί φῶ; θαυμάτων
 πέρα καὶ λόγου πρόσω τάδ' ἐπέβα. 840
- ΟΡ. τὸ λοιπὸν εὐτυχοῦμεν ἀλλήλων μέτα.
- ΙΦ. ἄτοπον ἄδονάν ἔλαβον, ὦ φίλαι·
 δέδοικα δ' ἐκ χερῶν με μὴ πρὸς αἰθέρα
 ἀμπτάμενος φύγῃ·
 ἰὼ Κυκλωπὶς ἐστία· ἰὼ πατρίς, 845
 Μυκῆνα φίλα,
 χάριν ἔχω ζῶας, χάριν ἔχω τροφᾶς,
 ὅτι μοι συνομαίμονα τόνδε δόμοις
 ἐξεθρέψω φάος.
- ΟΡ. γένει μὲν εὐτυχοῦμεν, ἐς δὲ συμφοράς, 850
 ὦ σύγγον', ἡμῶν δυστυχῆς ἔφυ βίος.
- ΙΦ. ἐγὼ δ' ἅ μέλεος, οἷδ', ὅτε φάσγανον
 δέρα θῆκέ μοι μελεόφρων πατήρ.
- ΟΡ. οἴμοι. δοκῶ γὰρ οὐ παρῶν σ' ὄρᾱν ἐκεῖ. 855
- ΙΦ. ἀνυμέναιος, ὦ σύγγον', Ἀχιλλέως
 ἐς κλισίαν λέκτρων
 δολίαν ὅτ' ἀγόμαν·
 παρὰ δὲ βωμόν ἦν δάκρυα καὶ γόοι. 860
 φεῦ φεῦ χερνίβων τῶν ἐκεῖ.

- ΟΡ. ὥμωξα καὶ γὰρ τόλμαν ἦν ἔτλη πατήρ.
- ΙΦ. ἀπάτορα πατέρα, πότμον ἄποτμον ἔλαχον.
ἄλλα δ' ἐξ ἄλλων κυρεῖ 865
δαίμονος τύχα τινός. 867
- ΟΡ. εἰ σὸν γ' ἀδελφόν, ὦ τάλαινα, ἀπώλεσας. . . 866
- ΙΦ. ὦ μελέα δεινᾶς τόλμας. δειν' ἔτλαν
δειν' ἔτλαν, ὦμοι σύγγονε, παρὰ δ' ὀλίγον 870
ἀπέφυγες ὄλεθρον ἀνόσιον ἐξ ἐμᾶν
δαΐχθεις χερῶν.
ἀ δ' ἐπ' αὐτοῖσι τίς τελευτά ;
τίς τύχα μοι συγκυρήσει ;
τίνα σοι πόρον εὔρομένα 875
πάλιν ἀπὸ πόλεως, ἀπὸ φόνου πέμψω
πατρίδ' ἐς Ἀργείαν,
πρὶν ἐπὶ ξίφος αἵματι σῶ πελάσαι ; 880
τόδε τόδε σὸν, ὦ μελέα ψυχά,
χρέος ἀνευρίσκειν.
πότερον κατὰ χέρσον, οὐχὶ ναῖ . . . ;
ἀλλὰ ποδῶν ῥιπᾶ 885
θανάτῳ πελάσεις ἄρα βάρβαρα φῦλα
καὶ δι' ὁδοὺς ἀνόδους στείχων· διὰ κυανέας μῆν
στενοπόρου πέτρας μακρὰ κέλευθα να- 890
τοῖσιν δρασμοῖς.
τάλαινα, τάλαινα.
τίς ἄρ' οὔν, τάλαν, ἦ θεὸς ἦ βροτὸς ἦ 895
τί τῶν ἀδοκῆτων
πόρον ἄπορον ἐξανύσας, δυοῖν
δυοῖν τοῖν μόνοιν Ἀτρεΐδαιν φανεῖ
κακῶν ἔκλυσιν ;
- ΧΟ. ἐν τοῖσι θαυμαστοῖσι καὶ μύθων πέρα 900
τάδ' εἶδον αὐτὴ κοῦ κλύουσ' ἀπαγγελῶ.

- ΠΥ. τὸ μὲν φίλους ἐλθόντας εἰς ὄψιν φίλων,
 Ὀρέστα, χειρῶν περιβολὰς εἰκὸς λαβεῖν·
 λήξαντα δ' οἴκτων κᾶπ' ἐκεῖν' ἐλθεῖν χρεῶν,
 ὅπως τὸ κλεινὸν ὄνομα τῆς σωτηρίας
 λαβόντες ἐκ γῆς βησόμεσθα βαρβάρου.
 σοφῶν γὰρ ἀνδρῶν ταῦτα, μὴ 'κβάντας τύχης,
 καιρὸν λαβόντας, ἡδονὰς ἄλλας λαβεῖν.
- ΟΡ. καλῶς ἔλεξας· τῇ τύχῃ δ' οἶμαι μέλειν
 τοῦδε ζῆν ἡμῖν· ἦν δέ τις πρόθυμος ἦ,
 σθένειν τὸ θεῖον μᾶλλον εἰκότως ἔχει.
- ΙΦ. μηδὲν μ' ἐπίσχη γ'· οὐδ' ἀποστήσει λόγου
 πρῶτον πυθέσθαι τίνα ποτ' Ἥλέκτρα πότμον
 εἵληχε βιότου· φίλα γὰρ ἔστε πάντ' ἐμοί.
- ΟΡ. τῷδε ξυνοικεῖ βίον ἔχουσ' εὐδαίμονα.
- ΙΦ. οὗτος δὲ ποδαπὸς καὶ τίνος πέφυκε παῖς ;
- ΟΡ. Στρόφιος ὁ Φωκεὺς τοῦδε κληῖται πατήρ.
- ΙΦ. ὁ δ' ἐστὶ γ' Ἀτρέως θυγατρός, ὁμογενὴς ἐμός ;
- ΟΡ. ἀνεψίος γε, μόνος ἐμοὶ σαφὴς φίλος.
- ΙΦ. οὐκ ἦν τόθ' οὗτος, ὅτε πατήρ ἔκτεινέ με.
- ΟΡ. οὐκ ἦν· χρόνον γὰρ Στρόφιος ἦν ἅπαις τινά.
- ΙΦ. χαῖρ', ὦ πόσις μοι τῆς ἐμῆς ὁμοσπόρου.
- ΟΡ. κᾶμός γε σωτήρ, οὐχὶ συγγενὴς μόνον.
- ΙΦ. τὰ δεινὰ δ' ἔργα πῶς ἔτλης μητρός πέρι ;
- ΟΡ. σιγῶμεν αὐτά· πατρὶ τιμωρῶν ἐμῷ.
- ΙΦ. ἦ δ' αἰτία τίς ἀνθ' ὅτου κτείνει πόσιν ;
- ΟΡ. ἕα τὰ μητρός· οὐδὲ σοὶ κλύειν καλόν.
- ΙΦ. σιγῷ· τὸ δ' Ἄργος πρὸς σέ νῦν ἀποβλέπει ;
- ΟΡ. Μενέλαος ἄρχει· φυγάδες ἐσμέν ἐκ πάτρας.
- ΙΦ. οὐ· που νοσοῦντας θεῖος ὕβρισεν δόμους ;
- ΟΡ. οὐκ, ἀλλ' Ἐρινύων δεῖμά μ' ἐκβάλλει χθονός.
- ΙΦ. ταῦτ' ἄρ' ἐπ' ἀκταῖς κἀνθάδ' ἡγγέλῃς μανεῖς ;

- ΟΡ. ὥφθημεν οὐ νῦν πρῶτον ὄντες ἄθλιοι.
 ΙΦ. ἔγνωκα· μητρός σ' οὐνεκ' ἡλάστρουν θεαί.
 ΟΡ. ὥσθ' αἵματηρά στόμι' ἐπεμβαλεῖν ἐμοί. 935
 ΙΦ. τί γάρ ποτ' ἐς γῆν τήνδ' ἐπόρθμευσας πόδα ;
 ΟΡ. Φοίβου κελευσθεῖς θεσφάτοις ἀφικόμεν.
 ΙΦ. τί χρῆμα δράσιν ; ῥῆπὸν ἢ σιγῶμενον ;
 ΟΡ. λέγοιμ' ἄν· ἀρχαὶ δ' αἶδε μοι πολλῶν πόνων.
 ἐπεὶ τὰ μητρός ταῦθ' ἃ σιγῶμεν κακὰ 940
 ἐς χεῖρας ἤλθε, μεταδρομαῖς Ἑρινύων
 ἡλαυνόμεσθα φυγάδες, ἔστε μοι πόδα
 ἐς τὰς Ἀθήνας δῆτ' ἐπεμψε Λοξίας,
 δίκην παρασχεῖν ταῖς ἀνωνύμοις θεαῖς.
 ἔστιν γὰρ ὁσία ψῆφος, ἣν Ἀρεὶ ποτὲ 945
 Ζεὺς εἶσατ' ἐκ τοῦ δὴ χερῶν μιάσματος.
 ἐλθὼν δ' ἐκεῖσε... πρῶτα μὲν μ' οὐδεὶς ξένων
 ἐκὼν ἐδέξαθ', ὥς θεοῖς στυγούμενον·
 οἱ δ' ἔσχον αἰδῶ, ξένια μονοτράπεζά μοι
 παρέσχον, οἴκων ὄντες ἐν ταύτῳ στέγει, 950
 σιγῇ δ' ἐτεκτήναντ' ἀπόφθεγκτόν μ', ὅπως
 δαιτὸς γενοίμην πώματός τ' αὐτῶν δίχα·
 ἐς δ' ἄγγος ἴδιον ἴσον ἅπασι βακχίῳ
 μέτρημα πληρώσαντες εἶχον ἡδονήν.
 καὶ γὰρ ἔξελέγξαι μὲν ξένους οὐκ ἡξίου, 955
 ἡλγουν δὲ σιγῇ καδόμενοι οὐκ εἰδέναι,
 μέγα στεναζών, οὐνεκ' ἡ μητρός φονεύς.
 κλύω δ' Ἀθηναίοισι τὰ μὰ δυστυχῇ
 τελετὴν γενέσθαι, κατὰ τὸν νόμον μένειν,
 χοῆρες ἄγγος Παλλάδος τιμᾶν λεῶν. 960
 ὥς δ' εἰς Ἀρεῖον ὄχθον ἦκον, ἐς δίκην
 ἔστην, ἐγὼ μὲν θάτερον λαβὼν βάθρον,
 τὸ δ' ἄλλο πρέσβειρ' ἤπερ ἦν Ἑρινύων,

εἰπὼν δ' ἀκούσας θ' αἵματος μητρὸς πέρι
 Φοῖβός μ' ἔσωσε μαρτυρῶν, ἴσας δέ μοι 965
 ψήφους διηρίθμησε Παλλὰς ὠλένη.
 νικῶν δ' ἀπῆρα φόνια πειρατήρια.
 ὅσαι μὲν οὖν ἔζοντο πεισθεῖσαι δίκη,
 ψῆφον παρ' αὐτὴν ἱερὸν ὠρίσαντ' ἔχειν.
 ὅσαι δ' Ἑρινύων οὐκ ἐπείσθησαν νόμῳ, 970
 δρόμοις ἀνιδρύτοισιν ἡλάστρουν μ' αἰεί,
 ἕως ἐς ἀγνὸν ἦλθον αὖ Φοίβου πέδον,
 καὶ πρόσθεν ἀδύτων ἐκταθείς, νῆστις βορᾶς,
 ἐπώμοσ' αὐτοῦ βίον ἀπορρήξειν θανών,
 εἰ μή με σώσοι Φοῖβος, ὅς μ' ἀπώλεσεν. 975
 ἐντεῦθεν αὐδὴν τρίποδος ἐκ χρυσοῦ λακῶν
 Φοῖβός μ' ἔπεμψε δεῦρο, διοπετές λαβεῖν
 ἄγαλμ' Ἀθηνῶν τ' ἐγκαθιδρῦσαι χθονί.
 ἀλλ' ἦν περ ἡμῖν ὤρισεν σωτηρίαν,
 σύμπραξον. ἦν γὰρ θεᾶς κατὰσχωμεν βρέτας, 980
 μανιῶν τε λήξω καὶ σὲ πολυχόπῳ σκάφει
 στείλας Μυκῆναις ἐγκαταστήσω πάλιν.
 ἀλλ' ὦ φιληθεῖς, ὦ κασίγνητον κάρα,
 σῶσον πατρῶον οἶκον, ἔκσωσον δ' ἐμέ·
 ὥς τ' ἄμ' ὄλωλε πάντα καὶ τὰ Πελοπιδῶν, 985
 οὐράνιον εἰ μὴ ληψόμεσθα θεᾶς βρέτας.
 ΧΟ. δεινὴ τις ὀργὴ δαιμόνων ἐπέξεσε
 τὸ Ταντάλειον σπέρμα διὰ πόνων τ' ἄγει.
 ΙΦ. τὸ μὲν πρόθυμον, πρὶν σε δεῦρ' ἔλθειν, ἔχω
 "Ἀργεὶ γενέσθαι καὶ σέ, σύγγον', εἰσιδεῖν. 990
 θέλω δ' ἄπερ σύ, σέ τε μεταστῆσαι πόνων
 νοσοῦντά τ' οἶκον, οὐχὶ τῷ κτανόντι με
 θυμουμένη, πατρῶον ὀρθῶσαι· θέλω·
 σφαγῆς τε γὰρ σῆς χεῖρ' ἀπαλλάττοιμεν ἄν

σώσαιμί τ' οἴκους· τὴν θεὸν δ' ὅπως λάθω
 δέδοικα καὶ τύραννον, ἥνίκ' ἂν κενὰς
 κρηπῖδας εὖρη λαΐνας ἀγάλματος.
 πῶς δ' οὐ θανοῦμαι ; τίς δ' ἔνεστί μοι λόγος ;
 ἀλλ' εἰ μὲν ἔν τι ταῦθ' ὁμοῦ γενήσεται,
 ἀγαλμά τ' οἴσεις κάμ' ἐπ' εὐπρύμνου νεῶς
 ἄξεις, τὸ κινδύνευμα γίγνεται καλόν·
 τούτου δὲ χωρισθεῖς' . . . ἐγὼ μὲν ὀλλυμαι,
 σὺ δ' ἂν τὸ σαυτοῦ θέμενος εὖ νόστου τύχοις.
 οὐ μὴν τι φεύγω γ', οὐδέ σ' εἰ θανεῖν χρεὼν
 σώσασαν· οὐ γὰρ ἀλλ' ἀνὴρ μὲν ἐκ δόμων
 θανῶν ποθεινός, τὰ δὲ γυναικὸς ἀσθενῇ.

OP.

οὐκ ἂν γενοίμην σοῦ τε καὶ μητρὸς φονεύς·
 ἄλλης τὸ κείνης αἵμα· κοινόφρων δὲ σοὶ
 καὶ ζῆν θέλοιμ' ἂν καὶ θανῶν λαχεῖν ἴσον.
 ἄξω δέ σ', ἥνπερ καὐτὸς ἐνταυθοῖ περῶ,
 πρὸς οἶκον, ἧ σοῦ κατθανῶν μενῶ μέτα.
 γνώμης δ' ἄκουσον· εἰ πρόσαντες ἦν τόδε
 Ἄρτεμιδι, πῶς ἂν Λοξίας ἐθέσπισε
 κομίσαι μ' ἀγαλμα θεᾶς πόλισμ' ἐς Παλλάδος

καὶ σὸν πρόσωπον εἰσιδεῖν ; ἅπαντα γὰρ
 συνθεῖς τάδ' εἰς ἓν νόστον ἐλπίζω λαβεῖν.

IF.

πῶς οὖν γένοιτ' ἂν ὥστε μήθ' ἡμᾶς θανεῖν,
 λαβεῖν θ' ἃ βουλόμεσθα ; τῇδε γὰρ νοσεῖ
 νόστος πρὸς οἴκους· ἡ δὲ βούλησις πάρα.

OP.

ἄρ' ἂν τύραννον διολέσαι δυνάιμεθ' ἂν ;

IF.

δεινὸν τόδ' εἶπας, ξενοφонеῖν ἐπήλυδας.

OP.

ἀλλ', εἰ σὲ σώσει κάμέ, κινδυνευτέον.

IF.

οὐκ ἂν δυνάιμην· τὸ δὲ πρόθυμον ἦγεσα.

OP.

τί δ', εἴ με ναῶ τῷδε κρύψειας λάθρα ;

- ΙΦ. ὥς δὴ σκότον λαβόντες ἐκσωθεῖμεν ἄν ; 1025
 ΟΡ. κλεπτῶν γὰρ ἢ νύξ, τῆς δ' ἀληθείας τὸ φῶς.
 ΙΦ. εἴς' ἔνδον ἱεροὶ φύλακες, οὓς οὐ λήσομεν.
 ΟΡ. οἷμοι διεφθάρμεσθα· πῶς σωθεῖμεν ἄν ;
 ΙΦ. ἔχειν δοκῶ μοι καινὸν ἐξεύρημά τι.
 ΟΡ. ποῖόν τι ; δόξης μετάδος, ὥς καὶ γὰρ μάθω. 1030
 ΙΦ. ταῖς σαῖς ἀνίαις χρήσομαι σοφίσμασι.
 ΟΡ. δειναὶ γὰρ αἱ γυναῖκες εὐρίσκειν τέχνας.
 ΙΦ. φονέα σε φήσω μητρὸς ἐξ Ἀργούς μολεῖν.
 ΟΡ. χρῆσαι κακοῖσι τοῖς ἐμοῖς, εἰ κερδανεῖς.
 ΙΦ. ὥς οὐ θέμις γε λέξομεν θύειν θεᾶ. 1035
 ΟΡ. τίς αἰτίαν ἔχουσ' ; ὑποπτεύω τι γάρ.
 ΙΦ. οὐ καθαρὸν ὄντα· τὸ δ' ὅσιον δώσω φόβῳ.
 ΟΡ. τί δῆτα μᾶλλον θεᾶς ἄγαλμ' ἀλίσκεται ;
 ΙΦ. πόντου σε πηγαῖς ἀγνίσαι βουλήσομαι.
 ΟΡ. ἔτ' ἐν δόμοισι βρέτας, ἐφ' ᾧ πεπλεύκαμεν. 1040
 ΙΦ. κάκεινο νύψαι, σοῦ θιγόντος ὥς, ἐρῶ.
 ΟΡ. ποῖ δῆτα ; πόντου νοτερόν εἶπας ἐκβολὸν ;
 ΙΦ. οὐ ναῦς χαλινοῖς λινοδέτοις ὁρμεῖ σέθεν.
 ΟΡ. σὺ δ' ἢ τις ἄλλος ἐν χεροῖν οἶσει βρέτας ;
 ΙΦ. ἐγὼ· θιγεῖν γὰρ ὅσιόν ἐστ' ἐμοὶ μόνῃ. 1045
 ΟΡ. Πυλάδης δ' ὅδ' ἡμῖν ποῦ τετάσσεται πόνου ;
 ΙΦ. ταῦτόν χεροῖν σοὶ λέσσεται μίασμ' ἔχειν.
 ΟΡ. λάθρα δ' ἀναχτος ἢ εἰδότος δράσεις τάδε ;
 ΙΦ. πείσσασα μύθοις· οὐ γὰρ ἂν λάθοιμί γε.
 ΟΡ. καὶ μὴν νεῶς γε πίτυλος εὐήρης πάρα. 1050
 ΙΦ. σοὶ δὴ μέλειν χρὴ τᾶλλ' ὅπως ἔξει καλῶς.
 ΟΡ. ἐνὸς μόνου δεῖ, τάσδε συγκρύψαι τάδε.
 ἀλλ' ἀντίαζε καὶ λόγους πειστηρίους
 εὕρισκ'· ἔχει τοι δύναμιν εἰς οἶκτον γυνή.
 τὰ δ' ἄλλ' ἴσως — ἅπαντα συμβαίη καλῶς. 1055

- ΙΦ. ὦ φίλταται γυναῖκες, εἰς ὑμᾶς βλέπω,
καὶ τᾶμ' ἐν ὑμῖν ἐστὶν ἡ καλῶς ἔχειν
ἢ μηδὲν εἶναι καὶ στερηθῆναι πάτρας
φίλου τ' ἀδελφοῦ φιλτάτης τε συγγόνου.
καὶ πρῶτα μὲν μοι τοῦ λόγου τὰδ' ἀρχέτω· 1060
γυναῖκές ἐσμεν, φιλόφρον ἀλλήλαις γένος
σφῶζειν τε κοινὰ πράγματ' ἀσφαλέςταται.
σιγήσασθ' ἡμῖν καὶ συνεκπονήσατε
φυγάς. καλὸν τοι γλῶσσ' ὅτω πιστὴ παρῇ.
ὄρατε δ' ὡς τρεῖς μία τύχη τοὺς φιλτάτους, 1065
ἢ γῆς πατρώας νόστος ἢ θανεῖν, ἔχει.
σωθεῖσα δ', ὡς ἂν καὶ σὺ κοινωνῆς τύχης,
σώσω σ' ἐς Ἑλλάδ'. ἀλλὰ πρὸς σε δεξιᾶς
σὲ καὶ σὲ ἱκνοῦμαι, σὲ δὲ φίλης παρηίδος,
γονάτων τε καὶ τῶν ἐν δόμοισι φιλτάτων 1070
μητρὸς πατρός τε καὶ τέκνων ὅτω κυρεῖ.
τί φατέ; τίς ὑμῶν φησιν ἢ τίς οὐ θέλειν —
φθέγγασθε — ταῦτα; μὴ γὰρ αἰνουςῶν λόγους
ὀλωλα κάγω καὶ κασίγνητος τάλας.
- ΧΟ. θάρσει, φίλη δέσποινα, καὶ σφῶζου μόνον· 1075
ὡς ἐκ γ' ἐμοῦ σοι πάντα σιγηθήσεται —
ἴστω μέγας Ζεὺς — ὧν ἐπισκῆπτεις πέρι.
- ΙΦ. ὄναισθε μύθων καὶ γένοισθ' εὐδαίμονες.
σὸν ἔργον ἤδη καὶ σὸν ἐσβαίνειν δόμους·
ὡς αὐτίχ' ἤξει τῆσδε κοίρανος χθονός, 1080
θυσίαν ἐλέγχων, εἰ κατείργασται, ξένων.
ὦ πότνι', ἥπερ μ' Αὐλίδος κατὰ πτυχᾶς
δεινῆς ἔσωσας ἐκ πατροκτόνου χερσός,
σῶσόν με καὶ νῦν τούσδε τ'. ἢ τὸ Λοξίου
οὐκέτι βροτοῖσι διὰ σὲ ἐτήτυμον στόμα. 1085
ἀλλ' εὐμενῆς ἐκβηθὶ βαρβάρου χθονός

ἐς τὰς Ἀθήνας· καὶ γὰρ ἐνθάδ' οὐ πρόπει
ναίειν, παρόν σοι πόλιν ἔχειν εὐδαίμονα.

- ΧΟ. στρ. α' ὄρνις, ἃ παρὰ πετρίνας
πόντου δειράδας, ἀλκυών, 1090
ἔλεγον οἶτον αἰίδεις,
εὐξύνετον ζυνετοῖς βοάν,
ὅτι πόσιν κελαδεῖς αἰὲ μολπαῖς,
ἐγὼ σοι παραβάλλομαι
θρήνους, ἄπτερος ὄρνις, 1095
ποθοῦς 'Ελλάνων ἀγόρους,
ποθοῦς Ἄρτεμιν λοχίαν,
ἃ παρὰ Κύνθιον ὄχθον οἰκεῖ,
φοίνικά θ' ἀβροκόμαν
δάφναν τ' εὐερνέα καὶ 1100
γλαυκᾶς θαλλὸν ἱερὸν ἐλαίας,
Λατοῦς ὠδῖνα φίλαν,
λίμναν θ' εἰλίσσουσαν ὕδωρ
κύκλιον, ἔνθα κύκνος μελω-
δὸς Μούσας θεραπεύει. 1105
- ἀντιστρ. α' ὦ πολλαὶ δακρύων λιβάδες,
αἱ παρηίδας εἰς ἐμὰς
ἔπεσον, ἀνίκα πύργων
ὀλομένων ἐν ναυσὶν ἔβαν
πολεμίων ἐρετμοῖσι καὶ λόγχαις. 1110
ζαχρύσου δὲ δι' ἐμπολᾶς
νόστον βάρβαρον ἦλθον,
ἐνθα τᾶς ἐλαφοκτόνου
θεᾶς ἀμφίπολον κόραν
παῖδ' Ἀγαμεμνονίαν λατρεύω 1115
βωμούς τ' οὐ μελοθύτας,
ζηλοῦς ἄταν διὰ παν-

τὸς δυσδαίμον· ἐν γὰρ ἀνάγκαις
οὐ κάμνεις σύντροφος ὦν.

μεταβάλλειν δυσδαιμονία·

1120

τὸ δὲ μετ' εὐτυχίαν κακοῦ-
σθαι θνατοῖς βαρὺς αἰών.

στρ. β' καὶ σὲ μὲν, πότνι', Ἀργεῖα
πεντηχόντορος οἶκον ἄξει·

συρίζων θ' ὁ κηροδέτας

1125

κάλαμος οὐρείου Πανὸς

κώπαις ἐπιθωύξει,

ὁ Φοῖβός θ' ὁ μάντις ἔχων

κέλαδον ἐπτατόνου λύρας

αἰείδων ἄξει λιπαρὰν

1130

εὖ σ' Ἀθηναίων ἐπὶ γᾶν.

ἐμὲ δ' αὐτοῦ λιποῦσα

βῆσῃ ῥοθίοισι πλάταις·

ἀέρι δ' ἰστία πὰρ πρότονον κατὰ

πρῶραν ὑπὲρ στόλον ἐκπετάσουσι πό-

1135

δες ναὸς ὠκυπόμπου.

ἀντιστρ. β' λαμπρὸν ἵππόδρομον βαίην,

ἔνθ' εὐάλιον ἔρχεται πῦρ·

οἰκείων δ' ὑπὲρ θαλάμων

1140

πτέρυγας ἐν νώτοις ἀμοῖς

λήξαιμι θαάζουσα·

χοροῖς δ' ἐσταίην, ὅθι καὶ

παρθένος εὐδοκίμων γάμων,

παρὰ πόδ' εἰλίσσουσα φίλας

1145

ματρὸς ἡλίκων θιάσους,

χαρίτων εἰς ἀμίλλας

χαίτας θ' ἄβροπλούτοιο

εἰς ἔριν ὀρνυμένα, πολυποίκιλα

φάρεα καὶ πλοκάμους περιβαλλομέ- 1150
να γένυν ἐσκίαζον.

ΘΟΑΣ

- ποῦ 'σθ' ἡ πυλωρὸς τῶνδε δωμαίων γυνή
'Ελληνίς ; ἤδη τῶν ξένων κατήρξατο ;
ἀδύτοις ἐν ἀγνοῖς σῶμα λάμπονται πυρί ; 1155
XO. ἥδ' ἐστίν, ἡ σοι πάντ', ἄναξ, ἐρεῖ σαφῶς.
ΘΟ. ἔα.
τί τότε μεταίρεις ἐξ ἀκινήτων βάθρων,
'Αγαμέμνονος παῖ, θεᾶς ἄγαλμ' ἐν ὠλέναις ;
IΦ. ἄναξ, ἔχ' αὐτοῦ πόδα σὸν ἐν παραστάσιν.
ΘΟ. τί δ' ἐστίν, 'Ιφιγένεια, καινὸν ἐν δόμοις ; 1160
IΦ. ἀπέπτυσ'· ὅσια γὰρ δίδωμ' ἔπος τόδε.
ΘΟ. τί φροιμιάζῃ νεοχμὸν ; ἐξαύδα σαφῶς.
IΦ. οὐ καθαρὰ μοι τὰ θύματ' ἡγρεύσασθ', ἄναξ.
ΘΟ. τί τοῦκιδιδάξαν τοῦτό σ' ; ἡ δόξαν λέγεις ;
IΦ. βρέτας τὸ τῆς θεοῦ πάλιν ἔδρας ἀπεστράφη. 1165
ΘΟ. αὐτόματον, ἡ νιν σεισμὸς ἔστρεψε χθονός ;
IΦ. αὐτόματον· ὄψιν δ' ὁμμάτων ξυνήρμοσεν.
ΘΟ. ἡ δ' αἰτία τίς ; ἡ τὸ τῶν ξένων μῦσος ;
IΦ. ἥδ', οὐδὲν ἄλλο· δεινὰ γὰρ δεδράκατον.
ΘΟ. ἄλλ' ἢ τιν' ἔκανον βαρβάρων ἀκτῆς ἔπι ; 1170
IΦ. οἴκεϊον ἦλθον τὸν φόνον κεκτημένοι.
ΘΟ. τίν' ; εἰς ἔρον γὰρ τοῦ μαθεῖν πεπτώκαμεν.
IΦ. μητέρα κατειργάσαντο κοινωνῶ ξίφει.
ΘΟ. "Απολλων, οὐδ' ἐν βαρβάροις ἔτλη τις ἄν.
IΦ. πάσης διωγμοῖς ἠλάθθησαν Ἑλλάδος. 1175
ΘΟ. ἡ τῶνδ' ἔκατι δῆτ' ἄγαλμ' ἐξω φέρεις ;
IΦ. σεμνὸν γ' ὑπ' αἰθέρ', ὥς μεταστήσω φόνου.
ΘΟ. μίاسμα δ' ἔγνωσ τοῖν ξένοιν ποίω τρόπῳ ;

- ΙΦ. ἤλεγχον, ὥς θεᾶς βρέτας ἀπεστράφη πάλιν.
 ΘΟ. σοφὴν σ' ἔθρεψεν Ἑλλάς, ὥς ἦσθου καλῶς.
 ΙΦ. καὶ μὴν καθεῖσαν δέλεαρ ἡδύ μοι φρενῶν.
 ΘΟ. τῶν Ἀργόθεν τι φίλτρον ἀγγέλλοντέ σοι ;
 ΙΦ. τὸν μόνον Ὀρέστην ἐμὸν ἀδελφὸν εὐτυχεῖν.
 ΘΟ. ὥς δὴ σφε σώσας ἡδοναῖς ἀγγελμάτων.
 ΙΦ. καὶ πατέρα γε ζῆν καὶ καλῶς πράσσειν ἐμόν. 1185
 ΘΟ. σὺ δ' ἐς τὸ τῆς θεοῦ γ' ἐξένευσας εἰκότως.
 ΙΦ. πᾶσάν γε μισοῦς Ἑλλάδ', ἥ μ' ἀπώλεσεν.
 ΘΟ. τί δῆτα δρῶμεν, φράζε, τοῖν ξένοιον πέρι ;
 ΙΦ. τὸν νόμον ἀνάγκη τὸν προκείμενον σέβειν.
 ΘΟ. οὐκουν ἐν ἔργῳ χέρνιβες ξίφος τε σόν ; 1190
 ΙΦ. ἀγνοῖς καθαρμοῖς πρῶτά νιν νίψαι θέλω.
 ΘΟ. πηγαῖσιν ὕδάτων ἢ θαλασσίᾳ δρόσῳ ;
 ΙΦ. θάλασσα κλύζει πάντα τάνθρωπων κακά.
 ΘΟ. ὀσιώτερον γοῦν τῇ θεῷ πέσοιεν ἄν.
 ΙΦ. καὶ τὰμά γ' οὕτω μᾶλλον ἂν καλῶς ἔχοι. 1195
 ΘΟ. οὐκουν πρὸς αὐτὸν ναὸν ἐκπίπτει κλύδων ;
 ΙΦ. ἐρημίας δεῖ· καὶ γὰρ ἄλλα δράσομεν.
 ΘΟ. ἄγ' ἔνθα χρῆξεις· οὐ φιλῶ τάρρηθ' ὄρᾱν.
 ΙΦ. ἀγνιστέον μοι καὶ τὸ τῆς θεοῦ βρέτας.
 ΘΟ. εἵπερ γε κηλὶς ἔβαλέ νιν μητροκτόνος. 1200
 ΙΦ. οὐ γάρ ποτ' ἄν νιν ἡράμην βάθρων ἄπο.
 ΘΟ. δίκαιος ἡυσέβεια καὶ προμηθία.
 ὥς εἰκότως σε πᾶσα θαυμάζει πόλις. 1214
 ΙΦ. οἶσθά νυν ἅ μοι γενέσθω ;
 ΘΟ. σὸν τὸ σημαίνειν τόδε·
 ΙΦ. δεσμὰ τοῖς ξένοισι πρόσθε.
 ΘΟ. ποῖ δέ σ' ἐκφύγοιεν ἄν ;
 ΙΦ. πιστὸν Ἑλλάς οἶδεν οὐδέν.
 ΘΟ. ἔτ' ἐπὶ δεσμὰ, πρόσπολοι. 1205

- ΙΦ. ἀλκχομιζόντων δὲ δεῦρο τοὺς ξένους...
- ΘΟ. ἔσται τάδε.
- ΙΦ. κρᾶτα κρύψαντες πέπλῳσιν.
- ΘΟ. ἡλίου πρόσθεν φλογός.
- ΙΦ. σῶν τέ μοι σύμπεμπ' ὀπαδῶν.
- ΘΟ. οἶδ' ὁμαρτήσουσί σοι.
- ΙΦ. καὶ πόλει πέμψον τιν' ὅστις σημανεῖ.
- ΘΟ. ποίας τύχας ;
- ΙΦ. ἐν δόμοις μέμνειν ἄπαντας.
- ΘΟ. μὴ συναντῶεν φόνῳ ; 1210
- ΙΦ. μυσαρὰ γὰρ τὰ τοιάδ' ἐστί.
- ΘΟ. στεῖχε καὶ σήμαινε σύ.
- ΙΦ. μηδέν' εἰς ὄψιν πελάζειν.
- ΘΟ. εὖ γε κηδεύεις πόλιν.
- ΙΦ. καὶ φίλων γ' οὓς δεῖ μάλιστα.
- ΘΟ. τοῦτ' ἔλεξας εἰς ἐμέ.
- ΙΦ. σὺ δὲ μένων αὐτοῦ πρὸ ναῶν τῇ θεῷ...
- ΘΟ. τί χρῆμα δρῶ ; 1215
- ΙΦ. ἄγνισον πυρσῷ μέλαθρον.
- ΘΟ. καθαρὸν ὡς μόλης πάλιν.
- ΙΦ. ἡνίκα' ἂν δ' ἔξω περῶσιν οἱ ξένοι...
- ΘΟ. τί χρή με δρᾶν ;
- ΙΦ. πέπλον ὁμμάτων προθέσθαι.
- ΘΟ. μὴ παλαμναῖον λάβω ;
- ΙΦ. ἦν δ' ἄγαν δοκῶ χρονίζειν ...
- τοῦδ' ὅρος τίς ἐστί μοι ;
- ΙΦ. θυμάσης μηδέν.
- ΘΟ. τὰ τῆς θεοῦ πρᾶσσ' — ἐπεὶ σχολή — καλῶς. 1220
- ΙΦ. εἰ γὰρ ὡς θέλω καθαρυμὸς ὅδε πέσοι.
- ΘΟ. συνεύχομαι.
- ΙΦ. τούσδ' ἄρ' ἐκβαίνοντας ἤδη δωμαίων ὀρῶ ξένους

καὶ θεᾶς κόσμους νεογνούς τ' ἄρνας, ὡς φόνω φόνον
 μυσάρων ἐκνίψω, σέλας τε λαμπάδων τὰ τ' ἄλλα ὅσα
 προυθέμην ἐγὼ ξένοισι καὶ θεᾷ καθάρσια. 1225

ἐκποδῶν δ' αὐδῶ πολίταις τοῦδ' ἔχειν μιάσματος,
 εἴ τις ἢ ναῶν πυλωρὸς χεῖρας ἀγνέυει θεοῖς
 ἢ γάμον στείχει συνάψων ἢ τόκοις βαρύνεται,
 φεύγετ', ἐξίστασθε, μὴ τῷ προσπέσῃ μύσος τόδε.

ὦ Διὸς Λητοῦς τ' ἄνασσα παρθέν', ἦν νίψω

φόνον 1230

τῶνδε καὶ θύσωμεν οὐ χρεή, καθαρὸν οἰκήσεις δόμον,
 εὐτυχεῖς δ' ἡμεῖς ἐσόμεθα. τᾶλλα δ' οὐ λέγουσ', ὅμως
 τοῖς τὰ πλείον' εἰδόσιν θεοῖς σοί τε σημαίνω, θεά.

ΧΟ._{στρ.} εὐπαις ὁ Λατοῦς γόνος,

τόν ποτε Δηλιάς ἐν καρποφόροις γυάλοις 1235

ἔτικτε, χρυσοκόμαν

ἐν κιθάρα σοφόν, ἃ τ' ἐπὶ τόξων

εὐστοχίᾳ γάνυται· φέρε δ' αὐτίκα

νιν ἀπὸ δειράδος εἰναλίας, 1240

λοχεῖα κλεινὰ λιποῦσα μά-

τηρ, τὰν ἀστάκτων ὑδάτων

βακχεύουσαν Διονύ-

σῳ Παρνασίον κορυφάν·

ὅθι ποικιλόνωτος οἰνωπὸς δράκων, 1245

σκιερᾷ κατάχαλκος εὐφύλλῳ δάφνᾳ,

γᾶς πελώριον τέρας, ἄμφεπε μαντεῖ-

ον Χθόνιον.

ἔτι μιν ἔτι βρέφος, ἔτι φίλας

ἐπὶ ματέρος ἀγκάλαισι θρώσκων 1250

ἔκανες, ὦ Φοῖβε, μαντείων δ' ἐπέβας ζαθέων,

τρίποδὶ τ' ἐν χρυσέῳ θάσσεις, ἐν ἄψευδεῖ θρόνῳ

μαντείας βροτοῖς θεσφάτων νέμων 1255

- ἀδύτων ὕπο, Κασταλίας ῥεέθρων
 γείτων, μέσον γᾶς ἔχων μέλαθρον.
 ἀντιστρ. Θέμιν δ' ἐπεὶ Γᾶς ἰῶν
 παῖδ' ἀπενάσσατο Πυθῶνος ἀπὸ ζαθέων 1260
 χρηστηρίων, νύχια
 Χθὼν ἐτεκνώσατο φάσματ' ὀνείρων,
 οἳ πολέσιν μερόπων τά τε πρῶτα τά τ'
 ἔπειθ', ὅσσα τ' ἔμελλε τυχεῖν, 1265
 ὕπνου κατὰ δνοφεράς γᾶς εὐ-
 νὰς ἔφραζον· Γαῖα δὲ τὰν
 μαντεῖον ἀφείλετο τι-
 μὰν Φοῖβον, φθόνῳ θυγατρὸς.
 ταχύπους δ' ἐς Ὀλυμπον ὄρμαθεις ἀναξ 1270
 χέρα παιδὸν ἔλιξεν ἐκ Διὸς θρόνων
 Πυθίων δόμων χθονίας ἀφελεῖν μῆ-
 νιν θεᾶς [νυχίους τ' ἐνοπάς].
 γέλασε δ', ὅτι τέκος ἄφαρ ἔβα
 πολύχρυσά θέλων λατρεύματα σχεῖν· 1275
 ἐπὶ δ' ἔσεισεν κόμαν, παῦσαι νυχίους ἐνοπάς,
 ἀπὸ δ' ἀλαθουσύναν νυκτωπὸν ἐξεῖλεν βροτῶν,
 καὶ τιμὰς πάλιν θῆκε Λοξία, 1280
 πολυάνορι δ' ἐν ξενόεντι θρόνῳ
 θάρση βροτοῖς θεσφάτων αἰοδαῖς.

ΑΓΓΕΛΟΣ

- ὦ ναοφύλακες βώμιοί τ' ἐπιστάται,
 Θόας ἀναξ γῆς τῆσδε ποῦ κυρεῖ βεβόης ; 1285
 καλεῖτ' ἀναπτύξαντες εὐγόμφους πύλας
 ἔξω μελάθρων τῶνδε κοίρανον χθονός.
 ΧΟ. τί δ' ἔστιν, εἰ χρὴ μὴ κελευσθεῖσαν λέγειν ;
 ΑΓΓ. βεβᾶσι φροῦδοι δίπτυγοι νεανίαι·

- Ἀγαμεμνονείας παιδὸς ἐκ βουλευμάτων
 1290
 φυγόντες ἐκ γῆς τῆσδε καὶ σεμνὸν βρέτας
 λαβόντες ἐν κόλποισιν Ἑλλάδος νεώς.
- ΧΟ. ἄπιστον εἶπας μῦθον· ὃν δ' ἰδεῖν θέλεις
 ἄνακτα χώρας, φροῦδος ἐκ ναοῦ συθείς.
- ΑΓΓ. ποῖ ; δεῖ γὰρ αὐτὸν εἰδέναι τὰ δρώμενα. 1295
- ΧΟ. οὐκ ἴσμεν· ἀλλὰ στεῖχε καὶ δίωκέ νιν
 ὅπου κυρήσας τοῦσδ' ἀπαγγελεῖς λόγους.
- ΑΓΓ. ὀρᾷτ', ἄπιστον ὥς γυναικεῖον γένος·
 μέτεστι χυμῖν τῶν πεπραγμένων μέρος.
- ΧΟ. μαίνῃ· τί δ' ἡμῖν τῶν ξένων δρασμοῦ μέτα ; 1300
 οὐκ εἰ κρατούντων πρὸς πύλας ὅσον τάχος ;
- ΑΓΓ. οὐ, πρὶν γ' ἂν εἴπῃ τοῦπος ἑρμηνεὺς ὅδε,
 εἴτ' ἔνδον εἴτ' οὐκ ἔνδον ἀρχηγὸς χθονός.
 ὦή, χαλᾷτε κληῖθρα, τοῖς ἔνδον λέγω,
 καὶ δεσπότη σημήναθ' οὔνεκ' ἐν πύλαις 1305
 πάρειμι, καινῶν φόρτον ἀγγέλλων κακῶν.
- ΘΟ. τίς ἀμφὶ δῶμα θεᾶς τόδ' ἴστησιν βοήν,
 πύλας ἀράξας καὶ ψόφον πέμψας ἔσω ;
- ΑΓΓ. φεῦ.
 πῶς ἔλεγον αἶδε, καὶ μ' ἀπήλαινον δόμων,
 ὥς ἐκτὸς εἴης· σὺ δὲ κατ' οἶκον ἦσθ' ἄρα. 1310
- ΘΟ. τί προσδοκῶσαι κέρδος ἢ θηρώμεναι ;
- ΑΓΓ. αὖθις τὰ τῶνδε σημανῶ· τὰ δ' ἐν ποσὶ
 παρόντ' ἄκουσον. ἡ νεᾶνις ἢ ἵθαδε
 βωμοῖς παρίστατ', Ἰφιγένει', ἔξω χθονὸς
 σὺν τοῖς ξένοισιν οἴχεται, σεμνὸν θεᾶς 131
 ἄγαλμ' ἔχουσα· δόλια δ' ἦν καθάρματα.
- ΘΟ. πῶς φῆς ; τί πνεῦμα συμφορᾶς κεκτημένη ;
- ΑΓΓ. σφῆζουσ' Ὀρέστην· τοῦτο γὰρ σὺ θαυμάσῃ.
- ΘΟ. τὸν ποῖον ; ἄρ' ὃν Τυνδαρίς τίκτει κόρη ;

- ΑΓΓ. ὃν τοῖσδε βωμοῖς θεὰ καθωσιώσατο. 1320
- ΘΟ. ὦ θαῦμα — πῶς σε μεῖζον ὀνομάσας τύχῳ ;
- ΑΓΓ. μὴ ἴταῦθα τρέψῃς σὴν φρέν'. ἀλλ' ἄκουέ μου·
σαφῶς δ' ἄθρήσας καὶ κλυῶν· ἐκφρόντισον
διωγμὸς ὅστις τοὺς ξένους θηράσεται.
- ΘΟ. λέγ'· εὖ γὰρ εἶπας· οὐ γὰρ ἀγχίπλουν πόρον
φεύγουσιν, ὥστε διαφυγεῖν τοῦμὸν δόρυ. 1325
- ΑΓΓ. ἐπεὶ πρὸς ἀκτὰς ἤλθομεν θαλασσίας,
οὐ νῆας Ὀρέστου κρύφιος ἦν ὥρμισμένη,
ἡμᾶς μὲν, οὓς σὺ δεσμὰ συμπέμπεις ξένων
ἔχοντας, ἐξένευσ' ἀποστῆναι πρόσω 1330
'Αγαμέμνονος παῖς, ὡς ἀπάρρητον φλόγα
θύουσα καὶ καθαυτὸν ὃν μετώχετο,
αὐτὴ δ' ὅπισθε δέσμ' ἔχουσα τοῖν ξένοι
ἔστειχε χερσί. καὶ τὰδ' ἦν ὑποπτα μὲν,
ἤρεσκε μέντοι σοῖσι προσπόλοις, ἄναξ. 1335
- χρόνῳ δ', ἔν' ἡμῖν δρᾶν τι δὴ δοκοῖ πλέον,
ἀνωλόλυξε καὶ κατῆδε βάρβαρα
μέλη μαγεύουσ', ὡς φόνον νίζουσα δὴ.
ἐπεὶ δὲ δαρὸν ἦμεν ἡμένοι χρόνον,
ἔσῃλθεν ἡμᾶς μὴ λυθέντες οἱ ξένοι 1340
κτάνοιεν αὐτὴν δραπεταὶ τ' οἰχοίατο.
φόβῳ δ' ἂ μὴ χρῆν εἰσορᾶν καθήμεθα
σιγῇ· τέλος δὲ πᾶσιν ἦν αὐτὸς λόγος
στείχειν ἔν' ἦσαν, καίπερ οὐκ ἐωμένους.
- κάνταῦθ' ὀρῶμεν Ἑλλάδος νεὼς σκάφος 1345
ταρσῶ κατῆρει πίτυλον ἐπτερωμένον,
ναύτας τε πεντήχοντ' ἐπὶ σκαλμῶν πλάτας
ἔχοντας, ἐκ δεσμῶν δὲ τοὺς νεανίας
ἐλευθέρους πρύμνηθεν ἐστῶτας νεῶς.
κοντοῖς δὲ πρῶραν εἶχον, οἳ δ' ἐπατίδων 1350

ἄγκυραν ἐξανῆπτον, οἳ δὲ κλιμακας
σπεύδοντες ἦγον διὰ χερῶν πρυμνησίας,
πόντω δὲ δόντες τοῖν ξένοιιν καθίεσαν.

ἡμεῖς δ' ἀφειδήσαντες, ὥς ἐσείδομεν
δόλια τεχνήματ', εἰχόμεσθα τῆς ξένης 1355

πρυμνησίων τε, καὶ δι' εὐθυντηρίας
οἴακας ἐξηροῦμεν εὐπρύμνου νεώς.
λόγοι δ' ἐχώρουν· « Τίνι λόγῳ πορθμεύετε
κλέπτοντες ἐκ γῆς ξόανα καὶ θυηπόλους ;
τίνος τίς ὦν σὺ τήνδ' ἀπεμπολᾷς χθονός ; » 1360

ὁ δ' εἶπ'· « Ὀρέστης, τῆσδ' ὅμαιμος, ὥς μάθης,
'Αγαμέμνωνος παῖς, τήνδ' ἐμὴν κομίζομαι
λαβῶν ἀδελφὴν, ἣν ἀπώλεσ' ἐκ δόμων ».

ἀλλ' οὐδὲν ἤσσον εἰχόμεσθα τῆς ξένης
καὶ πρὸς σ' ἔπεσθαι διεβιαζόμεσθ' αἶν· 1365

ὅθεν τὰ δεινὰ πλήγματ' ἦν γενειάδων·
κεῖνοί τε γὰρ σίδηρον οὐκ εἶχον χερσὶν
ἡμεῖς τε· πυγμαί τ' ἦσαν ἐγκροτούμεναι,
καὶ κῶλ' ἀπ' ἀμφοῖν τοῖν νεανίαιν ἅμα
ἐς πλευρὰ καὶ πρὸς ἦπαρ ἤκοντίζετο, 1370

ὥς τῷ ξυνάπτειν καὶ συναποκαμεῖν μέλη.
δεινοῖς δὲ σημάντροισιν ἐσφραγισμένοι
ἐφεύγομεν πρὸς κρημνόν, οἳ μὲν ἐν κάρᾳ
κάθαιμ' ἔχοντες τραύμαθ', οἳ δ' ἐν ὀμμασιν·

ὄχθοις δ' ἐπισταθέντες εὐλαβεστέρας 1375
ἐμαρνάμεσθα καὶ πέτρους ἐβάλλομεν·
ἀλλ' εἶργον ἡμᾶς τοξόται πρύμνης ἐπι
σταθέντες ἰοῖς, ὥστ' ἀναστεῖλαι πρόσω.

κἄν τῷδε — δεινὸς γὰρ κλύδων ὥκειλε ναῦν
πρὸς γῆν, φόβος δ' ἦν παρθένῳ τέγξει πόδα — 1380
λαβῶν Ὀρέστης ὄμον εἰς ἀριστερόν,

βὰς ἐς θάλασσαν κἀπὶ κλίμακος θορών,
 ἔθηκ' ἀδελφὴν ἐντὸς εὐσήμεου νεώς,
 τό τ' οὐρανοῦ πέσημα, τῆς Διὸς κόρης
 ἄγαλμα. ναὸς δ' ἐκ μέσης ἐφθέγγατο 1385
 βοή τις· « ὦ γῆς Ἑλλάδος ναῦται, νεώς
 λάβεσθε κώπαις ῥόθιά τ' ἐκλευκαίνετε·
 ἔχομεν γὰρ ὥνπερ οὔνεκ' ἄξενον πόρον
 Συμπληγάδων ἔσωθεν εἰσεπλεύσαμεν ».

οἱ δὲ στεναγμὸν ἡδὺν ἐκβρυχώμενοι 1390
 ἔπαισαν ἄλμην. ναῦς δ', ἕως μὲν ἐντὸς ἦν
 λιμένος, ἐχώρει στόμια, διαπερῶσα δὲ
 λάβρω κλύδωνι συμπεσοῦς' ἠπείγετο·
 δεινὸς γὰρ ἐλθὼν ἄνεμος ἐξαίφνης νεώς
 ὤθει παλίμπρυμν' ἰστί'. οἱ δ' ἐκαρτέρουν 1395
 πρὸς κύμα λακτίζοντες· ἐς δὲ γῆν πάλιν
 κλύδων παλίρρους ἤγε ναῦν, σταθεῖσα δὲ
 Ἀγαμέμνωνος παῖς ἠὔξατ'· « ὦ Λητοῦς κόρη,
 σῶσόν με τὴν σὴν ἰέρεαν πρὸς Ἑλλάδα
 ἐκ βαρβάρου γῆς καὶ κλοπαῖς σύγγνωθ' ἐμαῖς· 1400
 φιλεῖς δὲ καὶ σὺ σὸν κασίγνητον, θεά·
 φιλεῖν δὲ κάμει τοὺς ὁμαίμονας δόκει ».

ναῦται δ' ἐπευφήμησαν εὐχαῖσιν κόρης
 παιᾶνα, γυμνάς ἐκ πέπλων ἐπωμίδας
 κώπη προσαρμόσαντες ἐκ κελεύσματος. 1405
 μᾶλλον δὲ μᾶλλον πρὸς πέτρας ἦει σκάφος·
 χῶ μὲν τις ἐς θάλασσαν ὠρμήθη ποσὶν,
 ἄλλος δὲ πλεκτὰς ἐξανῆπτεν ἀγκύλας.
 κἀγὼ μὲν εὐθύς πρὸς σὲ δεῦρ' ἀπεστάλην,
 σοὶ τὰς ἐκεῖθεν σημάτων, ἀναξ, τύχας. 1410

ἀλλ' ἔρπε, δεσμὰ καὶ βρόχους λαβὼν χεροῖν·
 εἰ μὴ γὰρ οἷδμα νήνεμον γενήσεται,

- οὐκ ἔστιν ἐλπίς τοῖς ξένοις σωτηρίας·
πόντου δ' ἀνάκτωρ Ἴλιόν τ' ἐπισκοπεῖ
σεμνὸς Ποσειδῶν, Πελοπίδαις ἐναντίος, 1415
καὶ νῦν παρέξει τὸν Ἀγαμέμνωνος γόνον
σοὶ καὶ πολίταις, ὥς ἔοικεν, ἐν χεροῖν
λαβεῖν, ἀδελφὴν θ', ἣ φόνων τῶν Αὐλίδι
ἀμνημόνευτος θεὸν προδοῦσ' ἀλίσκεται.
- ΧΟ. ὦ τλῆμον Ἰφигένεια, συγγόνου μέτα 1420
θανῇ πάλιν μοιοῦσα δεσποτῶν χέρας.
- ΘΟ. ὦ πάντες ἄστοι τῆσδε βαρβάρου χθονός,
οὐκ εἶα πάλοις ἐμβαλόντες ἡνίας
παράκτιοι δραμεῖσθε κἀκβολὰς νεῶς
Ἑλληνίδος δέξεσθε, σὺν δὲ τῇ θεῷ 1425
σπεύδοντες ἄνδρας δυσσεβεῖς θηράσετε,
οἳ δ' ὠκυπομποὺς ἔλξετ' ἐς πόντον πλάτας,
ὥς ἐκ θαλάσσης ἐκ τε γῆς ἱππεύμασι
λαβόντες αὐτοὺς ἢ κατὰ στύφλου πέτρας
ρίψωμεν, ἢ σκόλοψι πῆξωμεν δέμας; 1430
ὕμᾱς δὲ τὰς τῶνδ' ἱστορας βουλευμάτων,
γυναῖκες, αὖθις ἡνίκ' ἂν σχολὴν λάβω,
ποινασόμεσθα· νῦν δὲ τὴν προκειμένην
σπουδὴν ἔχοντες οὐ μενοῦμέν ἥσυχοι.

ΑΘΗΝΑ

- ποῖ ποῖ διωγμὸν τόνδε πορθμεύεις, ἄναξ 1435
Θόας; ἄκουσον τῆσδ' Ἀθηναίας λόγους.
παῦσαι διώκων ῥεῦμά τ' ἐξορμῶν στρατοῦ·
πεπρωμένος γὰρ θεσφάτοισι Λοξίου
δεῦρ' ἦλθ' Ὀρέστης, τὸν τ' Ἐρινύων χόλον
φεύγων ἀδελφῆς τ' Ἄργος ἐσπέμψων δέμας 1440
ἀγαλμά θ' ἱερὸν εἰς ἐμὴν ἄζων χθόνα,

- τῶν νῦν παρόντων πημάτων ἀναψυχάς. 1441β
 πρὸς μὲν σὲ ὅδ' ἡμῖν μῦθος· ὃν δ' ἀποκτενεῖν
 δοκεῖς Ὀρέστην ποντίῳ λαβὼν σάλω,
 ἤδη Ποσειδῶν χάριν ἐμὴν ἀκύμονα
 πόντου τίθῃσι νῶτα πορθμεύειν πλάτῃ. 1445
- μαθὼν δ', Ὀρέστα, τὰς ἐμὰς ἐπιστολάς —
 κλύεις γὰρ αὐδὴν καίπερ οὐ παρὼν θεᾶς —
 χώρει λαβὼν ἄγαλμα σύγγονόν τε σήν.
 ὅταν δ' Ἀθήνας τὰς θεοδμήτους μόλῃς,
 χῶρός τις ἔστιν Ἀθίδος πρὸς ἐσχάτοις 1450
 ὄροισι, γείτων δειράδος Καρυστίας,
 ἱερός, Ἀλὰς νιν οὐμὸς ὀνομάζει λεώς·
 ἐνταῦθα τεύξας ναὸν ἱδρῦσαι βρέτας,
 ἐπώνυμον γῆς Ταυρικῆς πόνων τε σῶν,
 οὓς ἐξεμόχθεις περιπολῶν καθ' Ἑλλάδα 1455
 οἴστροις Ἐρινύων. Ἄρτεμιν δέ νιν βροτοὶ
 τὸ λοιπὸν ὑμνήσουσι Ταυροπόλον θεάν.
 νόμον τε θὲς τόνδ'· ὅταν ἐορτάζῃ λεώς,
 τῆς σῆς σφαγῆς ἅποιν' ἐπισχέτω ζῆφος
 δέρη πρὸς ἀνδρὸς αἵμά τ' ἐξανιέτω, 1460
 ὀσίας ἕκατι θεᾶ θ' ὅπως τιμὰς ἔχῃ.
 σὲ δ' ἄμφι σεμνάς, Ἰφιγένεια, κλίμακας
 Βραυρωνίας δεῖ τῇδε κληδουχεῖν θεᾶ.
 οὐ καὶ τεθάρῃ καταθανοῦσα, καὶ πέπλων
 ἄγαλμά σοι θήσουσιν εὐπῆγρους ὕφας, 1465
 ἃς ἄν γυναῖκες ἐν τόκοις ψυχορραγεῖς
 λίπωσ' ἐν οἴκοις· τάσδε δ' ἐκπέμπειν χθονὸς
 Ἑλληνίδας γυναῖκας ἐξεφίεμαι
 γνώμης δικαίας οὐνεκ',
 ἐκσώσασα δὲ
 καὶ πρίν σ' Ἀρείοις ἐν πάγοις ψήφους ἴσας 1470

κρίνασ', 'Ορέστα· καὶ νόμισμ' ἔσται τόδε,
 νικᾶν ἰσήμερις ὅστις ἂν ψήφους λάβῃ.
 ἀλλ' ἐκκομίζου σὴν κασιγνήτην χθονός,
 'Αγαμέμνωνος παῖ — καὶ σὺ μὴ θυμοῦ, Θόας.

ΘΟ. ἄνασσ' 'Αθάνα, τοῖσι τῶν θεῶν λόγοις 1475
 ὅστις κλύων ἄπιστος, οὐκ ὀρθῶς φρονεῖ.
 ἐγὼ δ' 'Ορέστη τ', εἰ φέρων βρέτας θεᾶς
 βέβηκ', ἀδελφῇ τ' οὐχὶ θυμοῦμαι· τί γὰρ
 πρὸς τοὺς σθένοντας θεοὺς ἀμιλλᾶσθαι καλόν;
 ἔτωσαν ἐς σὴν σὺν θεᾶς ἀγάλματι 1480

γαῖαν, καθιδρύσαιντό τ' εὐτυχῶς βρέτας.
 πέμψω δὲ καὶ τάσδ' 'Ελλάδ' εἰς εὐδαίμονα
 γυναικας, ὥσπερ σὸν κέλευσμ' ἐφίεται.
 παύσω δὲ λόγχην ἣν ἐπαίρομαι ξένοις
 νεῶν τ' ἐρετμά, σοὶ τάδ' ὥς δοκεῖ, θεά. 1485

ΑΘ. αἰνῶ· τὸ γὰρ χρεῶν σοῦ τε καὶ θεῶν κρατεῖ.
 ἔτ', ὦ πνοαί, ναυσθλοῦσθε τὸν 'Αγαμέμνωνος
 παῖδ' εἰς 'Αθήνας· συμπορεύσομαι δ' ἐγὼ,
 σφάζουσ' ἀδελφῆς τῆς ἐμῆς σεμνὸν βρέτας.

ΧΟ. ἔτ' ἐπ' εὐτυχίᾳ τῆς σωζομένης 1490
 μοίρας εὐδαίμονες ὄντες.

ἀλλ', ὦ σεμνή παρὰ τ' ἀθανάτοις
 καὶ παρὰ θνητοῖς Παλλὰς 'Αθάνα,
 δράσομεν οὕτως ὥς σὺ κελεύεις.
 μάλα γὰρ τερπνὴν κἀνέλπιστον 1495
 φήμην ἀκοαῖσι δέδεγμαι.

ᾧ μέγα σεμνή Νίκη, τὸν ἐμὸν
 βίοτον κατέχοις
 καὶ μὴ λήγοις στεφανοῦσα.

ΜΕΡΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟ

ΕΡΜΗΝΕΥΤΙΚΕΣ ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ*

ἄ δωρ., ἄττ. ἦ.

ἄβροκόμας δωρ., ἄττ. ἄβροκόμης, αὐτός πού ἔχει λεπτά φύλλα.

ἄβρόπλουτος πλούσιος σέ χάρη, ἀπαλός καί πλούσιος· χαρίτων εἰς ἀμίλλας χαίτας θ' ἄβροπλούτοιο εἰς ἔριν ὀρνυμένα 1147 σάν σηκωνόμουν, γιά νά πάρω μέρος σέ ἀγῶνες ὁμορφιάς καί σέ ἀγῶνα ἀπαλῆς καί πλουσιοστόλιστης κόμης.

ἄγαγες δωρ., ἄττ. ἤγαγες, στόν 138 ἔστειλες καί μέ κάλεσες.

ἀγαθοί 114 οἱ ἀγαθοί, οἱ ἀνδρεῖοι.

Ἀγαμεμνόνειος (καί - ιος) αὐτός πού ἀνήκει στόν Ἀγαμέμνονα καί (τό ἐπιθ. ἀντί γιά τό πατρωνυμικό Ἀγαμεμνονίδης), ὁ γιός τοῦ Ἀγαμέμνονα. Ἀγαμεμνόνιον θάλος 170 βλαστάρι, τέκνο τοῦ Ἀγ., Ἀγαμεμνονία παῖς 1290 Ἀγαμεμνονίς. Πρβλ. Ταντάλειος, Τυνδαρεία.

ἄγγος τό, ἄγγεῖο.

ἀγκύλη βρόχος, θηλειά· 1408 βλ. ἐξανάπτω.

ἄγμος (ἄγνυμι θραύω) ρήγμα, σπήλαιο.

ἀγνεύω εἶμαι ἀγνός· ἀγνεύω χειρὰς θεοῖς 1227 θέλω νά ἔχω καθαρά τά χέρια γιά τούς θεούς, γιά νά μπορῶ νά ὑπηρετῶ τούς θεούς.

* Οἱ ἐρμηνευτικές σημειώσεις εἶναι σέ ἀλφαβητική σειρά, σέ μορφή λεξιλογίου. Οἱ ἀριθμοί ἀναφέρονται στούς στίχους. Στό λεξιλόγιο περιλαμβάνονται οἱ λέξεις πού εἶναι συνήθως ἄγνωστες στούς μαθητές, καθώς καί οἱ λέξεις, πού εἶναι γνωστές, ἀλλά τή σημασία τους σ' αὐτό τό δράμα δέν εἶναι ἡ συνηθισμένη. Ἐπίσης περιλαμβάνονται τά κύρια ὀνόματα ἐκτός ἀπό τά πολύ γνωστά. Κατά κανόνα δίνεται πρῶτα ἡ κύρια σημασία τῆς λέξεως καί ἔπειτα καί οἱ ἄλλες· ὅταν μπορεῖ νά γεννηθεῖ ἀμφιβολία γιά τή σημασία κάποιας λέξεως σ' ἕνα ὁρισμένο χωρίο, γίνεται παραπομπή στόν οἰκείο στίχο. Μετά τήν ἐρμηνεία τῆς λέξεως δίνεται ἡ ἐρμηνεία τοῦ χωρίου στό ὁποῖο περιλαμβάνεται ἡ ἐρμηνευόμενη λέξη, ἂν εἶναι καί τό χωρίο δυσνόητο. Ἄν ὅλες οἱ λέξεις κάποιου χωρίου εἶναι γνωστές, ἀλλά τό χωρίο δυσερμήνευτο, πρέπει νά ζητοῦμε στό λεξιλόγιο ἐκείνη τή λέξη πού φαίνεται περισσότερο χαρακτηριστική.

ἀγνίζω ἐξαγνίζω, καθαρίζω· ἀγνίζομαι φόνω 705 ραντίζομαι μέ ἀγιασμένο νερό, γιά νά θυσιαστώ.

ἀγνιστέον δεῖ ἀγνίσαι, καθῆραι.

ἄγορος ὁ, πανηγύρι, γιορτή.

ἀγρεύομαι (ἄγρα θήραμα) συλλαμβάνω.

ἀγχίπλους ὁ διαπλεόμενος γρήγορα· ἀγχίπλουν πόρον φεύγουσιν 1325 φεύγοντας ἔχουν νά κάνουν κοντινό ταξίδι.

ἀδόκητος ἀπροσδόκητος, ἀνέλπιστος.

ἄδυτον τό ἐσώτατο τοῦ ναοῦ· ἀδύτων ὑπο 1257 ἀπό τό βάθος τοῦ ναοῦ.

ἄελπτος ἀνέλπιστος.

ἄζηλος ὅχι ἀξιοζήλητος, φρικτός, ἀποτρόπαιος· ἄζηλά γε οὐκ εὐδαίμονα 619 πράγματα φρικτά ἀλήθεια καί θλιβερά.

Ἀθηναία Ἀθηνα· τῆσδ' Ἀθηναίας 1436 ἑμένα τῆς Ἀθηνᾶς.

ἄθικτος (πέπλος) 799 οὐ οὐ θέμις θιγεῖν.

ἄθρέω - ὦ βλέπω μέ προσοχή, παρατηρῶ.

αἶα γῆ, χώρα 435 βλ. πολυόρνιθος.

αἰάζω φωνάζω αἰαῖ αἰαῖ· οἰκτρὰν αἰαζόντων αὐδὰν 277 ἐνῶ βγάζουν φρικτές κράυγες.

αἰαῖ ὄχ (ἐπιφώνημα).

αἰδώς ντροπή, σεβασμός, συγγνώμη· αἰδοῖ τῶν πάρος μαντευμάτων 713· ὁ Ἀπόλλων ντρεπόταν, γιατί εἶχε συμβουλευέσει τόν Ὀρέστη νά σκοτώσει τή μητέρα του· οἱ δ' ἔσχον αἰδῶ 949 καί ὅσοι ἐνίσωσαν εὐσπλαχνία (καί ἤθελαν νά δείξουν ἐπιείκεια)· αἰδεις (καί τό ρ. αἰδοῦμαι) ὅρος τοῦ ἀττικοῦ δικαίου· λεγόταν ἔτσι ἡ συγγνώμη τῶν συγγενῶν τοῦ σκοτωμένου πρὸς τό φονιά, ὅταν ἐπρόκειτο γιά ἀκούσιο φόνο.

αἱμακτός (αἱμάσσω) αἱματηρός, φονικός. 645 βλ. ῥανίς.

αἱμάσσω ματώνω· αἰμόρραντον δυσφόρμιγγα ξείνων αἱμάσσουσ' ἄταν 225 ἐκτελώντας τήν αἱματορραντισμένη, θλιβερή θυσία τῶν ξένων· τό ἄταν κυρίως σύστοιχο ἀντικείμενο κατά τό αἱμάσσω αἶμα, φόνον (ὥστε περισσότερο κατά λέξη: τήν αἱματηρή προξενώνοντας συμφορά)· τό βωμοὺς 226 μπορεῖ νά θεωρηθεῖ ἐπεξήγηση (βρέχοντας ἔτσι μέ τό αἶμα τούς βωμούς), φαίνεται ὅμως πῶς πιθανό ὅτι τό πρόσθεσε κάποιος ἀντιγραφάς. Ἡ Ἰφιγένεια βέβαια δέν ἔσφαζε, ἀλλά ἐκτελώντας τά προκαταρκτικά τῆς θυσίας τῶν ξένων τούς προόριζε νά πεθάνουν.

αἰνέω - ὦ 1023, 1073 ἐπιδοκιμάζω, συναινῶ, δέχομαι· 1486 ἐπαί-

νώ· στόν 1023 τό ἦνεσα ἀντί γιά ἐνεστῶτα· πρβλ. ἀπέπτυσα 1161.

αἰρέομαι - οὔμαι (ἡδονήν) 794 ἀπολαύω.

αἶρω σηκώνω· αἶρω νόστον 117 ξεκινῶ (σαλπάρω) γιά νά ἐπιστρέψω στήν πατρίδα· ἡ ἔννοια τῶν στ. 116 - 117: ἀφοῦ κάναμε τόσο ταξίδι, δέν πρέπει, τώρα πού φτάσαμε στό τέλος νά ἐπιστρέψουμε ἅπρακτοι.

αἰσχύνῃ: δι' αἰσχύνῃς ἔχω 683 αἰσχύνομαι.

αἰῶν βίος.

ἄκαιρος αὐτός πού γίνεται σέ ἀκατάλληλη στιγμή· οὔτις (λόγος) ἔστ' ἄκαιρος, ἦν καλῶς ἔχη 754· ἡ ἔννοια: τό ὀρθό, κι ἂν εἰπωθεῖ ἀργά, δέ χάνει τήν ἐπικαιρότητά του.

ἄκοή: ἀκοῇ Ἡλέκτρας 811 πού τά ἔχω ἀκουστά ἀπό τήν Ἡλέκτρα.

ἄκος τό, θεραπευτικό μέσο, φάρμακο.

ἄκραντος (κραιῖν, ἐκτελῶ) ἀνεκτέλεστος· ἔστιν γάρ οὕτως οὐδ' ἄκραντ' ἠκούσατε 520 πράγματι ἔτσι εἶναι, καί αὐτά, πού ἀκούσατε, ἔγιναν (δέν εἶναι ψέματα).

ἄκροθίνια (ἄκρος θίς = σωρός) τά, τό ἀνώτατο μέρος ενός σωροῦ, τό ἐκλεκτό μέρος, οἱ πρῶτοι καρποί· στόν 75 ἄκροθίνια τῶν κατθανόντων ξένων εἶναι τά κομμένα κεφάλια τῶν θυσιασμένων ξένων μέ τά ὅποια οἱ βάρβαροι εἶχαν στολίσει τό ἐπιστύλιο τοῦ ναοῦ· τά Ἑλλήνων ἄκροθίνια 459 τά ἐκλεκτότερα θύματα ἀπό τήν Ἑλλάδα.

ἀκύμων ἀκύμαντος, γαλήνιος.

ἄλαθσύνα δωρ., ἄττ. ἀληθσύνη, ἀλήθεια· ἄλαθσύνα νυκτωπὸς 1279 ἀλήθεια νυκτερινῶν ὄψεων, τό κύρος τῆς ὄνειρομαντείας.

Ἄλαι (αἰ Ἀραφηνίδες) τοποθεσία στά ἀνατολικά παράλια τῆς Ἀττικῆς, νότια τοῦ Μαραθῶνα· τό ὄνομα τοῦ δήμου ἦταν Ἀραφὴν (ἀπ' ὅπου τό σημερινό Ραφῆνα).

ἄλαινω περιπλανιέμαι· μανίαις ἀλαίνω 284 παραφρονῶ.

ἄλιος θαλάσσιος· ἄλιος αἰγιαλὸς 425 ἀκτή τῆς θάλασσας (πλεονασμός).

ἄλις ἀρκετά.

ἀλίσκομαι κυριεύομαι· τί μᾶλλον θεᾶς ἀγαλμ' ἀλίσκεται; 1038 σέ τί προχωρεῖ τό ζήτημα τῆς ἀλώσεως τοῦ ἀγάλματος τῆς θεᾶς;

ἄλκυων εἶδος θαλασσινοῦ πουλιοῦ, θαλασσοπούλι. Κατά τό μῦθο ἡ Ἀλκυὼν (ἢ Ἀλκυόνη), σύζυγος τοῦ βασιλιᾶ τῆς Τραχίνος Κύηχα, ἐνῶ πρόσμενε τό γυρισμό τοῦ ἄντρα τῆς ἀπὸ τήν Κλάρο τῆς Μ. Ἀσίας, ὅπου εἶχε πάει, γιά νά συμβουλευτεῖ τό μαντεῖο, εἶδε ξαφνικά τό πτώμα του στήν

ἀκτὴ· οἱ θεοὶ λυπήθησαν τὴν Ἀλκυόνῃ πού θρηνοῦσε καὶ μεταμόρφωσαν καὶ αὐτὴ καὶ τὸν ἄντρα της στὰ ὁμώνυμα πουλιά (ἀλκυόνα καὶ κήρυκα).

ἀλλάσσομαι ἀντιλαμβάνομαι κάτι σάν ἄλλο, συγγέω· παρὴν δ' ὄρᾱν οὐ ταῦτα μορφῆς σχήματ' ἀλλ' ἠλλάσσετο φθογγὰς τε μόσχων καὶ κυνῶν ὑλάγματα, χᾶ φασ' Ἐρινὺς ἰέναι μυκήματα 291 δὲν ἦταν δυνατό νά δοῦμε τέτοιες μορφές (ὅποιες φανταζόταν στή μανία του ὁ ξένος), ἀλλὰ συνέχεε τοὺς μυκηθμούς τῶν μόσχων καὶ τὰ γαυγίσματα τῶν σκύλων μέ τίς κραυγές, πού λέγουν ὅτι βγάξουν οἱ Ἐρινύες.

ἄλλως 538 μάταια.

ἄλμη θαλασσινὸ νερό, «ἄρμη».

ἄλυρος αὐτός πού εἶναι χωρὶς λύρα· 146 βλ. ἔλεγχος.

ἀμαθία 386 ἀνόητο πλάσμα (ἀφηρημένο ἀντί γιὰ τὸ συγκεκριμένο).

ἄμεικτος αὐτός πού δέν ἔχει ἐπικοινωνία μέ ἄλλους.

ἀμιλλάομαι - ὦμαι ἀνταγωνίζομαι, παραβγαίνω.

ἀμνηστέω-ῶ λησιμονῶ.

ἀμνημόνευτος αὐτός πού δέν ἔχει μνημονευτεῖ· στόν 1419 ἔχει ἐνεργητική σημασία, φόνων τῶν Αὐλίδι ἀμνημόνευτος θεὰν προδοῦσ' ἀλίσκεται 1418 ἀφοῦ λησιμόνησε τὸ φόνο στήν Αὐλίδα (ὅτι ζήτησαν νά τὴν φονεύσουν) ἀποκαλύπτεται προδότρα τῆς θεᾶς.

ἄμδς = ἐμός καὶ ἡμέτερος.

ἀμπνοή ἀναπνοή, ἀνακούφιση, «ξανάσασμα».

ἀμπτάμενος ἀναπτάμενος μτχ. ἄορ. τοῦ ἀναπέτομαι.

ἀμύνομαι : δοκῶν Ἐρινὺς θεὰς ἀμύνεσθαι τάδε 299 νομίζοντας ὅτι μέ αὐτὰ ἀπόκρουε τίς Ἐρινύες· τὸ τάδε σύστοιχ. ἀντικ.

ἀμφέπω φυλάσσω, φρουρῶ.

ἀμφίβλητρον καθετί πού τοποθετεῖται γύρω· ἀμφίβλητρον τοίχων 96 οἱ τοῖχοι πού περιβάλλουν τὸ οἰκοδόμημα, ὁ περίβολος.

ἀμφίλογος ἀμφισβητούμενος, ἀβέβαιος· 655 βλ. μέμονα.

Ἀμφιτρίτα δωρ., ἀττ -η, θαλασσινή θεά, σύζυγος τοῦ Ποσειδῶνα.

ἀναγκάζω: ἀναγκάζει τάδε (σύστοιχ. ἀντικ.) τὰ ἐπιβάλλει αὐτὰ (τό γενέσθαι θῦμα).

ἀναδέχομαι παίρνω πάνω μου· παίρνω ἀπὸ χαμηλότερα· 818 βλ. λουτρά.

ἀναιρέομαι - οὔμαι 373 σηκώνω.

ἀνάκτορον = οἶκος τοῦ ἄνακτος (θεοῦ ἢ βασιλιᾶ)· ἀνάκτορα θεᾶς 41, 636 νᾶός.

ἀνάκτωρ = ἄναξ, αὐτός πού ἐξουσιάζει.

ἀναμετρέομαι - οὔμαι: ἀναμετροῦμαι δάκρυ ἐς θοῦμόφυλον 346
πληρώνω τό φόρο τῶν δακρύων στούς ὁμοεθνεῖς μου.

ἀναπτύσσω ξεδιπλώνω· 1286 ἀνοίγω.

ἀνάσσω βασιλεύω· οὐ γῆς ἀνάσσει 31 ὅπου εἶναι βασιλιάς τῆς χώρας·
τό γῆς ἐξαρτᾶται ἀπό τό ἀνάσσει καί ὄχι ἀπό τό οὐ.

ἀναστέλλω 1378 ἀπωθῶ.

ἀναστένω ἀναστενάζω.

ἀναφαίνω παρουσιάζω, διακηρύσσω, χαρακτηρίζω· ἃς ὁ παρ' ἡμῖν νό-
μος οὐχ ὁσίας Ἑλλῆσι διδούς ἀναφαίνει 465 σύντ.: ἀναφαίνει οὐχ ὁσίας
οὐ διδούς (μὴ ἐπιτρέποντας) αὐτάς τοῖς Ἑλλῆσι.

ἀναφυχή δρόσισμα, ἀνακούφιση.

ἀνεψιός ἐξάδελφος.

ἀνθεμόρρυτος (ρέω) αὐτός πού πηγάζει ἀπό ἄνθη· ἀνθεμόρρυτον γά-
νος 634 βλ. γάνος.

ἀνία λύπη, στενοχώρια, ἀνησυχία· στόν 1031 εὐφημ. ἀντί μανία·
σύντ.: χρηῖσθαι ταῖς σαῖς ἀνίαις (ἀντικ.) σοφίσμασι (κατηγορ.).

ἀνίδρυτος αὐτός πού εἶναι χωρίς μόνιμη κατοικία· ἀνίδρυτοι δρόμοι ἀ-
κατάπαυστο τρέξιμο.

ἀνίημι χαλαρώνω, παύω.

ἀνίκα δωρ., ἀττ. ἡνίκα, ὅταν.

ἀνιστορέω-ω ἐρωτῶ· 528 σύντ.: ὡς (ἐπιφών.) ἀνιστορεῖς με συλλα-
βοῦσα πάντα ἅπαξ.

ἄνοδος (ἐπίθ.) αὐτός πού εἶναι χωρίς δρόμους, ἀδιάβατος· ὁδὸς ἄνοδος
889 δρόμος πού δέν εἶναι δρόμος, κακὸς δρόμος.

ἀνολολύζω βγάζω δυνατὴ φωνή.

ἀνομία 275 ἀσέβεια.

ἄνοστος αὐτός πού δέν ἔχει γυρισμό.

ἀνταπόλλυμαι 715 παίρνω σάν ἀνταμοιβή τό χαμό· εἰρωνεῖα.

ἀντιάζω παρακαλῶ.

ἀντίπαλος 446 ἰσόπαλος, ἴσος, ἀνάλογος· βλ. ποινή.

ἀντιτιμωρέομαι - οὔμαι τιμωρῶ γιὰ τό κακό πού μοῦ ἔκαναν, ἐκδι-
χιέμαι· ἔν' αὐτοὺς ἀντετιμωρησάμην 357 γιὰ νά τοὺς ἐκδιχιόμουν· ἱστορ.
χρόνος ὀριστικῆς στήν τελικὴ πρόταση: σκοπὸς πού δέν εἶναι δυνατό νά
πραγματοποιηθεῖ.

ἀντίφαλμος εἶναι ἡ ὥδή, πού φάλλει ὁ Χορός 179 κ. ἐ. ἀπαντώντας

στήν ὥδή τῆς Ἰφιγένειας. Τά δυό ἄσματα ἀντιστοιχοῦν στό περιεχόμενο καί ὄχι στό μέτρο.

ἀνυμέναιος χωρίς ὑμέναιο, χωρίς τραγούδι τοῦ γάμου.

ἀνώνυμοι 944 οἱ Ἑρινύες, γιατί φοβεῖται κανεῖς νά προφέρει τό ὄνομά τους.

ἀξιόω - ὦ κρίνω ἄξιο, ἔχω τήν ἀξίωση.

ἀπαγγέλλω φέρνω ἀγγελία· πιστάς ἡδονάς ἀπαγγελεῖ 642 θά προκαλέσει βέβαιη εὐχαρίστηση μέ τό ἄγγελμα· οὐ κλύουσ' ἀπαγγελεῶ 901 θά ἔχω νά τά λέω σάν πράγματα πού δέν τά ἄκουσα ἀπό ἄλλους.

ἀπαίρω σηκώνω· σηκώνομαι καί φεύγω.

ἀπαλλάσσομαι γλυτώνω, στόν 44 φεύγω.

ἀπάτωρ αὐτός πού εἶναι χωρίς πατέρα· ἀπάτωρ πατήρ 864 πατέρας πού δέν εἶναι πατέρας· πρβλ. ἄνοδος.

ἀπείργω ἀπομακρύνω, διώχνω.

ἀπεμπολάω-ῶ (ἐμπολή) ἀπάγω γιά πούληση.

ἀπενάσθην παθ. ἄορ. τοῦ ἀποναίω, φεύγω, πηγαίνω νά κατοικήσω μακριά.

ἀπενάσσατο μεσ. ἄορ. τοῦ ἀποναίω μέ ἐνεργητ. σημασία (1260) βλ. ἀποναίω.

ἀπέρχομαι πηγαίνω μακριά· ἀπέρχομαι τοῦ λόγου τούτου 546 ἀφήνω αὐτό τό θέμα.

ἄπιστος 328, 388, 782, 1293 ἀπίστευτος· 1298 ἀναξιόπιστος· 1476 ἀνυπάκουος (τό κλύων ἐνδοτ.)· 796 πού δέν πιστεύει στήν εὐτυχία του· τάχ' οὐκ ἐρωτῶν σ' εἰς ἄπιστ' ἀφίξομαι 782 γρήγορα θά φτάσω σέ ἀπίστευτα πράγματα (καί) χωρίς νά σ' ἐρωτῶ· ἄπιστον ὡς γένος 1298 τί ἄπιστο πού εἶναι τό γένος.

ἄπληστος 415 βλ. πῆμα.

ἄπλοια ἀδυναμία γιά ταξίδι· δεινῆς ἀπλοίας πνευμάτων τε τυγχάνων 15· πρέπει νά ὑπονοηθεῖ δεινῶν καί στό πνευμάτων (ἀνέμων).

ἀποβλέπω ἀτενίζω· πρὸς σέ ἀποβλέπει 928 εἶναι στήν ἐξουσία σου.

ἄποινα τά, ἀποζημίωση, ἐξιλέωση· τῆς σῆς σφαγῆς ἄποινα 1459 σάν ἀντιστάθμισμα τῆς θυσίας σου (πού δέν ἔγινε). Στήν πραγματικότητα ἡ τυπική πράξη τοῦ ἱερέα 1459 - 1460 ἦταν λείψανο ἀνθρωποθυσιῶν παλιότερων ἐποχῶν.

ἀποναίω φεύγω· δίνω ἢ στέλνω πίσω· ἀπομακρύνω, ἐκτοπίζω· στόν 1259 σύντ.: ἐπεὶ (Φοῖβος) ἰὼν (ἐλθὼν) ἀπενάσσατο (ἐκτόπισε) Θέμιν,

παῖδα Γᾶς, ἀπὸ ζαθέων χρηστηρίων Πυθῶνος.

ἀπονοστέω-ῶ ἀναχωρῶ, ἀπομακρύνομαι (για νά γυρίσω στήν πατρίδα μου).

ἀποπτύω: γιά ἀποτροπή κάποιου κακοῦ ἔφτυναν ἢ ἔλεγαν ἀπλῶς τή λέξη ἀπέπτυσσα (τόν ἄορ. ἀντί γιά τόν ἐνεστ., πρβλ. ἦνεσα 1023).

ἄπορος χωρίς πέρασμα πόρος ἄπορος 897 βλ. πόρος.

ἀπορρήγνυμι ἀποκόβω ἀπορρήγνυμι βίον 974 κόβω τό νῆμα τῆς ζωῆς μου, πεθαίνω.

ἀπόρρητος μυστικός· ὡς ἀπόρρητον φλόγα θύουσα καί καθαρόν ὃν μετώχετο 1331 μέ τό πρόσχημα ὅτι θά πρόσφερε μυστικά τήν καθαρτήρια θυσία καί θά ἔκανε τόν ἐξαγνισμό, γιά τόν ὁποῖο πήγαινε ἐκεῖ.

ἀποστέλλομαι 1409 ξεκινῶ.

ἀποστρέφομαι (μέ αἰτιατική) 801 ἀποστρέφω τό πρόσωπό μου ἀπό κάποιον.

ἀποτίθεμαι 376 ἀφήνω γι' ἄλλη φορά, ἀναβάλλω.

ἀποτίνω (μελλ. ἀποτείσω 338) πληρώνω.

ἄποτμος δυστυχισμένος· πότμος ἄποτμος 864 μοίρα πού δέν εἶναι μοίρα, μαύρη μοίρα.

ἀπόφθεγκτος ἄφωνος, σιωπηλός· σιγῇ ἔτεκτίναντο ἀπόφθεγκτόν με 951 μέ τή σιωπή τους (μέ τό νά σιωποῦν ἐκεῖνοι) μέ ἀνάγκασαν νά μένω κι ἐγώ σιωπηλός.

ἀποψήω - ῶ σφουγγίζω.

ἄπτομαι ἐγγίζω ἄπτομαι φόνου 381 ἔρχομαι σ' ἐπαφή μέ φόνου (ὁμιλῶ μέ φονιά, ἀγγίζω αἷμα κτλ).

ἄρα 351, 369, 569, 1310 ὅπως βλέπω τώρα (Βλ. Τζαρτζάνου, Συνακτικόν τῆς ἀρχαίας ἑλληνικ. γλώσσης, σελ. 128, § 137).

ἀραῖος καταραμένος· αὐτός πού φέρνει κατάρα, συμφορά· 778 ὁ κακός δαίμονας τῆς κατάρας· σήμερα ὁ λαός λέει: θά γίνω κατάρα (στό σπίτι σου).

ἀράσσω χτυπῶ δυνατά ἀπό κοντά· στόν 310 ἀντιτίθεται πρὸς τό βάλλω χτυπῶ ἀπό μακριά.

Ἄργος (στούς τραγικούς) οἱ Μυκῆνες.

Ἄρειος: Ἄρειος Πάγος 1470 Ἄρειος Πάγος· ἐκεῖ δικάστηκε ὁ Ὀρέστης ὡς μητροκτόνος· βλ. 961 κ. ἐ. Μπροστά ἀπό τό ἐκσώσασα 1469 χάθηκαν μερικές λέξεις.

ἄρεσκόντως μέ τρόπο πού ν' ἀρέσει· εἴ σοι τάδ' ἄρεσκόντως πόλις ἦδε τελεῖ 463 ἂν αὐτές οἱ προσφορές, πού σοῦ κάνει αὐτή ἡ πόλη (τῶν

Ταύρων), σου είναι ευχάριστες· ἀρεσκόντως ἔχει 581 ἀρέσει.

ἀρέσκω: ἤρεσε σοῖσι προσπόλοις 1335 οἱ ὑπέρητες σου συγκατένευσαν, συμμορφώθηκαν.

ἄρκυς, - υος ἡ, δίχτυ, παγίδα.

ἀρνός τοῦ, τῆς, γεν. χωρίς ὄνομαστ. ὡς ὄνομαστ. χρησιμεύει ἡ λ. ἀμνός· τό μῦθο τῆς χρυσῆς ἀρνός (196, 813) βλ. στή λ. δινεύω.

ἄρρητος ἀπόρρητος, ἀνέκφραστος, φρικτός.

ἄρχω κάνω τήν ἀρχήν πρώτᾳ μοι τοῦ λόγου τὰ δ' ἀρχέτω 1060 ἦδε ἔστω ἡ ἀρχή τοῦ λόγου μου.

Ἀσιήτης Ἀσιάτης καί ἀσιατικός. 180 ὁ ἥχος (ἀχά, ἀχή) τῶν ἀσιατικῶν ὕμνων ἦταν βάρβαρος, ξενικός, ἐξωτικός· τά ἀσιατικά μοιρολόγια ἦταν παθητικά καί τά συνόδευαν χτυπήματα στήν κεφαλὴ καί στό στήθος.

Ἀσιήτης γαῖα 396 Ἀσία.

ἀσθενής: τὰ γυναικὸς ἀσθενῇ 1006 ἡ ζωὴ τῆς γυναίκας δέν ἔχει μεγάλη σημασία, ἡ ἀπουσία τῆς γυναίκας δέν εἶναι πολὺ αἰσθητή.

ἀσπούδαστος αὐτός γιὰ τόν ὁποῖο δέν ἀξίζει νὰ σπεύσει κάποιος· σπεύδει δ' ἀσπούδαστ' ἐπὶ σοὶ δαίμων 201 ὁ δαίμων (τῆς ἐκδικήσεως, ἡ Νέμεσις) σπεύδει ἐπὶ σοὶ σπονδᾶς, αἷς οὐ χρῆν αὐτὸν σπεύδειν.

ἄσσω πηδῶ πηγάζω· γιὰ ὅλο τό χωρίο 191 κ.έ. βλ. δινεύω.

ἄστακτος αὐτός πού ρεῖ ἀφθονᾶ· τὰν ἀστάκτων ὑδάτων βακχεύουσιν Διονύσῳ Παρνασίον κορυφᾶν 1242 στήν πλούσια σέ νερά κορφὴ τοῦ Παρνασοῦ, ὅπου γίνονται βακχικές τελετές πρὸς τιμὴ τοῦ Διόνυσου. Ἡ πιὸ περίφημη πηγὴ τοῦ Παρν. ἦταν ἡ Κασταλία.

ἄτα δωρ., ἄττ. ἄτη, τό ὁποῖο δές.

ἀτάρ ἀλλά, ὅμως.

ἄτερ χωρίς.

ἄτερος = ὁ ἕτερος

ἄτη συμφορὰ· οἰαί μοι συμβαίνουσ' ἄται 148 γιὰτί τόσο μεγάλες συμφορές μέ βρίσκουν· ἄτα διὰ παντός δυσδαίμων 1117 συμφορὰ ἀσταμάτητη· ζωὴ διαρκῶς δυστυχημένη· γιὰ ὁλόκληρο τό χωρίο βλ. δυσδαμονία.

Ἀτθίς Ἀττική.

ἄτοπος παράξενος.

Ἀτρειδᾶν δωρ., ἄττ. - δῶν.

Ἀτρεὺς γιός τοῦ Πέλοπα, πατέρας τοῦ Ἀγαμέμνονα καί τοῦ Μενέλαου.

αὐδάω-ῶ λέγω, παραγγέλλω.

αὐθις πάλι 1312, 1432 ἀργότερα· ἐς αὐθις 377 γι' ἀργότερα, γι' ἄλλη φορά.

αὐλέομαι-οὔμαι ἀντηχῶ ἀπό τούς ἤχους τῶν αὐλῶν.

Αὐλὶς μικρὴ πόλη τῆς Βοιωτίας κοντὰ στὸν Εὐριπο, τῶρα Βαθύ· τὴν ἐνθάδ' Αὐλὶν ἀντιθεῖσα τῆς ἐκεῖ 358· τὸ Αὐλὶν μετωνομικῶς, ἀντὶ σφαγῆν, φόνον· θεῖσα τὴν ἐνθάδε σφαγὴν ἀντὶ (ὡς ἀντιστάθμισμα καὶ ἐκδίκηση) τῆς ἐν Αὐλίδι.

αὕξω αὐξάνω· φιλόπλουτον ἄμιλλαν αὕξοντες μελάθροισιν 411 πασχίζοντας μέ συναγωνισμό νά αὐξήσουν τὰ πλούτη γιὰ τὰ σπίτια τους.

αὐτόματος αὐτός πού κάνει κάτι μέ τή θέλησή του· αὐτός πού κινιέται μόνος του.

ἀφαιρέομαι - οὔμαι ἀφαιρῶ· οὐ γὰρ ὁ γάμος ἐσθλὸς ὢν μ' ἀφείλετο 819 γιατί ὁ γάμος δέν ἦταν εὐτυχισμένος, ὥστε νά μέ κάνει νά λησμονήσω τὸ λουτρό· ἡ ντροπὴ δέ μέ ἀφήνει νά τὸ λησμονήσω· πρβλ. 361.

ἀφανής : τὰ τῶν θεῶν ἐς ἀφανὲς ἔρπει κοῦδὲν οἶδ' οὐδεὶς κακὸν 479 τὰ θεῖα (ἡ θέληση τῶν θεῶν) ἀκολουθοῦν δρόμους μυστηριώδεις καὶ κανένα δυστύχημα δέν ξέρει κανεὶς (ἀπὸ πρὶν).

ἄφαρ ἀμέσως.

ἀφειδέω-ῶ δέ φείδομαι· 1354 ἀφῆνω κατὰ μέρος κάθε ἐπιφύλαξη.

ἀφίστημι ἀπομακρύνω· οὐδ' ἀποστήσει λόγου πυθέσθαι 912 καὶ δέ θά μᾶς ἀπομακρύνει ἀπὸ τὸ θέμα μας τὸ νά ἐρωτήσω.

ἀφορμίζομαι (ὄρμος) κάνω τὸ πλοῖο νά σαλπάρει· οὐ μὴ ἀφορμίσῃ 18 τὸ οὐ μὴ μέ ὑποτακτικὴ ἀορ., πρὶν ἔντονο ἀπὸ τὸ οὐ μέ ὀριστ. μελλ.

ἀχὰ δωρ., ἀττ. ἡχή, ἦχος.

ἄχαρις αὐτός πού εἶναι χωρὶς χάρη· χάρις ἄχαρις 566 χάρη πού δέν εἶναι χάρη· κακῆς γυναικὸς χάριν ἄχαριν ἀπώλετο· χάθηκε γιὰ χάρη μιᾶς κακῆς γυναικάς (τῆς Ἑλένης), πού δέν ἄξιζε τέτοια θυσία.

βάθρον 962: στὸν Ἄρειο Πάγο ὑπῆρχαν δύο βάθρα, λίθοι ἀκατέργαστοι, ὁ λίθος τῆς ὕβρεως, στὸν ὁποῖο στεκόταν ὁ κατηγορούμενος, καὶ ὁ λίθος τῆς ἀναιδείας, στὸν ὁποῖο στεκόταν ὁ κατήγορος. βλ. αἰδώς.

βακχεύω ἐορτάζω ἐορτὴ τοῦ Βάκχου 1243 βλ. ἄστακτος.

βάκχιος οἶνος· πληρῶ ἴσον μέτρημα βακχίου 953 = ἐγγέω ἴσον ποσὸν οἶνου.

βλέπω 1056 ἀποβλέπω, στηρίζω τίς ἐλπίδες μου.

βλέφαρον ὀφθαλμός.

βορά (βιβρώσκω) φαγητό.

βούλευμα σχέδιο· ἐκ βουλευμάτων 1290 σύμφωνα μέ τά σχέδια.

βουφόρβια τά, ἀγέλη βοδιῶν.

βουφορβός βουκόλος· καί μὴν ὅδε βουφορβός ἦκει 236 ἀλλά νά, φτά-
νει ὁ βουκόλος.

Βραυρώνιος αὐτός πού ἀνήκει στή Βραυρώννα, χωριό στά ἀνατολικά
παράλια τῆς Ἀττικῆς, νοτιότερα ἀπό τίς Ἀλές (τώρα Βραῶνα)· κλίμακες
Βραυρώνναι 1462 τά κλιμακωτά ὑψώματα τῆς Βραυρώννας· σεμνάς ὀνομά-
ζει αὐτές ὁ Εὐριπίδης, γιατί ὑπῆρχε ἐκεῖ νάος τῆς (Βραυρωνίας) Ἀρτεμης.

βρέτας τό, ξύλινο ὁμοίωμα θεοῦ, ξόανο.

βρότειος ἀνθρώπινος.

βροτοκτόνος ἀνθρωποκτόνος· θυσία βροτοκτόνος 384 ἀνθρωποθυσία.

βώμιος αὐτός πού ἀνήκει στό βωμό· βώμιοι ἐπιστάται 1284 ἐπιμελη-
τές τοῦ βωμοῦ (τῶν θυσιῶν)· πρβλ. 624 καί 726.

γαληνός 345 ἐπεικῆς, μαλακός, φιλόανθρωπος.

γαμέω-ῶ 2 νυμφεύομαι, παίρνω γυναῖκα· 682 ἔχω σύζυγο (γυναῖκα).

γάνος τό, λάμψη, χαρά, ἀπόλαυση· ἀνθεμόρρυτον γάνος μελίσσης
634 τό ἡδονικό ὑγρό πού βγαίνει ἀπό τά ἄνθη, τό μέλι.

γάνυμαι ἀγάλλομαι, καμαρώνω· 1239 βλ. εὐπαις.

γάρ 520 πράγματι· τί γάρ; 533 τί ἔγινε ἀλήθεια; ὅταν αἰτιολογεῖ τά
ἐπόμενα (π.χ. 118), μεταφράζεται μέ τό ἐπειδή.

γε (συνήθως) τουλάχιστο· ὅχι σπάνια εἶναι δυνατό νά μεταφραστεῖ μέ
τό ναί: ἀνεπιός γε 919 ναί, ἐξάδελφος· λέλοιπεν Ἠλέκτραν γε παρθένον
μίαν 562 ναί, ἔχει ἀφήσει μιὰ κόρη, τήν Ἠλέκτρα, ὅμοια 75, 510, 866,
1177 κ. ἄλλ.

γεγώς μτχ. παρακειμ. τοῦ γίγνομαι (= γεγονώς): γεγῶσα τυγχάνει
473 ὑπάρχει· εἰ γεγώς 509 εἶσαι, κατάγεσαι.

γενειάδες αἱ, σαγόνια, μάγουλο· πλήγματα γενειάδων 1366 χτυπή-
ματα στά σαγόνια.

γενέσθω οἶσθα ἃ μοι γενέσθω; 1203 = οἶσθα ἃ μοι γενέσθαι δεῖ (ἢ
ἃ μοι γενέσθαι βούλομαι); πρβλ. ὅμοια σύνταξη στήν Ἑκάβη 225: οἶσθ' ὃ
δραῶσον; = οἶσθ' ὃ δεῖ σε δραῶσαι;

γένννα 154 γενεά.

γένυς - υος ἡ, σαγόνι, μάγουλο· πολυποίκιλα φάρεα καί πλοκάμους

περιβαλλόμενα γένυν ἐσκίαζον 1149 σκίαζαν τὰ μάγουλά μου σκεπάζον-
τάς τα μέ πολυκέντητες καλύπτρες καί μέ τίς πλεξίδες μου.

γλαυκός γαλαζοπράσινος.

γλῶσσα : καλόν τοι γλῶσσ' ὅτω πιστή παρῇ 1064 εἶναι ὥραϊο νά εἶ-
ναι κανεῖς ἐχέμευθος.

γνώμη (δικαία) 1469 εὐσεβῇ αἰσθήματα· 419 βλ. ὄλβος.

γοῦν τουλάχιστο· 1194 ἔτσι λοιπόν.

γύαλον τό, κοίλωμα, φαράγγι, χαράδρα· δέν εἶναι ἀκριβές ὅτι τὰ γύα-
λα τῆς Δήλου ἦσαν καρποφόρα 1235· γιά ὀλόκληρο τό χωρίο 1234 κ. ε.
βλ. εὐπαις.

δαῖζω σχίζω, κομματιάζω.

δαῖς δαιτὸς ἡ, φαγητό, τραπέζι, συμπόσιο.

δάμαρ-αρτος ἡ, ἡ σύζυγος.

Δαναῖδαι Δαναοί.

δαρὸς μακροχρόνιος.

δεῖμα τό, φόβος· δεῖμα τοῦλέθρου 485 φόβος τῆς καταστροφῆς· βλ.
οἰκτιζομαι.

δαινῶς 552 ἄθλια.

δειράς ἡ, ράχη ὀροσειρᾶς, βουνό, βράχος, σκόπελος· δειράς εἰναλία
1240 βράχος παραθαλάσσιος· δειράς Καρυστία 1451 ἀκρωτήριο τῆς Κα-
ρύστου, στό νότιο ἄκρο τῆς Εὐβοίας.

δέλτος ἡ, ἐπιστολή· οἱ ἐπιστολές γράφονταν μέ ὀξύ μετάλλινο ὄργανο
πάνω σέ μικρές ξύλινες πινακίδες, πού τίς βαθοῦλωναν σέ μικρό βάθος καί
ἄφηναν ἐλαφρά νά ἐξέχει τό πλαίσιο· ἡ ἐπιφάνειά τους ἀλειφόταν μέ λεπτό
στρώμα κεριοῦ· μετά τή γραφή τοποθετοῦσαν τίς πινακίδες τή μιά πάνω
στήν ἄλλη (πρβλ. τό ἐν δέλτου πτυχαῖς 760), τίς ἔδεναν καί τίς σφράγιζαν.

δέμας τό, σῶμα ἀδελφῆς δέμας 1440 τήν ἀδελφή του.

δέρα δωρ., ἀττ. δέρη, λαιμός.

δεσμός πληθ. δεσμά· προστίθῃμι δεσμά 1204 ἐπιβάλλω δεσμά, δένω·
ἴτ' ἐπὶ δεσμά 1205 πηγαίνετε νά τούς δέσετε.

δεσπόσυνοι 439 εἶναι οἱ εὐχές τῆς Ἰφιγένειας, πού ἦταν ἡ δέσποινα
τῶν γυναικῶν πού ἀποτελοῦσαν τό χορό· ἡ Ἴφ. εἶχε εὐχηθεῖ (354 κ.ε.) νά
πέσει στά χέρια τῆς ἡ Ἐλένης.

Δηλιάς γυναίκα ἀπό τή Δήλο· 1234 πού βρισκόταν στή Δήλο.

διὰ μέ αἰτίατ. (ποιητ., στους πεζούς πάντοτε μέ γενική): διὰ λαμπρόν
αἰθέρα 29 μέσα ἀπό τόν λαμπρό αἰθέρα· διὰ πέτρας Συμπληγάδας 355·

(διά) φῦλα καὶ δι' ὁδοὺς 889.

διαβιάζομαι ἀναγκάζω.

διαδοχή: διαδοχαῖς Ἑρινύων 79 = μεταδρομαῖς Ἑρινύων διαδεχομένων ἀλλήλας· κυνηγημένοι ἀπὸ τίς Ἑρινύες, πού ἡ μία διαδεχόταν τὴν ἄλλη.

διακλύζω βρέχω, πλένω.

διαμείβω παίρνω σάν ἀντάλλαγμα· Ἀσιήτιδα γαῖαν Εὐρώπας διαμείβας 397 ἀφοῦ πῆρε τὴν Ἀσία ἀντί γιὰ τὴν Εὐρώπη σάν ἀντάλλαγμα, δηλ. ἀφοῦ ἄφησε τὴν Εὐρώπη καὶ πῆγε στὴν Ἀσία.

διαπτυχὴ ἡ, διπλᾶ· δέλτου πολύθυροι διαπτυχαὶ 727 ἐπιστολὴ ἀποτελούμενη ἀπὸ πολλὰς πινακίδες· γραμμάτων διαπτυχὰ 793 διπλωμένη ἐπιστολὴ· βλ. δέλτος.

διαριθμέω-ω λογαριάζω ἓνα ἓνα, κάνω διαλογὴ (φήφων). Στὴ δίκη τοῦ Ὁρέστη ἡ Ἀθηνᾶ, πού προήδρευε, διηρίθμωσε ψήφους ἴσας 966, δηλ. παρατήρησε κατὰ τὴν ἀρίθμηση ἰσοψηφία καὶ τότε πρόσθεσε καὶ τὴ δικὴ τῆς φῆφο καὶ ἔτσι ὁ Ὁρέστης ἀθώωθηκε. Ὁ μύθος εἶναι αἰτιολογικός, δηλ. ἐρμηνεύει τὸ ἔθιμο, σύμφωνα μὲ τὸ ὅποιο σέ περίπτωσι ἰσοψηφίας ὁ κατηγορούμενος ἀπαλλασσόταν: ὑποτίθετο ὅτι ἔπαιρνε καὶ τὴν φῆφο τῆς Ἀθηνᾶς· πρβλ. 1470.

διαρρώξ - ὦγος (ῥήγνυμι) σχισμένος.

δίδυμοι 456 δύο.

διέρχομαι 672 βλ. λόγος.

δίκαιος 1202 δικαιολογημένος.

δίκη 968 δικαστικὴ ἀπόφασις· δίκην παρέχω 944 δικάζομαι, λογοδοτῶ.

Δίκτυννα ἐπίθετο τῆς Ἀρτεμῆς· κυρίως ἦταν θεὰ Κρητικὴ, τὴν ὁποία ὁ Εὐριπίδης ταυτίζει πρὸς τὴν κυνηγὸ Ἀρτέμη παρετυμολογώντας τὸ ὄνομά της ἀπὸ τῆς λ. δίκτυον.

δινεύω περιστρέφω κυκλικά, στροβιλίζω, στριφογυρίζω· μόχθος δ' ἐκ μόχθων ἄσσει, δινευούσας ἵπποισιν ἐπεὶ πταναῖς ἐξ ἔδρας ἱερὸν μετέβαλεν ὅμμι· αὐγὰς ἄλιος 192 ἡ μία συμφορὰ διαδέχεται τὴν ἄλλη ἀπὸ τὴν ἐποχὴ πού ὁ ἥλιος ἄλλαξε τροχιά μὲ τὸ στριφογύρισμα τοῦ πτερωτοῦ ἄρματος του καὶ ἔριξε ἄλλοῦ τὸ ἀκτινοβόλο βλέμμα του. Αὐτὸ συνέβη ἐξαιτίας ἐγκλημάτων, πού ὁ ποιητής, σάν γνωστὰ στοὺς θεατὲς, ἀπλῶς ὑπαινίσσεται μὲ τίς λέξεις χρυσίας ἀρνὸς ὁδύνα 196 : στοὺς κοπάδι τοῦ Ἀτρέα, ὅταν παντρεύτηκε τὴν κόρη τοῦ Εὐρυσθέα Ἀερόπη καὶ ἔγινε βασιλιάς τῶν Μυκηνῶν,

παρουσιάστηκε ἀρνί χρυσόμαλλο, σύμβολο καὶ ἐγγύηση τῆς ἐξουσίας. Ὁ ἀδελφός τοῦ Ἀτρέα Θυέστης κατόρθωσε μέ τῇ βοήθεια τῆς ἄπιστης Ἀερόπης νά ἀρπάξει τό ἀρνί. Ἀνάμεσα στ' ἀδέλφια ξέσπασε ἄγρια ἀμάχη καὶ νικητὴς βγήκε ὁ Ἀτρέας. Ὁ Θυέστης ἐξορίστηκε, ἀλλὰ φεύγοντας πῆρε μαζί του τό μικρό γιό τοῦ Ἀτρέα Πλεισθένη, πού τόν ἀνάθρεψε σάν δικό του παιδί καὶ τόν ἔστειλε ἀργότερα στίς Μυκῆνες, γιά νά σκοτώσει τόν πατέρα του. Ὁ Ἀτρέας τόν συνέλαβε καὶ τόν σκότωσε χωρίς νά ξέρει ὅτι εἶναι γιός του. Ὅταν τό ἔμαθε, ὀρκίστηκε νά πάρει ἐκδίκηση. Προσποιήθηκε ὅτι ἐπιθυμοῦσε νά συμφιλιωθεῖ μέ τόν ἀδελφό του, τόν κάλεσε ἀπό τήν ἐξορία καὶ ἀφοῦ ἔσφαξε καὶ κομματίασε τά παιδιὰ τοῦ Θυέστη, παράθεσε τίς σάρκες τους σέ δεῖπνο στόν πατέρα τους πού δέν ἤξερε τίποτε. Σύμφωνα μέ μιὰ ἄλλη ἐκδοχή τοῦ μύθου ὁ Θυέστης ἀφοῦ πῆρε τήν ἐξουσία, εἶπε στόν ἀδελφό του ὅτι θά τοῦ τήν παρέδινε, ἂν ὁ ἥλιος ἄλλαζε πορεία. Τό θαῦμα ἔγινε μέ ἀπόφαση τοῦ Δία, πού εὐνοοῦσε τόν Ἀτρέα.

δῖνη κυκλική περιστροφή, στριφογύρισμα· ἦν ἀμφὶ δίναις, ἃς θάμ' Εὐριπος πυκναῖς αὖραις ἐλίσσων κυανέαν ἄλα στρέφει, ἔσφαξεν Ἑλένης οὐνεχ', ὡς δοκεῖ, πατὴρ 6 συντ.; ἦν πατὴρ ἔσφαξεν, ὡς δοκεῖ (ὅπως πιστεύεται), Ἑλένης οὐνεκα ἀμφὶ δίναις (κοντὰ στά περιστρεφόμενα ρεύματα), ἃς Εὐριπος ἐλίσσων θαμὰ πυκναῖς αὖραις (μέ συχνούς ἀνέμους) στρέφει (ταράζει, φέρνει παλίρροιες στήν) κυανέαν ἄλα. Στὴν ἐποχὴ τοῦ Εὐριπίδη δέν ἦταν γνωστὴ ἡ αἰτία τῶν παλίρροιων.

διόλλυσαι καταστρέφουσαι, λέει ὁ Χορός στόν Ὀρέστη 652.

διοπετὴς αὐτός πού ἔπεσε ἀπὸ τό Δία (ἀπὸ τόν οὐρανό).

δῖος αὐτός πού ἀνήκει στό Δία δία κούρα 404 ἢ Ἄρτεμις.

Διόσκουροι = Διόσχοροι, ὁ Κάστορας καὶ ὁ Πολυδεύκης, δίδυμοι γιοί τοῦ Δία καὶ τῆς Λήδας, προστάτες τῶν ναυτικῶν.

δίπαλτος αὐτός πού πάλλεται καὶ μέ τά δύο χέρια· δίπαλτα πολεμίων ξίφη 323 δύο παλλόμενα ξίφη τῶν ἐχθρῶν.

δίπτυχος διπλωμένος, διπλός· στόν 242, 474, 1289 σημαίνει ἀπλῶς δύο.

Δίρκα δωρ., ἄττ. Δίρκη, πηγή καὶ ρυάκι στὴ Θήβα.

δισσοί 264 δύο.

δίχα χωριστά.

διωγμός καταδίωξη· πορθμῆνύω διωγμόν· 1435 ἐπιχειρῶ καταδίωξη.

διώκω 1296 ἀναζητῶ.

δμαθεις δωρ., ἄττ. δμηθείς (μτχ. παθ. ἄορ. τοῦ δάμνημι, δαμάζω),

199 βλ. ποινά.

δμωή δούλη·

δνοφερὸς ζοφερὸς, σκοτεινός· οἱ (ὄνειροι) πολέσιν μερόπων τὰ τε
 πρῶτα τὰ τ' ἐπειθ' ὅσα τ' ἔμελλε τυχεῖν ὕπνου κατὰ δνοφεράς γὰς εὐνάς
 ἔφραζον 1264 τὰ ὅποια (ὄνειρα) σέ πολλοὺς ἀνθρώπους ἀποκάλυπταν τὰ
 περασμένα, τὰ τωρινὰ καὶ τὰ μελλούμενα στό σκοτεινὸ ὕπνο τους μέσα στὰ
 ὑπόγεια.

δοκέω-ῶ 8, 678 καὶ ἄλλ. φαίνομαι, θεωροῦμαι, νομίζομαι, πιστεύο-
 μαι· 390, 641, 785, 855 καὶ ἄλλ. νομίζω· 349, 1443 φαντάζομαι·
 1402 θεωρῶ σωστό, δέχομαι, ἐπιτρέπω· δοκεῖ (ἀπρόσ.) φαίνεται καλὸ· δο-
 κῶ ἐν ὕπνῳ 44 ὀνειρεύομαι. Ἀπὸ τοῦ ἔδοξα (44) πρέπει νὰ νοηθεῖ στὸν
 46 καὶ 48 ἔδοξε (μου φάνηκε)· στὸν 279 ἔδοξε φάνηκε (ὁ βοσκός) ἀπὸ
 αὐτὸ νοεῖται στὸν 280· ἔδοξε φάνηκε καλὸ· κἀδόκουν οὐκ εἶδεναι 956
 «καὶ ἔκανα πῶς δέν καταλάβαινα»· ἵν' ἡμῖν δρᾶν τι δὴ δοκεῖ πλέον 1336
 φανερά (δὴ) γιὰ νὰ νομίσουμε ἐμεῖς ὅτι ἔκανε κάτι σοβαρό.

δόκημα γνῶμη· δοκήμασι 176 ὅπως πιστεύεται.

δόμος· δόμοι 1040, 1079 νάος· δόμοι ἀνακτόρων (περίφρ.) 65 ἀ-
 νάκτορα (τῆς θεᾶς), νάος, σύντ· εἶμι εἶσω τῶνδε δόμων ἀνακτόρων θεᾶς,
 ἐν οἷσι ναίω ἢ Ἰφιγένεια ὡς ἱέρεια κατοικεῖ στό ναό.

δονακόχλοος αὐτός πού ἔχει χλοερά καὶ πράσινα καλάμια· ἡ αἰτία.
 δονακόχλοα, 399, κατ' ἀναλογία πρὸς τὰ λευκόχροα, κυανόχροα, ἀπαλό-
 χροα.

δόξα 1030 γνῶμη· μεταδίδωμι δόξης· ἀνακοινώνω τὴ γνῶμη μου·
 1164 εἰκασία· 418 βλ. κοινός.

δοξάζομαι 831 νομίζομαι.

δορὶ (δοτ. τοῦ δόρυ) 519 μέ πόλεμο.

δράκαινα θηλ. τοῦ δράκων· Ἄιδου δράκαινα 286 Ἐρινός.

δράκων = ὄφις· στὸν 1245 νοεῖται ὁ Πύθων, πού φύλαγε τὸ μαντεῖο
 τῶν Δελφῶν, ὅταν αὐτὸ ἀνῆκε στὴ μητέρα του τὴ Γῆ καὶ ἔπειτα στὴν κόρη
 τῆς τῇ Θέμῃ· ὁ Ἀπόλλωνας σκότωσε τὸν Πύθωνα κι ἔγινε κύριος τοῦ μαν-
 τείου.

δρασμός (διδράσκω) φυγή· ναῖοι δρασμοὶ 891 φυγή μέ πλοῖο· 1300
 βλ. μέτα.

δρόσος· θαλασσία δρόσος 1192 θαλασσινὸ νερό.

δυσγενής αὐτός πού κατάγεται ἀπὸ ταπεινὴ οἰκογένεια.

δυσδαιμονία κακοδαιμονία, δυστυχία· μεταβάλλειν δυσδαιμονία 1120
 ἢ μεταβολή (ἀπὸ τὴν εὐτυχία στὴ δυστυχία) (τὸ μετ' εὐτυχίαν κακοῦσθαι
 1121) εἶναι ἡ (πραγματικὴ) συμφορὰ· γι' αὐτὸ ὁ Χορὸς ἐπιθυμεῖ τὴ ζωὴ

πού είναι διαρκῶς δυστυχισμένη, γιατί σύντροφος ὦν ἀνάγκαις (ἐάν ἀνατραφεῖς μέσα στά βάσανα) οὐ κάμνεις (ἀντέχεις).

δυσδαίμων δυστυχισμένος· **δυσδαίμων** δαίμων 203 μαύρη μοῖρα· ἡ μοῖρα τῆς Ἰφιγένειας ἦταν κακή ἐξ ἀρχῆς τῆς μητρὸς ζώνας καὶ νυκτὸς κείνας, δηλ. ἀπὸ τῆ στιγμῆ τῆς συλλήψεώς της στὴν κοιλιά τῆς μητέρας της.

δυσθρήνητος πολὺ θρηνητικός· ὡς ἔγκειμαι **δυσθρηνήτοις** θρήνοις 114 γιατί εἶμαι βουτηγμένη σέ μεγάλους θρήνους.

δυσμαθής δυσνόητος· ἡ **τύχη** παρήγαγ' εἰς τὸ **δυσμαθές** 478 φέρνει (τίς ἐπικρεμάμενες συμφορές) σέ σημεῖο πού δέν μπορείς νά καταλάβεις.

δυσμενής· τὸ **δυσμενές** μὴ 'μοι λάβης 637 μὴ θυμώσεις ἐναντίον μου, μὴν τὰ βάλεις μαζί μου (γιά ὅ,τι πρόκειται νά πάθεις, γιατί δέν φταίω ἐγώ, ἀλλά ὁ νόμος). Ὁ Ὀρέστης δηλ., λέει ἡ Ἰφιγένεια, πρέπει νά σκεφτεῖ ὅ,τι καὶ ὁ αἰχμάλωτος πού ἔγραψε τὴν ἐπιστολή 584 κ. ἐ.

δύσνους **δυσμενής**· **δύσνουν** με **λήψεσθε** 350 **δυσμενή** θά μέ βρεῖτε.

δύσνυμφος ὁ δυστυχισμένος στό γάμο του· **νύμφαν** **δύσνυμφον** 216 **νύφη**, **μαύρη νύφη**.

δυσπραξία **δυστυχία**· ἡ **λίαν** **δυσπραξία** ἔστι διδοῦσα **λίαν** **μεταβολάς**, ὅταν **τύχη** 721 ἡ ἄκρα **δυστυχία** φέρνει μερικές φορές μεγάλες μεταβολές, ὅταν τό φέρει ἡ περίστασι· 514 βλ. **πάρεργον**.

δυσσεβής 694 **θεοκατάρατος**.

δυστυχήs οἱ **δυστυχεῖς** τοῖσι **δυστυχεστέροις** αὐτοὶ **κακῶς** **πράξαντες** οὐ φρονοῦσι εὖ 352 οἱ ἄνθρωποι, ὅταν **δυστυχήsουν** οἱ ἴδιοι, δέν αἰσθάνονται συμπάθεια πρὸς τοὺς **δυστυχεστέρους** τους· **τό κακῶς** **πράξαντες** μετὰ **τό** **δυστυχεῖν** **πλεονασμός**· ἴσως ὅμως **τό χωρίο** νά εἶναι **φθαρμένο**. (Κατ' ἄλλους· αὐτοὶ πού εἶναι διαρκῶς **δυστυχισμένοι**, ὅταν τοὺς **κτυπήσει** **μιὰ νέα** **συμφορά**, δέν αἰσθάνονται κτλ.). **τὰ** **δυστυχή** 958 ἡ **δυστυχία**.

Δυστυχήs εἶναι **τό ὄνομα** πού λέγει (500) ὁ Ὀρέστης ὅτι **θά** τοῦ **ταίριαζε**.

δυσφόρμιγξ αὐτός πού δέν εἶναι σύμφωνος μέ τῇ φόρμιγγα, ἄλυρος, θρηνητικός, ἀξιοθρήνητος, θλιβερός 225 κ. ἐ. βλ. **αἰμάσσω**.

δύσχορτος **ξηρός**, ἄγονος.

δώματα 1153 **ναός**.

ἕα **ἐπιφών**. **θαυμασμοῦ** ἢ **δυσaréσκειας** ἢ **ἐκπλήξεως**.

ἕβα **δωρ**., **ἄττ**. **ἔβη**.

ἐγείνατο ἐγέννησε· ἄορ. τοῦ γείνομαι.

ἔγκειται 145 εἶμαι βουτηγμένος.

ἔγκληρος αὐτός πού ἔχει κλῆρο, κληρονόμος, μοναχοκληρονόμος. Ἐγκληροὶ καὶ συνήθως ἐπίκληροὶ ὀνομάζονταν στήν Ἀθήνα αὐτές πού κληρονομοῦσαν ὀλόκληρη τήν πατρική περιουσία ἑξαίτιας ἑλλείψεως ἀρρένων ἀπογόνων· ὑπῆρχαν ρητές σχετικές προστατευτικές διατάξεις στό ἀττικό δίκαιο.

ἐγκροτέω-ῶ κτυπῶ· πυγμαὶ ἦσαν ἐγκροτούμεναι 1368 ἔπεφταν γροθιές.

ἐγκύκλιος κυκλικός· 429 βλ. μέλπω.

ἐγκυκλόω-ῶ κινῶ κυκλικά.

εἰ : εἰ γάρ πέσοι 1221 μακάρι νά ἐπιτύχει.

εἶα, ἐπίρρημα προτρεπτικό, ἐμπρός λοιπόν.

εἶεν ἄς εἶναι, καλῶς· δηλώνει ὅτι ὁ λέκτης θέλει νά τελειώσει μιὰ συζήτηση, γιά νά περάσει σέ ἄλλο θέμα (π.χ. 342, 467).

εἰκότως εὐλογα, φυσικά· εἰκότως ἔχει 911 εἰκός ἐστι.

εἰκῶ αἰτιατ. τοῦ εἰκῶν. Ὁ Εὐριπίδης παρουσιάζοντας τήν Ἰφιγένεια (223) νά λυπᾶται, πού δέν βρίσκεται στήν πατρίδα της, ὥστε νά μπορεῖ νά ὑφαίνει καί νά παριστάνει στό ὕφασμά της τίς εἰκόνες τῆς Ἀθηνᾶς καί τῶν Τιτάνων (τήν Τιτανομαχία), ἔχει στό νοῦ του τίς εὐγενεῖς ὥραϊες παρθένες τῆς ἐποχῆς του, πού ὕφαιναν τόν κροκωτό πέπλο τῆς θεᾶς.

εἰλάτινος ἐπικός τύπος ἀντί ἐλάτινος, κατασκευασμένος ἀπό ξύλο ἐλάτης· 407 βλ. ῥόθιος.

εἰλίσσω = ἐλίσσω, τό ὁποῖο δές.

εἰπὼν στόν 964 ὀνομαστική ἀπόλυτος ὅπως καί τό ἀκούσας· εἰπὼν ἀκούσας τε ἀφοῦ ἀπολογήθηκα καί ἄκουσα τήν κατηγορία.

εἶργω ἐμποδίζω, ἀναχατίζω.

εἶσατο 946 ἴδρυνε ἄορ. τοῦ ἱζω βάζω κάποιον νά καθίσει.

εἰσοράω-ῶ· φόβῳ εἰσορᾶν 1342 ἀπό φόβο μήπως δοῦμε· σύντ: φόβῳ εἰσορᾶν ἃ μὴ χρῆν (εἰσορᾶν).

εἰσπράττομαι εἰσπράττω γιά τόν ἑαυτό μου, παίρνω· ὡς εἰ κακὸν δίκαιον (= κακὴν δίκην) εἰσепράξατο 559 πόσο καλὰ ἔκαμε πού ἐπέβαλε αὐτὴ τὴ φρικτὴ (καί γι' αὐτόν πού τιμώρησε) ἀλλὰ δίκαιη τιμωρία.

ἐκ 552 ὑπό· ἐκ δόμων = 1005 ἐν τῇ ξένῃ.

ἐκατι = ἔνεκα.

ἐκβαίνω 98 προχωρώντας φτάνω στό τέρμα (βλ. προσάμβασις) στό

200 ὅπως τό δικό μας βγαίνω σέ ἐκφράσεις «βγήκε τ' ὄνειρο», «βγήκε ἡ προφητεία»· ἐκβαίνει ποινά ἡ ἐκδίκηση πραγματοποιεῖται, ἡ φωνή τοῦ αἵματος βρίσκει ἱκανοποίηση (βλ. ποινά)· ἐξέβην ἄλλοσε 781 ἄλλοῦ πῆγε ὁ νοῦς μου· μὴ 'κβάντας τύχης, καιρὸν λαβόντας, ἡδονὰς ἄλλας λαβεῖν 907 ἀφοῦ βρήκε μιάν εὐκαιρία, νά μὴ ἐπιδιώκουν ἄλλες μικρές ἡδονές, παραστρατίζοντας ἀπὸ τό δρόμο πού τοὺς ἄνοιξε ἡ τύχη.

ἐκβολή: ἐκβολαὶ νεῶς 1424 τό πλοῖο πού ξόκειλε.

ἐκβολος ὁ, 1042 μέρος ξηρὰς πού κατακλύστηκε ἀπὸ τὴ θάλασσα.

ἐκβρυχάομαι -ῶμαι βγάζω βρυχηθμό· στεναγμόν ἡδὺν ἐκβρυχώμενοι 1390 βγάζοντας βαθύ στεναγμό ἀνακούφισης.

ἐκδύομαι 602 βγαίνω στὴν ἐπιφάνεια, ξεφεύγω, ξεγλιστρῶ.

ἐκεῖ: τοῖς ἐκεῖ 771 ὅπως πιστεύουν αὐτοὶ πού εἶναι στὴν Ἑλλάδα.

ἐκκλέπτω κλέβω καὶ ἀπάγω κρυφά· ἀποσπῶ· ἐξεκλέψαμεν πέτροισι χειρῶν φάσγανα 331: τό χειρῶν ἀπὸ τό ἐξεκλέψαμεν· τὰ χέρια τοῦ Ὁρέστη καὶ τοῦ Πυλάδῃ, κτυπημένα ἀπὸ τίς πέτρες, παρέλυσαν ἀπὸ τοὺς πόνους καὶ ἄφησαν τὰ ξίφη νά πέσουν χάμω.

ἐκκομίζομαι φέρνω μαζί μου ἔξω.

ἐκλείπω (ὄρχον) 750 παραβαίνω.

ἐκλυσις ἀπολύτρωση.

ἐκμανθάνω 667 ζητῶ λεπτομερεῖς πληροφορίες.

ἐκμοχθέω-ῶ κατασκευάζω μέ μόχθο, ἀγωνίζομαι, ὑποφέρω μαρτυρικά.

ἐκνεύω στόν 1186 γυρίζω τό κεφάλι, κλίνω· ἐς τὸ τῆς θεοῦ γ' ἐξένευσας πρὸς τό μέρος τῆς θεᾶς στράφηκες βέβαια (χωρίς νά παρασυρθεῖς ἀπὸ τὰ δελεαστικά λόγια τῶν ξένων)· στόν 1330 κάνω νεῦμα· ἐξένευσ' ἀποσπῆναι πρόσω ἐκανε νεῦμα (διέταξε) νά σταθοῦμε μακριά.

ἐκνίπτω ξεπλίνω.

ἐκπετάννυμι ἀπλώνω πρὸς τὰ ἔξω, ἀνοίγω, φουσκώνω· στόν 1135 σὺντ.: πόδες νεὸς ὠκυπόμπου ἐκπετάσουσιν ἰστία ἀέρι πὰρ πρότονον κατὰ προῶραν ὑπὲρ στόλον· τὰ «ποδάρια» τοῦ γρήγορου πλοίου κρατώντας τεντωμένα πρὸς τὰ κάτω τὰ πανιά θά τὰ ἀφήσουν νά φουσκώσουν μέ τὸν ἀέρα κοντὰ στοὺς πρότονους (βλ.λ.) πρὸς τό μέρος τῆς πλώρης, πάνω ἀπὸ τὴν προεξοχή της (βλ. στόλος).

ἐκπέφυκα 807 ἔχω γεννηθεῖ.

ἐκπίμπλημι γεμίζω ἐντελῶς· στόν 81 διανύω ἐντελῶς· ἐκπίμπλημι κίνδυνον 90 ὑπομένω ὥς τό τέλος κάποιου κίνδυνου, ἐκτελῶ ὥς τό τέλος ἐπικίνδυνη

ἐπιχείρηση.

ἐκπλήσσω διώχνω, ἀποσπῶ **ἐκπλήσσω** τοῦ παρόντος λόγου 240 ἀποσπῶ ἀπό αὐτά πού λέγονται τώρα, διακόπτω αὐτά πού λέγονται τώρα· στόν 773 κάνω κάποιον νά τά χάσει.

ἐκποδῶν (ἐκ ποδῶν, ἀντίθ. ἐμποδῶν) μακριά· **ἐκποδῶν** ἔχω 1226 μένω μακριά.

ἐκσῶζω σώζω ἀπό τούς κινδύνους· ὡς δὴ σκότον λαβόντες ἐκσωθεῖμεν ἂν; 1025 γιά νά μπορέσουμε νά φύγουμε καί νά σωθοῦμε ἐπωφελοῦμενοι ἀπό τό σκοτάδι;

ἐκτρέφωμαι τρέφω, ἀνατρέφω, αὐξάνω· 848 σύντ.: **ἐξεθρέψω** μοι τόνδε συνομαίμονα φᾶος δόμοις (ὡς σωτηρία τοῦ οἴκου).

ἐκφοινίσσω κοκκινίζω (ἐνεργητ.), καταματώνω.

ἐκφροντίζω ἐπινοῶ, βρίσκω· **ἐκφρόντισον** διωγμὸν ὅστις τοὺς ξένους θηράσεται 1323 σκέψου μέ ποιὰ καταδίωξη θά κατορθωθεῖ ἡ σύλληψη τῶν ξένων· τό διωγμὸν κατὰ πρόληψη, τό ὅστις θηράσεται ἀναφορ. συμπερασμ.

ἐκῶν: οὐχ ἐκῶν ἐκῶν 512· ὁ Ὁρέστης δέν ἐξορίστηκε ἀπὸ τὴν πατρίδα του, ἀναχώρησε λοιπὸν ἐκῶν, ἀλλὰ καί οὐχ ἐκῶν, γιατί τόν ἀνάγκασε ἡ μητρική κατᾶρα πού τόν βάραινε· ὥστε ὁ χαρακτηρισμός φυγᾶς 511 ἀρμόζει σέ αὐτόν κατὰ ἰδιαίτερο τρόπο καί αὐτό ἐννοεῖ λέγοντας **φεύγω τρόπον γε δὴ τινα**.

ἐλακον ἄορ. τοῦ λάσκω λέγω.

ἐλαστρίω-ῶ καταδιώκω.

ἐλεγος ὁ, θρηνηλογία, θρηνητικό τραγούδι· ἄλγροι ἔλεγοι τᾶς οὐκ εὐμούσου **μολπᾶς** 146 θρῆνοι τοῦ ἄμουσου τραγουδιοῦ, πού δέν τοὺς συνοδεύει ἡ λύρα (ἀλλ' ὁ αὐλός)· τό **βοᾶν** ἐξοβελίζεται· **ἐλεγος οἶτος** 1091 ἀξιοθρήνητη, θλιβερή μοῖρα.

ἐλέγχω ἐρωτῶ.

ἐλίσσω (καί **εἰλίσσω**) περιστρέφω· στόν 444 κάνω κυκλική κίνηση, ὥστε νά σχηματιστεῖ στεφάνι· **ἀμφὶ χαίτα δρόσον αἵματηράν ἐλιχθεῖσα** **λαίμοτόμφ** **δεσποίνας χειρὶ** 442 ἀφοῦ δεχτεῖ γύρω ἀπὸ τὴν κόμη της τό στεφάνι τοῦ φονικῆ ἀγιασμένου νεροῦ ἀπὸ τό λαιμοτόμο χέρι τῆς δέσποινάς μου· ἡ δρόσος (ἐδῶ **χέρνιβες**) εἶναι αἱματηρή, γιατί προορίζει γιά τὴ σφαγή καί γιά τόν ἴδιο λόγο λέγεται καί τό χέρι τῆς ἱέρειας **λαίμοτόμος**, ἂν καί ἄλλοι ἔσφαζαν τὰ θύματα (πρβλ. 40 καί 622). Ἡ λίμνη στή Δῆλο, πού στριφογύριζε τὰ νερά της κυκλικά (**κύκλιον** κατηγορ.) 1103, ὀνομαζόταν

τροχοειδής· κατά τόν ἐλεγειακό ποιητή Θεόγνι (5) ἡ Λητώ γέννησε τόν 'Απόλλωνα ἐπὶ τροχοειδέϊ λήμνῃ ἔφαψαμένη φοίνικος χερσίν· παρὰ πόδ' εἰλίσσουσα φίλας ματρὸς ἡλικίων θιάσους 1145 σέρνοντας σέ κυκλικό χορό τίς συντροφίης τῶν συνομηλίκων μου μπροστά στή μητέρα μου· χέρα παιδὸν ἔλιξεν ἐκ Διὸς θρόνων Πυθίων δόμων χθονίας ἀφελεῖν μῆνιν θεᾶς 1271 μέ τό παιδικό του χέρι ἀγκάλιασε τό θρόνο τοῦ Δία (ἰκετεύοντας) νά ἀπομακρύνει ἀπό τό ἱερό τῶν Δελφῶν τήν ὀργή τῆς χθόνιας θεᾶς. Βλ. καί δίνη γιά τούς στ. 6 κ. εἰ.

'Ελλάς· ἀρχικά ἦταν ἐπίθετο ('Ελλάς γῆ)· μέ τήν παράλειψη τοῦ οὐσιαστικοῦ πού τό συνόδευε ἔγινε οὐσιαστικό (ὅπως καί τό 'Τλιάς, κυρ. ποιήσις)· ἐν τούτοις διατηρήθηκε καί ὡς ἐπίθετο καί μάλιστα στό δράμα τοῦτο: 'Ελλάδος στρατηγίας 17 ἐλληνικῆς ἐκστρατείας· 'Ελλάδος γᾶς 448· 'Ελλάδος νεὼς σκάφος 1345 = σκάφος ἐλληνικῆς νεώς, ἐλληνικό καράβι. 'Επίσης καί τό 'Ἑλλην χρησιμοποιεῖται ἐπιθετικῶς, μερικές φορές μάλιστα μέ θηλυκό οὐσιαστικό: 'Ἑλλην φόνος 72 ἐλληνικό αἷμα· 'Ἑλληνος γῆς 341 ἐλληνικῆς γῆς· πατρίδος 'Ἑλλenos 495.

ἐμέθεν = ἐμοῦ.

ἐμπεδος ἔγκυρος, δεσμευτικός.

ἐμπεδώ-ω (ὄρκον) ἐκπληρώνω.

ἐμπολά δωρ., ἄττ. ἐμπολή, ἐμπόριο, ἀγοραπωλησία· ζαχρύσου δι' ἐμπολᾶς νόστον βάρβαρον ἦλθον 1111 μέ πολύ χρυσάφι (πουλημένη καί ἀγορασμένη) ἦρθα σέ βάρβαρη χώρα.

ἐμπυρα τά, οἱ θυσίης πού γίνονται μέ τή φωτιά· ἐμπυροσκοπία, πυρομαντεία.

ἐνάλιος θαλασσινός· ἐναλία δρόσος 255 θαλασσινό νερό.

ἐνδος = δὸς εἰς χεῖρας (λέει ἡ 'Ιφιγένεια στήν ἀκόλουθό της 167).

ἐνθένδε ἀπ' ἐδῶ· τό δ' ἐνθένδε 91 (ἐπιρρηματικῶς) ἔπειτ' ἀπό αὐτό.

ἐνι 572, ἔνεστι, ὑπάρχει.

ἐνοπή φωνή· ἐπὶ δ' ἔσεισεν κόμαν, παῦσαι νυχίους ἐνοπᾶς 1276 ἀφοῦ κίνησε τήν κόμη του, πρόσταξε νά ἀψοῦν οἱ νυχτερινές φωνές (τήν ὀνειρομαντεία)· πρὸς τό ἐπέσεισεν κόμαν πρβλ. 'Ιλιάδ. Α 528 κυανέησιν ἐπ' ὄφρ' οἱ νεύσε Κρονίων· ἀμβρόσια δ' ἄρα χαῖται ἐπερρώσαντο ἄνακτος κρατὸς ἀπ' ἀθανάτοιο.

ἐνταυθοῖ 1010 ἐκεῖ· ἐπεξήγησή του τό πρὸς οἶκον 1011.

ἐξαίρετος αὐτός πού ἔχει ἐξαιρεθεῖ· ἐξαίρετον δός μοι τότε 755 κάμε μου τήν ἐξῆς ἐξαίρεση.

ἐθακοντίζω ρίχνω ἀκόντιο· ὅσας χεῖρας ἐξηκόντισα γενεῖου γονάτων τε τοῦ τεκόντος 362 πόσες φορές ἄπλωσα τὰ χέρια μου στὰ γένια καί τὰ γόνατα τοῦ πατέρα μου.

ἐξαλλάσσω ἀλλάζω ἐντελῶς· 135 ἀφήνω ἕναν τόπο καί πηγαίνω σέ ἄλλο.

ἐξανάπτω ἀναρτῶ, χρεμῶ ἀπό κάτι· ἄλλος δὲ (ἐνν. τῶν βαρβάρων) πλεκτὰς ἐξανήπτεν ἀγκύλας 1408 προσπαθοῦσε νά περάσει στό πλοῖο (στόν ἰστό ἢ ἄλλη προεξοχή του) βρόχο (συρτοθηλεία). Καί στόν προηγούμενο στίχο (χῶ μέν τις) γιά βαρβάρους πρόκειται.

ἐξανθέω-ῶ βγάζω ἄνθη· παρουσιάζομαι στήν ἐπιφάνεια «ἀναδίνω» 300 σύντ.: ὥστε πέλαγος ἀλὸς ἐξανθεῖν αἵματηρόν (κατηγορ.) ὥστε ἡ ἐπιφάνεια τῆς θάλασσας κοκκίνισε ἀπό αἷμα.

ἐξανίημι ἐκπέμπω, ἐξάγω, κάνω νά χυθεῖ· ἐπισχέτω καί ἐξανιέτω 1459-1460 ἐνν. ὁ ἱερεὺς.

ἐξανύτω ἐκτελῶ, ἐπληρώνω, ἀποπερατώνω.

ἐξάρχω ἀρχίζω, κάνω τήν ἀρχή· 743 ὑπαγορεύω.

ἐξαυδάω-ῶ φωνάζω, λέω, τραγουδῶ.

ἐξεδρος αὐτός πού εἶναι μακριά ἀπό τήν ἔδρα του· ἐξεδροὶ χθονός 80 μακριά ἀπό τή χώρα.

ἐξελέγχω 995 κάνω παρατήρηση, ζητῶ τό λόγο.

ἐξένευσας στόν 1186 ἀόρ. τοῦ ἐκνεύω (τό ὁποῖο δές). (Κατ' ἄλλους τοῦ ἐκνέω βγαίνω κολυμπώντας στήν ξηρά, ξεφεύγω).

ἐξεύρημα ἐπινόημα, σχέδιο, στρατήγημα.

ἐξεφίεμαι παραγγέλλω, προστασσω.

ἐξίσταμαι ἀπομακρύνομαι.

ἐξόν μτχ. τοῦ ἐξεστι· ἐξόν (ἐνν. φέρειν) 688 ἐνῶ εἶναι δυνατό νά ὑποφέρω.

ἐξορμάω-ῶ ἐξορμῶ ρεῦμα 1437 ἐξαπολύω κύμα.

ἐπαίρω ἐγείρω, σηκώνω· παύσω λόγῃην ἣν ἐπαίρομαι 1484 θά καταθέσω τὰ ὅπλα, πού ὑψώνω.

ἐπαυρίσκομαι, ἀορ. ἐπηυρόμην, ἀπολαύω

ἐπείγομαι 1393 στενοχωριέμαι, πιέζομαι, κακοπαθαίνω.

ἐπεμβάση δωρ., ἀττ. ἐπεμβήση, μελλ. τοῦ ἐπεμβαίνω· ἐς πάτρην ποτ' ἐπεμβάση 648 θά πατήσεις μιά φορά τό χῶμα τῆς πατρίδας σου.

ἐπευφημέω-ῶ ἀλαλάζω ἐπιδιοκιμάζοντας ἐπευφήμησαν εὐχαῖσιν παιᾶνα 1403 συνόδεψαν τίς εὐχές μέ παιᾶνα (ὕμνο, δέηση πρὸς τόν Ἀπόλλωνα).

ἐπεύχεμαι 508 καυχίεμαι· τὸ κλεινὸν Ἄργος πατρίδ' ἐμὴν ἐπεύχομαι καυχίεμαι ὅτι ἔχω πατρίδα τὸ ἔνδοξο Ἄργος.

ἐπι 723 χρησμός.

ἱππῆλος (ἐπὶ ἡλυθον) αὐτός πού ἦρθε ἀπὸ ἀλλοῦ, ξένος. Στόν 1021 τὸ ἐπὶ ἡλυδας ὑποκ. τοῦ ξενοφονεῖν.

ἐπιβιβάνω 840 παρουσιάζομαι ξαφνικά· 1252 γίνομαι κύριος, ἐξουσιάζω· στόν 215 τὸ ἐπέβασαν μεταβατικό : ἐπιβίβασαν, ἔφεραν, ὁδήγησαν.

ἐπιζέω πέφτω πάνω καί ζεματίζω· ἐπέζεσε τὸ Ταντάλειον σπέρμα 987 ἔπεσε πάνω στή γενιά τοῦ Ταντάλου καί τὴν ἔκαψε.

ἐπιθώσσω δίνω παραγγέλματα φωναχτά· κώπαις· ἐπιθωύξει (= τοῖς κωπηλάταις ἐγκελεύσει) 1127 θά δίνει τὸ ρυθμὸ στοὺς κωπηλάτες· τὸ ἔργο αὐτὸ ἐκτελοῦσε ὁ τριηραύλης.

ἐπίκρανον κιονόκρανο, ἡ κορυφή τοῦ στόλου.

ἐπιμαστίδιος· ἐπιμαστίδιον βρέφος 232 βρέφος πού εἶναι στό μαστό, βυζανιάρικο.

ἐπισκήπτω ἀφήνω παραγγελία, ἐντολή· πάντα..., ὡς ἐπισκήπτεις πέρι 1077 ὅλα, γιὰ τὰ ὅποια παραγγέλλεις.

ἐπισκοπέω-ῶ 1414 προστατεύω, ἐπιβλέπω.

ἐπιστέλλω παραγγέλλω.

ἐπιστολή ἐντολή, παραγγελία· ἐπιστολή, γράμμα.

ἐπιστροφή 671 ἐπικοινωνία· πάντες, ὡς ἐπιστροφή τις ἦν 671 ὅλοι ὅσοι εἶχαν κάποια ἐπικοινωνία πρὸς ἄλλους ἀνθρώπους· πρβλ. Ὁδ.α 177: καί κεῖνος ἐπίστροφος ἦν ἀνθρώπων.

ἐπίσχι ὑποτακτ. ᾠρ. τοῦ ἐπέχω ἐμποδίζω· μηδέν μ' ἐπίσχι γε 912 τίποτε νά μή μέ ἐμποδίσει.

ἐπίσχω ἐκτεταμένος τύπος τοῦ ἐπέχω ἀκουμπῶ· ἐπισχέτω καί ἐξανιέτω 1459 - 1460 ἐνν. ὁ ἱερεὺς.

ἐπόμνυμι ὀρκίζομαι στό ὄνομα κάποιου.

ἐπτάτονος ἐπτάχορδος· ἔχω κέλαδον ἐπτατόνου λύρας 1128 παίζοντας τὴν ἐπτάχορδη λύρα.

ἐπωμῖς 1) τὸ ἐπάνω μέρος τοῦ ὤμου. 2) τὸ μέρος τοῦ χιτῶνα πού βρίσκεται κοντά στόν ὦμο· στόν 1104 τὸ χερί ὀλόκληρο ἀπὸ τόν ὦμο: γυμνὰς ἐκ πέπλων ἐπωμίδας κώπη προσαρμόσαντες βάζοντας στά κουπιά τὰ χερία γυμνωμένα ἀπὸ τοὺς πέπλους ὡς τοὺς ὤμους.

ἐπώνυμος αὐτός πού ἔχει τὸ ὄνομα, ὁ ὀνομασμένος ἀπὸ κάποιον ἢ κάτι. Τό ξόανο τῆς Ταυροπόλου Ἀρτέμιδος πού ἔφερε ὁ Ὁρέστης στίς Ἀλές

ἦταν κατά τόν Εὐριπίδη (1454) ἐπώνυμον τῆς χώρας τῶν Ταύρων καί τῶν περιπολήσεων τοῦ Ὁρέστου· βλ. Ταυροπόλος

ἐπωτίδες αἱ, προεξοχές ἀπό τήν κάθε μεριά τῆς πλώρης, στίς ὁποῖες στερέωναν τίς ἄγκυρες.

ἐράω-ω ποθῶ, ἐπιθυμῶ, σύ τοῦτ' ἔρα 516 σύ νά ἔχεις αὐτό τόν πόθο, κράτα αὐτή τή χαρά γιά τόν ἑαυτό σου.

ἔργον = ἐν ἔργῳ 1190 σέ ἐνέργεια.

ἐρείψιμος σωριασμένος σέ ἐρείπια· πᾶν ἐρείψιμον στέγος βεβλημένον πρὸς οὐδας ἐξ ἄκρων σταθμῶν 48 ὅτι ὁλόκληρη ἡ στέγη σωριάστηκε στή γῇ ἀπό τίς κορφές τῶν στύλων. Ἐπειτα ἀπό αὐτό πρέπει νά φανταστοῦμε ὅτι καί οἱ στύλοι (ἐκτός ἀπό ἕνα) ἔπεσαν, ἀλλά ὁ ποιητής θεωρεῖ περιττό νά προσθέσει καί τή λεπτομέρεια αὐτή, ἀφοῦ λέγει ὅτι μόνον ἕνας στύλος ἀπομείνει.

ἐρέσσω κωπηλατῶ· πτεροῖς ἐρέσσω 289 κινῶ τίς φτεροῦγες ὅπως ὁ κωπηλάτης τά κουπιά, «φτερολάμνω».

ἐρετμόν κουπί· ἐρετμοῖσι καί λόγχαις 1110 δοτ. ὄργαν.: οἱ νέες πού ἀποτελοῦσαν τό χορό αἰχμαλωτίστηκαν μετὰ τήν ἄλωση τῆς πατρίδας τους (πύργων ὁλομένων) τίς ἔριξαν στά πλοῖα καί τίς μετέφεραν (ὡς φορτίο καί ὄχι ὡς ἐπιβάτες ἐν ναυσὶν καί ὄχι ἐπὶ ναυσὶν) μέ τά κουπιά καί τίς λόγχες τῶν ἐχθρῶν.

Ἐρινύες θεότητες τοῦ Ἄδη, ἀδυσώπητες τιμωρητρες τοῦ ἐγκλήματος πάνω στή γῇ. Συνήθως ἀναφέρονται τρεῖς, ἀλλά σέ αὐτό τό δράμα ἐκτός ἀπό τίς τρεῖς, πού καταδιώκουν τόν Ὁρέστη 285 κ. ἐ. ἦταν καί ἄλλες, πού συμμορφώθηκαν μέ τήν ἀπόφαση τοῦ Ἀρείου Πάγου καί ἔπαψαν τήν καταδίωξη 968. Γιά ὁλόκληρο τό χωρίο 291 κ.ἐ. βλ. ἀλλάσσομαι.

ἐρμηνεύς ἐξηγητής, διερμηνέας. Στόν 1302 ὁ ἄγγελος λέγοντας ἐρμηνεύς ὅδε (αὐτός ὁ ἀγγελιαφόρος) ἐννοεῖ τό χτυπητήρι τῆς θύρας τοῦ ναοῦ, πού τό χτυπᾷ ἐκείνη τή στιγμή.

ἔρος ὁ, ἔρως.

ἔρπω βαδίζω, πηγαίνω.

ἔρρω χάθηκα, ἔσβησα 187 σύντ.: ἔρρει τὸ φῶς τῶν σκήπτρων τῶν οἰκῶν τῶν Ἀτρειδῶν.

ἐσβήσω 742 μέλλ. τοῦ ἐσβαίνω (μεταβατ.) συντ.: ἐσβήσω (τόν Πυλάδη) σκάφος νεὼς εἰς τήν ναῦν (περίφρ.) πρβλ. ἐπέβασαν 215.

ἐσέρχ·μαι: ἐσῆλθεν ἡμᾶς 1340 φοβηθήκαμε, «μαῖς μπῆκε ἡ ἰδέα».

ἐσταίην εὐχτ. πρξμ. τοῦ ἵσταμαι· χοροῖς ἐσταίην 1143 «νά στεκόμουν στοὺς χορούς», νά ἔπαιρνα μέρος στοὺς χορούς (εὐχή).

ἔστε ἕως ὅτου.

ἐστίαιμα φίλεμα, παράθεση γεύματος· 387 βλ. *Τάνταλος*.

ἐτήτυμος ἀληθινός, ἀξιόπιστος.

ἔτλαν δωρ., ἄττ. ἔτλην, ἄορ. ρήματος πού δέν ἀπαντᾷ στόν ἐνεστ. μελλ. *τλήσομαι*, παρακείμε. *τέτληκα*· *τόλμαν* ἦν *ἔτλη* πατήρ 862 «γι' αὐτό πού βάσταξε ἡ καρδιά τοῦ πατέρα μας νά κάμει»· ἔτλαν 869 ἀποτόλμησα, «βάσταξε ἡ καρδιά μου»· ὅμοια 924.

εὖ καλά· ὡς εὖ 533, 540 τί ὠραῖα, πόσο καλά· τό εὖ 580 τό καλό, ἡ ὠφέλεια· *φρονῶ* εὖ 353 ἔχω καλές διαθέσεις, συμπαθῶ βλ. *δυστυχής*.

εὐάλιος δωρ., ἄττ. *εὐήλιος*· *εὐάλιον* πῦρ 1139 τό ὠραῖο πῦρ τοῦ ἥλιου.

εὐγάθητος (γηθέω χαίρω) χαρμόσυνος· οὐκ εὐγάθητος 212 θλιβερός.

εὐγομφος (γόμφος = ἥλος) καλά συνταιριασμένος.

εὐδαιμονέω-ῶ εἶμαι εὐτυχισμένος· 543 σύντ.: τί δὲ (πράσσει) ὁ στρατηγός, ὃν λέγουσ' εὐδαιμονεῖν;

εὐδαίμων αὐτός πού ὁ θεός διάκειται εὐνοϊκά ἀπέναντί του εὐτυχισμένος· 544 σύντ.: (ὁ στρατηγός), ὃν γ' ἐγὼ οἶδα, οὐκ ἔστι τῶν εὐδαιμόνων.

εὐδόκιμος ἔντιμος, ἔνδοξος· παρθένος εὐδοκίμων γάμων 1144 παρθένα προορισμένη γιά καλό γαμπρό, «ἀρχοντογυρεμένη».

εὐερινής (ἔρνος τό, βλαστός) ὠριόβλαστος.

εὐθυντηρία τό μέρος τῆς πρύμης, πού εἶναι προσαρμοσμένο τό πηδάλιο.

εὐήρης καλοταιριασμένος· 1050 βλ. *πίτυλος*.

εὐκταῖος ταμένος.

εὐλαβεστέως 1375 μέ περισσότερες προφυλάξεις.

εὐμιτος αὐτός πού ἔχει ὠραῖες κλωστές· *εὐμιτοι πλοκαί* 817 τό συνταίριασμα τῶν ὠραίων νημάτων.

εὐναῖος (εὐναί αἱ, λίθοι πού χρησίμευαν σάν ἄγκυρα καί ἔπειτα γενικά ἡ ἄγκυρα) ὁ σχετικός μέ τήν ἀγκυροβολία· αὐτός πού δίνει στό πλοῖο τήν κατεύθυνσή του.

εὐνή κλίνη, κατάκλιση· ὕπνου *δνοφεραὶ γᾶς εὐναὶ* 1266 κατάκλιση γιά ὕπνο στά σκοτεινά ὑπόγεια· *τό δνοφερὸς* στό εὐναὶ κατά ὑπαλλαγή ἀντί στό γᾶς. Βλ. καί *δνοφερὸς*.

εὐξύνετος εὐνόητος 1092 βλ. *ξυνετοί*.

εὐολβος ζάπλουτος.

εὐπαις αὐτός πού ἔχει καλά παιδιὰ· *εὐπαις γόνος* 1234 τοκετός πού φέρνει στόν κόσμο καλά τέχνα (καί ἔπειτα) τὰ καλά τέχνα· ὥστε: *εὐπαις ὁ*

Λατοῦς γόνος, τόν ποτε Δηλιάς ἐν καρποφόροις γνάλοις ἔτικτε χρυσοκόμαν ἐν κιθάρα σοφόν, ἃ τ' ἐπὶ τόξων εὐστοχία γάνυται· λαμπρά εἶναι τὰ παιδιά τῆς Λητώς, πού κάποτε στή Δῆλο γεννοῦσε μέσα στίς καρποφόρες κοιλάδες της, δηλ. (ὁ Ἀπόλλων) ὁ χρυσομάλλης, ὁ σοφός κιθαρωδός, καί (ἡ Ἄρτεμη), πού καμαρώνει γιὰ τή δεξιότητά της στήν τοξοβολία. Τό χρυσοκόμαν καί σοφόν αἰτία. ἀντί ὀνομαστ. καθ' ἑλξη πρὸς τό ἀναφορικό τὸν (= ὄν).

εὐπηνος (πήνη μασούρι, ὑφάδι) καλοῦφασμένος· εὐπηνοὶ ὑφαί 814 καλοῦφασμένο ὕφασμα εὐπηνοὶ ὑφαί πέπλων 312 καλοῦφασμένος πέπλος· πέπλων ἄγαλμά σοι θήσουσιν εὐπηνούς ὑφὰς 1464 θά σοῦ ἀφιερῶσουν εὐπρόσδεκτο δῶρο τοὺς καλοῦφασμένους πέπλους τοὺς· τὴν Ἄρτεμη τιμοῦσαν καί ὡς θεά τοῦ τοκετοῦ (Εἰλείθια) καί μαζί μέ αὐτή καί τὴν Ἰφιγένεια· πρβλ. 1097 καί 1228.

εὐρωπὸς πλατύς (πρβλ. **κοίλωπὸς** 236, **στενωπὸς**)· **χάσμα** εὐρωπὸν πέτρας 626 πλατὺ βραχῶδες βάραθρο. Πρβλ. 1155.

εὐσεβὴς 743 σεβαστός, ἀπαράβατος.

εὐσημος (ναῦς) 1383 αὐτὴ πού ἔχει ὠραῖο σῆμα, ξυλόγλυπτη παράσταση· τέτοια σήματα, κοσμήματα καί διακριτικὰ εἶχαν καί τὰ πλοῖα τῶν Ἀχαιῶν πού ἐπλευσαν ἐναντίον τῆς Τροίας, ὅπως περιγράφει ὁ Εὐριπίδης στήν Ἰφιγένεια τὴν ἐν Αὐλίδι 231 κ.έ.

εὐτραφὴς καλοθρεμμένος, εὐσωμος, ἄκμαϊος.

εὐτρεπὴς τακτοποιημένος, συγυρισμένος, ἔτοιμος· οὐκ ἂν φθάνοις εὐτρεπῇ ποιουμένην 245 = εὐτρέπισον τάχιστα.

εὐτρεπίζω τακτοποιῶ.

εὐτυχέω - ὦ 329 πετυχαίνω.

εὐτυχία 1490 βλ. **μοῖρα**.

εὐυδρος αὐτός πού ἔχει ἄφθονο ἢ ὠραῖο νερό.

εὐφαιμέω-ὦ δωρ., ἀττ. **εὐφημέω** τηρῶ θρησκευτικὴ σιγή.

εὐφημος αὐτός πού λέγει εὐοίωνη, πού ἀποφεύγει δυσοίωνες λέξεις, πού τηρεῖ θρησκευτικὴ σιγή (ἐπειδὴ, ἂν μιᾶ, μπορεῖ νά πεῖ καί χωρὶς τὴ θέλησή του λέξη δυσοίωνη· **εὐφημα** φώνει 687 «μὴν κακομελετᾶς», καλομελέτα, σῶπα.

εὐχομαι 21 τάζω.

ἐφιστῶς ἐπιστάτης, ἐπιμελητής.

ἐφίεμαι 1483 ὀρίζω.

ἔχω κρατῶ· **μία τύχη** ἔχει 1065 **μία τύχη** περιμένει· **ἔχε πόδα** 1159 σταμάτα.

ζάθεος πολύ ιερός.

ζάχρυσος πολύχρυσος· 1111 βλ. ἐμπολά.

ζηλώματα μεγάλη, ἀξιοζήλευτη εὐτυχία· ἐξ οἷων καλῶς καὶ πατρὸς
ζηλωμάτων 379· τό πατρὸς καὶ στό καλῶν καὶ στό ζηλωμάτων.

ζῶα ζωή· τό χάριν ἔχω ζῶας, χάριν ἔχω τροφᾶς 847 (εὐγνωμονῶ γιά
τῇ ζωῇ του καὶ τὴν ἀνατροφή του) ἐπεξηγεῖται μέ τούς δύο ἐπόμενους στί-
χους.

ζῶνα 204 ἡ παρθενική ζώνη· βλ. δυσδαίμων.

ζῆ, 407, 1168 μήπως.

ἡγγέλης = ἡγγέλθης ταῦτ' ἄρ ἡγγέλης μανείς; 932 αὕτη εἶναι ἄραγε
ἡ μανία, πού ἀνήγγειλαν ὅτι σέ ἔπιασε;

ἡδονή· εἴ τι δὴ σοι τοῦτ' ἐν ἡδονῇ μαθεῖν 494 εἰ ἡδὺ τί σοι μαθεῖν
τοῦτο εἶχον ἡδονήν 954 διασκέδαζαν (πίνοντας)· ἡδοναὶ ἀγγελμάτων 1184
εὐχάριστα μηνύματα· 908 βλ. ἐκβαίνω.

Ἠλέκτρα κόρη τοῦ Ἀγαμέμνονα, σύζυγος τοῦ Πυλάδῃ 915. Στόν
562 λέγεται παρθένα· ὁ γάμος της ἔγινε μετά τό θάνατο τοῦ πατέρα της.

ἦμαι κάθομαι· ἦμεν ἦμενοι 1339 καθόμαστε.

ἦτις 381 ἀναφορ. αἰτιολ.

θαλλὸς βλαστάρι.

θάλος τό, βλαστάρι καὶ μεταφρ. (βλ. Ἀγαμεμνόνειος).

θαμὰ συχνά.

θάρσος 730 βλ. πίπτω.

θάσσω κάθομαι· δαίμονές τινες θάσσουν οἶδε 268 νά, κάποιοι θεοί
κάθονται ἐκεῖ — εἴτ' οὖν ἐπ' ἀκταῖς θάσσετον Διοσκόρω ἢ Νηρέως ἀγάλ-
ματα 272 ἂν πάλι σεῖς, πού κάθεστε στήν ἀκτή, εἰστε οἱ Διόσκουροι ἢ κα-
μάρια (δηλ. ἔγγονοι) τοῦ Νηρέα, ἐνν. ἴλεω ἡμῖν γένεσθον.

θαῦμα : ὦ θαῦμα — πῶς σε μεῖζον ὀνομάσας τύχω; ὦ θαῦμα, ποιά
ἐντονότερη λέξη νά μεταχειριστῶ, γιά νά χαρακτηρίσω σωστά τό πράγμα;

θαυμαστός : ἐν τοῖσι θαυμαστοῖσι καὶ μύθων πέρα 900 ἀνάμεσα στά
θαυμαστά καὶ ἀνέκφραστα.

θελκτήριο ἐν εὐχάριστο, καταπραϋντικό· κεῖται θελκτήρια 166 προσφέ-
ρονται κατ' ἔθιμο σάν βάλσαμο.

θέλω· τίς ὑμῶν φησιν ἢ τίς οὐ θέλει ταῦτα· 1072 ποιά ἀπό σᾶς δη-
λώνει ὅτι τά δέχεται ἢ ποιά ὅτι δέ θέλει αὐτά;

θέμις δίκαιο, ὀρθό· 1035 καί 1037 σύντ.: λέξομεν ὡς οὐ θέμις γε θύειν θεῶν οὐ καθαρὸν ὄντα (ἄνθρωπο μικρό).

Θέμις θεά τῆς δικαιοσύνης, τοῦ νόμου καί τῆς τάξεως.

θεόδμητος (δέμω) θεόκτιστος· θεόδητοι (αἱ Ἀθηναί). 1449, ἐπειδὴ πίστευαν ὅτι κτίστηκαν ἀπὸ τὴν Ἀθηνᾶ.

θεραπεία 314 περιποίηση, ὑπηρεσία.

θεραπεία: Μούσας θεραπεύει 1105 ὑπηρετεῖ τίς Μοῦσες.

θέσφατον (θεὸς φημί) χρησμός· οὐ τὸ τοῦδε γ' αἴτιον γενήσεται πεσεῖν ἄχρηστον θέσφατον 121 δέ θά γίνω βέβαια ἐγὼ ὁ αἴτιος νά πέσει ἄχρηστος (νά ματαιωθεῖ, νά μὴν ἐκπληρωθεῖ) ὁ χρησμός· τὸ τὸ τοῦδε ἰσοδυναμεῖ πρὸς τὸ τὸ ἐμὸν, ὅπως τὸ ὅδε πρὸς τὸ ἐγὼ· μαντεῖα θεσφάτων 1255 χρησμοί· θεσφάτων ἀοιδαὶ 1283 ἔμμετροι χρησμοί: Βλ. πολυάνωρ.

θηράω-ω 1426 συλλαμβάνω, πιάνω· θηράομαι - ὦμαι 1311 ἐπιδιώκω.

θούαζω γρήγορα κινῶ 1141: ὁ Χορός θά ἐπιθυμοῦσε νά εἶχε φτερά γιὰ νά περάσει τὸ οὐράνιο διάστημα καί νά σταματήσει, ὅταν θά ἔφτανε πάνω ἀπὸ τὴν οἰκία του.

Θόας βασιλιάς τῶν Ταύρων· ὁ Εὐρ. 33 παράγει τὸ ὄνομά του ἀπὸ τὸ θοὸς (θέω), γρήγορος· (θέω-τρέχω) γρήγορα· θοαῖσιν ἵπποις 2 μέ τὸ γρήγορο ἄρμα.

θορῶν μτχ ἄορ. τοῦ θρώσκω.

θούμόφυλον 346 τὸ ὁμόφυλον βλ. ἀναμετρέομαι.

θριγκὸς ὁ, ἡ στεφάνη, ἡ ἀνώτατη σειρὰ λίθων στὸν τοῖχο πού προεξέι-
χε.

θρίγκωμα θριγκός, γείσο.

θρώσκω πηδῶ, σκιρτῶ.

Θυέστης γιὸς τοῦ Πέλοπα, ἀδελφός τοῦ Ἀτρέα. Γιὰ τὴ φιλονικία τῶν δύο ἀδελφῶν βλ. στή λ. δινεύω.

θυηπῆλος ὁ ἀσχολούμενος μέ τίς θυσίες, ἱερέας.

θυμόμαι - οὔμαι ὀργίζομαι, θυμώνω.

θυτήριον θύμα.

ἱέρεα (ἀττικὸς τύπος) ἱέρεια.

ἱερεὺς 360 σφαγιαστής.

ἵημι ρίχνω· στὸν 298 βυθίζω (τό ξίφος).

ικνέομαι-οὔμαι 1069 ικετεύω.

ἴνα 394, 1344 ὅπου.

ἰὸς ὁ, βέλος.

ἵππευμα πορεία μέ ἄλογο ἢ μέ ἄρμα. Στόν 1428 ἀπό τό ἵππεύμασιν ἐκ γῆς πρέπει νά νοηθεῖ κατά ζεύγμα διώγμασιν στό ἐκ θαλάσσης.

ἱππόδρομος 1138 τό οὐράνιο διάστημα ἀπό τό ὁποῖο περνᾷ τό ἄρμα τοῦ ἥλιου.

ἰσῆρης ἴσος.

ἴστημι: ἴστημι βοήν 1307 «μπήγω φωνές».

ἱστορέω-ῶ ἐρωτῶ.

ἱστός 222, 816 ἀργαλειός.

ἴστω 1077 μάρτυς ἔστω (προστακτ. τοῦ οἶδα)

ἴστωρ γνώστης.

ἴχνος: τίθημι ἴχνος ποδός 752 πατῶ τό πόδι μου.

κάδόκουν 956 καί ἐδόκουν· βλ. δοκέω.

κάθαιμος καταματωμένος.

κάθαρμα κάθαρση, καθαρμός.

καθάρσιος καθαρτικός, ἐξαγνιστικός· στόν 1225 τό καθάρσια κατηγορούμενο.

καθιδρύομαι ἐγκαθιδρύω· καθιδρύσαιντο εὐτυχῶς 1481 εὖχομαι νά στήσουν μέ τό καλό.

καθίημι ρίχνω κάτω, κατεβάζω· καθίημι κόμας 52 βγάζω μαλλιά· καθίημι δέμας 114 κατεβάζω τό σῶμα μου, κατεβαίνω· καθίημι γόνυ 333 γονατίζω· καί μὴν καθεῖσαν δέλεαρ ἡδύ μοι φρενῶν 1181 καί ὅμως ἔριξαν γλυκό δόλωμα γιά νά μοῦ πλανέφουν τήν ψυχή· τό φρενῶν γεν. ἀντικειμ. στό δέλεαρ· πόντῳ δέ δόντες τοῖν ξένοιν καθίεσαν 1353 κατεβάζαν (τή σκάλα) στή θάλασσα γιά τούς ξένους (γιά ν' ἀνεβούν μέ αὐτήν οἱ ξένοι).

καθοσιόομαι - οὔμαι ὀρίζω νά μοῦ θυσιάσουν.

καινός νέος, πρόσφατος, παράδοξος (42), πρωτότυπος (1029), σοβρός, σπουδαῖος (239, 1160). Γιά τήν τελευταία σημασία πρβλ. νέον (σοβαρό) 237.

καίνω σκοτώνω· 1170 σύντ.: ἔκανόν τινα βαρβάρων.

καιρός εὐκαιρία. Γιά ὅλο τό χωρίο 907 βλ. ἐκβαίνω.

κάκη κακία, φαυλότητα, ἀνανδρία· κάκην κεκτηίσομαι 676 θά ἀποκτήσω φήμη ἄνακτρον.

κακιστέον δεῖ **κακίζειν**· **κακίζω** 1) κατηγορῶ 2) κάνω κάποιον δειλό· τὸν **χρησμό** οὐ **κακιστέον** 105 δέν πρέπει νά **προδώσουμε** ἀπό δειλία τὸ **χρησμό**.

κάκκομιζόντων 1106 καί **έκκομιζόντων**· **προσταχί**.

κακόδομαι - οὔμαι **κακοπαθαίνω**, **δυστυχῶ**.

καλέομαι - οὔμαι 493 βλ. **όνομάζω**.

καλλίνικος αὐτός πού νίκησε λαμπρά· τὸν **καλλίνικον στέφανον** **Ίλίου** 12 τὸ **στεφάνι** τῆς λαμπρῆς νίκης τοῦ **Ίλίου** (γεν. ἀντικειμ.).

καλλιστάδιος αὐτός πού ἔχει ὠραῖο στάδιο· 437 βλ. **πολυόρνηθος**.

καλλιστεῖον βραβεῖο ὁμορφιάς· τὸ **καλλιστεῖον εἰς ἔμ' ἀναφέρων** 23 θεωρώντας σάν τὸ πῖο ὠραῖο ἀπόκτημα (τοῦ ἔτους ἐκείνου) ἐμένα.

καλλίφθογγος αὐτός πού βγάζει ὠραῖο ἦχο.

καλύμματα 372 **νοφικά πέπλα**.

κάμνω ἀποκάμνω. Γιά ὁλόκληρο τὸ **χωρίο** 1119 βλ. **δυσδαμονία**.

κάμπιμος αὐτός πού ἔχει **στροφές**, **πολύστροφος**.

κάμπτω (στὶς ἀρματοδρομίες) **στρέφω** τὰ ἄλογα **στόν** **καμπτήρα**· **ἐγγύς** τῶν **ἐμῶν** **κάμπτις** **φρενῶν** 815 **μεταφορ.** ἀπὸ τὶς ἀρματοδρομίες ἀντὶ γιὰ τὸ ἀπλό **θυγάνεις** τῶν **ἐμῶν** **φρενῶν** ἔρχεσαι κοντά σ' ἐκεῖνο πού ἔχω στό νοῦ μου.

κάντυχόντες 252 καὶ **έντυχόντες**.

κάπί καί **ἐπί**.

κάπίθες καί **ἐπίθες**.

καραδοκῶ **περιμένω** μέ **προσοχή** (κυρ. **προβάλλοντας** τὸ **κεφάλι**), **προσέχω** νά **ἀποκρούσω**.

κασίγνητος ἀδελφός· **κασιγνήτη** ἀδελφή· **κασιγνήτω** 498 **πραγματικοί** ἀδελφοί, κατ' ἀντίθεση πρὸς τὸ ἀδελφῷ **φιλότητι**· **κασίγνητον** **κἀρα** 983 ἀγαπητὴ ἀδελφή.

Κασταλία **πηγή** τῶν **Μουσῶν** **στόν** **Παρνασσό**.

καταβάλλω **ρίχνω** **κάτω** 606 **σύντ.**: **αἰσχιστόν ἐστιν ὅστις** (= εἴ τις) **σέσωσται** αὐτὸς **καταβαλὼν** τὰ τῶν **φίλων** **ἐς** **ξυμφοράς**.

κατὰδω **ψάλλω** **κάτι** σάν **ἐπωδὴ** (ξόρκι)· **κατῆδε** **βάρβαρα μέλη** **μαγεύουσα** 1337 **τραγουδοῦσε** ἀκατανόητα **μαγικά** **τραγουδία** (ἐπωδές, ξόρκια).

κατάργματα **προκαταρκτικά** τῆς **θυσίας**.

κατάρχομαι **κάνω** τὰ **προκαταρκτικά** τῆς **θυσίας**, π.χ. **ραντίζω** τὴν **κεφαλή** τοῦ **θύματος** μέ **ἀγιασμένο νερό**· **πρβλ.** **χερνίπτομαι**, **χέρνιν**.

κατασβέννυμι = ἐλαίῳ σῶμα σὸν κατασβέσω 633· ὕστερα ἀπὸ τὴν καύση τοῦ νεκροῦ ἔριχναν στή χόβολη λάδι καὶ μέλι, ὥστε κυρίως: θά περιχύσω μέ λάδι τὸ λείψανό σου, τὴν τέφρα σου.

καταστάζω στάζω κάτω· οὐ κατασταίνει φόνος 72 ἀπ' τὸν ὅποιο (βωμό) στάζει κάτω αἷμα.

κατάχαλκος σκεπασμένος μέ χαλκό· σκιερᾷ κατάχαλκος εὐφύλλῳ δάφνῃ 1246 προφυλαγμένος (κυρ. θωρακισμένος) ἀπὸ τῆ φουντωτῆ δάφνης, πού τὸν σκίαζε. (Κατ' ἄλλους: σκεπασμένος μέ φολίδες χάλκινες καὶ μένοντας κάτω ἀπὸ τῆ δάφνης).

κατεργάζομαι 1173 σκοτώνω, «ξεκάνω».

κατεύχομαι καταριέμαι.

κατέχω 1498 προστατεύω, κατευθύνω· βλ. Νίκη.

κατήρης ἐφοδιασμένος· καλοταιριασμένος· πρβλ. εὐήρης· 1346 βλ. πίτυλος.

κατολοφύρομαι βαριοθρηνῶ, θρηνῶ γιὰ κάποιον.

κάτω 481 στὸν Ἄδη.

κέλαδος ὁ, θόρυβος, ἦχος.

κέλευθος ἡ, πληθ. τὰ κέλευθα, ὁδός.

κέλευσμα παράγγελμα· ἐκ κελεύσματος 1405 ὕστερα ἀπὸ παράγγελμα (σάν δόθηκε ἡ ἐντολή).

κέρδος: ζητεῖς γὰρ οὐδὲν κέρδος (ἐνν. ἐμοί) ὡς θανονμένῳ 506 (οὐκ ἂν φράσαιμι ἥτις πόλις ἐστὶ μοι) γιατί αὐτό πού μοῦ ζητεῖς δέ μέ ὠφελεῖ, ἀφοῦ θά ἀποθάνω.

κερκίς σαῖτα τοῦ ἀργαλειοῦ.

κῆδειος πένθιμος· κῆδειος οἶκτος πένθιμο μοιρολόι (βόγγος)· τὸ κηδεῖος οἴκοις 147 ὅπως καὶ τὸ ἀλύοις ἐλέγοις 146 παράθεση στοῦ θρήνηος 144.

κηδεύω φροντίζω στὸν 1213 ἐννοεῖται: καί (κηδεύω) φίλων οὓς δεῖ μάλιστα (κηδεύειν)· τραγ. εἰρωνεῖα.

κῆδος τό, συγγένεια ἀπὸ ἐπιγαμίας· κῆδη πεθερικά· κῆδη καὶ δόμους 707 τό σπίτι μέ τό ὅποιο ἔχεις συμπεθεριάσει.

κηροδέτας δωρ., ἄττ. κηροδέτης, κεροδεμένος, κολλημένος μέ κερί· κηροδέτας κάλαμος 1125 σύριγγα ἀποτελούμενη ἀπὸ καλαμάκια ἄνισα τοποθετημένα παράλληλα καὶ κολλημένα μεταξύ τους μέ κερί. Τῇ σύριγγα ἐπινόησε ὁ Πάν.

κηρύσσεται 527 διαδίδεται.

κινδύνευμα ἐπικίνδυνη ἐπιχείρηση, τόλμημα· τὸ κινδύνευμα γίνεται

καλὸν 1001 ἡ ἐπικίνδυνη ἐπιχείρηση τελειώνει μέ ἐπιτυχία, πετυχαίνει. Κατά τήν Ἰφιγένεια θά ἐπιτύχει τό ἐπιχείρημα, ἐάν κατορθώσουν δυό πράγματα συγχρόνως (εἰ ταῦτα γενήσεται ἓν τι ὁμοῦ), δηλ. καί ἡ μεταφορά τοῦ ἀγάλματος στό πλοῖο καί ἡ ἐπιβίβαση τῆς ἰδίας· μπροστά ἀπό τό οἶσος 1000 πρέπει νά νοηθεῖ τό εἰ.

κληδουχέω-ῶ εἶμαι κλειδοκράτορας, φύλακας τῆς πύλης (πρβλ. 1152), ἱερέας.

κληδοῦχος ἡ, κλειδοκρατόρισσα, φύλακας, ἱερεῖα· 130 σύντ.: πέμπω πόδα (ὁδηγῶ τό πόδι, ἔρχομαι) παρθένιον ὅσιον δούλα κληδούχου ὁσίας (τῆς Ἰφ.).

κληῖζομαι καλοῦμαι, ὀνομάζομαι, ἀναφέρομαι, εἶμαι (917).

κληῖθρον μάνταλος, ἀμπάρα· ἡ χαλκότευκτα κληῖθρα λύσαντες μοχλοῖς... ὦν οὐδέν ἴσμεν 99 ἡ (θα μποῦμε), ἀφοῦ παραβιάσουμε μέ μοχλούς τίς χαλκινες ἀμπάρες... πού γι' αὐτά δέν ἔχομε ἰδέα· χαλῶ κληῖθρα 1304 ἀνοίγω τή θύρα.

κλισία τόπος γιά κατάκλιση· κλισία λέκτρων 856· εὐνή, νυφική κλίνη.

κλύδων ὁ, κύμα, τρικυμία, θαλασσοταραχή. οὐκουν πρὸς αὐτὸν ναὸν ἐκπίπτει κλύδων; 1196 δέ φτάνουν λοιπόν τά κύματα ὡς τὸν ἴδιο τό ναό;

κλύζω περιβρέχω, ξεπλένω.

κλύω ἀκούω· κλύοντά σου 768 ἐκ μέρους σου.

κοιλωπὸς βαθουλός.

κοινός: κοινᾷ δόξα 718 μέ ἓνα ὄνειρο κοινό γιά ὅλους· ὅλοι ὄνειρεύονται νά πλουτήσουν, ἀλλά, ὅπως καθορίζεται ἀμέσως ἔπειτα 419-20, ἡ φιλόπλουτη αὐτή διάθεση ἔχει διαβαθμίσεις· κοινὰ χάρις ὄλβου 455 κοινή (σέ κάθε ἄνθρωπο προσιτή) εὐτυχία· στοὺς 452-455 ὁ χορὸς εὐχεται νά βρῆσκει, ἔστω καί σ' ὄνειρο, στήν πατρίδα του (νά ὄνειρεῦται ὅτι βρῆσκει στήν πατρίδα) καί ἔτσι νά εὐχαριστιέται τὸν ὕπνο, πράγμα πού εἶναι εὐτυχία προσιτή σ' ὅλο τὸν κόσμον· τὸ τερπνῶν ὕπνων ἀπόλαυσιν καί τό κοινὰν χάριν ὄλβου ἐλευθέρως παραθέσεις στά προηγούμενα· ἐς τὸ κοινὸν δίδωμι 673 ἀνακοινώνω.

κοινόφρων αὐτός πού ἔχει τό ἴδιο φρόνημα, τίς ἴδιες σκέψεις μέ κάποιον. Στόν 1008 κοινόφρων σοὶ ἀντί γιά τό συνηθισμένο κοινῇ σὺν σοί. στό κοινόφρων ζῆν ἀντιστοιχεῖ τό λαχεῖν ἴσον θανῶν (= κοινῇ θανεῖν).

κοινωνός 1173 κοινός.

κοίρανος ἄρχοντας, κυβερνήτης, βασιλιάς.

κόμη: οἱ συγγενεῖς τήν ἔκοβαν καί τήν πρόσφεραν στοὺς νεκροὺς ἢ ὁ-

λόκληρη ἢ μερικὲς πλεξούδες. Ἡ Ἰφιγένεια, ὅταν ἦταν νά θυσιαστῇ στὴν Αὐλίδα, θέλησε, ἀφοῦ δὲν μπορούσε νά ταφεῖ στὴν πατρικὴ γῆ, νά ἀποθέσουν τουλάχιστο τὴν κόμη στό ἐκεῖ κενοτάφιο τῆς 820· ἡ σύνταξη 820: (οἶσθα) δοῦσα σὰς κόμας φέρειν σῇ μητρὶ· Ἡ Κλυταίμηστρα λοιπὸν δὲν εἶχε συνοδεύσει τὴν Ἰφιγένεια στὴ Αὐλίδα· τὸ ἀντίθετο λέγεται στὴν Ἰφ. Αὐλ.

κομίζομαι παίρνω γιὰ τὸν ἑαυτό μου· φέρνω.

κοντὸς κοντάρι. Στόν 1350 μερικοὶ ἀπὸ τοὺς ναῦτες εἶχον, δηλ. συκρατοῦσαν τὴν πλώρη μέ τὰ κοντάρια, γιὰ νά μὴ «διπλαρώσει» τὸ καράβι, ἀφοῦ εἶχαν σηκώσει τὴν ἄγκυρα.

κορᾶν δωρ. γεν. πληθ.

κόσμος 632 κοσμήματα, προσφορὲς στό νεκρό, κτερίσματα· θεᾶς κόσμοι 1223 στολίδια τοῦ ἀγάλματος τῆς θεᾶς.

κούρα κόρη· δία κούρα 404 ἡ Ἀρτεμη.

κουφος ἐλαφρός.

κόχλος μεγάλο κοχύλι· τὸ χρησιμοποιοῦσαν γιὰ σάλπιγγα.

κράτα τό, (αἰτιατ. καὶ σπανιότατα ὡς ὀνομαστ.) κεφαλὴ· κράτα κρύψαντες 1207 ἀφοῦ σκέπασαν τὰ κεφάλια (τῶν ξένων).

κρατῆρ ἄγγειο, μέσα στό ὁποῖο ἀνακατώνονται ὕγρα· στόν 160 κράμα· 159 κ. ἑ. σύντ.: ᾧ (κασσιγνήτῳ) μέλλω ὑδραίνειν ἐν νώτοις γαίας τάσδε χοὰς κρατῆρα τε τὸν φθμμένων (τό κράμα πού πρόσφεραν στοὺς νεκρούς), (δηλ.) πηγὰς τ' οὐρείων ἐκ μόσχων (γάλα) Βάχχου τ' οἰνηρὰς λοιβάς (οἶνο) ξουθᾶν τε πόνημα μελισσᾶν (μέλι).

κρεῖσσον στόν 836 ἀντί τοῦ μᾶλλον· κρεῖσσον ἢ λόγοισιν περισσότερο ἀπ' ὅσο μπορεῖ κανεὶς νά πεῖ.

κρηπίς βάση, βάθρο.

κτησάμενος 696 μετὰ τὸ δάμαρτ' ἔχειν ὁ Ὀρέστης διακόπτει λίγο τὸ λόγο του, καὶ ἔπειτα συνεχίζει μέ ἀνακόλουθο τρόπο: γένοιτ' ἄν... ἐξαλειφθεῖ ἄν.

κυάνεος μαυρογάλαζος, σκοτεινὸς ἐπίθ. τῆς θάλασσας (κυρίως τῆς ταραγμένης).

Κυκλωπὶς ἐστία 845 οἱ Μυκῆνες ἐπειδὴ τίς περιέβαλλαν τὰ κυκλώπεια τείχη (τὰ κτισμένα ἀπὸ τοὺς Κύκλωπες).

Κύνθιος αὐτὸς πού ἀνήκει στόν Κύνθο, βουνό τῆς Δήλου· παρὰ Κύνθιον ὄχθον 1098 ἡ παρὰ ἐννοεῖται καὶ στίς ἐπόμενες αἰτιατικές: φοίνικα, δάφναν, θαλλόν, λίμαν.

κυρέω-ω = τυγχάνω· 1297 συναντῶ· πολλά πολλῶν κυρεῖ 759
πολλές προβλέψεις πολλά πετυχαίνουν· ἄλλα ἐξ ἄλλων κυρεῖ 865 ἡ μιά
συμφορά διαδέχεται τὴν ἄλλη.

κῶλον μέλος τοῦ σώματος, κυρίως τὸ σκέλος· κῶλα ἠκοντιζέτο 1369
«ἔπεφταν κλωταίες».

κῶπα δωρ., ἄττ. κώπη· στὸν 140 στόλος.

λάβρος ὀρμητικός, σφοδρός.

λαγῶν ἢ, λαγγόνι (τὸ κοίλωμα τοῦ σώματος κάτω ἀπὸ τίς πλευρές).

λάθα δωρ., ἄττ. λήθη.

λάινος (λῆας ὁ λίθος) λίθινος.

λακτίζω κλωτσῶ· πρὸς κύμα λακτίζοντες 1396 παλεύοντας πρὸς τὰ
κύματα· πρβλ. πρὸς κέντρα λακτίζειν παροιμ. γιὰ μιά μάταιη ἀντίσταση.

λαμβάνομαι πιάνομαι ἀπὸ κάπου· νεὼς λάβεσθε κώπαις 1386 κυ-
ρίως: «πιαστεῖτε ἀπὸ τὸ καράβι μὲ τὰ κουπιά», δηλ. ἐξουσιάζετε τὸ καράβι,
κατευθύνετε τὸ καράβι μὲ τὰ κουπιά.

λάμπω: λάμπομαι πυρὶ 1155 καίγομαι.

λανθάνω διαφεύγω τὴν προσοχήν στὸν 118 κ.έ. σύντ: χρεῶν (νὰ) χω-
ρεῖν ὅποι (τῆς Ταυρικῆς) χθονὸς κρύψαντε δέμας λήσομεν.

λάσκω λέγω· αὐδὴν λακῶν 976 ἀφοῦ ἔβγαλε φωνή, ἀφοῦ μίλησε.

λάτρευμα λατρεία· πολύχρυσα λατρεύματα 1275 λατρεία, πού γίνεται
αἰτία νὰ μαζευτεῖ πολὺ χρυσάφι. Τὰ περίφημα πλοῦτη τῶν Δελφῶν βρίσκον-
ταν στοὺς θησαυρούς.

λατρεύω 1115 ὑπηρετῶ.

Λατῶ δωρ., ἄττ. Λητῶ, ἡ μητέρα τοῦ Ἀπόλλωνα καὶ τῆς Ἀρτεμης

λείπω: ὦν γε δυνατὸν οὐδ' ἐγὼ λείψω χάριν κι ἐγὼ δέ θά παραλείψω
νὰ κάνω γιὰ εὐχαρίστησή σου κάτι ἀπὸ κεῖνα τουλάχιστο πού εἶναι δυνατό.

λέκτρον κλίνη, κλίνη νυφική, γάμος· ἔγνιμε λέκτρα 538 ἔγνιμε γάμον
(σύστοιχ. ἀντικειμ.). δόλια (ἐνν. λέκτρα ἔγνιμε) 539 ὁ γάμος πού ἔκανε ἦ-
ταν δόλιος.

λέξεται 1047 παθητ.

λεπαῖος πετρώδης, ἀπόκρημνος.

Λευκοθέα θαλασσινή θεά.

λέχος τό, κλίνη, συζυγική κλίνη, γάμος.

Λήδα ἡ σύζυγος τοῦ Τυνδάρεω.

λῆμα φρόνημα.

λιβὰς ἡ, σταγόνα, ρυάκι.

λινόδετος δεμένος μέ λινά σκοινιά· χαλινοὶ λινόδετοι 1043 λινά σκοινιά· πρυμνήσια.

λινοπόρος αὐτός πού κάνει τό καράβι νά προχωρεῖ μέ τὰ λινά πανιά, ἐπίθ. τῆς αὐρας 410.

λιπαρὸς στιλπνός, λαμπρός.

λόγος 578, 672 σκέψη, λογισμός· διήλθον χᾶτερον λόγον τινὰ 672 ἔκανα καὶ μιάν ἄλλη σκέψη· 998 δικαιολογία· λόγοι 737 ὅρκοι· λόγῳ 761 προφορικά.

λόγχη: 823 σύντ.: παλαιὰν λόγχην Πέλοπος ἐν δόμοις πατρός.

λοιβὰ δωρ., ἀττ. λοιβή, σπονδή· λοιβὰ Ἄϊδα 169 νεκρική προσφορά, χοές.

Λοξίας ἐπωνύμιο τοῦ Ἀπόλλωνα.

λουτρά νερό γιά τό γαμήλιο λουτρό καί τό ἄγγειο πού περιεῖχε αὐτό (ἡ λουτροφόρος). Οἱ μελλονύμφοι λούζονταν τήν παραμονή τοῦ γάμου μέ νερό ὀρισμένης πηγῆς, πού τήν θεωροῦσαν ἱερή (στήν Ἀθήνα τῆς Καλλιρρόης ἢ Ἐννεακρούνου)· στήν Ἰφιγένεια πού ἔφευγε γιά τήν Αὐλίδα ἔδωσε ἡ Κλυταιμῆστρα νερό τῆς πατρίδας της, γιά νά λουστεῖ μέ αὐτό ἡ Ἰφιγένεια. Ἐνῶ ἤδη βρισκόταν στήν ἅμαξα ἀνεδέξατο τήν λουτροφόρον.

λοχεία τοκετός, γέννα· θιγγάνω λοχείας 382 ἐγγίζω λεχώνα ἢ ὅ,τι σχετίζεται μέ αὐτήν.

λοχεῖα τὰ ὁ τόπος πού ἔγινε ὁ τοκετός.

λόχιος (λέχος, λεχώ, λέκτρον, ἐπιλόχιος) αὐτός πού ἀνήκει στόν τοκετό· λόχιαι στερεὰν παιδείαν Μοῖραι ξυντείνουσιν θεαὶ 206 οἱ Μοῖρες τοῦ τοκετοῦ μέ προόρισαν νά μεγαλώσω μέσα στά βάσανα· λοχία· 1097 εἶναι ἡ Ἀρτεμη, θεὰ τῶν τοκετῶν, πού βοηθοῦσε τίς γυναῖκες πού γεννοῦσαν.

λυγαῖος σκοτεινός ὄμμα λυγαίας νυκτός 110 τό μάτι τῆς σκοτεινῆς νύχτας, ἡ νύχτα πού μέ τό σκοτάδι της ἐπιβλέπει καί προστατεύει.

λυπρὸς ἐλεεινός, ἄθλιος, λυπηρός, ἐνοχλητικός.

λώβα δωρ. ἀττ. λώβη, σκληρή, ἄστοργη συμπεριφορά, ἀτίμωση, ὕβρη, κακοποίηση, ἀλαζονεία. Στόν 211 ἡ Κλυταιμῆστρα γέννησε τήν Ἰφιγένεια, γιά νά γίνει σφάγιο στήν ἀλαζονεία τοῦ πατέρα της.

μανθάνω 810 ἀκούω.

μαντεῖος μαντικός. Στόν 1267 κ. ἐ. ἡ Γαῖα ὀργισμένη, ἐπειδὴ ἡ κόρη της ἡ Θέμις ἐκτοπίστηκε ἀπό τοὺς Δελφοὺς (φθόνῳ θυγατρὸς) ἱδρυσε ὁ-

νειρομαντείο καί ἔτσι (δὲ 1267) ἀφαίρεσε ἀπὸ τὸ Φοῖβο τὸ μαντικό ἄξιωμα.

μάρναμαι μάχομαι.

μάταιος 275 ἀνόητος.

μεθίημι ἀφήνω ἐλεύθερο, λύνω.

μεθίστημι μετακινῶ, ἀπομακρύνω, ἀπαλλάσσω· **μετάστησόν** (με) **θεᾶς** σφαγίων, ἐφ' οἷσι ξενοφόνους τιμὰς ἔχω 755 ἀπάλλαξέ με ἀπὸ τὰ σφάγια τῆς θεᾶς, πού ἔχω τὸ χρέος νὰ θυσιάζω ξένους· **μεθίστημι** φόνου 1177 ἀπομακρύνω ἀπὸ τὸ μίasma τοῦ φόνου.

μέλαθρον στέγη, ὁροφή, κατοικία· **μέσον** γὰς ἔχων **μέλαθρον** 1258 ἔχοντας ἀνάκτορό σου τὸ μέσο τῆς γῆς. Ἐπίστευαν ὅτι στὸ ἱερό τῶν Δελφῶν ἦταν ὁ ὀμφαλὸς (τὸ κέντρο) τῆς γῆς· ἕνας λευκὸς λίθος σὲ σχῆμα κολούρου κώνου ἔδειχνε τὴ θέση.

μέλει· **τῇ τύχῃ** οἶμαι **μέλειν** τοῦδε ξύν ἡμῖν 909 νομίζω ὅτι ἡ τύχη φροντίζει γι' αὐτὸ μέ τῇ δικῇ σας βοήθεια.

μελεόφρων αὐτὸς πού σκέπτεται ὀλέθρια πράγματα, ὁ δυστυχισμένος, ὁ ἀξιολύπητος ἐξαιτίας τῶν σκέψεών του.

μέλομαι γίνομαι ἀντικείμενο φροντίδας, ἀγάπης· **τὰν ἐν θρήνοισι** μοῦσαν **νέκυσι** **μελομένην** 183 τὸ θρηνητικὸ τραγοῦδι τὸ ἀγαπημένο στοῦς νεκρούς· τέτοιο ἄσμα τονίζει (ὕμνεϊ ἐν **μολπαῖς**) ὁ Ἄδης **δίχα** **παιάνων**, πού ἦταν ὕμνοι πρὸς τὸν Ἀπόλλωνα κυρίως καί εἶχαν τὸνο χαρμόσυνο· **μελόμενος** 645 προορισμένος.

μέλπω τραγουδῶ, ὕμνῶ· **μέλπω** **ποσσι** 429 τραγουδώντας χορεύω· **πεντήκοντα κορᾶν** **Νηρηίδων** **χοροὶ** **μέλπουσιν** **ποσσι** **ἐγκύκλιοι** τῶν πενήντα θυγατέρων τοῦ Νηρέα οἱ χορευτικοὶ ὅμιλοι τραγουδοῦν καί χορεύουν κυκλικὸ χορό.

μέμονα, **παρακείμεν.**, μέ σημασία ἐνεστ., **ποθῶ**· **ἀμφίλογα** **δίδυμα** **μέμονε** **φρην** 655 ὁ λογισμὸς μου ταλαντεύεται ἀνάμεσα σὲ δυὸ ἀποφάσεις· αὐτὰ λέει ὁ Χορὸς μὴ γνωρίζοντας ποιὸς ἀπὸ τοὺς δυὸ εἶναι ὁ περισσότερο δυστυχισμένος 654.

μέν **στόν** 386 τουλάχιστο (ὑπονοεῖται : δέν ξέρω πῶς σκέπτονται οἱ ἄλλοι).

μέροπες ἄνθρωποι· 1264 κ.έ. βλ. **δνοφερός**.

μεστός· τὸ Ἄργος αὐτοῦ **μεστόν** 804, ὁ Ὀρέστης γεμίζει τὸ Ἄργος μέ τὴν παρουσία καί μέ τὴ φήμη του.

μέτα 1300 **μέτεστι**· τί ἡμῖν **δρασμοῦ** **μέτα**· τί σχέση ἔχομε ἐμεῖς μέ τὴν ἀπόδραση;

μεταδίδωμι δίνω μερίδιο· μεταδίδωμι γνώμης 1030 ανακοινώνω τή γνώμη μου.

μεταδρομή καταδίωξη.

μεταίρω μετακινῶ.

μετάρσιος μετέωρος· μεταρσία ὑπὲρ πυρᾶς 27 σηκωτά, «στόν ἀέρα» ἐπάνω ἀπὸ τὸ βωμό.

μετάστασις ἀλλαγὴ πορείας. Στόν 816 τὸ μετάστασιν ἐπεξήγησεν τοῦ εἰκῶ· γὰρ τὸ μῦθος βλ. λ. δινεύω.

μετέρχομαι καταδιώκω, τιμωρῶ, ἐκδικιέμαι· τοὺς ὑβρισθέντας γάμους Ἑλένης μετελθεῖν 13 νὰ πάρει ἐκδίκηση γὰρ τὴν προσβολὴν ποῦ ἔγινε σὺν συζυγοῦ τῆς Ἑλένης.

μέτεστι· μέτεστι χυμῶν τῶν πεπραγμένων μέρος 1299 ἔχετε κι ἐσεῖς τὸ μέρος σας σὲ αὐτὰ ποῦ ἔχουν γίνει.

μετοίχομαι πηγαίνω γὰρ ἀναζήτησιν· 1332 βλ. ἀπόρρητος.

μηλοθύτης αὐτὸς ποῦ θυσιάζει πρόβατα· βωμὸς μηλοθύτης βωμὸς πάνω στόν ὁποῖο προσφέρουν θυσιᾶς προβάτων.

μὴν βέβαια, ἀλήθεια, ὅμως· οὐ μὴν ἀλλὰ 630 ἐντούτοις· καὶ μὴν 1050 τότε καί.

μητροκτόνος ὁ φονιάς τῆς μητέρας τοῦ· κηλὶς μητροκτόνος 1200 μίasma ἀπὸ τῆς μητροκτονίας.

μηχανάομαι - ὦμαι βρίσκω μηχανή, τρόπο· ἐσβάσεις μηχανώμενοι 101 μηχανεύμενοι τὴν παραβίασιν τῆς εἰσόδου.

μηχανὴ μηχανή, μέσο, τρόπος· πάσας προσφέροντε μηχανὰς 112 βάζοντας σὲ ἐνέργεια ὅλα τὰ μέσα.

μίσμα· μίσμα χερσὶν 1047 μίσμα προερχόμενο ἀπὸ φόνο.

μιν αὐτόν, αὐτήν, αὐτό.

μισθὸς ἀμοιβή· μισθὸν οὐκ αἰσχρὸν 593 ἀμοιβή ὅχι εὐκαταφρόνητη· τὸ μισθὸν ἔχει ἐπεξήγησεν τὸ σωτηρίαν 594.

μῖσος 525 μισητή· τὸ ἀφῆρ. οὐσιαστικὸ ἀντί γὰρ τὸ ἐπίθετο· πρβλ. τὰ δικά μας· πομπή, λέρα, σίχμα.

μοῖρα μέρος, μερίδιο· ἔτ' ἐπ' εὐτυχίᾳ τῆς σφωζομένης μοῖρας εὐδαίμονες ὄντες 1490 πηγαίνετε στὴν εὐχὴ τοῦ θεοῦ, εὐτυχεῖς, γιὰτὶ ἀνήκετε στὴ μερίδα ἐκείνων ποῦ σώζονται.

μονοτράπεζος αὐτὸς ποῦ φιλοξενεῖται σὲ ξεχωριστὸ τραπέζι· ξένια

μονοτράπεζα 949 φιλοξενία, κατὰ τὴν ὁποία καὶ ὁ φιλοξενούμενος καὶ κείνοι ποῦ φιλοξενοῦν τρώγουν σὲ ξεχωριστὸ ὁ καθένας τραπέζι.

μόρος θάνατος.
 μόχθος 155, 191 συμφορά.
 μυριοτευχής αὐτός πού φέρνει μύρια τεύχη (= ὅπλα) καί συνεκδοχ.
 μύριους ἔνοπλους. Γιά δλόκληρο τό χωρίο 141 βλ. χίλιοναύτας.
 μυσαρὸς μικρός, μισασμένος· μυσαρά ἐστί 1211 μεταδίδουν τό μίasma.
 μύσος· μίasma.
 μῶν μήπως.

ναῖ δωρ., ἄττ. νηί.
 νάιος αὐτός πού ἀνήκει στό πλοῖο, καραβίσιος· νάιοι δρασμοὶ 891 φυ-
 γή (ἀπόδραση) μέ πλοῖο· νάιον ὄχημα πλοῖο· στόν 410 (κατά μετωνυ-
 μία) ναῦτες, θαλασσοπόροι (πρβλ. τό θέατρον = οἱ θεατές)· ἐπλευσαν,
 ναῖον ὄχημα ταξίδεψαν, αὐτοί οἱ θαλασσοπόροι.

νάπη κοιλάδα, χαράδρα.
 Ναυπλία τό σημερινό Ναύπλιο.
 ναυσθλόμαι - οὔμαι παίρνω μαζί μου «διὰ θαλάσσης».
 ναυστολέω - ὦ ταξιδεύω, μεταφέρω «διὰ θαλάσσης»· ὁ ναυστολῶν εἰμ’
 ἐγὼ τὰς συμφορὰς 599 ἐγὼ ἔχω ἀρματώσει τό καράβι τῶν συμφορῶν.
 ναυτίλος ναυτικός· ναυτίλος ἐφθαρμένος 276 ναυαγός.
 νεανίας 304 γενναῖος.
 νεῖκος τό, φιλονικία 813 σύντ. : ἤκουσα νείκη, ἃ ἦν περὶ χρυσῆς ἀρ-
 νός· γιά τό μῦθο βλ. λ. δινεύω.

νεδὸς νεώς.
 νεοχμὸς νέος (μόνο γιά πράγματα).
 Νηρεὺς θαλασσινὸς θεός· κούρα αὐτοῦ (217) ἡ Θέτις.
 νίζω πλένω· νίζω φόνον 1338 ξεπλένω τό μίasma ἀπὸ τό φόνο.
 Νίκη· στόν 1497 κ. ἐ. ὁ Χορός παρακαλεῖ τή θεά Νίκη νά τόν ἀνα-
 δεικνύει νικητὴ στοὺς δραματικούς ἀγῶνες.

νιν αὐτόν, αὐτήν, αὐτό, αὐτούς, αὐτές, αὐτά· νιν 1240 αὐτούς, τόν
 Ἀπόλλωνα καί τήν Ἀρτεμη.

νίπτω πλένω, ξεπλένω.
 νομίζεται 471 συνηθίζεται· νόμισμα 1471 ἔθιμο.
 νόμος 35 ἔθιμο· σύντ.: χρώμεσθα νόμοισιν ἐορτῆς, ἥς μόνον τοῦνομα
 καλόν, τὰ δ’ ἄλλα... ἡ Ἰφιγένεια σιωπᾷ, γιατί φοβᾶται νά προφέρει τή λέξη
 αἰσχρά· 970 δικαστική ἀπόφαση.

νοσέω - ὦ 536, 680, 693 βρίσκομαι σέ κακή κατάσταση· 1018 δυ-
 σκολεύομαι, «σχοντάπτω».

νοστέω -ὦ γυρίζω στήν πατρίδα.

νόστος γυρισμός στήν πατρίδα· στόν 1112 γῆ, χώρα (βλ. ἐμπολά).

νοτερὸς ὑγρός.

νοτίζω βρέχω· στόν 832-833 τμήση: κατά... νοτίζει.

νοτὶς ὑγρασία, νερό, κύμα.

νυμφεύματα γάμος.

νὺν (ἐγκλιτ.) λοιπόν.

νύχιος νυκτερινός· 1262 βλ. Χθών.

νῶν 482 σ' ἐμᾶς τούς δύο· ἀπό τό μέλλουσι.

νώτον ράχη, πλάτη· νῶτα χθονὸς ἡ ἐπιφάνεια τῆς γῆς· νῶτα πόντου ἡ ἐπιφάνεια τῆς θάλασσας.

ξείνα ξένη, φιλοξενούμενη· ἀξείνου πόντου ξείνα 218 μένοντας σάν ξένη στίς χώρες τοῦ ἀφιλόξενου πόντου (τοῦ Εὐξείνου κατ' εὐφημισμὸ).

ξενόεις γιομάτος ἀπὸ ξένους· 1282 βλ. πολυάνωρ.

ξενοφονέω 1021 σκοτώνω αὐτόν πού μέ φιλοξενεῖ.

ξενοφόνος αὐτός πού σκοτώνει ξένους· ξενοφόνοι τιμαὶ 776 ἡ τιμητικὴ ὑποχρέωση (τῆς Ἰφιγένειας) νά θυσιάξει ξένους.

ξεστός λειὸς.

ξουθὸς ξανθός, ξανθόμαυρος· ξουθᾶν μελίσσᾶν (γεν. πληθ.).

ξύζυγος 250 σύντροφος.

ξυνάπτω 1371 συμπλέκομαι· ὥς τῷ ξυνάπτειν καὶ συναποκαμεῖν μέλη = ὥστε τὰ μέλη (ἡμῶν) συναποκαμεῖν σὺν τῷ ξυνάπτειν (ἀμέσως μετὰ τῇ συμπλοκῇ).

ξυναρμόζω συνάπτω, συνταιριάζω· ὅπνιν ὀμμάτων ξυνήρμοσεν 1167 ἔκλεισε τὰ μάτια του.

ξυνετοὶ στόν 1092 εἶναι αὐτοὶ πού καταλαβαίνουν τῇ φωνῇ τῶν πουλιῶν καὶ ξέρουν τούς μύθους· γι' αὐτούς ἡ βοή τῆς ἀλκυόνας εἶναι εὐξύνετος, ξέρουν δηλ. ὅτι μέ τὰ τραγούδια τῆς (μολπαῖς) θρηνεῖ τό σύζυγό τῆς· βλ. ἀλκυών.

ξυνευνέτης σύζυγος.

ξυνοικέω -ὦ 915 εἶμαι σύζυγος.

ξυντείνω τεντώνω, στενοχωρῶ, πιέζω· 207 Βλ. λόχιος.

ὅδε, ἧδε, τόδε: οἶδε χωροῦσι 456, νά, ἔρχονται· τάδε βαίνει 460, νά, βαδίζουν· τῆσδ' Ἀθηναίως 1436 ἐμένα τῆς Ἀθηνᾶς.

δδύρομαι θρηνώ· τὶ ταῦτ' ὀδύρη; 482 γιατί ἔτσι θρηνάς;

ᾠθεν 35 ἐξαιτίας τοῦ ὁποίου.

ᾠθι ὅπου.

οἶαξ ὁ, δοιάχι, (ἡ λαβή τοῦ πηδαλίου)· μερικές φορές καί τό ἴδιο τό πηδάλιο.

οἶδμα κύμα.

οἰκεῖος· οἰκεῖοι θάλαμοι 1140 οἱ θάλαμοι τοῦ σπιτιοῦ μας· οἰκεῖον ἦλθον τὸν φόνον κεκτημένοι 1171 ἦρθαν φέρνοντας τό μίasma ἀπό τήν πατρίδα τους (κατ' ἄλλους· ἔχοντας πάνω τους μίasma ἀπό φόνο συγγενικό).

οἰκίζω βάζω κάποιο νά κατοικήσει, ἐγκαθιστῶ.

οἰκτίζομαι σπλαχνίζομαι, θρηνώ, πενθῶ· οὐ τοι νομίζω σοφόν, ὅς ἂν μέλλων κτενεῖν οἰκτῶ τὸ δέμα τοῦλέθρου νικᾶν θέλῃ, οὐχ ὅστις Ἄδην ἐγγὺς ὄντ' οἰκτίζεται σωτηρίας ἀνελπίς 484 πιστεύω ὅτι δέν εἶναι λογικό πράγμα, ἐάν κάποιος, ὅταν πρόκειται νά θανατώσει, θέλει νά ἐξουδετερώσει μέ ἐκδηλώσεις εὐσπλαχνίας τό φόβο τῆς καταστροφῆς, (ἐπίσης πιστεύω ὅτι) δέν (εἶναι λογικό), ἐάν κανεῖς θρηνᾶ γιά τό θάνατό του πού πλησιάζει, ἐνῶ δέν ἔχει ἐλπίδα σωτηρίας· τό σοφόν εἶναι οὐδέτερο καί τό ὅστις εἰσάγει πρόταση ἀναφορική ὑποθετική (= εἴ τις)· πρβλ. γιά τή σύνταξη 606 αἰσχιστον ὅστις...

οἰκτῖρω εὐσπλαχνίζομαι, αἰσθάνομαι συμπάθεια.

οἰκτος εὐσπλαχνία, συμπάθεια· ἔχοι τοι δύναμιν εἰς οἰκτον γυνή 1054 ἡ γυναῖκα ἔχει βέβαια τή δύναμη νά συγκινεῖ· 646 πράγματα πού ἀξίζουν λύπη, συμπόνια· οἰκτοὶ τρυφερότητες.

οἰμῶζω φωνάζω οἶμοι, οἶμοι.

οἰνηρὸς αὐτός πού περιέχει οἶνο· Βάκχου οἰνηραὶ λοιβαὶ 164 κρασί· βλ. κρατήρ.

Οἰνόμαος βασιλιάς τῆς Πίσας· βλ. Πέλοπ.

οἰνωπὸς αὐτός πού ἔχει τό χρώμα τοῦ οἴνου· βαθιά ἐρυθρός.

οἰστρος βοῖδῶμυγα· μεταφορ. καθετί πού ἐρεθίζει μέχρι μανίας· 394 βλ. σύνοδος.

οἶτος ὁ, μοίρα, συμφορά· ἔλεος οἶτος 1091 ἀξιοθρήνητη, θλιβερή μοίρα.

οἶχεται 552 χάθηκε.

ὀκέλλω ρίχνω στήν ξηρά.

ὀλβιος εὐτυχισμένος, μακάριος, πλούσιος, εὐλογημένος.

ὄλβος πλούτος, εὐτυχία· φέρομαι βάρος ὄλβου 416 κυνηγῶ τὰ μεγάλα πλούτη· γνώμα ὄλβου 419 φιλόπλουτη διάθεση· αὐτὴ σέ ἄλλους εἶναι ἄμετρη (ἄκαιρος) καὶ σέ ἄλλους μέτρια (ἤκει ἐς μέσον)· χάρις ὄλβου 455 εὐτυχία· βλ. κοινός.

ὄλλυμι: ὄλλωλεν ὡς ὄλλωλε τοῖσιν εἰδόσιν 575 χάθηκε ὅπως χάθηκε κατὰ τὴν κρίση ἐκείνων πού ξέρουν τὰ πράγματα.

ὀλόμαν ὠλόμην.

ὀμαιμος συγγενής «ἐξ αἵματος», συνήθως (στήν Ἰφ. Τ. πάντοτε) ἀδελφός.

ὀμαίμων = ὅμαιμος.

ὀμαρτέω -ῶ ἀκολουθῶ, συνοδεύω.

ὀμογενής συγγενής.

ὀμόσπορος ὁ, ἡ, ἀδελφός, ἀδελφή.

ὄναισθε εὐκτ. μέσ. ἄορ. τοῦ ὀνίνημι ὠφελῶ· ὄναισθε μύθων 1078 νά ἔχετε καλὸ γιὰ τὰ λόγια σας.

ὄναρ = καθ' ὕπνου· στό ὄνειρο· 518 βλ. ὠφελον.

ὄνειρον καὶ ὄνειρος· 452 βλ. κοινός.

ὄνησις (ὀνίνημι) ὠφέλεια· ὄνησιν σπεύδουσα 579 ζητώντας νά ὠφελῶ· τό σπεύδουσα στό ἤκομεν (πληθ. ἀντί γιὰ ἐνικός).

ὀνομάζω = πότερος ὑμῶν ἐνθάδ' ὀνομασμένος Πυλάδης κέκληται; 492 ποιός ἀπό σᾶς τοὺς δύο λέγεται Πυλάδης ὀνομασμένος μέ αὐτό τό ὄνομα ἐδῶ (στή χώρα τῶν Ταύρων); Ἡ Ἰφιγένεια εἶχε ἀκούσει τό ὄνομα τοῦ Π. ἀπό τό βοσκό (249, 285, 321)· 1321 βλ. θαῦμα.

ὄρειος ὀρεινός, ὀρεσίβιος, βουνίσιος.

ὀρθῶς: ὀρθῶς φίλος 610 πραγματικός, εἰλικρινής φίλος.

ὄρκιος αὐτός πού ἀνήκει στόν ὄρκο· αὐτός στόν ὁποῖο ὀρκίζεται κάποιος.

ὀρμίζομαι ἀγκυροβολῶ.

ὀρνις -ιθος ὁ, ἡ, πουλί.

ὀρνυμαι κινιέμαι, σηκώνομαι· 1149 βλ. ἀβρόπλουτος.

ὄρος 85, 1451 ὄριο, σύνορο· 1219 χρονικό ὄριο· προθεσμία.

ὀρούω ὀρμῶ.

ὀρφνα δωρ., ἄττ. -η, ἡ, σκοτάδι· οἶαν ἰδόμαν ὄφιν ὀνείρων νυκτός, τὰς ἐξηλθ' ὀρφνα 150 ἀφοῦ τέτοια ὄνειρα εἶδα τή νύχτα, πού τό σκοτάδι της ἔφυγε (δηλ. τὴν περασμένη νύχτα)· τό νυκτός γεν. τοῦ χρόνου.

ὄς 574 γιὰτί αὐτός (ὁ Ὀρέστης).

ὅσια ἦ, θεϊκός νόμος, ἱεροτελεστία, θρησκευτικός τύπος· ὅσια δίδωμ' ἔπος τόδε 1161 ἀπό θρησκευτικό χρέος προφέρω τῇ λέξει αὐτῇ (τό ἀπέπτυσσα). ὁσίας ἔκατι 1461 πρὸς ἐκπλήρωση τοῦ θρησκευτικοῦ τύπου.

ῥοιος σύμφωνος μέ τῇ θρησκείᾳ, θεάρεστος, ἱερός, ἀγιασμένος· τὰ ἐνθάδε ὅσια 343 τὰ καθήκοντα ἐδῶ· τὸ ὅσιον δώσω φόβῳ 1037 τὸ ἀγνό θά προσφέρω ἀπὸ φόβο· ἡ Ἰφιγένεια θά ἰσχυριστεῖ, λέγει, ὅτι θά θυσιάσει μόνον ὅ,τι εἶναι ἀγνό, καθαρὸ, ἀγιασμένο, ἀπὸ φόβο μήπως δυσαρεστήσει τῇ θεᾷ, ἂν προσφέρει κάτι ἀνόσιο, μiasμένο· ὅσιον 1045 θεμιτό, «ἐπιτετραμμένο»· ὁσιώτερον 1194 κατὰ τρόπο πῶς σύμφωνο πρὸς τοὺς κανόνες τῆς λατρείας.

ῥοσις· ὅστις ποτέ ἦλθεν 340 ὅποιοσδήποτε καὶ ἂν εἶναι αὐτός πού ἦρθε· ἦτις εἴ ποτε 483 ὅποιασδήποτε καὶ ἂν εἶσαι.

ῥτου 926 = ἦστινος, ὅτω 1071 = ἦτινι.

οὐ· οὐ μὴν ... ἀλλὰ 630 ἐν τούτοις· οὐ γὰρ ἀλλὰ 1005 (κυρίως : οὐ γὰρ ἄλλως ἔχει τὸ πρᾶγμα, ἀλλά...) = καὶ γάρ, «γιατί ἀλήθεια».

οὐ 359, 1231, 1464 ὅπου· οὐ δὴ 320 ἐκείνη τῇ στιγμή.

οὐδας τό, ἔδαφος, γῆ.

οὐδεῖς· οὐδέν ἄλλο 827 κανένα ἄλλο ὄνομα δέν ἔχω νά σοῦ δώσω.

οὐκουν λοιπόν δέν

οὐνεκα ἔνεκα· ὅτι, διότι.

οὐράνιος 986 οὐρανοπετής, διοπετής· πρβλ. 88.

οὐρειος (= ὄρειος) ὄρεινός, ὄρεσίβιος, βουνίσιος· οὐρεία μῶσχος 163 ἀγελάδα πού πλανιέται ἐλεύθερη στά ὄρη.

ὀφλισκάνω ὀφείλω· μωρίαν τ' ὀφλισκάνει θνήσκει θ' ὁμοίως 488 καὶ μωρό τόν θεωροῦν καὶ τὸ θάνατο δέ γλυτώνει.

ῥχημα 410 βλ. νάιος.

ῥχος ὁ, ὕψωμα, βράχος (961 «πάγος»). Στόν 290 ὁ Ὀρέστης παθαίνει παραίσηση· ἡ μητέρα του, πού ἡ Ἐρινύα τήν κρατᾷ στήν ἀγκαλιά της, μεταβάλλεται ξαφνικά σέ βράχο πού ἀπειλεῖ νά τόν συντρίψει.

ῥχος ὁ, ῥχημα· ἀρμάτων ῥχοι 370 ἄρμα (περίφραση).

παιᾶν ὕμνος πρὸς θεό (κυρίως τόν Ἀπόλλωνα).

παιδεία 206 παιδική ἡλικία· βλ. λόχιος.

παιδνός παιδικός· γιά ὁλόκληρο τὸ χωρίο 1271 βλ. ἐλίσσω.

Παλαίμων θαλασσινός θεός.

παλαμναῖον τό, μῖasma πού προέρχεται ἀπὸ τὸ φονέα, τόν παλαμναῖον.

παλίμπρυμος αὐτός πού ὀπισθοχωρεῖ μέ τήν πρύμη· νεῶς ὥθει παλίμπρυμν' ἰστιά 1394 ἔσπρωχνε τά πανιά τοῦ πλοίου πίσω πρός τήν πρύμη (καί ἔτσι τό πλοῖο σπρωχνόταν πρός τήν ξηρά χωρίς νά στραφεῖ).

πάλιν πίσω.

παλίρρους αὐτός πού ρέει πρός τά πίσω (στόν 1397 πρός τήν ξηρά).

Πάν ποιμενικός θεός· λατρευόταν κυρίως στήν Ἀρχαδία.

παραβάλλομαι· ἐγώ σοι παραβάλλομαι θρήνους 1094 παραβγαίνω μ' ἐσένα στούς θρήνους.

παραιρέομαι -οὔμαι 25 ἀποσπῶ.

παράκτιος αὐτός πού βρίσκεται κοντά στήν ἀκτή· οὐ δραμεῖσθε παράκτιοι· 1424 δράμετε πρός τήν ἀκτήν.

παραστάδες αἱ, τά ξύλα ἢ οἱ λίθοι ἢ οἱ τετράγωνοι στύλοι ἀπό τήν κάθε μεριά τῆς θύρας καί τό μεταξύ τους διάστημα· ἔχ' αὐτοῦ πόδα σὸν ἐν παραστάσιν 1159 σταμάτα στόν πρόναο.

πάρεργον ἀσχολία δευτερεύουσα κοντά στό κύριο ἔργο· ὡς ἐν παρεργῷ τῆς ἐμῆς δυσπραξίας 514 (θά τό κάμω αὐτό) σάν κάτι τό δευτερεύον μέσα στή δυστυχία μου· ἡ ἔννοια· μέσα στήν τόση δυστυχία μου δέν εἶναι σπουδαία ἐνόχληση, δέ μεγαλώνει τή δυστυχία μου, τό ὅτι θά σοῦ δώσω μερικές πληροφορίες· ἔτσι δέχομαι.

παρέρχομαι 753 παραλείπω.

παρευρεπίζω ἐτοιμάζω ὡς βοηθός, βοηθῶ στήν ἐτοιμασία· παρευρεπίζετε τᾶνδον τοῖς ἐφεστῶσι σφαγῇ 725 βοηθεῖτε τοὺς ἐπιμελητές τῆς θυσίας στίς προετοιμασίες στό ναό.

παρηῖς -ίδος ἡ, μάγουλο.

παρθενῶνες διαμέρισμα τῶν παρθένων στά ἀνάκτορα.

παρίημι 793 ἀφήνω κατά μέρος.

παρίσταμαι· παρίσταμαι βωμοῖς 1314 εἶμαι ἐπιμελητής τῶν βωμῶν, τῶν θυσιῶν· πρβλ. ἐφεστῶς 726.

πάροιθε = πρότερον.

παρόν· ἐπὶ τοῖς παροῦσι 471 γιά τήν τωρινή περίσταση.

παρόν (ἀπρόσ.) 1088 ἐνῶ εἶναι δυνατό.

πάρος = πρότερον.

πάσχω δέχομαι κάποια ἐντύπωση (καλή ἢ κακή, μέση λέξη)· πέπονθας ταῦτό ἐμοί· 657 ἔχεις φτάσει στήν ἴδια ψυχική κατάσταση μέ μένα;

πατήρ· πατήρ 699 δηλ. τοῦ Ἀγαμέμνονα.

πάτρα πατρίδα.

πατρὶς 838 ἐπίθετο· χθονὸς πατρίδος· πρβλ. πατρὶς αἰα.

πατροκτόνος ὁ φονιάς τοῦ πατέρα του, ἀλλὰ πατροκτόνος· χειρ 1083
φονικό πατρικό χέρι.

παυσίπονος αὐτός πού παύει τούς πόνους· παυσιπῶνος δουλείας ἐμέθεν
δειλαίας 450 πού νά λυτρώσει ἀπό τά βάσανα τῆς δουλείας ἐμένα τῇ δυ-
στυχησμένη.

πέδον ἔδαφος, πεδίο· Φοῖβου πέδον 972 τό ἱερό τοῦ Ἀπόλλωνα.

πειρατήρια τά, δοκιμασία, δίκη· νικῶν ἀπῆρα φόνια πειρατήρια 967
ἔφυγα, ἀφοῦ κέρδισα τῇ δίκη γιά τό φόνο.

πειστήριος πειστικός.

πελάζω πλησιάζω. Στόν 880 τμήση: ἐπί... πελάσαι· εἰς ὄψιν πελά-
ζω 12.2 πλησιάζω γιά νά δῶ.

Πέλ'ψ· γιός τοῦ βασιλιᾶ τῆς Φρυγίας Ταντάλου, σύζυγος τῆς Ἴπποδά-
μειας, κόρης τοῦ βασιλιᾶ τῆς Πίσας Οἰνόμαου. Ὁ Οἰνόμαος καλοῦσε σέ ἀ-
γῶνες ἀρματοδρομίας τούς μνηστήρες τῆς κόρης του μέ τήν υπόσχεση ὅτι θά
τήν ἔδινε στό νικητή· τούς νικημένους ὅμως ἐσχότωνα. Ὁ Πέλοπας, σκο-
πεύοντας καί αὐτός νά πάρει μέρος στούς ἀγῶνες ὡς μνηστήρας τῆς Ἴππο-
δάμειας, παρέσυρε σέ ἀπιστία τόν ἡνίοχο τοῦ Οἰνόμαου Μυρτίλο, ὁ ὁποῖος
ἔβγαλε τήν περόνη ἀπό τούς τροχούς τοῦ ἄρματος τοῦ κυρίου του. Ἔτσι μέ
τήν ἔναρξη τοῦ ἀγῶνα τό ἄρμα διαλύθηκε καί ὁ Οἰνόμαος ἀνατράπηκε. Ὁ
Πέλοπας τότε τόν σκότωσε μέ τῇ λόγχῃ του, ὅπως καί ὁ Οἰνόμαος σκότω-
νε τούς νικημένους μνηστήρες, καί πῆρε γυναῖκα του τήν Ἴπποδάμεια. Αὐ-
τά, ὡς γνωστά στούς συγχρόνους του θεατές, ὑπαινίσσεται μέ τίς λέξεις
θαῖσιν ἵπποις 2. Πέλοπος παιδὶ παιδὸς 807 ἀπό τό γιό τοῦ γιου τοῦ Πέ-
λοπα.

πέμπω στέλνω, ὁδηγῶ, συνοδεύω.

πεπρωμένος 1438 προορισμένος.

πέρα: μύθων πέρα 900 βλ. θαυμαστός καί πρόσω.

περιβάλλω 796 ἀγκυαλιάζω· 799 βάζω γύρω· 788 (ὄρκοισι) δένω.

περιβολή: χειρῶν περιβολαὶ 903 ἐναγκαλισμοί.

περικίων ὁ περιβαλλόμενος ἀπό κολόνες, περίστυλος.

περιπολέω -ῶ περιφέρομαι, περιπλανιέμαι.

περιστεύω περιποιούμαι, κηδεύω· πῶς ἂν με περιστεύειεν ἄν; ἄχ,
νά μποροῦσε νά μέ ἐκήδευε. (τό ἂν πολλές φορές ἐπαναλαμβάνεται γιά δεύ-
τερη φορά, κάποτε μάλιστα καί τρίτη φορά).

πέσημα πτώση· πράγμα πού ἔπεσε· οὐρανοῦ πέσημα 1384 = ἐκ τοῦ

οὐρανοῦ πεσόν· πρβλ. 87 καί 977.

πέτρα βράχος.

πέτρος λίθος.

πηγή: πόντου πηγαί 1039 θαλάσσιο νερό· πηγαί ὑδάτων 1192 γλυκό τρεχούμενο νερό σέ ἀντίθεση πρὸς τό θαλασσινόν. Ἐπίστευαν ὅτι τό τρεχούμενο νερό καί τό θαλασσινόν εἶχαν δύναμη ἐξαγνιστική· πρβλ. Ἰλιάδ. Α 314 οἱ δ' ἀπελυμαίνοντο καί εἰς ἅλα λύματ' ἐβαλλον· στούς Πέρσες τοῦ Αἰσχύλου (204) ἡ μητέρα τοῦ Ξέρξη Ἄτοσσα λέει: χεροῖν καλλιροῶν εἴψαυσα πηγῆς (γιά νά λυτρωθεῖ ἀπό τήν ἐπίδραση τοῦ ὀνείρου).

πῆμα πάθημα, δυστύχημα· φίλα γὰρ ἐλπίς γ' ἐπὶ τε πῆμασι βροτῶν ἀπληστος ἀνθρώποις 414 γιατί ἡ ἐλπίδα εἶναι ἀγαπητή (θερμαίνει τήν καρδιά μας, μᾶς κολακεύει) καί γιά δυστυχία τῶν θνητῶν εἶναι ἀπληστη στούς ἀνθρώπους.

πίπτω 730 μεταπίπτω, μεταπηδῶ· σύντ.: οὐδεὶς ἀνὴρ ἐστίν ὁ αὐτός ἐν πόνοις τε ὅταν τε πέσῃ ἐκ φόβου πρὸς τὸ θάρσος· εἰ γὰρ πέσοι 1221 μακάρι νά ἐπιτύχει.

Πῖσα· πηγὴ στήν Ὀλυμπία τῆς Ἡλίδας, ἀπ' ὅπου ὀνομάστηκε καί ἡ Ὀλυμπία.

Πισᾶτις 824 αὐτὴ πού εἶναι ἀπό τήν Πῖσα.

πίτνω πέφτω.

πίτυλος ὁ, κυρίως: πλατάγημα τῶν κουπιῶν πού κινιοῦνται ρυθμικά· ἔπειτα: κουπί καί (σπάνια) πλοῖο· στόν 307 (μεταφορ.) κρίση, ὁρμή, παρδαρμός· νεῶς πίτυλος εὐήρης πάρα (= πάρεστι) 1050 τά καλοταϊριασμένα κουπιά τοῦ καραβιοῦ εἶναι ἔτοιμα· ταρσῶ κατήρει πίτυλον ἐπετρωμένον· (παρὰθεση στό σκάφος 1345) 1346 « πλεούμενο ξεσηκωμένο καί μέ ἔτοιμα σάν φτεροῦγες τά καλοταϊριασμένα κουπιά του ».

πλάτῃ κυρίως τό πλατύ μέρος τοῦ κουπιοῦ· ἔπειτα: κουπί (π.χ. 1347) καί τό ἴδιο· τό πλοῖο (π.χ. 1427).

πλέον περισσότερο· πλέον λαμβάνω 496 ὠφελοῦμαι, κερδίζω· σύντ.: τί πλέον λάβοις ἂν μαθοῦσα (ὑποθ.) τότε;

πλήν: πλήν ὅσ' οὐχ ὁρῶσά νιν 613 ἐκτός μόνον πού δέν τόν βλέπω.

πλησίστιος αὐτός πού φουσκώνει τά πανιά.

πλωτήρ ταξιδιώτης.

πνεῦμα φύσημα, ἄνεμος· τί πνεῦμα συμφορᾶς κεκτημένη; 1317.: τί ἄνεμος φύσηξε καί πῆρε τέτοιον ἄερα τό κεφάλι της;

πόδες τοῦ πλοίου εἶναι τά σχοινιά τά δεμένα στό κάτω μέρος τοῦ πα-

νιού πού τό κρατᾶνε τεντωμένο· τώρα «ποδάρια».

ποδώκεια ταχυποδία, γρηγοράδα τῶν ποδιῶν.

ποθεινός ποθητός· **ποθεινός** (ἔστι) 1006 « ἀποζητιέται ».

ποικίλλω κεντῶ, « ξομπλιάζω », ἐνυφαίνω· **εἰκῶ ποικίλλουσα** 224 ὑφαίνοντας εἰκόνα πολύχρωμη· βλ. καί εἰκῶ.

ποικιλόνωτος ποικιλόχρωμος στά νῶτα.

ποινά δωρ., ἄττ. **ποινή**.

ποινάομαι -ῶμαι τιμωρῶ.

ποινή ἐξαγορά, τιμωρία, ἐκδίκηση, φωνή τοῦ αἵματος· ἐνθεν τῶν πρόσθεν δμαθέντων **Τανταλιδᾶν** ἐκβαίνει **ποινά γ'** εἰς οἴκους 199 ἔκτοτε (ἀπό αὐτή τήν πηγὴν, ἀπό αὐτή τήν αἰτία) ἡ φωνή τοῦ αἵματος τῶν σκοτωμένων ἀπό πρὶν **Τανταλιδῶν** βρίσκει ἐκδίκηση (ἱκανοποίηση) χτυπώντας τοὺς οἴκους (τήν ἐπερχόμενη κάθε φορά γενιά τῶν **Τανταλιδῶν** καί τώρα τόν **Ὀρέστη**)· **ἀντιπάλους ποινας δίδωμι** 446 πληρώνω σωστά, μέ ἀλόγη τιμωρία, τό κακό πού ἔκαμα.

πολέσιν 1264 πολλοῖς.

πόλισμα πόλη.

πολυάνωρ πολυάνθρωπος, πολυσύχναστος· **πολυάνωρι** ἐν ξενόεντι θρόνῳ (ἐνν. **θῆκε**) **θάρη βροτοῖς θεσφάτων αἰοδαῖς** 1281 μέσα στό ἱερό, ὅπου συρρέουν παρά πολλοὶ ξένοι, ἐνέπνευσε στοὺς θνητοὺς πίστη στοὺς (ἔμμετρος) χρησμούς.

πολύθυρος 727 ἦταν ἡ ἐπιστολή ἡ ἀποτελούμενη ἀπὸ πολλές πινακίδες, πού ὀνομάζονταν **θύραι** ἢ **θυρίδες** ἢ **πτυχαί**.

πολυόρνιθος αὐτός πού ἔχει πολλὰ πουλιά· **πολυόρνιθος αἶα**, **λευκὰ ἀκτὰ** 435 εἶναι ἡ **Λευκή** (σήμερα **Φιδονήσι**) ἐρημονήσι, στόν **Εὐξεινο** πόντο ἀπέναντι ἀπὸ τίς ἐκβολές τοῦ **Ἰστρου** (**Δουνάβεως**). Ὀνομάστηκε **Λευκή** ἀπὸ τό χρῶμα τῶν βράχων της ἢ, κατ' ἄλλους, ἀπὸ τὰ **λευκὰ** πουλιά, πού πολυάριθμα ἔμεναν πάνω σ' αὐτό τό νησί. Λεγόταν ἐπίσης **Νῆσος ἡ Δρόμος τοῦ Ἀχιλλέως** (ὁ **Εὐριπ.** ποιητικῶς)· **Ἀχιλλῆος δρόμους καλλισταδίους** τό ὠραῖο στάδιο, ὅπου γυμναζόταν ὁ **Ἀχιλλέας** μετὰ τό θάνατό του. Βέβαιον εἶναι ὅτι ὁ **Ἀχιλλέας** λατρευόταν στήν ἀπέναντι ἀπὸ τό νησί περιοχή, ὅπου βρέθηκε καί βωμός ἰδρυμένος πρὸς τιμὴν του. Τό τὰν **πολυόρνιθον ἐπ' αἶαν** ἐξαρτᾶται ἀπὸ τό **ἐπέρασαν**, πού ὑπονοεῖται καί ἐδῶ ἀπὸ τό στίχο 424. Ὁ **Χορός** ἀναρωτιέται· πῶς ἔφτασαν οἱ ξένοι ἀπὸ τό **Βόσπορον** στή **Χώρα** τῶν **Ταύρων**; **παρέπλευσαν τῇ Θράκῃ** (**παρ' ἄλιον αἰγιαλὸν** 425) ἢ ἔπλευσαν ἀνατολικότερα (**ἄξεινον κατὰ πόντον** 438) μέ εὐ-

νοϊκό άνεμο (πλησιεστίοισι πνοαῖς 430), νότιο ἢ δυτικό (αὔραις σὺν νο-
ταίαις ἢ πνεύμασι Ζεφύρου 433-434), καί ἀφοῦ ἄφησαν ἀριστερά τους τή
Λευκή ἦρθαν στήν Κριμαία;

πολύπτυχος 677 πολυχάραδρος.

πομπή: σχετίλναι πομπαῖ 651 μαῦρο ταξίδι (ἐνν. τοῦ Πυλάδῃ).

πόνημα ἔργο.

πόνος 114 ἄθλος, ἐπικίνδυνο ἐπιχείρημα· **πόνοι** 661 ἀγῶνες, 988 βά-
σανα· διὰ πόνων ἄγει ὁδηγεῖ μέσα ἀπό δοκιμασίες. 729 κίνδυνοι· βλ. πί-
πτω.

πορθέομαι-οῦμαι 302 καταστρέφομαι, ἀφανίζομαι.

πορθμεύω διαβιβάζω, μεταφέρω (κυρ. μέσα ἀπό στενό θαλάσσιο πόρο
ἢ ποταμό) διαπορθμεύω· **πορθμεύω** ἵχνος 266, πόδα 936 βαδίζω, ἔρχομαι
τίνι λόγῳ **πορθμεύετε**; 1358 μέ ποιά δικαιολογία, μέ ποιοί δικαίωμα μετα-
φέρετε; **πορθμεύω** διωγμόν 1435 ἐπιχειρῶ καταδίωξη· **πορθμεύειν** πλάτῃ
1445 ὥστε νά διασχίζει (τά νῶτα τῆς θάλασσας) μέ πλοῖο.

πορθμῖς πλοιάριο, πέρασμα, σκάφος.

πόρος πέρασμα· **πόρος** ἄπορος 897 πέρασμα πού φαινόταν ἀδύνατο· ἁ-
νέλπιστη σωτηρία· 875 διέξοδος, τρόπος φυγῆς, σωτηρία· 253 θάλασσα.

πορφυρευτικός αὐτός πού ἀνήκει στούς πορφυρευτές, τούς ἀλιεῖς τῆς
πορφύρας, κοχυλιοῦ, ἀπό τό ὅποιο ἔπαιρναν χρωστική οὐσία· **πορφυρευτικά**
οστέγαι 263 τόπος διαμονῆς ἀλιέων πορφύρας.

πόσις ὁ, ὁ σύζυγος.

ποτάομαι -ῶμαι πετῶ.

ποτέ (σέ ἐρώτηση, π.χ. 472, 479) τάχα, ἄραγε, τέλος πάντων.

πότνια σεβαστή 463 καί 533 ἢ Ἄρτεμη· 1123 ἢ Ἰφιγένεια.

πράσσω βρίσκομαι σέ μιά κατάσταση (καλή ἢ κακή, μέση λέξη)·
πράσσουνθ' ἢ **πράσσω** 692 ἀφοῦ ἔχω τήν τύχη πού ἔχω· **καλῶς** **πράσσω**
1185 **εὖ** **πράσσω** **εὖτυχῶ**· **πράσσω** **κακῶς** 353 **δυστυχῶ** (βλ. **δυστυχής**)·
πράσσω **κοινά** (ἐνν. Ἄργει) 668 **συμμερίζομαι** τήν τύχη (τοῦ Ἄργους).

πρέσβειρα αὐτή πού ἔχει μεγάλη ἡλικία, ἡ πρεσβύτερη.

προδίδωμι 706 ἐγκαταλείπω.

προθυμία: πολλή δέ τις **προθυμία** σε τοῦδ' ἔχουσα **τυγχάνει** 615
πολύ ποθεῖς αὐτό (δηλ. τό **θανεῖν**).

πρόθυμον τό, 989 **προθυμία**, **ζωηρή ἐπιθυμία:** τὸ **πρόθυμον** ἔχω Ἄρ-
γει γενέσθαι ἔχω τή **ζωηρή ἐπιθυμία** νά ἔρθω στό Ἄργος· 1023 τόλμη,
θάρος.

προκαλύπτω 312 βάζω σάν προκαλύμμα· ὁ Πυλάδης μὴ ἔχοντας ἀσπίδα ἔβαλε σάν προκαλύμμα τοῦ Ὁρέστη τό καλοῦφασμένο ἔνδυμά του (εὐπήνους ὑφὰς πέπλων).

πρόκειμαι: τὴν προκειμένην σπουδὴν ἔχοντες 1433 ἐπειγόμενοι γιὰ τό προκειμένο ζήτημα.

προμηθία πρόνοια.

πρός: πρὸς δὲ 548 ἀκόμα, ἐπιπλέον· πρὸς δ' ἀπώλεσέν τινα μέ τό νά πεθάνει κείνος κατέστρεψε καί κάποιον ἄλλο (δηλ. ἐμένα).

προσάμβασις ἀνάβαση, ἄνοδος· δωμάτων προσαμβάσεις ἐκβησόμεσθα 97 θά ἀνεβούμε καί θά φτάσουμε ὡς τό πάνω μέρος τοῦ ναοῦ· ἡ ἐκ τοῦ ἐκβησόμεσθα σημαίνει τό τέρμα.

προσάντης ἀνηφορικός, δύσκολος, δυσάρεστος.

προσβαίνω 195 προστίθεται: προσέβα δωρ., ἄττ. προσέβη.

προσεῖω 370 προβάλλω κάτι μπροστά σέ κάποιον σάν δόλωμα (γιὰ νά τόν κάνω νά ἔρθει κοντά μου), μεταχειρίζομαι σάν πρόσχημα.

προσῆκω 550 συγγενεύω.

πρόσπολος: ὁ, ἡ ἀκόλουθος, ὑπηρέτης.

προστίθηναι: προστίθηναι δεσμά 1204 ἐπιβάλλω δεσμά, δένω.

προστροπή προσφυγή, δέηση· θεᾶς τῆσδε προστροπὴν ἔχω 618 τό χρέος μου εἶναι νά ἐξευμενίζω αὐτὴν ἐδῶ τῇ θεᾷ.

πρόσφαγμα σφάγιο, θύμα πρόσφαγμα θεᾶς 458 θύματα προορισμένα γιὰ τῇ θεᾷ.

πρόσω μακριά, πάρα πέρα, πρὸς τὰ ἐμπρός· λόγου πρόσω 839 πιότερο ἀπ' ὅσο μπορεῖ κανεὶς νά παραστήσει μέ λόγια. Πρβλ. κρεῖσσον ἢ λόγοισιν 836, μύθων πέρα 900.

προτίθηναι 1218 θέτω μπροστά μου· 1225 ὀρίζω ἀπό πρὶν, ἔχω τὴν πρόθεση, σκοπεύω.

πρότονοι οἱ, τὰ σκοινιά πού ἐκτείνονται ἀπὸ τὴν κορυφὴ τοῦ ἱστοῦ πρὸς τὴν πλῶρη καί τὴν πρύμη καί χρησιμεύουν γιὰ στερέωσή του, «στάντζοι», «στράλια» 1134 βλ. ἐκπετάννυμι.

προὔργου 309 πρόσφορα, βολικά (γιὰ τοὺς βοσκούς).

προυφείλω ὀφείλω ἀπὸ πρὶν· κάμοι τι προυφείλει κακὸν 523 καί μαζὶ μου ἔχει κάποιο ἀνεξόφλητο παλιό λογαριασμό· ἡ Ἰφιγένεια λέγει κάμοι, γιατί καί ὁ Ὁρέστης εἶχε πεί ὅτι ἡ Ἑλένη γύρισε γιὰ τό κακὸ ἐνός ἀπὸ τοὺς δικούς του, ἐννοώντας τόν πατέρα του.

πρύμνηθεν από τήν πρύμη. Στόν 1348 ὁ Ὀρέστης καί ὁ Πυλάδης ἐλεύθεροι, ἐνῶ πρὶν ἦταν δεμένοι (ἐκ δεσμῶν), στέκονταν στήν ἀκτὴ, πρὸς τό μέρος τῆς πρύμης τοῦ καραβιοῦ.

πρυμνήσιος αὐτός πού ἀνήκει στήν πρύμη, «πρυμνιός» κλίμακας ἦγον διὰ χειρῶν πρυμνησίας 1351 κρατώντας στά χέρια τους σκάλα τήν ἔφεραν πρὸς τήν πρύμη· τό πρυμνησίας προληπτικό ἐπιρρηματικό κατηγορούμενο· τά πρυμνήσια τά παλαμάρια ἢ σκοινιά, μέ τά ὁποῖα δένουν τό ἀγκυροβολημένο καράβι ἀπό τήν πρύμη στήν ξηρά, «πρυμάτσες» : στόν 1356 εἶχαν λύσει τά πρυμνήσια (τίς πρυμάτσες), ἀλλά δέν τά εἶχαν σύρει ἀκόμα πάνω στό καράβι.

πρωτόγονος 209 πρωτότοκος.

πτανός δωρ., ἄττ. πτηνός, φτερωτός.

πτυχή δίπλα πτυχή δέλτου 760 πινακίδα ἐπιστολῆς (βλ. δέλτος): πτυχαί 9 καί 1082 ἀνωμαλίες τοῦ ἐδάφους, κοιλάδες.

Πυθὼν -ῶνος ἡ, ἡ θέση ὅπου εἶναι οἱ Δελφοί· οἱ Δελφοί.

πυλωρός θυρωρός· ἡ πυλωρός (τοῦ ναοῦ) ἱέρεια· πρβλ. κληροῦχος πυρόομαι -οῦμαι ρίχνομαι στή φωτιά, καίγομαι.

πυρσός ἀναμμένη λαμπάδα, λάμψη· στόν 1216 φλόγες ἀπό θειάφι μέ τό ὁποῖο ἀπολύμαιναν.

πῶμα ποτό.

ράνις σταλαγματιά· αἵμακται ῥανίδες χερνίβων 645 φοινικό (πού προορίζει θανάτωση) ράντισμα μέ ἁγιασμένο νερό.

ράπτω 681 σχεδιάζω, χαλκεύω.

ρήγμιν ἢ -ις -ῖνος ἡ, ἀκτὴ.

ρίπη (ρίπτω) ρίξιμο, ὁρμή· ποδῶν ῥιπή 885 πεζοπορία.

ρόθιος· ὁρμητικός, θορυβώδης· τό ῥόθιον χτύπημα καί θόρυβος τοῦ κύματος ἀπό τό κουπί· δίκροτα ῥόθια εἰλατίνας κώπας 407 τά βουερά χτυπήματα τοῦ ἐλάτινου κουπιοῦ κι ἀπό τίς δύο πλευρές τοῦ πλοίου. (οἱ δοτ. ῥοθίοις καί αὖραις ὀργανικές) 426 (καί ἄλλ.) κύμα· σύντ.: ἐπὶ ῥοθίῳ Ἀμφιτρίτας.

σάλος ταραχώδης κίνηση·θαλασσοταραχή· 46 σεισμός.

σαφής 919 εἰλικρινής.

σέβω σέβομαι, τιμῶ· σέβω τὸν προκειμένον νόμον 1189 τηρῶ τό ἔ-

θιμο πού ἐπικρατεῖ· σέβομαι 648 μακαρίζω· τό τύχας μάκαρος 647 γεν. τῆς αἰτίας.

σέθεν = σοῦ· πρὸς σέθεν 365 καί 368 ποιητ. αἷτιο.

σέλας φῶς· σέλας λαμπάδων 1224 ἀναμμένες λαμπάδες· πρέπει νά νοηθεῖ (κατὰ ζευγμα ἀπό τό ἐκβαίνοντος 1222) ἐκφερόμενον.

σεμνὸς σεβαστός, ἱερός.

σεύομαι ὀρμῶ.

σημαίνω κάνω σῆμα, φανερώνω, ἀγγέλλω, ἐκθέτω, ἀναφέρω· ὑποδηλώνω νοερά (1233)· 1203 σύντ.: τό σημαίνειν τόδε ἐστὶ σὸν δικό σου ἔργο εἶναι νά δηλώσεις (νά ὑποδείξεις) τοῦτο· στόν 1209 ἀπό τό σημανεῖ (ὅχι ἀπό τό πέμψον) τό πόλει· τὰς ἐκεῖθεν σημανῶν τύχας 1410 γιὰ νά ἀναγγεῖλω αὐτά πού συμβαίνουν ἐκεῖ.

σήμαντρον σφραγίδα· σημάντροισιν ἐσφραγισμένοι 1372 «σημαδεμένοι», τραυματισμένοι.

σιγώμενον ἀπόρρητο.

σκηπτοῦχος αὐτός πού κρατᾷ τό σκῆπτρο. Ἡ Ἰφιγένεια, ὅταν πῆγαινε στήν Αὐλίδα, ἄφησε τόν Ὀρέστη σκηπτοῦχον Ἄργει 235, βασιλόπουλο προορισμένο νά κρατήσῃ τό σκῆπτρο τοῦ Ἄργου.

σκῆψις δικαιολογία· 122 σύντ.: οὐδεὶς μόχθος φέρει τοῖς νέοις σκῆψιν (τοῦ μὴ μοχθεῖν), δηλ. τῆς ἀποφυγῆς τοῦ μόχθου).

σκόλοφ ὁ, πάσσαλος· σκόλοπι πῆγνυμι 1430 ἀνασκολοπίζω, καρφώνω σέ πάσσαλο.

σκοπέω - ὦ (καί σκοπέομαι -οῦμαι) ἐξετάζω, ἐρευνῶ, κατασκοπεύω.

σκότος ὁ, τό σκοτάδι· 1025 βλ. ἐκσώζω.

σκῦλα λάφυρα

σοφίσμα τέχνασμα, ἐπινόημα· σοφίσματα 380 «ἐξυπνάδες». 1031 βλ. ἀνία.

σπάω-ῶ σέρνω, τραβῶ, βγάζω ἀπό τῆ θήκη.

σπουδῇ βιασύνῃ· 1433 βλ. πρόκειμαι.

σταθμός 49 στύλος, κολόνα.

στέγος τό, στέγη· οἰκων ὄντες ἐν ταυτῷ στέγει 950 ἄν καί ἦσαν κάτω ἀπό τήν ἴδια στέγη.

στείχω βαδίζω, πηγαίνω· στεῖχε καὶ σήμαινε σὺ 1211 λέει ὁ Θόας σ' ἕνα ἀπό τοὺς ἀκολουθοῦς του.

στέλλω στήνω, διευθετῶ, στέλνω, συνοδεύω, μεταφέρω· ἐστείλαμεν ναῦν ποντίαν (κατηγορ.) 70 κατευθύναμε τό πλοῖο διὰ μέσου τῆς θάλασσης.

στενάζω: ἐστέναξας τοῦτο 550 σύστοιχ. ἀντικ.

στενόπορος αὐτός πού ἔχει στενό πέρασμα· τέτοιο ἦταν τό στενό ἀνάμεσα στίς Συμπληγάδες πέτρες 888.

στερόμαι καί στερεῖσθαι καί στεροῦμαι· στερεῖσα 474 μτχ. παθ. ἄορ. β'· στόν 1058 ὑποκ. τοῦ στερηθῆναι τό με πού ἐννοεῖται ἀπό τό τᾶμ' 1057· τᾶμ' ἐν ὑμῖν ἐστίν ἡ τύχη μου ἐξαριέται ἀπό σᾶς.

στερρός 206 τραχύς, σκληρός· βλ. λόχιος.

στεφανόω-ω 1499 βλ. Νίκη.

στίβος ὁ, (στεῖβω πατῶ) ὁδός 67 σύντ.: ὅρα μή τις βροτῶν ἐστίν ἐν στίβῳ.

στόλος 1135 τό μέρος τῆς πλώρης πού ἐξέχει, ἔμβολο· βλ. ἐκπετάννυμι.

στόμιον στόμα, ἄνοιγμα, χαλινάρι (χυρίως: τό σιδερένιο κομμάτι πού μπαίνει στό στόμα τοῦ ζώου)· ὥσθ' αἵματηρά στόμι' ἐπεμβαλεῖν ἐμοί 935 (ναί, τόσο) ὥστε μοῦ ἔβαλαν χαλινάρι, πού μ' ἔκανε νά ματώνω.

στομόω -ῶ φιμώνω, φράζω· δειναῖς ἐχιδναῖς εἰς ἔμ' ἐστομωμένη 287 κατευθύνοντας ἐναντίον μου τίς φοβερές ἐχιδνες, μέ τίς ὁποῖες εἶναι ὀπλισμένη (περιφραγμένη).

Στρόφιος βασιλιάς τῆς Φωκίδας, σύζυγος τῆς ἀδελφῆς τοῦ Ἀγαμέμνονα.

στυγέω -ῶ μισῶ.

στύφος σκληρός, τραχύς.

σύγγονος ὁ, ἡ, ἀδελφός, ἀδελφή.

συγκυναγός σύντροφος στό κυνήγι.

συγκυρέω -ῶ συμπίπτω, συμβαίνω.

συγχωρέω -ῶ μελλ. -σομαι (741), προχωρῶ πρὸς τό ἴδιο μέρος, συναντιέμαι, συγχροοῦμαι· στόν 741 συμφωνῶ, παραδέχομαι· δισσαί (= δύο) συγχωροῦσαι πέτραι ἀξείνου πόντου 124 εἶναι οἱ Συμπληγάδες, πού κατὰ τό μῦθο ἔμειναν ἀκίνητες ἀπό τότε πού πέρασε ἀνάμεσά τους ἡ Ἀργώ· ὁ Εὐριπίδης μέ ποιητική ἐλευθερία τίς φαντάζεται (στό χωριό αὐτό) στόν Κιμμέριο Βόσπορο, ἐνῶ συνήθως τίς τοποθετοῦσαν στό Θρακικό Βόσπορο.

συθεῖς μτχ. παθ. ἄορ. τοῦ σεύομαι ὁρμῶ.

συλάω -ῶ κλέβω, στερῶ· συντάσσεται μέ δύο αἰτιατικές.

συλλήπτωρ βοηθός, συνεργός.

συμβαίνω: ἅπαντα συμβαίη καλῶς 1055 μακάρι νά πᾶνε ὅλα καλά.

Ὁ Ὀρέστης ἄρχισε νά ἐκφράζει τήν ἐλπίδα ὅτι ἡ ἐπιχείρησή τους θά ἐπιτύχει (τά δ' ἄλλα ἴσως...), ἀλλά ἀφοῦ σταμάτησε, ἐκφράζει τό ἴδιο σάν εὐχή.

συμβάλλω 55 ἐξηγῶ, κρίνω.

συμμοχθέω -ὦ συμμερίζομαι τούς μόχθους, τούς ἀγῶνες.

συμπλέω εἶμαι συνταξιδιώτης, ἀπλός ἐπιβάτης.

συμφορὰ γεγονός, περίστασις· ποῖα συμφορὰ; 549 μέ ποιές περιστάσεις; ἀπό τί; συμφοραὶ 850 περιπέτειες.

σύναιμος = ὁμαίμος (τό ὁποῖο δές).

συναντάω -ὦ: μὴ συναντῶεν φόνω; 1210 γιά νά μὴ συναντοῦν τούς φονιάδες;

συναποκάμνω ἀποκάμνω, καταπονιέμαι μαζί, συγχρόνως· 1371 βλ. ξυνάπτω.

συνάπτω ἐνώνω· στόν 375 ἡ Ἰφ. οὐ συνῆψε στόμα κασιγνήτη (κвр. στόματι κασιγνήτης) δέν τήν φίλησε· στόν 59 ἐφαρμόζω, σχετίζω, ἀποδίδω.

συνδοκέω -ὦ φαίνομαι παρόμοια εὐλογος· συνδοκεῖ (ἀπρός.) ὑπάρχει ἡ ἴδια γνώμη· σοὶ συνδοκεῖ χρεῶν 71 πρέπει νά συμφωνήσεις μαζί μου.

συνδρομάς ἡ, πέτραι συνδρομάδες 421 οἱ Συμπληγάδες.

συνεκπονέω -ὦ βοηθῶ στήν ἐκτέλεση, συμπράττω.

συνεκτραφεῖς (τῷ Ὀρέστη) εἶναι ὁ Πυλάδης 709, γιατί ὁ Ὀρέστης ἀνατράφηκε στό ἀνάκτορο τοῦ Στροφίου· τόν εἶχε στείλει σέ αὐτόν ἡ Ἥλέκτρα μετά τό φόνο τοῦ πατέρα τους.

συνερίδω σφίγγω μαζί ἢ στενά, δυνάτ' οἶδε χωροῦσι δίδυμοι συνε-
ρεισθέντες χέρας δεσμοῖς 456 νά, ἔρχονται οἱ δύο, ἔχοντας τά χέρια τους σφικτά δεμένα (ἐνν. πίσω ἀπό τή ράχη) μέ δεσμά. Διασώθηκαν σαρκοφάγοι, στίς ὁποῖες εἰκονίζεται ἡ σκηνή αὐτή: Σκυῖθης μέ ἀσιατική περιβολή ὁδηγεῖ τόν Ὀρέστη καί τόν Πυλάδην στήν Ἰφιγένεια, πού στέκεται κοντά στό ἄγαλμα τῆς Ἄρτεμις καί τούς παρατηρεῖ. Πίσω ἀπό τό ἄγαλμα μιὰ ἀνθρώπινη κεφαλὴ εἶναι μπηγμένη σέ κλάδο πεύκης.

σύνοδος συναπάντημα· κινάνεαι σύνοδοι θαλάσσης 392 εἶναι ὁ Βόσπορος, ὅπου συναντιῶνται τά νερά τοῦ Εὐξείνου καί τῆς Προποντίδας. Κατά τό μῦθο ὀνομάστηκε Βόσπορος, γιατί πέρασε ἀπό ἐκεῖ ἡ βοῦς (βοὸς πόρος), δηλ. ἡ κόρη τοῦ βασιλιᾶ τοῦ Ἄργους Ἰνάχου Ἰώ. Αὐτὴ μεταμορφώθηκε ἀπό τή ζηλότυπη Ἥρα σέ ἀγελάδα καί κυνηγημένη ἀπό τόν οἰστρο (βλ. λέξη) περιπλανιόταν, ὥσπου βρῆκε τήν ἡσυχία της στήν Αἴγυπτο.

συνομαίμων = ὅμαιμος (τό ὁποῖο δές).

συντίθημι θέτω μαζί· συντίθημι εἰς ἓν 1016 συνδυάζω.

σύντροφος αὐτός πού ἀνατράφηκε μαζί. Γιά ὁλόκληρο τό χωρίο 1119 βλ. *δυσδαμονία*.

σφαγεῖον ἀγγεῖο στό ὁποῖο κυλοῦσε τό αἷμα τῶν ζώων πού σφάζονταν· ἐς χέρνιβάς τε καί σφαγεῖα 335 γιά νά ραντιστοῦν μέ ἁγιασμένο νερό καί νά σφαγοῦν.

σφέ, αἰτ. τοῦ σφεῖς, αὐτούς, αὐτές (στούς τραγικούς καί ἐνικού ἄριθμοῦ).

σχέτλιος δυστυχησμένος, ἄθλιος· σχέτλιοι πομπαῖ 651 «μαῦρο ταξίδι» ἐνν. τοῦ Πυλάδη.

σχῆμα 246 περιβολή.

τάμα στόν 1195 ἔχει δύο σημασίες: 1. τά ἱερατικά μου καθήκοντα (ἔτσι τό ἀντιλαμβάνεται ὁ Θόας), 2. τό σχέδιο τῆς φυγῆς μου.

τάνόντα = τά ἐνόντα.

Ταντάλειος αὐτός πού ἀνήκει στόν Τάνταλο καί (τό ἐπίθ. ἀντί γιά τό πατρωνυμικό *Τανταλίδης*) ὁ γιός τοῦ Ταντάλου· πρβλ. *Ἀγαμεμνόνειος Τυνδαρεΐα*.

Τάνταλος· βασιλιάς τῆς Φρυγίας, πατέρας τοῦ Πέλοπα. Κατά τό μῦθο κάλεσε σέ γεῦμα τοὺς θεοὺς καί τοὺς παρέθεσε φαγητό παρασκευασμένο ἀπό τίς σάρκες τοῦ γιοῦ του, πού εἶχε σφάζει. Ἀλλά οἱ θεοί (ἐκτός ἀπό τή Δήμητρα) τό κατάλαβαν καί ξανάφεραν στή ζωή τόν Πέλοπα. Τόν Τάνταλο ὅμως τόν ἔριξαν στά Τάρταρα· τὰ Ταντάλου θεοῖσιν ἐστιάματα 387 τό γεῦμα πού παρέθεσε ὁ Τάνταλος στοὺς θεοὺς· τό ἡσθῆναι βορᾶ παιδὸς ἐπεξηγεῖ τό ἐστιάματα· ὑποκείμενο τοῦ ἡσθῆναι ἐννοεῖται τό θεοὺς.

τάπιχώρια 280 τὰ ἐπιχώρια, κατά τά ἔθιμα τοῦ τόπου.

ταραγμός σύγχυση.

ταρβέω -ῶ: φοβοῦμαι.

ταρσός τό πλατύ μέρος τοῦ κουπιοῦ καί τό ἴδιο τό κουπί· 1346 βλ. *πίτυλος*.

τάσσομαι: πού πόνου τετάζεται ἡμῖν; 1064 σέ ποῖο σημεῖο τοῦ ἀγῶνα θά τόν τοποθετήσουμε; τί ἔργο θά τοῦ ἀναθέσουμε;

Ταυρικὴ (*χθών*) ἡ χώρα τῶν Ταύρων.

Ταῦροι λαός σκυθικός πού κατοικοῦσε τήν Ταυρικὴ χερσόνησο, τή σημερινή Κριμαία.

Ταυροπόλος ἐπωνύμιο τῆς Ἀρτεμης. Πρὸς τιμὴ τῆς θεᾶς γίνονταν στίς Ἀραφηνίδες Ἀλές τῆς Ἀττικῆς τὰ *Ταυροπόλια*. Ὁ Εὐριπίδης νομίζει (1454) ὅτι τὸ *Ταυροπόλος* παράγεται ἀπὸ τίς λέξεις *Ταυρικὴ* καὶ (*περι*) πολῶ· ἡ ἐτυμολογία αὕτῃ δὲν εἶναι βέβαια ὀρθή, ἀλλὰ καὶ σήμερα δὲν εἶναι ἀσφαλῶς γνωστὸ ἀπὸ ποῦ παράγεται ἡ λέξη· (ἀρχικά ἴσως σήμαινε: αὕτῃ πού φέρεται πᾶνω σέ ὄχημα συρόμενο ἀπὸ ταύρους ἢ αὕτῃ πού κυνηγᾷ ταύρους ἢ αὕτῃ πού προκαλεῖ ταυρομαχίες).

τάφ' 540 τὰ ἀπό.

τέγγω βρέχω.

τεκνόομαι -οῦμαι γεννῶ· 1262 βλ. *Χθών*.

τέκος τό, τέκνο,

τεκταίνομαι 951 μηχανεύομαι.

τελευτᾶ δωρ., ἄττ. *τελευτή*, τέλος· ἃ δ' ἐπ' αὐτοῖσι *τελευτὰ* τίς (*ένν. ἔσται*), 873 κι ἔπειτα ἀπ' αὐτά ποιοῦ θά εἶναι τό τέλος;

τέρψις: ἐς *τέρψιν* εἶμι 797 θά ἀπολαύσω τῇ χαρᾷ.

τεῦχος τό, ἄγγειο.

τέχνη 53 ἔργο, ἀξίωμα· *τιμῶ* τήνδε τέχνην *ξеноκτόνον* ἀσκῶ αὐτό τό ἔργο μου, πού εἶναι ἡ θυσία τῶν ξένων (κυρ. ἡ ἐκτέλεση τῶν προκαταρτικῶν τῆς θυσίας)· *τέχναι* 24 δόλοι, *τεχνάσματα*· Ὀδυσσεὺς *τέχναι*, ἐπειδὴ ἦταν ἐπινόηση τοῦ Ὀδυσσεᾶ νά καλέσουν τὴν Ἰφιγένεια στήν Αὐλῖδα μέ τό πρόσχημα ὅτι θά τὴν πάντρευαν μέ τόν Ἀχιλλεῖα, ἐνῶ ἐσκόπευαν νά τὴν θυσιάσουν· *τέχνην θέμενος* 712 *δόχῳ χρησάμενος*.

τέχνημα 1355 *τέχνασμα*.

τηλόσε μακριά.

τηλύγετος αὐτός πού βρίσκεται πολὺ μακριά ἀπὸ τὴν πατρίδα του.

τημελέω -ῶ φροντίζω· (*πρβλ.* τό *ἀτημέλητος*).

τίθημι: *τίθημι ἵχνος ποδὸς* 752 *πατῶ* τό πόδι μου· *τίθεται παρ' οὐ-* δὲν 732 *παραμελῶ*· *εὐ τίθεται* τὸ ἔμμαντοῦ 1003 *τακτοποιῶ* τὴν ὑπόθεσὶ μου· *σύντ.*· *σὺ τίχοις ἂν νόστου θέμενος* τὸ ταυτοῦ *εὐ*.

τιμή: *τιμὰς ἔχω* 748 ἔχω τό ἀξίωμα (τῆς *ἱερείας*).

τιμωρέω -ῶ (μέ *δοτ.*) *βοηθῶ*, *ἱκανοποιῶ*· *τιμωρέομαι -οῦμαι* (μέ *αἰτίατ.*) *τιμωρῶ*, ἐκδιкиέμαι.

τίνω πληρώνω· *δίκας τίνω* 339 *τιμωροῦμαι*· *τίνομαι* (*ἀόρ.* *ἐτεισά-* *μην* 78) *παίρνω* ἐκδίχηση.

τλάμων δωρ., ἄττ. *τλήμων*, δυστυχισμένος.

τλήσομαι μέλλ. *ρήματος* πού δὲν ἀπαντᾷ στὸν *ἐνεστ.*, *ἀόρ.* *ἔτλην*, *πα-*

ρακείμ. τέτληκα· τὰ δεινὰ τλήσεται 617 θά κάνει αὐτό τό φοβερό τόλμημα.

τόκος τοκετός· τόκοις βαρύνεται 1228 εἶναι ἔγκυος.

τρίγλυφος ἐπίθ., αὐτός πού ἔχει τρεῖς γλυφές· ὡς οὐσιαστ. ἡ τρίγλυφος καί τὸ τρίγλυφον μάρμαρο πού ἔχει τρεῖς γλυφές παράλληλες καί τοποθετεῖται πάνω ἀπὸ τὸ ἐπιστύλιο τῶν ναῶν δωρικοῦ ρυθμοῦ· ἀνάμεσα στὰ τρίγλυφα, πού στὰ παλαιότατα χρόνια ἦταν τὰ ἄκρα τῶν δοκῶν, ἔμεναν κενά, ὅπες· ἀργότερα σκεπάστηκαν μέ πλάκες, πού ὀνομάστηκαν μετόπαι.

τροχήλατος ὁ κινούμενος μέ τροχοῦς· manía τροχήλατος 82 ἡ manía πού ἀναγκάζει αὐτόν πού τὴν ἔχει νά τρέχει γρήγορα.

τυγχάνω 1321 πετυχαίνω· βλ. θαῦμα.

Τυνδαρεία αὐτή πού ἀνήκει στὸν Τυνδάρεω καί (τὸ ἐπίθετο ἀντί γιὰ τὸ πατρωνυμικὸ Τυνδαρεῖς) ἡ κόρη τοῦ Τυνδάρεω· στὸν 5 ἡ Κλυταιμῆστρα πρβλ. Ἀγαμεμνόνειος, Ταντάλειος.

τύχη· τὰς τύχας, τίς οἶδ' ὅτῳ τοιαῖδ' ἔσονται; 475 τίς οἶδεν ὥτινι αἱ τύχαι ἔσονται τοιαῖδε; τὸ τὰς τύχας κατὰ πρόληψη· δὸς τῇ τύχῃ 501 ἀπόδωσέ το στήν τύχη· μία τύχη ἔχει 1065 μιὰ τύχη προσμένει· ποίας τύχας; 1209 τί πράγματα;

ὑβρίζω κάνω κατάχρηση τῆς δυνάμεώς μου· παρεκτρέπομαι· οὐ που νοσοῦντας ὕβρισην δόμους; 930 δέν πιστεύω νά ἔκανε αὐθαιρεσίες σέ βάρος τοῦ σπιτιοῦ πού βρίσκεται σέ ἄθλια κατάσταση.

ὑδραῖνω βρέχω, χύνω, ραντίζω. Γιὰ ὁλόκληρο τό χωρίο 159 κ. ἐ. βλ. κρατήρ.

ὑλοφορβὸς αὐτός πού τρέφεται στά δάση.

ὑμέναιος τραγούδι τοῦ γάμου.

ὑπεῖκω ὑποχωρῶ, φεύγω· τὸ νῦν ὑπεῖκον 327 τό τμήμα (τῶν βοσκῶν), πού εἶχε προηγουμένως ἀποσυρθεῖ.

ὑποπτεύω 1036 μαντεύω.

φάος φῶς· βλέπω φάος 674, ὄρῳ φάος 564 ζῶ· πρβλ. 608.

φάραγξ χάσμα, ρήγμα.

φᾶρος τό, ὕφασμα· καλύπτρα· 1150 βλ. γένυς.

φάσγανον ξίφος· βάλλω φ. 785 μπήγω.

φάσματα 42 ὄνειρα. Οἱ ἄρχαῖοι πίστευαν ὅτι ἡ ἀφήγηση τῶν ὀνείρων

τους στόν ἥλιο καί τόν καθαρό ἀέρα ἀπέτρεπε τόν ἐνδεχόμενο κίνδυνο ἀπό αὐτά. Ὁ Εὐριπίδης χρησιμοποιεῖ τό ἔθιμο αὐτό, γιά νά δικαιολογήσει τήν ἔξοδο τῆς Ἰφιγένειας ἀπό τό ναό.

φαῦλον τό, φαυλότητα, κακοῦργα ἔνστικτα· ἐς τὴν θεὰν τὸ φαῦλον ἀναφέρω 390 στή θεά ἀποδίδω κακοῦργα ἔνστικτα.

φαῦλος 305 ἀνίκανος.

φέρομαι προσπαθῶ νά ἀποκτήσω· φέρομαι βάρος ὄλβου 416 κυνηγῶ τὰ μεγάλα πλούτη.

φεύγω 512 εἶμαι ἐξόριστος (βλ. ἐκών)· 1004 ἀποφεύγω, παραιτοῦμαι ἀπό φόβο· σύντ.: οὐ μὴν φεύγω γέ τι (δέν ἀποφεύγω καθόλου τό τόλημα), οὐδ' εἰ χρεών με θανεῖν σώσασάν σε.

φθάνω προφθάνω, προλαβαίνω· ἔφθης με μικρόν 669 ἀπό λίγο μέ πρόλαβες, αὐτό θά ἔλεγα κι ἐγώ τώρα· φθάσας λέγεις 669 προλαβὼν λέγεις.

φθονέω -ὦ κρύβω ἀπό φθόνο· τί φθονεῖς τοῦτο; 503 τί σέ πειράζει νά τό πεῖς;

φιλοικτιρμῶν ψυχοπονετικός.

φιλόπλουτος 411 βλ. αὖξω.

φιλότης φιλία· (ἐσμέν ἀδελφῶ) φιλότητί γε εἵμαστε ἀδελφία ἀπό φιλία· ἀδελφικοί φίλοι.

φιλόφρων αὐτός πού ἔχει φιλική διάθεση, πού διάκειται φιλικά.

φίλτρον μέσο πού διεγείρει τήν ἀγάπη, θέλγητρο· φίλτρον τι 1182 κάτι εὐχάριστο.

Φινεΐδης ἀπόγονος τοῦ Φινέα, βασιλιά τοῦ Σαλμυδησοῦ τῆς Θράκης· αἱ ἀκταὶ τῶν Φινειδῶν 442 ἐκτείνονταν ἀπό τό Θρακικό Βόσπορο ὡς τό ἀκρωτήρι τῆς Θυσιάδας (σήμερα Νιάδα) καί ἦταν αἰπνοί, δηλ. ποτέ δέν ἠσύχαζαν ἀπό τήν τρικυμία.

φόβος 1037 βλ. ὅσιος.

φόνος 1230 μίasma ἀπό φόνο.

φράζω 1267 ἀποκαλύπτω· βλ. δνοφερός.

φροϊμιάζομαι προοιμιάζομαι, κάνω προοίμιο· τί φροϊμιάξῃ νεοχμόν; 1162 τί δυσάρεστα νέα προμηνύει τό προοίμιό σου;

φρονέω -ὦ· φρονῶ εὖ 353 διάκειμαι εὐνοϊκά, συμπαθῶ· βλ. δυστυχής· φρονῶ μέγα 503 μεγαλοφρονῶ, εἶμαι ἀλαζόνας.

φροντιστέον = δεῖ φροντίζειν· 467 σύντ.: φροντιστέον μοι πρῶτον ὡς τὰ τῆς θεοῦ ἔχῃ καλῶς.

φρουδος (πρὸ ὁδοῦ) αὐτός πού ἔφυγε καί ἔγινε ἄφαντος· βεβᾶσι· φρουδοι 1289 ἔφυγαν καί πᾶνε· φρουδος συθείς 1294 ἔφυγε βιαστικά.
φῶς· ὁρῶ φῶς 608 ζῶ· πρβλ. 564 καί 674.

φωσφόρος αὐτός πού κρατᾶ φῶς (πυρσό)· φωσφόρος θεὰ εἶναι ἡ Ἄρ-
τεμη ὡς προσωποποίηση τῆς σελήνης.

χαλάω -ῶ χαλαρώνω· χαλῶ κλῆθρα 1304 ἀνοίγω τή θύρα.

χάρις· φέρω χάριν 14 χαρίζομαι, προξενῶ εὐχαρίστηση· τίθεμαι χάριν
602 καταθέτω (προσφέρω) εὐεργεσία γιά νά κερδίσω εὐγνωμοσύνη· χάριν
ἐμὴν 1444 γιά χάρη μου· 631 βλ. λείπω.

χείρ· ἐς χεῖρας ἦλθε 941 πῆρε τή λύση του μέ τά χέρια μου, δόθηκε
νά τό λύσω ἐγώ.

χειρόομαι -οῦμαι κάνω ὑποχείριο, κυριεύω.

χερνίπτομαι ραντίζω μέ ἀγιασμένο νερό.

χέρνιψ ἡ, νερό γιά νίψιμο τῶν χειρῶν· συχνά στόν πληθ. χέρονιβες ἀ-
γιασμένο νερό, ἐξαχνισμός μέ ἀγιασμένο νερό· 643 βλ. ῥάνις.

χθόνιος αὐτός πού ἀνήκει στήν χθόνα, τῇ γῇ· μαντεῖον Χθόνιον 1247
μαντεῖον τῆς Χθονός, τῆς Γαίας.

χθών, χθονός ἡ, γῇ.

Χθών ἡ γῇ ὡς θεά, ἡ Γῇ, ἡ Γαῖα· νύχια Χθών ἐτεκνώσατο φάσματ' ὀνειρών (ἄρα.) 1263 ἡ Χθών γέννησε τίς νυκτερινές ὀπτασίες τῶν ὀνει-
ρων, δηλ. συνέστησε τήν ὀνειρομαντεία, ἰδρυσε ὀνειρομαντεῖο. Ἡ Χθών ἔκα-
νε αὐτό, γιά νά ἀνταγωνισθεῖ τό μαντεῖο τοῦ Ἀπόλλωνα. Αὐτοί πού πήγαι-
ναν στά ὀνειρομαντεῖα κατακλίνονταν σέ σκοτεινά ὑπόγεια καί ἀπό τίς μυ-
στηριώδεις φωνές πού ἄκουαν ἔβγαζαν συμπεράσματα γιά τά μελλούμενα, ἡ
ὁ θεός παρουσιαζόταν στόν ὕπνο τους καί ἔδινε τό χρησμό.

χιλιοναύτας δωρ., ἀττ. χιλιοναύτης, αὐτός πού ἀποτελεῖται ἀπό χίλια
καράβια (λέγεται καί χιλιόναυς)· κλεινὰ κώπα χιλιοναύτας μυριoteυχής
141 ἔνδοξος στόλος ἀπό χίλια καράβια μέ μύριους ἔνοπλους.

χοαί προσφορά πρὸς τοὺς νεκρούς (συνήθως μέλι, κρασί, νερό). Στόν
61 ἡ Ἰφιγένεια πού βρισκόταν στή χώρα τῶν Ταύρων (παροῦσα) προ-
σφέρει χοές πρὸς τιμή τοῦ ἀδελφοῦ πού ἦταν μακριά (ἀπόντι).

χοήρης ὁ κατάλληλος γιά τήν ἐορτή τῶν Χοῶν στήν Ἀθήνα· χοῆρες
ἄγγος Παλλάδος τιμᾶν λεῶν 960 ὅτι δηλ. ὁ λαός τῆς Παλλάδας τελεῖ
« τήν ἐορτή τοῦ χοήρου ἄγγους· σέ αὐτή ὁ κάθε Ἀθηναῖος εἶχε μπροστά
ἀγγεῖο μ' ἓνα «χοῦν» (χοῦς = 3,28 λίτρες) ἄκρατου οἴνου καί ἔπινε ἀπ'

αυτόν. Ἡ ἑορτή αὐτή, οἱ Χόες, ἦταν ἡ δεύτερη μέρα τῶν Ἀνθεστηρίων, Διονυσιακῆς ἑορτῆς, πού γιορταζόταν τό μήνα Ἀνθεστηρίωνα (στίς ἀρχές τῆς Ἀνοιξῆς) καί κρατοῦσε τρεῖς μέρες· στή δεύτερη αὐτή μέρα ὁ λαός συναθροίζοταν σέ χώρο ἱερό τοῦ Διονύσου καί, ἀφοῦ ἔτρωγαν, γινόταν ἀγῶνας οἶνοποσίας· αὐτός πού θά ἄδειαζε πρῶτος τό «χοῆρες ἄγγος» ἔπαιρνε βραβεῖο ἕναν ἀσκό μέ κρασί. Στήν πρώτη μέρα τῶν Ἀνθεστηρίων, τήν «Πιθιργίαν», ἀνοίγαν πιθάρια μέ νέο κρασί· τήν τρίτη μέρα, τοὺς Χύτρος, πρόσφεραν στό Διόνυσο καί τό Χθόνιο Ἑρμῇ σπόρους καί ἄνθη ἀπό ἀγγεῖα πού λέγονταν χύτροι. Ὁ μῦθος γιά τή φιλοξενία τοῦ Ὀρέστη εἶναι αἰτιολογικός, δηλ. ἐπινοήθηκε γιά τήν ἐρμηνεία τοῦ ἔθιμου.

χόρτος τόπος περιφραγμένος, περίβολος, κῆπος (λατ. hortus): *Εὐρώπα χόρτων εὐδένδρων* 134 ἡ Εὐρώπη πού ἔχει κήπους μέ ὠραία δέντρα.

χραίνω μολύνω.

χρεῶν τό, ἡ ἀνάγκη, τό μοιραῖο. Πρός τό στίχο 1486 (*τό χρεῶν σου τε καί θεῶν κρατεῖ*) πρβλ. τό γνωμικό τοῦ Σιμωνίδη: *ἀνάγκη δ' οὐδὲ θεοὶ μάχονται*.

χρήζω χρειάζομαι, ἐπιθυμῶ, ἐπιζητῶ.

χρήματα 756 ἀποσκευές, φορτίο.

χρήσας 78 μτχ. ἀορ. τοῦ *χράα* χρησιμοδοτῶ, δίνω χρησμό.

χρηστήριον μαντεῖο.

χρονίζω χρονοτριβῶ, ἀργοπορῶ.

χρόνος: *χρόνω* 1336 ἔπειτα ἀπό πολλή ὥρα.

χρυσήρης χρυσοστόλιστος.

χὺμῖν καὶ ὑμῖν (*κράση*)· 1299 βλ. *μέτεστι*.

χωρέω -ὦ προχωρῶ· *ἐχώρει στόμια* 1392 προχωροῦσε πρὸς τήν ἔξοδο τοῦ λιμανιοῦ.

χωρίζω: *τούτου χωρισθεῖς(α)* 1002 ἂν ἀποχωριστῶ αὐτό (*τό ἄγαλμα*), δηλ. ἂν μόνο κατορθωθεῖ ἡ μεταφορά τοῦ ἀγάλματος στό πλοῖο.

χῶσον 702 προστακτ. ἀορ. τοῦ *χόω* συσσωρεύω *χῶμα* καί σχηματίζω ὕψωμα (*τύμβο*).

ψεύδομαι 711 ἀπατῶ.

ψῆφος 945 καί 969 δικαστήριο (*μετων.*)· *ὁσία ψῆφος* 945 ἱερό δικαστήριο. Πρόκειται γιά τόν Ἄρειο Πάγο, πού ὑδρύθηκε κατὰ τήν παράδοση γιά τόν Ἄρη, γιά νά δικαστεῖ, ὅταν σκότωσε τό γιό τοῦ Ποσειδώνα,

Ἄλιρρόθιο· αὐτό εἶναι τό χερῶν μίasma 946 φοινικό μίasma. Ἡ ὀρθή ἐτυμολογία τῆς λ. Ἄρειος εἶναι ἀπό τό Ἄραι (Εὐμενίδες)· αὐτές εἶχαν ἱερό (ἄντρο) κάτω ἀπό τό βράχο.

ψόγος 686 κακογλωσσιά.

ψόφος θόρυβος, χτύπος, ἦχος.

ψυχорραγής, αὐτός πού ψυχομαχεῖ.

ὠδῖς -ῖνος ἡ, συνήθως στόν πληθ. ὠδῖνες πόνοι τοῦ τοκετοῦ. Στόν 1102 φίλη ὠδῖς τῆς Λητοῦς, δηλ. γλυκές ἀναμνήσεις τῆς ὥρας τοῦ τοκετοῦ της, εἶναι τό περιβάλλον, μέσα στό ὁποῖο ἔγινε ὁ τοκετός· ὁ Κύνθος, ὁ φοῖνικας, ἡ δάφνη, τό βλαστάρι τῆς ἐλιᾶς· τό ὠδῖνα εἶναι παράθεση στίς προηγούμενες αἰτιατικές.

ὠῆ ἔ σύ, ἔ σεῖς.

ὠκύπομπος καί ὠκυπομπός (1137, 1427) γρήγορος.

ὠλένη ὁ πῆχυς τοῦ χεριοῦ· 966 χέρι· ὠλέναι ἄχραι 283 τά ἄχρα τῶν χερῶν.

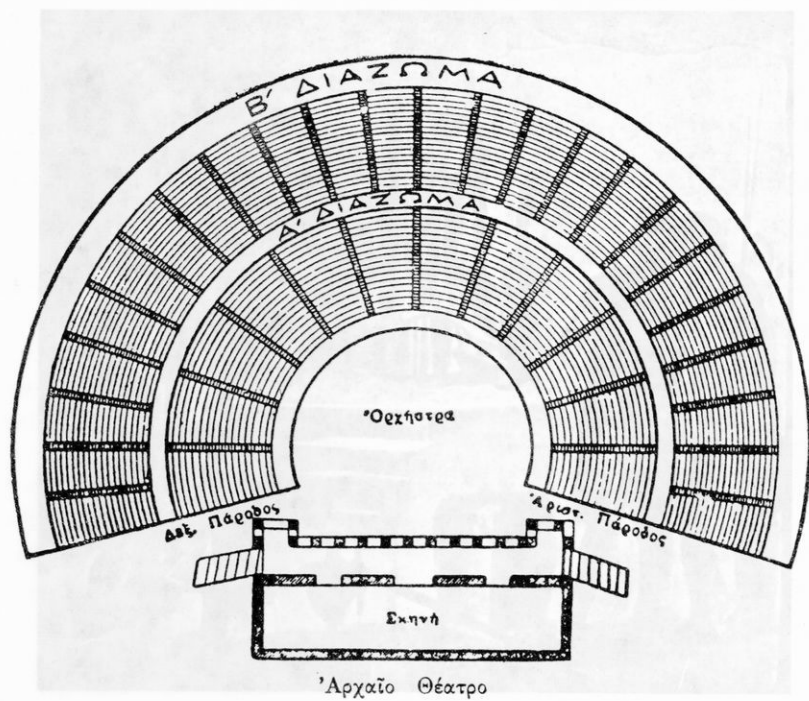
ὠς 1179 χρον. σύνδ. (μόλις)· 144, 480 αἰτιολ. (διότι)· 609 ἐπιφ. ὠς εὖ 533, 540 τί ὠραῖα, πόσο καλά· ὠς ἦσθου καλῶς 1180 ἀφοῦ τόσο ὠραῖα τό ἔνωσες· ὠς εἰκότως σε πᾶσα θαυμάζει πόλις 1214 πόσο δίκαιο ἔχουν ὅλοι οἱ πολῖτες πού σέ θαυμάζουν.

ὠσαῖατο 326 = ὠσαιντο (εὐχτ. μέσ. ἀορ., γ' πληθ. τοῦ ὠθῶ).

ὠφελον ἄορ β. τοῦ ὀφείλω πού χρησιμοποιεῖται γιά εὐχή πού δέν εἶναι δυνατό νά ἐκπληρωθεῖ· ὠς μήποτ' ὠφελόν γε (ἐνν. εἰδέναι) 518 μακάρι νά μήν τήν ἐγνωρίζα ποτέ· τό ἰδῶν (μηδ' ἰδῶν ὄναρ) ἀπό τό ἐννοούμενο εἰδέναι.

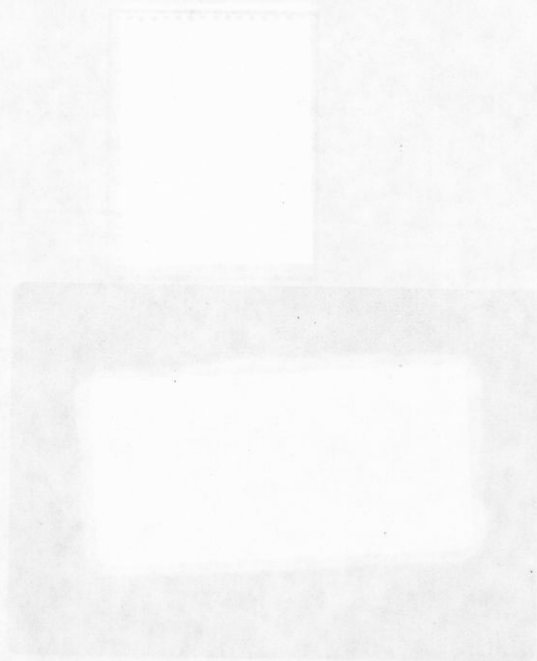

Ὁ Ὀρέστης καὶ ὁ Πυλάδης στὴ χώρα τῶν Ταύρων
(Τοιχογραφία Πομπηίας)

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Α. ΕΙΣΑΓΩΓΗ	Σελ.	3
Β. ΙΦΙΓΕΝΕΙΑ Η ΕΝ ΑΥΛΙΔΙ		
1. Κείμενο	»	31
2. Έρμηνευτικές σημειώσεις	»	87
Γ. ΙΦΙΓΕΝΕΙΑ Η ΕΝ ΤΑΥΡΟΙΣ		
1. Κείμενο	»	167
2. Έρμηνευτικές σημειώσεις	»	217

900
Τὰ ἀντίτυπα τῶν βιβλίων φέρουν τὸ κάτωθι βιβλιοσῆμα γιὰ ἀπόδειξη τῆς γνησιότητος αὐτῶν.

Ἀντίτυπο στερούμενο τοῦ βιβλιοσήμου τούτου θεωρεῖται κλεψίτυπο. Ὁ δια-
θέτων, πωλὼν ἢ χρησιμοποιοῦν αὐτὸ διώκεται κατὰ τὶς διατάξεις τοῦ ἄρθρου 7
τοῦ Νόμου 1129 τῆς 15/21 Μαρτίου 1946 (Ἐφ. Κυβ. 1946, Α' 108).

024000025379

ΕΚΔΟΣΗ ΚΓ' ΚΔ' 1978 (IV) ΑΝΤ. 100.000 - ΣΥΜΒΑΣΗ 2990/23.1.78 ΜΛ

ΦΩΤΟΣΤΟΙΧΕΙΟΘΕΣΙΑ - ΕΚΤΥΠΩΣΗ - ΒΙΒΛΙΟΔΕΣΙΑ : ΕΠΤΑΛΟΦΟΣ Ε.Π.Ε.

